Smithsonian
Institution
Libraries

Gift of

FREDERICK M. BAYER

H.

NATUURLYKE HISTORIE

O F

UITVOERIGE BESCHRYVING

D E R

DIEREN, PLANTEN

E N

MINERAALEN,

Volgens het SAMENSTEL van den Heer

LINNÆUS.

Met naauwkeurige Afbeeldingen.

EERSTE DEELS, VIERDE STUK.

De

V O G E L E N.

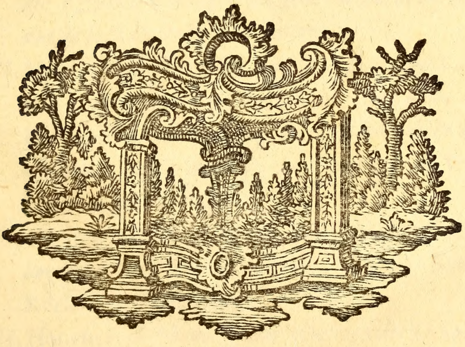

TE AMSTERDAM,

By F. *HOUTTUYN*,

M D CC LXII.

QH
83
H68
1761
d.1 stuk 4
SCD/RB

INHOUD VAN DIT STUK.

TWEEDE AFDEELING.

De VOGELEN.

I. HOOFDST. *De* Eigenschappen *der Vogelen*, *in't algemeen. Hunne in- en uitwendige Deelen. Zonderling Gestel van de* Lugtpyp *en van de* Maag; *van de* Bek *en* Oogen. *Hunne* Verhuizing *bevestigd*, enz. . . . Bladz. 1

II. HOOFDST. *Historie der* Vogelkunde *zo by de Ouden als Hedendaagschen.* Rangschikking *der Vogelen volgens den Heer* BRISSON *en volgens den Heer* LINNÆUS. . . . —— 64

III. HOOFDST. *Beschryving van't* Geslagt *der* GIEREN, *waar onder de* Grypvogel *genaamd* Cuntur, *de* Harpy *of Gekroonde Arend*, *de Koning der* Wouwouwen, *de* Menschen-Eeter *of* Aura, *de* Baard- *of* Goud-Gier, *en in 't byzonder de* Arend-Gier, *die Egyptische* Berg-Valk *geheten wordt en zeer nuttig is in de Oosterſche Landen.* . —— 96

IV. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* VALKEN, *waar onder de* Arenden, Sperwers *en* Havikken, *van veelerley soort*, *zo Inlandsche als vreemde*, *behooren.* Lyst *der* Arenden *en* Valken, *volgens* BRISSON. . —— 121

V. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* UILEN, *bevattende ook den* Schuif-uit, *de* Rans- Kras- Kerk- Lyk-*Uilen*, enz. . . —— 181

VI. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* KLAAUWIEREN, *anders genaamd* Slagters *of* Slagtvogelen. . . . —— 211

VII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* PAPPEGAAIJEN, *begrypende ook de* Ara's *of* Westindische Raaven, *de* Kakatoes, Lorys *en* Parkieten. Lyst *derzelven volgens* BRISSON. . —— 225

VIII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* TOUKANS, *en derzelver Verscheidenheden.* —— 274

IX. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* RHINOCEROS-VOGELEN *of* CALAO'S, *zo gehoornde als ongehoornde.* . . . —— 282

X. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* TEEK-EETEREN. . . . —— 290

XI. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* RAAVEN, *waar in de* Kraaijen, Kaauwen, Rocken, Bontekraaijen, Aaksters *en* Gaaijen, *vervat zyn.* . . . —— 293

XII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* SCHARLAAREN, *waar in de* Duitsche Pappegaaijen, Wielewaal *en* Hang-Nest *of* Bananas-*Vogel.* —— 329

XIII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* KAAUWTJES, *tot welken de* Pisang-Spreeuw *behoort.* —— 338

XIV. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* PARADYS-VOGELEN. . . —— 345

XV. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* KOEKKOEKEN. *Hunne byzondere Eigenschappen, ten opzigt van de* Voortteeling *en* Opvoeding, *als ook van hun* Voedzel, Geroep *en* Winter-Verblyf. *Lyst der* Uitheemsche *volgens* BRISSON. —— 352

XVI. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* DRAAIHALZEN. . . —— 370

XVII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* SPECHTEN; *waar in het Gestel en de Konstige werking van derzelver* Tong, *in 't vangen der Insekten*, Ontleedkundig *wordt verklaard.* . —— 374

XVIII. HOOFD-

XVIII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* BLAAUW-SPECHTEN. . . . —— 395

XIX. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* YSVOGELEN, *zo de* Europische *als die van andere Wereldsdeelen, waar onder 't* Godinnetje *van Ternate*. . . . —— 398

XX. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* BYENEETEREN, *bevattende de* gewoone, groene, geele, Aschgraauwe, *en een* Ethiopischen, *van de* Kaap der Goede Hope *afkomstig*. . —— 409

XXI. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* HOPPEN, *waar onder de* Paradys- *en* Berg-*Hoppe*, *als ook de* Steenkraay *of* Klip-*Hoppe*. *De zonderlinge Levenswyze deezer Vogelen*. . —— 414

XXII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* BOOMKRUIPERTJES, *die hunnen Naam hebben van hunne Eigenschap, en waar onder ook de* Muurkruiper *en Amerikaansche* Suiker-Vogeltjes *behooren*. —— 424

XXIII. HOOFDST. *Beschryving van 't* Geslagt *der* BLOEMZUIGERTJES, *waar onder die genen, welken men gemeenlyk* Kolibrietjes *noemt, begreepen zyn. Onderscheiding en* Lyst *derzelven volgens* BRISSON, *in vergelyking met de* Soorten *van* LINNÆUS. —— 432

AANWYZING DER PLAATEN,

en der Bladzyden

alwaar de Figuuren aangehaald of beſchreeven worden.

PLAAT XXIX. Afb. v. de GIEREN. *tegen-over* Bladz. 97.

Fig. 1. De Koning der *Wouwouwen.* *bl.* 106.

— 2. De *Baardgier.* *bl.* 111.

PLAAT XXX. Afbeelding van de ARENDEN en VALKEN. —— Bladz. 121.

Fig. 1. De *Arend* van Pondichery. *bl.* 138.

— 2. Klein *Valkje* van Bengale. *bl.* 140.

— 3. Gemeene Europiſche *Valk.* *bl.* 149.

— 4. De *Viſch-* of *Zee-Arend.* *bl.* 169.

PLAAT XXXI. Afbeelding van de HAVIKKEN en SPERWERS. —— Bladz. 145.

Fig. 1. De Koninglyke *Kuikendief.* *bl.* 146.

— 2. Kleine *Havik* van Karolina. *bl.* 166.

— 3. De *Giervalk.* *bl.* 172.

PLAAT XXXII. Afbeelding van de UILEN en KLAAUWIEREN. —— Bladz. 181.

Fig. 1. Virginiſche *Hoorn-Uil* of *Schuif-uit.* *bl.* 189.

— 2. Europiſch *Boom-Uiltje.* *bl.* 194.

— 3. Graauwe *Kat-Uil* van Kanada. *bl.* 202.

— 4. *Klaauwier* van Cayenne. *bl.* 218.

— 5. Kanadaſche. *bl.* 214.

— 6. Kaapſche Klaauwier. *bl.* 221.

PLAAT

PLAAT XXXIII. Afbeelding van de TOUKANS, enz. *tegen-over* Bladz. 275

Fig. 1. Geel-Keel *Toukan* van Brasil. *bl.* 275.

— 2. Wit-Keel van Cayenne. *bl.* 279.

— 3. Tweehoornige *Rhinoceros* Vogel. *bl.* 283.

— 4. De *Teek-eeter* of Ani. *bl.* 291.

PLAAT XXXIV. Afbeelding van de KAAUWEN, GAAIJEN, enz. —— Bladz. 293

Fig. 1. Kaapsche *Kaauw.* *bl.* 311.

— 2. Bengaalsche *Gaay.* *bl.* 312.

— 3. Bruine van Kanada. *bl.* 315.

— 4. De *Nootekraaker.* *bl.* 317.

— 5. Duitsche *Pappegaay.* *bl.* 330.

— 6. Amerikaansche *Geelvogel.* *bl.* 334.

— 7. Hangnest of *Bananas*-Vogel. *bl.* 336.

— 8. *Mainate* of Mineur. *bl.* 339.

— 9. Koning der *Paradys-Vogelen.* *bl.* 350.

PLAAT XXXV. Afbeelding van de KOEKKOEKKEN, SPECHTEN, enz. —— Bladz. 353

Fig. 1. Gekuifde Siamsche *Koekkoek.* *bl.* 364.

— 2. Zwarte van Koromandel. *bl.* 364.

— 3. Jamaikasche Lang Bek. *bl.* 365.

— 4. Gevlakte van Malabar. *bl.* 367.

— 5. De Europische *Draaihals.* *bl.* 372.

— 6. Gekuifde *Specht* van Cayenne. *bl.* 378.

Fig. 7.

Fig. 7. Kleine rood-Kop van Virginie. *bl.* 378.
—— 8. Gestreepte van St. Domingo. *bl.* 394.
—— 9. Bonte Specht van Kanada. *bl.* 392.
—— 10. De *Blaauwspecht* of Graauw-specht. *bl.* 396.
PLAAT XXXVI. Afbeelding van de YSVOGELEN, BYEN-EETERS, HOPPEN, BOOMKRUIPERTJES en BLOEMZUIGERTJES of Kolibrieten. *tegen-over* Bladz. 399
Fig. 1. Roodborstig *Ysvogeltje*. *bl.* 405.
—— 2. Bont van Jamaika. *bl.* 407.
—— 3. 't Godinnetje van Ternate. *bl.* 407.
—— 4. Groene *Byën-eeter*. *bl.* 411.
—— 5. Ethiopische. *bl.* 413.
—— 6. Gewoone *Hoppe*. *bl.* 415.
—— 7. Paradys-Hoppe. *bl.* 420.
—— 8. Blaauwe *Boomkruiper* van Cayenne. *bl.* 428.
—— 9. Afrikaansch Langstaartig *Ronkertje*. *bl.* 436.
—— 10. Vorkstaartig van Cayenne. *bl.* 439.
—— 11. Kolibrietje van Mexiko. *bl.* 441.
—— 12. ———— van St. Domingo. *bl.* 444.
—— 13. ———— van Jamaika. *bl.* 446.
—— 14. Allerkleinst *Bloemzuigertje*. *bl.* 447.

REGNUM ANIMALE.

HET

RYK DER DIEREN.

TWEEDE KLASSE.

AVES.

VOGELEN.

BESCHRYVING
DER
DIEREN.

TWEEDE AFDEELING.

DE VOGELEN.

I. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen der Vogelen in 't algemeen. Hun Verschil onder malkanderen. Gevaarlyke Vogelvangst *in Noorwegen. De* Verhuizing *der Vogelen bevestigd. Zonderling gestel van de Lugtpyp en van de Maag. Hunne Bek, het Vliesje dat de Oogen beschut: de Eijernesten. Het roesten en vliegen. De Lighaamsgestalte en nuttigheid voor den Mensch.*

IN de Inleiding van dit Werk is van de Eigenschappen der Dieren in 't algemeen, en voorts van die der Zoogende Dieren in 't byzonder, omstandig gesproken. Niet minder vereischen die der Vogelen, zo wel ten opzigt van hun verschil met de andere Dieren, als van hun byzonder Lighaamsgestel, eene naauwkeurige beschouwing.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Hunne Woonplaats.

Gelyk de Viſſchen, in 't Water woonende, den onmeetbaaren Oceaan en verſchriklyk ſtroomende Rivieren veilig doorzwemmen, daar de Menſch en alle viervoetige Dieren, byna, hun graf in vinden zouden; zo zweeven de Vogelen boven ons bereik, en ſchynen de Wolken te tarten, niet alleen, door de hoogte, maar den Wind te braveeren door de ſnelheid van hunne Vlugt. Hoe wonderlyk heeft de Natuur, om deeze Schepzelen bekwaam te maaken ter doorkruiſinge van den Dampkring, hun ligter gemaakt dan andere Dieren van gelyke grootte; hun Lighaam gedekt met Dons en Pluimen, om het te beſchutten voor de Koude der hooge Lugtſtreek en voor de Dampen; hun in plaats van Armen gewapend met Vlerken, om even als met Riemen zig voort te dryven in dat dunne Element, en hunne Staart, wederom, voorzien van Pennen, om als met een Roer hunnen koers te beſtuuren en 't Lighaam tevens in Evenwigt te houden.

Kenmerken.

Behalve de Vederen, Vleugels en Staartpennen, verſchillen de Vogelen van de meeſte andere Dieren door hunnen uitſteekende Bek, die met geene Lippen is gedekt, en door tweevoetig te zyn. Oorlappen, Tanden, Balzakje en Lyfmoeder, ontbreeken hun. Zy hebben ook geen Middelrift; de Strotſpleet is niet gedekt met een opleggend Kraakbeentje of Strotlapje: in de Herſenen miſſen zy het Gewelf en 't Eeltagtig Lighaam. Doch wel de algemeenſt bekende

de en byzonderste der Eigenschappen van de Vogelen is, het leggen der Eijeren en uitbroeden derzelven buiten 't Lighaam, in een Nest, dikwils zeer konstig gemaakt, 't welk de plaats van de Lyfmoeder der Viervoetige Dieren in hun bekleedt; hoewel, gelyk bekend is, de warmte alleen zulks kan verrigten. Veele andere Dieren hebben ook wel Eijeren, doch laaten dezelven veelal, 't zy in de bloote Lugt, in 't Water, in de Aarde, of in Dieren, Planten en Vrugten, aan de Werking der Natuur over: het broeden, door de warmte van hun Lighaam, schynt de Vogelen alleen eigen. Voorts zyn ook deeze Eijeren, tegen uitwendige kwetzingen, met een harde Kalkagtige Schaal of Dop voorzien.

II. AFDEEL. I. HOOFD-STUK.

Verschil der Vogelen.

Doorgaans worden de Vogelen in 't algemeen onderscheiden in *Land-* en *Water-*Vogelen; waarin men dan nog eenige Onderdeelingen maakt, 't zy naar hunne aart en levensmanier, van wilde en tamme, van Roofvogelen, enz.; 't zy naar hunne grootte en gestalte, inzonderheid ten aanzien van hunne Bek en Pooten. In de Noordsche Landen, alwaar een groote menigte is van Pluimgediert, wordt nog een Hoofdsoort van Vogelen gevonden, die men gemeenlyk noemt *Strandvogelen*. Deeze onthouden zig aan den Oever, op de Schorren of Klippen, en leeven daar ten deele van kleine Visschen, die zy met hunnen Sneb bereiken kunnen; ten deele van Mosselen en Schulpen, Wormen, Wier

II. Afdeel. I. Hoofdstuk.

en allerley wat de Zee opwerpt, en, hun dagelyks door den Vloed aangebragt zynde, van de Ebbe terug gelaten wordt. Zy waagen zig niet ver in 't Water, en kunnen derhalve als een middelſoort tuſſchen de Land- en Watervogelen worden aangemerkt.

Strandvogelen.

Van deeze laatſtgemelde Vogelen heeft Noorwegen, zo wel als de Noorder- en Weſter Eilanden van Schotland, een onbeſchryflyke menigte, die in de uitgeholde Oevers en kloven der Bergen of Steenrotſen huisveſten en van welken men, by ſtil Weer, de Zee, zo ver het Gezigt reikt, ziet grimmelen. De Schaalen hunner Eijeren zyn dikker en harder dan gemeenlyk, 't welk men zou kunnen aanmerken als eene voorzorg der Natuur, om deeze Eijeren een weinig meer voor de verkoeling te beſchutten, terwyl het Wyfje afwezig is om haar Voedzel te zoeken: doch de meeſten worden van 't Mannetje en Wyfje, beurtelings, uitgebroed. Deeze Eijeren, die men op ſommige plaatſen in groote menigte kan vinden, ſtrekken tot Voedzel der Ingezetenen van die Landen, en worden ook naar de Steden gebragt. Voorts trekt het Landvolk zyn voordeel van de Vederen en het Dons, 't welk dit Gevogelte in menigte vallen laat, in te zamelen. Het Vleeſch van ſommigen is eetbaar en ſmaakelyk, van anderen wat Thraanig en geil, wordende van de Boeren in Azyn half

gaar

gaar gekookt, of ingezouten, tot Voorraad tegen den Winter. II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Hoe menigvuldig, nu, deeze Strandvogelen in de Noordelyke Landen zyn, zy onthouden zig in zulke ontoeganglyke Verblyfplaatſen, dat het veel moeite en levensgevaar koſt, hun te vangen. De Boeren houden wel Honden daar toe, doch zy moeten zelf de ſteile Rotſen beklauteren, en van derzelver toppen elkander aan een lange Koord nederlaaten, om de Vogels, 't zy met de Hand te grypen of met een Stok dood te ſlaan. Op 't Eiland Faro, van waar men jaarlyks eenige duizend Ponden Pluimen naar Koppenhagen zendt, geſchiedt de Vogeljagt op dergelyke manier als in 't Noordland van Noorwegen, wordende door den Heer DEBES, die veele jaaren aldaar Paſtoor geweeſt is, zeer uitvoerig beſchreeven. Gevaarlyke Vogelvangſt in Noorwegen, enz.

„ Het is naauwlyks te gelooven, zegt hy, „ met hoe veel moeite en gevaar deeze „ Vogels worden opgeſpoord in ſteile Gebergten, waar van de meeſten over de tweehonderd Vademen hoog zyn. Ook is het gantſch „ byzonder Volk, door de Natuur als daar op „ afgerigt, die men noemt Vogelaars of Vogelvangers. Zy gebruiken 'er, ten voornaamſte, twee manieren toe, klauterende of van „ onderen by hooge Rotſen op, die zo ſteil „ zyn als een Muur, of laaten zig aan een dik „ Touw van den Top des overhangenden Bergs „ neder, om in de holte te komen. Als zy

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ 'er by op klauteren, heeft ieder een Stok, „ van elf of twaalf Ellen lang, met een Yze- „ ren haak aan 't eene end, by zig, waar me- „ de de genen die in de Schuit of op de Klip- „ pen zyn, den genen, die op zal klauteren, „ aan het Touw dat hy om zynen Middel ge- „ bonden heeft, of aan de Strikken, welken „ aan zyne Beenen zyn, opvoeren, tot dat „ hy aan een plaats komt, daar hy zyne Voe- „ ten vast kan zetten. Op de zelfde manier „ wordt nog een Man derwaards geholpen, en „ deeze twee zig, met een lang Touw tus- „ schen beiden, aan elkander vastgemaakt en „ ieder zulk een Vogelstok in de hand hebben- „ de, die zy des noods aan hunnen Middel kun- „ nen ophangen, klauteren al hooger, zo goed „ als zy kunnen. Nu voert de een den ande- „ ren, met zynen Stok, opwaards, dan trekt „ die weder, aan het Touw, zynen Makker „ naar om hoog. Op deeze wyze gaan zy „ voort, tot zy zo hoog komen, als de Voge- „ len zig onthouden, en dan vervolgen zy „ voorts de Vogelen, in 't Gebergte, naar hun „ welgevallen. Dewyl, nu, aldaar veele „ Steilten en Afgronden voorkomen, zo ge- „ beurt het dikwils dat een van beiden valt, „ die dan van den anderen, doordien zy te sa- „ men aan een Touw vast zyn, gehouden „ wordt: doch somwylen rukt de vallende den „ anderen met zig, zo dat zy beiden te plet-

„ ter

„ ter raaken, en dit doet Jaarlyks eenige Vo- „ gelaars sneuvelen.

II. AFDEEL. I. HOOFD-STUK.

„ Indien dat Gebergte zelden bezogt wordt, „ vinden zy dikwils de Vogels zo tam, dat „ dezelven zig met de Hand laaten grypen, „ inzonderheid wanneer zy te broeden zitten „ of Jongen hebben. Zo zy aan 't vliegen raa- „ ken, weeten deeze Vogelaars hun met een „ Net, dat zy by zig hebben, door middel „ van hunnen Stok in de Vlugt te vangen of „ dood te slaan. Onder aan den Berg, nu, „ legt een Schuit met Volk, welken zy die „ Vogelen toe smyten, blyvende, als het goed „ Weer is, somwylen wel agt Dagen in 't Ge- „ bergte, daar genoegzaame Holen zyn om te „ slaapen, en Spyze hebben zy by zig. On- „ dertusschen gaat dit Volk daaglyks voort met „ Vogelen, en des avonds wordt het gene zy „ gevangen hebben naar huis gebragt.

„ Sommige Bergen zyn zodanig gesteld, dat „ men dezelven onmooglyk van onderen kan „ beklauteren; derhalve tragt men van boven „ te komen in de holligheid des Bergs. Dit is „ de andere Manier van Vogelvangst, *at Sie* ge- „ naamd, welke aldus geschiedt. Zy neemen „ een soort van Touw, drie Duimen dik en „ tagtig of honderd Vademen lang, waar van „ de Vogelaar het end om zyn Middel bindt, „ haalende hetzelve tusschen de Beenen door, „ zo dat hy 'er in zitten kan. Dus wordt de „ Man, met zynen Stok, van den top des

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ Bergs neergelaten, door zes Man, die het „ Touw vaſt houden, dat men, om door de „ ſchuuring niet te breeken, over een dik blok „ Houts laat glyden. Voorts is 'er nog een „ dun Touw aan zyn Lyf vaſt, waar mede hy „ een teken geeft, of men hem verder neder- „ laaten, ſtil laaten hangen of weder ophaalen „ moet. Hy is, middelerwyl, in groot ge- „ vaar, wegens de Steenen, die, door het „ Touw los gerukt zynde, van den Berg af- „ vallen; waar tegen hy wel een dikke Wolli- „ ge Muts op 't Hoofd heeft; doch als de Stee- „ nen, die 'er afvallen, zeer groot zyn, dan „ koſt het hem dikwils zyn Leven. Ook be- „ veelen de meeſten, als zy op die wyze zul- „ len nederdaalen, hunne Ziel in Gods han- „ den. Het Werk zelf, hoe moeijelyk ook „ voor onbedreevenen, die door het draaijen „ van het Touw zwindelig worden, is maar een „ Spel voor ſommigen, die zig in het Touw „ konſtig weeten te zwenken, en, door het ſtoo- „ ten met hunne Voeten of met den Stok, te „ komen waar 't hun behaagt; ja zelfs de Vo- „ gels, zo als zy in het Touw zitten, in de „ Vlugt te vangen.

„ Wanneer zulk een Vogelaar een plaats „ vindt, onder den overhangende Bergtop, „ daar een vlakke Rots is gelyk een Vloer of „ Bank, zo weet hy, en dit is de grootſte „ Konſt, zig binnenwaards te ſmyten, en daar „ zig met de Voeten vaſt te houden, tot dat

„ hy

„ hy op de Beenen ſtaat. Dan zig los gemaakt „ hebbende van het dikke Touw, maakt hy het- „ zelve aan een Steen vaſt, op dat het niet zou „ kunnen weg glippen, en in de holte van den „ Berg rond gaande, vangt en doodt hy de „ Vogelen, 't zy met de Handen, of met zyn „ Stok, op de voorheen gemelde wyze. Als „ hy 'er genoeg heeft, bindt hyze te ſamen aan „ het dunne Touw en geeft een teken, om 't „ zelve op te haalen. Dus arbeidt hy den ge- „ heelen dag, indien 'er genoegzaame Voor- „ raad is in het Hol, en, 'er weder uit „ willende, maakt hy zig aan het dikke Touw „ vaſt, als te vooren, geevende een nieuw te- „ ken om hem op te haalen, of klimmende „ zelfs ſomtyds wel by het Touw op, wan- „ neer hy nog een deel Vogelen, om zynen „ Middel gebonden, met zig boven brengt.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ 't Gebeurt ſomwylen, dat tot deezen Vangſt „ geen Menſchen genoeg by der hand zyn, om „ het dikke Touw vaſt te houden: dan ſlaat de „ Vogelaar een Paal ſchuins in den Grond en „ maakt daar aan het end vaſt, laatende zig by „ het Touw neder. Sommige Bergen, in te- „ gendeel, zyn zo gelegen, dat men van 't Land „ bekwaamelyk binnen dezelven komen kan, „ en dan is de Vogelvangſt, in derzelver Klo- „ ven, zeer gemakkelyk. Men vindt, weder- „ om, Klippen onder 't Land, die wel hon- „ derd Vademen boven 't Water uitſteeken, „ waar op en binnen te komen het even zo ge-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ lyk is als in de Bergen. Zy helpen malkan„ der op dezelven en maaken 'er boven aan een „ ſterk Touw vaſt, 't welk zy den geheelen „ Zomer laaten blyven, om in de holte van de „ Klip te kunnen komen, t'allen tyde, als het „ hun behaagt.

Stryk- of Trek-Vogelen.

Onder de Water- en Landvogelen heeft men een onderſcheiding gemaakt, verbeeldende zig dat ſommigen derzelven *Stryk-* anderen *Trek-*Vogelen waren. Door het eerſte verſtaat men de zodanigen, die den Zomer by ons doorbrengen en voortteelen, maar tegen den Winter in Schoolen zig verzamelen en hier en daar op het Aardryk nederſtryken, om de koſt te zoeken, zonder hun Vaderland te verlaaten: gelyk dit in de Vinken, Sysjes en dergelyken plaats heeft. Trek-Vogelen worden zodanige genoemd, die in de Lente uit andere Landen met geheele zwermen tot ons overkomen, en in 't begin van den Herfſt, of tegen den Winter, wederom elders verhuizen; gelyk dit van de Oijevaars, Zwaluwen en Leeurikken, in 't algemeen geloofd wordt.

Dat 'er zulk eene Verhuizing der Vogelen plaats heeft, is van ouds reeds bekend en als eene Waarheid aangenomen geweeſt. CICERO merkte aan, dat de Kraanvogelen, wanneer zy, om warmer Landen op te zoeken, over de Zee vliegen, zig ſchikken in de gedaante van een Driehoek. Wanneer PALAMEDES zig beroemde de Griekſche Letter Y te hebben uitgevonden

den, dreef ULYSSES den ſpot daar mede, zeggende dat de Vogelen dien Letter formeeren in hunne Vlugt. Nog meer wordt dit beveſtigd, doordien men in de Heilige Schrift leeſt, dat een Oijevaar aan den Hemel zyne gezette tyden weet, en dat een Tortelduif, Kraan en Zwaluwe, den tyd haarer aankomſte waarneemen (*). LINNÆUS verhaalt, dat hy, in den jaare 1732, een Rivier van Lapland, zynde eene der grootſten, byna agt Dagen lang, zo wel by dag als by nagt, geheel bedekt zag met Eendvogelen. die allen van daar naar de Zee gingen, trekkende verder Zuidwaards voort. Ook is het zeker, dat die groote menigte van Vogelen, waar van dat Geweſt, in de Zomer, grimmelt, en daar de koſt vindt aan de Muggen, die 'er dan zo onverbeeldelyk veel zyn (†), voor den Winter van daar verhuizen moet (‡). Dit doen de meeſten van den Rang der MUSSCHEN, inzonderheid de Dunbekken, wegens 't gebrek van Inſekten; de STELTLOOPERS en GANZEN, om dat het Ys hun den toegang tot Wormen, Kikvorſchen en Viſſchen belet; wordende dezelven, door de langte der Zomerſche dagen, de overvloed van Voedzel, dikker Kleeding en de gelegenheid om te Paaren, weder naar het Noorden gelokt (§).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Dit

(*) *Jerem.* Kap. VIII. vs. 7.
(†) Zie het III. STUK deezer *Nat. Hiſt.* bladz. 113.
(‡) *Amœnit. Acad.* VOL. IV. p. 565.
(§) *Syſt. Nat.* Ed. decima. p. 80.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK

De Verhuizing der Zwaluwen en Oijevaaren betwist.

Dit denkbeeld, hoe algemeen ook aangenomen, werdt onlangs beſtreeden door den geleerden Natuurkenner KLEIN, in zyne Inleiding van de Hiſtorie der Vogelen: daar hy met kragt beweert, dat de Zwaluwen, zo min als de Oijevaaren, tegen den Winter naar andere Gewesten trekken, ſtellende in tegendeel vaſt, dat zy, of in de Aarde, of in de Slyk van Poelen en Moeraſſen kruipen, en daar den Winter als levenloos doorbrengen, tot dat de Voorjaars warmte haar wederom in beweeging helpt en als doet herleeven (*). Ook beweert hy verder, hoe het zeer waarſchynlyk is, dat byna geene Vogelen uit het Land, waar in zy geboren zyn, verhuizen (†). De ongerymdheid van dit Gevoelen is in verſcheide opzigten blykbaar. Men zou deeze Beeſten, immers, byna overal in de ſtaande Wateren of Rivieren moeten aantreffen. Daarenboven wordt opgemerkt, hoe zy, in de Herfſt, zig op de Kuſten van Engeland, aan de Noordzee, by een verzamelen, en ook aldaar 's Voorjaars in menigte gezien worden; 't welk een duidelyk bewys is van haar vertrek en wederkomſte over Zee. Men ziet ze zelfs, met een gunſtigen Wind, van daar weg vliegen. En, op dat men niet moge denken, of zy ook in de Noordelyke deelen van Europa blyven, behoeft men ſlegts den

(*) Zie het II. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 210 en 260.

(†) Zie het V. DEEL, bladz. 22, enz.

den Reistogt in te zien van den Heer ADANSON naar Senegal, die ten dien opzigte het volgende heeft waargenomen (*).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Waarneeming van ADANSON.

„ Den 6 Oktober des jaars 1749, omtrent „ half zeven Uuren 's avonds [zegt hy] ons „ bevindende omtrent vyftig Mylen van de „ Kuſt, [tuſſchen Senegal en Goerée,] kwamen „ vier Zwaluwen haar nagtverblyf neemen op „ ons Schip en ſtreeken neer in het Want. Ik „ ving ze allen gemakkelyk en kende ze voor „ Europiſche Zwaluwen. Dit gelukkig Voorval beveſtigde my in het denkbeeld, 't welk „ ik my geformeerd had, dat deeze Vogelen „ Trek-vogelen zyn, en, tegen de nadering „ van den Winter in Europa, de Zee paſſeeren, „ om in de Landſtreeken tuſſchen de Keerkringen te komen. Ook heb ik ſedert opgemerkt, „ dat zy zig nimmer te Senegal vertoonen, „ uitgezonderd in dat Saizoen. Een niet minder merkwaardige omſtandigheid is, dat te „ Senegal de Zwaluwen geene Neſten maaken, „ gelyk in Europa, maar alle nagten, by paaren of enkeld, in het Zand leggen op den „ Zee-Oever, daar zy liever verkiezen haare „ wooning te veſtigen, dan Landwaards in. Ook „ ziet menze aldaar, wanneer het Winter in „ Europa is, vergezeld van Kwartels, Kwikſtaartjes en eenige andere Trekvogelen, die „ daar

(*) *Voyage au Senegal, dans l'Hiſt. Nat. du Senegal.* Paris 1757. p. 67.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ daar jaarlyks komen, wanneer de Winter-„ koude hun uit Europa heeft doen verhui-„ zen ".

Aanmerkingen van COLLINSON.

Dewyl de Heer KLEIN ten opzigt van de Zand- of Oever-Zwaluw (*Hirundo Riparia*), ftellig verzekert, dat dezelven tegen den Winter gaan kruipen in Holen, die zy 's Zomers tot het teelen van haare jongen hadden gemaakt en gebruikt, om aldaar, gelyk de Slangen, Haagdiffen en eenige andere Dieren doen, dat koude Saizoen in een ftaat van werkeloosheid, of al flaapende, door te brengen (*); zo heeft de Heer COLLINSON, Lid der Koninglyke Societeit van Londen, zig toegelegd om zulks naauwkeurig te onderzoeken. Alzo, nu, de Zandige fteilten, waar in deeze Zwaluwen neftelen, meeftendeels ontoeganglyk zyn, hadt hy veel moeite, om een plaats daar toe uit te vinden: doch eindelyk ontdekte hy een Zandheuvel, die tot zyn oogmerk bekwaam was, by het Dorp *Byfleet* in Surrey, welks Predikant, zyn Vriend zynde, op zig nam de Waarneeming te doen, zendende hem, in een Brief van den 22 October 1757, het volgende Berigt (†).

De Zandzwaluwen niet gevonden in haare Holen.

„ Ik nam een vierkant van omtrent twaalf „ Voeten, over dat gedeelte van de Spleet, „ daar de Holen dikft waren, 't welk ik oor-„ deelde dat, in 't nedergaan van de opper-

„ vlak-

(*) Zie het II. DEEL der *Uitgezogte Verhandel.* bladz. 200.

(†) *Philof. Transact.* for 1760. VOL. LI. p. 2. p. 463.

„ vlakte, omtrent veertig Holen zou beſlaan. „ Ik ging aan 't werk, en kwam aan de Holen, „ doch vondt geene Zwaluwen, en niets dan „ oude Neſten in het uiterſte end van de Ho- „ len, die van anderhalf tot twee en een half „ Voeten diepte hadden, van den ingang af. „ Wy doorzogten, zorgvuldig, ten minſte „ veertig Holen, maar vonden geen Vogelen, „ hoewel ten minſte dertig derzelven met Nes- „ ten voorzien waren. De paſſagie naar die „ Neſten liep ten naaſten by in een Horiſon- „ taale Lyn, doch zy waren omtrent anderhalf „ Duim beneden den grond van die paſſagie „ gedooken. Het onderſte derzelven beſtondt „ uit Stroo, waar op grof en fyn Hooy lag, „ zynde het maakzel deezer Neſten niet zeer „ fraay. De weinige Eijertjes, die de Vogels „ hadden agter gelaten, bevond ik zuiver wit „ van kleur, zonder vlakken, zo groot als die „ van een Roodborſtje ".

II. AFDEEL. I. HOOFD-STUK.

De Heer COLLINSON verhaalt ons verder, als een onbetwiſtelyk oogbewys van de verhuizing der Zwaluwen, dat hy in twee verſchillende jaaren, tegen 't end van September, op dagen wanneer de Zon zeer helder ſcheen, des middags in zyne Tuin wandelende, en opziende in de Lugt, tot een zeer groote hoogte, duidelyk een ontelbaare menigte zag van Zwaluwen, die in 't ronde vloogen en al hooger ſteegen, tot dat hy dezelven niet langer kon onderſcheiden. Ook verhaalt hy, dat hy dikwils den

II. AFDEEL I. HOOFDSTUK.

Heer CHARLES WAGER, eerften Lord der Admiraaliteit, hadt hooren vertellen, hoe deeze, op een van zyne t'huis-reizen, vroeg in 't Voorjaar, komende in den Mond van 't Kanaal aan de Spaanfche Zee, een groote troep Zwaluwen op 't Schip kreeg, die in zyn Want neerftreeken, zo dat ieder Touw byna 'er mede bedekt was niet alleen, maar ook de Dekken en het Lofwerk overal daar mede gevuld. Zy hingen aan elkander gelyk een zwerm Byën, en fcheenen byna geheel uitgehongerd te zyn, hebbende niets dan Veders en Gebeente: maar, door de rufte van eene Nagt verfrifcht zynde, toogen zy des morgens weder op de vlugt. Kapitein WRIGHT hadt den Heer COLLINSON ook verhaald, dat hem, op zyne Reize van Philadelphia naar Engeland, iets dergelyks voorgekomen was (*).

Paffagie der Vogelen over 't Eiland Maltha.

Nog vind ik eenige Waarneemingen van den Heer GODEHEU DE RIVILLE, Kommandeur der Ridder-Orde van Maltha, waar door de Verhuizing der Vogelen, uit Europa in Afrika, handtaftelyk wordt beveftigd. Deeze Heer fchreef, in een Brief van den 8 Jan. 1749, aan den Heer REAUMUR dien aangaande zeer omftandig (*). ,, In de Maand Maart (zegt hy) ,, komen de wilde Duiven op Maltha, zy tee- ,, len 'er haare Jongen en gaan, in 't begin van Ju-

(*) *Phil. Tranfact.* als boven.
(†) *Mem. de Mathem. & de Phyfiq.* Tom. III. Paris 1761. p. 90.

„ July, op Sicilie en in Kalabrie Hennipzaad eeten. Daar is nog een andere Soort van wilde Duiven, die hier in de Maanden Oktober en November passeeren, doch zig niet ophouden. In de Maand April brengt de Zuidweste Wind ons de *Bouchraies* (*) aan, en te St. Joris (†) passeeren de Kardinaalen en Kwartels met een Noordwesten Wind. Dit duurt de geheele Maand Mey, en in dezelve hebben wy, als de Wind Zuidoost loopt, Torrelduiven. De Koekoeken passeeren ook in die zelfde Maand. Men vindt in Mey Vygeneeters die zeer mager zyn, welke vervolgens, in de Maand September, te rug passeeren na de eerste Regens, met Zuidooste, Ooste en Noordooste Winden; zynde alsdan zeer vet en smaakelyk. In de Zomer passeeren hier drie soorten van Snepjes; de Rots-Snepjes, de zwarten, en een andere Soort, genaamd *Pispous*. 't Is de Ooste Wind die ons dezelven aanbrengt. De eerste Soort begint te St. Jan, en zy volgen op elkander. Ten zelfden tyde passeeren ook de Wulpen met een Noorden en Noordwesten Wind, komende te rug in September en blyvende dan tot de aankomst der Sneppen De halve Sneppen komen nog te St. Jan, en men vindt „ 'er

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

(*) De *Bouchraies* zyn Landvogelen, byna zwart van kleur, van grootte als de Goud Plevier: zy hebben den Kop taamelyk groot, den Bek scherp, breed en plat.

(†) De Dag van St. Joris komt op den 23 April.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ 'er ſteeds, tot dat de paſſagie der Sneppen „ t'eenemaal geeindigd zy. De Valken, Buiſerts en andere Roofvogelen, paſſeeren in „ April met een Noordooſten Wind, maar houden zig niet op: zy keeren in Oktober te „ rug met een Zuiden, Zuidweſten en Weſten „ Wind, en op dien tyd is het dat men ze „ vangt, zynde daar toe de beſte gelegenheid „ met een koelen Wind en Regenbuijen.

„ Wy hebben, in Oktober en November, „ een ſchoone Jagt op Leeurikken, Lyſters, Waterhoenderen, Goud-Plevieren, „ Sneppen, Talingen en wilde Eendvogels. „ De Plevieren zyn overvloedigſt met een „ Noordooſten, de Sneppen met een Noorden „ en Noordnoordweſten Wind. Ik moet hier „ aanmerken, dat het Franſche Spreekwoord, „ *te St. Denys vindt men overal Sneppen* (*), „ geen plaats heeft in dit Land: 't is zeldzaam „ dat wy eenige Sneppen zien in Oktober, „ maar hunne groote paſſagie is na St. Marten „ tot aan het end van November. In Provence vertoonen zy zig, volgens het berigt van „ verſcheide Perſoonen, niet dan tegen 't end „ van Oktober: zo dat de paſſagie, naar reden „ van de hitte des Lands, vertraagd wordt. In „ November begint de Sneeuw te vallen op Sicilie. Ik heb opgemerkt, dat de Sneppen „ niet vliegen kunnen voor den Wind, gelyk „ de

(*) *a la Saint Denys, Becaſſe en tout pays.*

„ Kwartels; alzo de Noorde Wind, die ze anders in Barbarie zou kunnen overvoeren, haar noodzaakt op Maltha te blyven. Dit zal zonder twyfel hebben doen zeggen: *by gaat met de Neus in den Wind, als de Sneppen.* De Kwartels, in tegendeel, gaan voor den Wind van 't eene Land naar 't andere over; want, in de Maand Mey, doet de Zuidoofte Wind haar in Vrankryk paffeeren; zy komen hier niet dan met een Noordweften Wind, die haar tegen is om in Provence te komen. Als zy, in September, uit Vrankryk te rugkeeren, brengt de Zuidoofte Wind 'er ons veelen aan; om dat zy, met zulk een Wind, Barbarie niet kunnen bereiken. De Lyfters komen hier niet met zekere bepaalde Winden. Als met helder Weer de Lugt fchielyk betrokken wordt en een Onweder voorfpelt, dan vindt men het Aardryk bedekt met dit Gevogelte. De Noordwefte Wind brengt 'er egter ons fomtyds aan, en de Zuide of Zuidwefte Wind doetze verdwynen. Het is veelen myner Vrienden gebeurd, dat zy 's morgens uitgingen met een dunne Mift, 't welk gunftig Weer is tot den Lyftervangft, en 'er niet vonden, fchoon men hun verwittigd had, dat 'er in menigte waren: zo dat zy fchielyk moeften weg gevloogen zyn. Somtyds vindt men Leeurikken den geheelen Winter door, en de fchraale Vogeljagt, die wy in Maart hebben, doet ons blyken,

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

II. AFDEEL I. HOOFDSTUK.

„ ken, dat in 't algemeen al het Gevogelte, 't „ welk ons, in September, Oktober en November, zulk een overvloedige Jagt geeft, ten „ dien tyde ons Eiland passeert: waar van men „ egter, zo ik meen, de Sneppen moet uitzonderen.

De Gaaijen zyn Trek-vogelen.

„ Ik heb vergeten te zeggen, dat de Barbarische Gaaijen, die van de Natuurbeschryvers *Straatsburgsche* (*) genoemd worden, „ hier ook in Mey en September passeeren. „ Deeze Vogelen schynen hun Nest in de „ Grond te maaken. Een Jaager heeft my verzekerd, dat hy in de Maand Juny 'er een zag „ komen uit een hoop Aarde, daar een gat in „ was ter grootte van een Vuist, en op die „ plaats graavende, naar 't beloop van het Gat, „ 't welk zig waterpas uitstrekte, vondt hy, „ ter diepte van een Voet of daar omtrent, „ een Nest van Kaf en Takjes, waar in twee „ Eijeren waren ". De Heer ADANSON heeft, op zyne Togt naar Senegal, niet ver van de Kust ook zulke Gaaijen ontmoet, die hy verzekert dat Trekvogelen zyn, komende des Zomers, voor eenigen tyd, in de Zuidelyke deelen van Europa en tegen den Herfst weder naar Afrika vertrekkende, om daar hun Verblyf te houden in 't overige van het Jaar (†).

Hier door vervalt het denkbeeld van KLEIN, dat

(*) Garrulus Argentoratensis. RAJ. *Av.* 41. EDW. *Av.* Tab. 109.

(†) *Voyage au Senegal.* p. 16.

dat de Vogelen nooit uit het Wereldsdeel, waar in zy gebooren zyn, verhuizen zouden, om een warmer Geweſt tegen den Winter op te zoeken (*), en, dat dit weezentlyk met verſcheide Vogelen plaats heeft, blykt ons nader uit de Waarneemingen van den geleerden Heer HASSELQUIST, op zynen Togt naar de Ooſterſche Landen, die ons het volgende berigt geeft (†).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK. Waarneemingen van HASSELQUIST in Egypte.

„ De *Plevieren* en verſcheide Soorten van *Sneppen* trekken in de Maanden December en January klein Aſie in; doch in Egypte, daar zy uit Griekenland en Turkye (even als uit Europa in klein Aſie) haar Winterleger neemen, komen zy reeds in 't begin van Oktober. De *Spreeuw* trekt uit Vrankryk, Italie en de Zuidelyke deelen van Europa, in de Winter-Maanden naar Egypte. In de Maand September komen 'er de *Ortolaanen*. De *Groene Braakvogel* landt 'er in de Maand November aan, houdende 'er den geheelen Winter en het grootſte deel des Voorjaars zyn verblyf. De *Kievit* komt in de Maand September in Egypte, alwaar hy den geheelen Winter vertoeft. 't Is wel waar, dat de onzen vroeg weg gaan, doch, of zy naar Egypte vertrekken, durf ik van hun zo min verzekeren als van onze Plevieren. De *Smienten* en wilde *Eenden* komen in de Maand November, na de Overſtroomin- „ gen

(*) Zie het V. Deel der *Uitgezogte Verhandel.* bladz. 35.
(†) *Amænit. Acad.* VOL. IV. p. 579.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

„ gen van den Nyl, zeer menigvuldig in Egypte; doch dat de onzen zo ver trekken zouden, kan ik naauwlyks gelooven. Van *Kwartelen* worden, in 't begin van Maart, de Velden der Egyptenaaren bezogt; maar, als de Oogst in huis is, verdwynen zy altemaal. Zo komen 'er ook, in de Maand Oktober, *Kraanvogelen* in menigte, uit Turkye. De *Pelikaanen* trekken in 't midden van September, op ryën en met een stompen hoek geschaard, op gelyke manier als de Ganzen, in Egypte, houdende by Zomer hun verblyf aan de Zwarte Zee en de Oevers van Griekenland. In 't laatste van September of in 't begin van November, tegen 't end der Overstroominge, komt een ongelooflyke menigte van *Kraaijen* in Egypte, om de Kikvorschen en andere Dieren van beiderley Leven *, die dan het geheele Aardryk aldaar bedekken, met de Reigers en Valken op te zoeken. Deeze Kraaijen. die in Vrankryk en Engeland den Zomer doorbrengen, zyn nimmer in Sweeden te vinden.

* *Amphibia*

De Stem der Vogelen.

Zo zien wy dan de Verhuizing der Vogelen, uit het een in 't andere Wereldsdeel, door Oog getuigen gestaafd. Ik gaa over tot eene andere Eigenschap, die de Vogelen niet minder van byna alle andere Dieren onderscheidt, te weeten hunne Stem. Immers de meeste Dieren maaken wel eenig Geluid, 't welk in sommigen de kragt van des Menschen Stem ver te boven

ven gaat, doch het is veelal niet dan een ſoort van Geſchreeuw, Geloeij of Balken, 't welk door zyne eenvormigheid het Oor verveelt of het Gehoor byna verdooft en tot afgryzen of verſchrikking ſtrekt; daar, in tegendeel, het Geluid, 't welk de Vogelen maaken, in 't algemeen de Ooren ſtreelt, en in ſommigen den hoogſten trap bereikt van lieflykheid, onnavolgbaar voor de bevalligſte Keelen of welluidendſte Inſtrumenten.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Ondertuſſchen, ſchoon de Vogelen nader aan ons ſchynen te komen door hunne Stem, dan de Viervoetige Dieren; dewyl 'er onder zyn, die men niet alleen konſtige Deuntjes zingen, maar ook praaten leeren kan; verſchillen nogthans de Werktuigen hunner Stem meer van die van onze Stem, dan de Werktuigen van de Stem der Viervoetige Dieren, en hebben een grooter getal van opmerkelyke byzonderheden. Zy hebben, zo wel als wy, een Spleet * aan den ingang der Lugtpyp † geplaatſt, doch welker Lippen, onbekwaam zynde tot het maaken van genoegzaam vlugge drillingen in haare ongevoelige deelen, byna niets tot de formeering van de Klanken toebrengen. Hierom heeft de Natuur hun begaafd met een tweede Lugtpyp, die men de inwendige noemt, gelegen daar de Stam der andere zig in twee Takken verdeelt, en hier zyn de Werktuigen geplaatſt, die voornaamelyk dienen tot de vorming der Klanken. Deeze Werktuigen moeten wel onderſcheiden worden

* *Glottis*

† *Trachea*

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

den van veele anderen, die aan de Vogelen enkel tot verzwaaring van 't Geluid, en om de verschillende Toonen te maaken, gegeven zyn.

Werktuigen van de Stem.

De voornaamste Werktuigen van de Stem der Vogelen bestaan in verscheiderley Vliezen, min of meer fyn, min of meer gespannen, en in verschillende schikkingen geplaatst. In zekere Vogelen, gelyk de Gans en dergelyken, zyn vier van deeze Vliezen, eveneens byna gefatzoeneerd en aan elkander gevoegd, als de twee stukken van de Rietjes der Schalmeijen. Deeze Vliezen, dus by paaren te samen gevoegd zynde, maaken, gelyk men weet, als twee Vliezige Rietjes uit, welker bovenste deel oorsprong neemt van de twee Beenige en langwerpige Monden van de binnenste Lugtpyp, en die vervolgens, met hun onderste deel, eindigen aan den oorsprong der twee eerste verdeelingen van de Longepypen *.

* *Bronchia*

Schoon deeze Vliezen, op de wyze van meer of min volmaakte Rietjes geschikt, naar de soort der Vogelen; de voornaamste Werktuigen zyn, dienende tot de vorming van derzelver Stem; is het nogthans zeker, dat zy de eenigsten niet zyn, die daar toe samenwerken. Men heeft nog anderen ontdekt, in taamelyk groot getal, binnen de voornaamste Longepypen. Deeze zyn dwars over elkander heen geplaatst; kunnende hunne figuur en schikking vergeleeken worden by die van kleine Spinnewebben, 't een boven 't andere gespannen zynde

in

in de rondagtige hoek, van twee Wanden, die digt aan elkander ſtaan, begreepen. De agtereenvolging van deeze kleine, zo dunne, Vliesjes, op de gezegde manier geplaatſt, en allen gereed om te drillen, geeft een Vertooning, welke noodwendig ieder Natuurkundigen moet doen opgetoogen ſtaan. De figuur van ieder Vliesje is als een Waſſende Maan, en zy zyn, met hunnen ronden omtrek, aan den Wand der Longepypen in diervoegen aangehegt, dat zy een weinig hellen naar het end, waar door de Lugt, die uit de Long komt, uitgaat. Men vindt ze niet dan in de helft van de Buis of Pyp, wanneer die in de langte is doorgeſneeden: laatende de andere helft een vryën doorgang voor de Lugt; hoewel dezelve niet voorwaards ſchynt te kunnen gaan, zonder de gedagte Vliesjes te beweegen.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Behalve deeze Vliesjes, welken de Heer HERISSANT gevonden heeft in alle Vogelen, die hy gelegenheid hadt te ontleeden, ontmoet men 'er nog anderen, op verſcheiderley manieren in zekere ruime Beenige of Kraakbeenige deelen geplaatſt. Deeze deelen zyn van verſchillende figuur: men vindt ſommigen omtrent het midden, anderen naby het end van de Lugtpyp; men ontmoetze vry dikwils in zekere Watervogelen van 't Geſlagt der Eenden.

Om kort te gaan, in alle Vogelen wordt een ander min of meer ſterk Vlies gevonden, waar van het gebruik zo wezentlyk is, dat zonder

 het

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

hetzelve de Stem niet duidelyk geformeerd zoude kunnen worden. Het is byna overdwars geplaatst, tusschen de twee Armen van het Been, 't welk men by den naam van *Brilswys' Been* * kent, bepaalende aan die zyde een taamelyk ruime holligheid, welke altoos aan het bovenste en binnenste deel van de Borst gevonden wordt.

* *Os de la Lunette*

Zodanig zyn de deelen, die allen samenwerken tot formeering van de Stem der Vogelen. Zy worden in speeling gebragt door de Lugt der Longen, die onder den naam van *Vliezige* bekend zyn, welke Lugt daar in min of meer vaardige schuddingen en drillingen verwekt, naar dat haar doorgang langzaamer is of rasser.

Manier van Geluidmaaking.

Wanneer een Vogel schreeuwen wil of zingen, wordt de Lugt, die beslooten is in de zakken van zyn Buik en Borst, daar uit gedwongen te gaan door het geweld, dat van de Spieren, die tot dit werk geschikt zyn, op deeze Lugt gedaan wordt. Het grootste deel derzelve dan, uitgeschooten door de Hoofdtakken van de *Vleezige Long*, ontmoet aanstonds, in zyne weg, de gemelde kleine Veerende Vliesjes, welken 'er boven elkander zyn geplaatst, en verwekt daar drillingen in, die bekwaam zyn tot het voortbrengen van zekere Klanken, door welken die der Vliezige Rietjes, waar op de Lugt vervolgens zyne werking doet, versterkt worden. Maar bovendien is 't zeer merkwaardig, dat het andere gedeelte van de Lugt, 't welk

welk niet heeft kunnen ontglippen door de Lugtpyp, welker bovenste Spleet zig vernaauwt om den loop te vertraagen van die Lugt en de Toonen te maaken van de Klanken der Stem, op even den zelfden tyd uit de zakken van de Borst glipt door kleine openingen, welken 'er doorgang aan geeven om uit te spatten in de groote holligheid, die onder het Brilswys' Been is, en waar de Vliezige Rietjes ontbloot en als zweevende zyn: aldaar botst dezelve van alle zyden op de uitwendige oppervlakte van deeze Rietjes, en staat de persing tegen van de Lugt, die door derzelver holte passeert; 't welk noodwendig zeer vaardige en werkzaame drillingen maakt, waar van de Stem der Vogelen afhanglyk is.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Hier van kan men zig zeer gemakkelyk overtuigen, aangezien hunne Stem zig niet meer hooren laat, zo dra men het Vlies van het Brilswys' Been heeft doorboord en dus uitgang gegeven aan de Lugt, welke de binnen-Lugt, gaande door de Rietjes, in evenwigt hieldt, en dat de Klanken weder voortgebragt worden, zo dra men de gemaakte opening digt toe houdt met den Vinger. Die Proefneeming kan op alle kortlings gestorven Vogelen in 't werk gesteld worden, dryvende de Lugt in de zakken van de Borst door middel van een Blaaspyp, welke men ingebragt hebbe door eene kleine opening, tusschen twee Ribben naby het Borstbeen gemaakt: want alsdan zal men zeer duidelyk de

 klank

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

klank der Stem hooren, die het Dier eigen is, waar van men zig bedient, by voorbeeld een Gans; en hetzelve zyne verfcheiderley Kwaakelingen doen maaken, wanneer men kleine kloppen geeft met de Vingeren, op het Vlies van 't Brilswys' Been, gelyk gefchiedt op den fleutel der Dwarsfluiten, en tevens, beurtlings, den Bek van het Dier open en toe doet, om de Lugt tegen te houden, of met meer of min vryheid te doen uitgaan uit de Borft (*).

't Gefchreeuw der Kraanvogelen.

De Ouden, in aanmerking neemende dat de Kraanvogel, onder alle Dieren, het fterkfte Geluid maakt naar reden van zyne grootte; hebben verfcheide redenen daar van gezogt. Sommigen fchreeven zulks toe aan derzelver vreesagtigheid, anderen aan de ruuwheid van de Lugtpyp; doch, zo min gronds als de eerfte reden heeft, zo min voldoet de laatfte. De Lugtpyp, immers, in deeze Vogelen, is binnen den Hals wel zeer oneffen, doordien de Ringen meer van elkander afwyken, dan gewoonlyk; maar dit wordt rykelyk vergoed door de effenheid van het overige, 't welk een Buis maakt, die als uit een enkel Kraakbeen fchynt te beftaan. BELLONIUS fchynt iets geweeten te hebben van dit maakzel der Lugtpyp, maar hy heeft niet gemeld, hoe dezelve in de Borft met verfcheide bogten loopt. Hy zag alleenlyk, dat

(*) *Mem. de Mr.* HERISSANT *dans les Mem. de l'Acad. Royale des Sciences de Paris*; l'An 1753. pag. 293.

dat zy niet geheel regt neerdaalde, om naar de Long te gaan, gelyk in de meeste Vogelen, en heeft gemeend, dat zy, voorenaleer in de Borst te komen, zig in het Vleesch verborg; niet weetende, dat deeze Buis bogten maakt gelyk een Waldhoorn in het Borstbeen, alwaar zy, beslooten zynde in een hard en droog deel, veel meer in staat is om een heldere Klank te maaken, dan of zy verdoofd ware door het Vleesch. II. Afdeel. I. Hoofdstuk.

Nog andere byzonderheden zyn 'er, die de Stem der Kraanvogelen, Eenden, Ganzen, enz. verschillen doen van de Stem der andere Dieren, in welken het Werktuig van de Stem zo wel verschillende is van dat der Vogelen, als de Lugtspleet, die bestaat uit twee Vliesjes, welker randen, knarsende door de aandoening der uitgedreeven Lugt, de Klank maaken, waar van de beweeging der Lippen en Tong de Letteren en Lettergreepen formeert, terwyl dezelve, tegen 't Gehemelte en de holligheden van de Neus aanbotzende, een aangenaamen Weerklank krygt. In de Mensch, en de meeste andere Dieren, schynt de Lugtpyp niets tot de Stem te doen, veel minder tot de Spraak, dan het aanvoeren van de Lugt; daar zy, in tegendeel, wel degelyk in aanmerking komt tot de Stem der Vogelen.

In de Kraanvogelen dient de Lugtpyp als tot een Waldhoorn. Men weet, dat in de Trompetten de Lippen, van den geen die blaast, Zonderling gestel der Lugtpyp.

 voor

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

voor het Rietje of Tongetje in de Schalmey verstrekken, en in de Kraanvogelen bevindt zig het Rietje, in plaats van aan het begin te zyn van het Speeltuig in de Keel, aan deszelfs end in de Borst. Dus zou van deeze Dieren met meer reden gezegd kunnen worden, dat zy met den Buik spreeken; dan dit van sommige Menschen gezegd is: want zulks is geheel valsch, gelyk men weet: zodanige Menschen doen niets anders, dan hunne Stem dof te maaken, en, als 't ware, te smooren; zo dat dezelve schynt voort te komen uit de holligheid des Buiks. Iets dergelyks, nu, heeft in de gemelde Vogelen plaats.

Verscheide Proefneemingen dienen tot betoog van die zonderlinge manier van Stem, welke de Ganzen en Eenden ook eigen is. De Lugtpyp digt gebonden hebbende onder het Strottenhoofd, maakt men 'er een opening in beneden het bindzel; zo dat de Vogel egter Adem haalen kan, die zulks doet als gewoonlyk, en een Geluid geeft, gelyk aan 't gene hy te vooren maakte. Even 't zelfde gebeurt, indien men aan een dooden Vogel, daar de Lugtpyp geheel is afgescheiden van den Hals, de Longen sterk opblaast en vervolgens de Borst te samen drukt: want dan wordt byna het zelfde Geluid gehoord, als de Vogel maakte, toen hy levendig was. Zulks openbaart zig nog duidelyker, wanneer men blaast door het end van eene Lugtpyp, die geheel is afgesneeden van den Vogel.

Het

Het zonderlinge maakzel van dit gedeelte der Lugtpyp, benevens de toeſtel van Spieren die men daar vindt, zyn overtuigendſte bewyzen, dat hetzelve tot vorming van de Stem diene. Zulks wordt nog blykbaarder gemaakt, door de gemelde bogten als van een Waldhoorn, die, in de Kraanvogelen, onmiddelyk boven de inwendige Lugtſpleet geplaatſt zyn, welker gebruik men zeer moeielyk begrypen zoude kunnen, indien de Stem alleenlyk door het Strottenhoofd, dat in de Keel is, geformeerd werde. Miſſchien dient de langte van deeze Buis, geholpen door de wydte van de Lugtſpleet, tot het grover maaken van de Stem; terwyl de wydte van de Lugtpyp binnen 't Borſtbeen, door middel van de Beenige Wanden, daar zy tegen ſtuit, aan deeze zwaare Stem een ſterker weerklank geeft (*).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Schoon nu deeze Stem der Vogelen, in ver de meeſten, niet is dan een louter Geſchreeuw, Geroep, Getier, Kwaaken, Klokken, Kirren, Fluiten, Piepen of Kweelen; zo is zy doch, in veelen, zeer geregeld en eenpaarig, drukkende byna verſtaanbaare Woorden uit, gelyk in de Koekoek, Kievit; in anderen naar de omſtandigheden veranderlyk, 't zy om Minneſpel, Vreugde, Smerte, Angſt of Spyt, uit te drukken; 't zy om elkander te roepen, te waarſchou-

(*) *Oeuvres Anatomiques de Mr.* DU VERNEY. Paris 1761. Tom. II. p. 101. Zie ook de *Uitgezogte Verhandel.* V. DEEL. bladz. 525.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

ſchouwen of te verwelkomen, en wat dies meer bedagt kan worden. Ook ziet men, dat in ſommige Vogelen de bekwaamheid is, om de Menſchelyke Konſt in 't ſamenſtellen van Muſiekdeuntjes, ja zelfs onze Spraak, naar te bootſen. Hier over zal men zig te minder verwonderen, dewyl 't bekend is, dat het Zingen, zo wel als de Spraak, geleerd moet worden van den Menſch, en de Vogelen zekerlyk met dergelyke Werktuigen, hoewel, over 't algemeen, in minder volmaaktheid, zyn begaafd; terwyl het hun zekerlyk ook niet aan een goed Gehoor ontbreekt.

't Praaten der Pappegaaijen.

De Lugtpyp van een Pappegaay is zonderling konſtig ſamengeſteld. Het Strottenhoofd beſtaat uit verſcheide Kraakbeenderen, als de Steunpunten zynde van verſcheiderley beweegingen, afhangelyk van veele paaren aardige Spieren, die tot de verſchillende verwyderingen en toeknypingen van de Lugtſpleet dienen, om een verſcheidenheid van Klanken te formeeren, die eenigermaate zweemen naar de Menſchelyke Spraak. De Kraakbeenderen van de Buis der Lugtpyp, in deeze Praatvogel, zyn voor en agter beurtlings ſmaller en breeder, niet cirkel- maar ovaal-rond. Aan het onder-end, daar dezelve zig in takken verdeelt, is een Kraakbeen geplaatſt, 't welk geheel ſchynt, doch uit drie ſtukken beſtaat, waar van het opperſte gelykt naar een ſtuk van een hollen afgeſneeden Kegel, en de Grondſteun geeft wederzyds Uitſtekken, eindigende in toppen, welken naar die

van

van Schryfpennen gelyken. De tusſchenruimte van deeze toppen is halfmaanswyze, wederzyds bepaald door een Kraakbeen van Parabolische figuur, daar het met de bovenzyde ſamengevoegd wordt; maar, aan de tegenoverzyde, maakt het, als 't ware, twee Hoornen; en tusſchen dezelven een regte Lyn, gelyk door OLIGER JACOBÆUS is waargenomen (*).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Longen der Vogelen.

Dewyl, hier voor, van tweederley Longen, Vliezige en Vleezige, geſproken is, zo zal ik thans agt geeven op het maakzel van dat Lighaamsdeel in de Vogelen. Hetzelve verſchilt, van de Longen der andere Dieren, niet alleen door zyne plaatzing, als gehegt zynde aan de Rug en Ribben, en doordien het veele openingen heeft, die in den Buik doorgaan, welken de Lugt binnen- en buitenwaards vryelyk kan passeeren; maar ook, en wel inzonderheid, door zyne zelfſtandigheid. De Longen der Vogelen zyn overal omgeven met een dun Vlies, ſamengeſteld uit menigvuldige Vezelen, die regt, dwars en in allerley ſchuinſe plaatzingen loopen, doch zo digt in elkander geweven zyn, dat zig geene ſcheiding of naad vertoont. Op eenigen afſtand van de Longen legt een ander dikker en ſterker Vlies, beſtaande uit dikker Vliezige Vezelen, aardig te ſamen gevoegd, en doorregen met veele Vleezige Vezelen, die van de Ribben komen en in dit dikke Vlies haare In-

(*) COLLINS *Anatomy*. VOL. II. p. 818.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Inplanting hebben, maakende hetzelve vast aan de Wervelbeenderen van de Ribben.

De Ademhaaling bestaat in de Vogelen, zo wel als in de Viervoetige Dieren, uit eene Inhaaling en Uitdryving der Lugt: doch in het eerste Geval gaat de Lugt, wanneer zy de Longen uitgespannen heeft, door 't Geweefzel van 't dunne Vlies in de ruimte, die tusschen 't zelve en 't dikke Vlies in legt, en van daar door de openingen van 't Middelrift in de holligheid van den Buik. De Uitademing vereischt eene samentrekking van alle de deelen, die zo wel de Borst als den Buik bekleeden, en de Lugt wordt dus niet dan met kragt of geweld en zeer traag geloosd, moetende nog door het Geweefzel van 't binnenste Vlies, als door een fyne Zeef, passeeren: zo dat zy nooit geheel, en misschien maar voor een klein gedeelte, door de Uitademing uitgedreeven wordt.

De Natuur heeft dus zeer wyslyk gezorgd voor die eigenschap, van de Vogelen onafscheidelyk, het Vliegen naamelyk. Hun Lighaam, immers, diende altyd door zekere veelheid van Lugt opgespannen te blyven, om genoegzaam ligt te zyn tot het zweeven in de Dampkring. Zy verschillen dan, in deezen, veel van de Viervoetige Dieren, welker Longen in de gezondheid rondom los zyn, en geen Lugt doorlaaten, zelfs niet in de holligheid der Borst. Maar bovendien heeft hun Middelrift, dat eene Peesagtige uitbreiding is van het Vleezige Vlies, zulk

eene gesteldheid, dat het, verslapt zynde, verhevenrond staat naar het Gedarmte; zo dat de holligheid van de Borst, door deszelfs samentrekkinge, verkleind wordt: waar van regt het tegendeel plaats heeft in ons Lighaam.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Verteering der Spyzen.

Ik gaa voort tot de beschouwing der Ingewanden, die ter Verteering van de Spyzen dienen. De Vogelen hebben, gelyk reeds gemeld is, geene Tanden, en niettemin gebruiken veelen hunner een Voedzel, 't welk de Vermaaling, die wy aan de harde Spyzen met onze Kiezen toebrengen, dubbel noodig heeft. Men ziet, by voorbeeld, de Hoenders, Eenden en dergelyken, gantsch ongepelde, drooge Graankorrels, de Duiven Boonen inzwelgen; om welken, dus ongebroken, te verteeren, noch onze Maag, noch die van veele Viervoetige Dieren, in staat zou zyn. Niettemin loozen zy geene van zodanige Graanen onverteerd, ja hebben, in tegendeel, een dunnen Afgang; weshalve hier van een byzondere oorzaak scheen gezogt te moeten worden.

Veelen hebben die oorzaak gesteld in zeker Vogt, 't welk in de Maag der Vogelen huisvesten en niet alleen *Zuur*, maar zo scherp zou zyn, dat het in staat ware om zelfs Glas te ontbinden; dewyl men 't zelve in de Maag van zodanige Vogelen dikwils vergruisd vindt tot een fyn poeijer. In 't algemeen poogden zy dit Gevoelen te bekragtigen, doordien men de gemelde Vogelen Zand, Kalk, en Steentjes,

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Stoffen die het Zuur temperen gelyk bekend is, ziet inslokken. Men kan, wel is waar, de tegenwoordigheid van een *Zuur Vogt*, in de Rokken van de Maag deezer Vogelen, of eigentlyk in derzelver binnenste Vlies, niet ontkennen, en het is ontwyfelbaar, dat dit Vogt iets toebrenge, om de gemelde Graankorrels te vermurwen: doch de voornaamste oorzaak schynt af te hangen van het maakzel der Maag (*).

Het Zuur is daar van de voornaamste oorzaak niet;

Dat het Zuur de oorzaak niet van de Verteering in de Vogelen zy, blykt volgens den Heer DU VERNEY in verscheide opzigten. Men wordt geen Zuure Reuk, als zy gezond zyn, uit hunne Keel gewaar (†). Ten anderen, indien de ingeslokte Steentjes strekken moesten tot tempering van het Zuur, zo zouden zy de genen uitzoeken, die daar toe bekwaamst waren, en niet de hardste en vastste van zelfstandigheid, gelyk brokjes Keisteen en Glas. Ook is 't klaar, dat niet alle Vogelen Steentjes inslokken. 't Zyn die

(*) Volgens het Besluit der Proefneemingen van den Heer REAUMUR, in het IV. DEEL der *Uitgezogte Verhandel.* bladz. 361.

(†) Wanneer ik, voor eenige Jaaren, eens Kalkoen-Eijeren door een Eend had laaten uitbroeden, tierden de Pullen in de zes of agt eerste dagen, geduurende welken ik ze gevoed had met brokjes hard gekookt Wit van Ey, klein gesneeden, wonder schoon; en scheenen thans sterk genoeg om gebroken Boekweit te verdraagen. Doch wat gebeurt 'er? 's Anderen daags, na dat ik hun dit eerst gegeven had, begonnen zy *Zuur te ruiken* en stierven altemaal binnen drie dagen. Een zwakker Gestel van de Maag, in deeze Vogelen, terwyl zy jong zyn, moet daar van de oorzaak zyn geweest; immers men ziet dat de Hoender-Pullen, van 't begin af, met zulke Gort worden groot gebragt, zonder eenig Ongemak.

die genen alleen, welke van Graankorrels leeven, die zeer hard van Baſt zyn, gelyk Tarw, Haver en Gerſt, waar aan de Natuur zulks ingeſchapen heeft. Hunne Maag is, om die reden, zeer Vleezig, wederzyds bekleed met eene zeer breede ſterke Spier, en van binnen met een hard Eeltagtig Vlies gewapend; zynde zodanig geſchikt, dat het als twee Molenſteenen maakt, welken, door deeze Spieren, by verſcheide herhaalingen tegen elkander gedrongen worden, om de Graanen te verpletteren en te vergruizen. Om nu de werking van deeze Spieren kragtiger te maaken, is het, dat deeze Vogelen Steentjes inſlokken, welken, onder de Graankorrels vermengd zynde, veel helpen tot vermaaling van de hardſte deelen des Voedzels. Dus kan men zeggen, dat deeze Steentjes in de Maag der Vogelen de plaats bekleeden van de Tanden in de Mond der andere Dieren. Het is derhalve niet te verwonderen, dat zy de hardſte oneffenſte Steentjes uitzoeken en dezelven met den Afgang weder uitwerpen, wanneer die door de wryving glad zyn afgeſleeten.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Men merkt verder aan, dat onder de Vogelen, die van Zaaden leeven, ſommigen zyn die geen Steentjes inſlokken, by voorbeeld, de Vinken, Putters, Sysjes en Kanaritjes. Hier van is de reden ook blykbaar. Immers deeze Vogeltjes weeten met hunnen Bek de Zaadjes te pellen, en te ontblooten van den Baſt, waar mede de meeſten als met twee Schulpen bedekt

 zyn;

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

zyn; gelyk Hennip, Kanary- en Raapzaad, die zy behendig kraaken, laatende de Doppen vallen en het Merg alleen inzwelgende. Dit Merg, nu, kan gemakkelyk worden gekneusd en tot Pap gemaakt door de werking van de Maagspieren, zonder 't behulp van Steentjes.

maar de wryving door de Wanden van de Maag,

Even 't zelfde, als in de eerstgemelde Vogelen, heeft plaats in de Struisen, de Trapganzen en dergelyken, die stukken Yzer en Koper, of ook stukken Gelds, wanneer men hun die geeft, inzwelgen. Immers, dat zy dit geenzins doen om het Zuur te temperen, is my gebleeken, wanneer ik zulke stukken Gelds, die aan de eene zyde hol, aan de andere bultig waren, uit dezelven wederkreeg. Ik zag, naamelyk, dat de Stempel aan de bultige zyde byna geheel was uitgesleeten, terwyl het Geld, aan de holle zyde, niets geleeden hadt. Bovendien zyn 'er twee zaaken, die my vastelyk doen besluiten, dat deeze afslyting geenzins door een Zuur vogt kan veroorzaakt zyn; vooreerst, om dat het Geld alleenlyk afgesleeten was in de uitpuilende deelen, die voor de Wryving bloot stonden: ten anderen, om dat de afgesleetene plaatsen glad waren. Nu weeten wy, dat in alle uitknaaging, welke door Zuur geschiedt, inzonderheid in de Metaalen, de oppervlakte oneffen is en mat; gelyk dus het Zilver wordt wit gemaakt, om zig als nieuw te vertoonen, enz.

Om even die zelfde reden is 't, dat de Paarlen,

len, die men een Haan of Hen laat inslokken, van deeze Vogelen niet dan glansiger en helderer geloosd worden: daar zy in tegendeel, indien 'er zulk een scherp Zuur plaats had in derzelver Maag, of ontbonden, of ten minsten dof zouden moeten zyn (*).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

als ook de weeking in de Krop.

Het maakzel van de Maag, bestaande uit zeer harde Wanden, die in sommigen niet Eelt- maar Hoornagtig zyn, en zeer digt op elkander sluiten, als twee Molensteenen; moet dan de voornaamste oorzaak zyn van de Verteering in de Graan-eetende Vogelen. Hier by komt egter, in dezelven, nog een ander Gestel, niet minder nuttig; te weeten een Krop, welke egter in de Kalkoenen en verscheide anderen niet gevonden wordt. In de Duiven, Hoenderen, Faisanten, verwydt de Zwelgpyp zig omtrent in 't midden van den Hals, en maakt een soort van langwerpig ronde Zak, welke zig tot aan het Borstbeen uitstrekt. Onder deezen Zak, dien men de Krop noemt, wordt de Zwelgpyp weder naauwer en loopt door de Borst, leggende op de Wervelen van de Rug, tot dat zy, een weinig boven de Maag, weder uitzwelt door een krans van Klieren, zeer konstig geschikt en inzonderheid in de Kalkoenen by uitstek fraay om te beschouwen, niet minder dan de Kringen,

(*) DU VERNEY *ut supra* Tom. I. pag. 276. Men kan de Proefneemingen van den Heer REAUMUR, die tot bevestiging daar van strekken, nazien in de *Uitgezogte Verhandelingen*. IV. DEEL bladz. 360.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

gen, welken de inwendige Rok op die plaats maakt. Deeze Klieren, zo wel als die in de Krop zyn, geeven een zeer groote veelheid uit van een wit ſlymagtig Vogt, 't welk de Graankorrelen geheel vermurwt, eer zy in de Maag komen. Zulks is zeer duidelyk blykbaar, aan de manier, op welke de Duiven hunne Jongen voeden met Boonen, die eerſt doorweekt zyn in hunne Krop. Zo vervullen dan die Klieren de plaats der genen, die in de andere Dieren zyn in de Klieragtige Rok van de Maag. Ook mag men met reden opmerken, dat zy in de Vogelen zig niet tot aan dit Lighaamsdeel uitſtrekken; zynde een plaats van omtrent een Duim breed, boven de inplanting van de Zwelgpyp in de Maag, daar van ontbloot.

Maakzel van de Maag in de Graanetende,

De Maag, ontleedkundig beſchouwd, beſtaat uit vier Spieren, waar van alle Vleezige Vezelen zig vereenigen in twee regt tegen elkander over geplaatſte Peezen; in 't midden, naamelyk, van haare twee platte zyden. Het Vleezig deel van de twee ſterkſten deezer Spieren, dat zeer dik is, heeft Vezelen, die byna allen boogswyze loopen, en welker Peezige enden, hereenigd, de twee gemelde Peezen maaken. Deeze Spieren zyn zo geplaatſt, dat de eene naar de Rug ziet, de andere naar 't voorſte van den Buik. Van de twee andere Spieren, die veel dunner zyn, wordt door de eene het bovenſte van de Maag, door de andere het onderſte of de bodem bekleed. De Peezige draaden

den van haare Vleeſchvezelen, die ook boogswyze loopen, hereenigen zig insgelyks in de twee gedagte groote Peezen. De eerſtgemelde Spier, die het Voedzel naar het Portier moet voortſtuuwen, is van deeze twee de ſterkſte. Binnen deezen Spieragtigen Rok heeft de Maag een Zenuwagtigen, die onmiddelyk den binnenſten of Eeltagtigen bekleedt, welke aan de Wanden zo hard byna is als Kraakbeen, hebbende verſcheide gaatjes daar Vezeltjes indringen van den Zenuwrok. Buiten is de Maag omkleed met een geweefzel van menigvuldige Bloedvaten, doormengd met Vet: zo dat men 'er vier of vyf Rokken aan tellen kan, gelyk aan 's Menſchen Maag; komende de harde Eeltagtige allerbinnenſte in plaats van dat dunne Fluweelagtige bekleedzel, 't welk de Donsrok* genoemd wordt in onze Ingewanden. Voorts ondergaan de Spyzen, door bymenging van de Gal en 't Alvleeſch-Sap, in de Vogelen een dergelyke bereiding tot Chylmaaking als in de Dieren (*); doch Chylvaten † worden in hun niet gevonden. 't Gedarmte is in de Graaneetende by uitſtek lang: zy hebben den blinden Darm ‡ ook zeer lang en dubbel, 't welk te langer tyd geeft tot Verteering der Spyzen, gelyk wy dit verſchil in de Viervoetige Dieren reeds hebben opgemerkt (†). In de Roofvoge-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

* *Tunica villoſa*

† *Vaſa lactea*

‡ *Cæcum*

(*) Zie het I. STUK deezer *Natuurlyke Hiſtorie.* bladz. 255. 259.

(†) Zie het III. STUK derzelve. bladz. 377.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK. in de Vleefch-eetende of Roof-Vogelen.

gelen, is derhalve, ook in tegendeel het Gedarmte zeer kort, en de blinde Darm naauwlyks kenbaar.

In deeze laatften is het Geftel gantfch verfchillende, gelyk de Heer HERISSANT zo omftandig in de Koekoek heeft waargenomen (*). Men vindt 'er niet alleen geen Krop aan, maar bovendien ontbeert hunne Maag die Eelt- of Kraakbeenige Wanden, welke den binnenften Rok in de Graan-eetende Vogels uitmaaken. Haar Geftel is daarenboven niet zo fterk gefpierd, maar flap en Vliezig, byna als eens Menfchen Maag en als die der Viervoetige Dieren; met dit verfchil, egter, dat de Vleezige Vezelen, welke den Spieragtigen Rok famenftellen, in deeze Vogelen ook Boogswyze loopen en zig vereenigen in twee Peezen regt tegenover elkander, en dat de twee dikfte Vlakten ook geplaatft zyn in 't midden der platte Oppervlakten van de Maag, ter wederzyden.

De Heer REAUMUR heeft veele Proefneemingen in 't werk gefteld, om de manier van Verteering in deeze Vogelen te onderzoeken. Hy deed een Buifert Blikken Pypjes inflokken, waar in een ftukje Vleefch was met eenige Graankorrels, aan de enden open, doch met Gaas digt gebonden: deeze Pypjes werden, na verloop van een of twee Etmaal, weder uitgefpoo-

(*) Zie het IV. DEEL der *Uitgezogte Verhand.* bladz. 115.

ſpoogen door den Vogel, en toen bevondt hy het Vleeſch, ja zelfs de brokjes Been, welken hy in dergelyke Pypjes deedt, geheel of byna verteerd te zyn, zonder dat de Graankorrelen anders dan uitgezwollen waren: zelfs geborſten Graanen kwamen onverteerd uit deeze Pypjes. Dit deedt hem beſluiten, dat de Verteering in deeze Vogelen niet door Wryving geſchiede, maar door de ontbindende kragt van een Vogt in de Maag vervat, welks eigenſchap hy met geen genoegzaame zekerheid heeft kunnen ontdekken (*).

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Hunne kromme Bek.

Iets, 't welk de Roofvogelen byzonder te paſſe komt, is het zonderlinge maakzel van hunnen Bek. Dezelve is Haakswyze krom, en zy bedienen 'er zig niet alleen van, om hunne Prooy te verſcheuren, maar ook om eenig beginzel van Verteering toe te brengen aan hun Voedzel. Deeze Vogelen hebben, in 't algemeen, het bovenſte van den Bek aan 't end omgekromd als een Haak, met een ſcherpe punt; het onderſte naar agteren breed en dik, aan 't voorend bykans rond uitloopende. Dit deel is hol, om de Tong, welke zy taamelyk dik hebben, te bevatten. De Randen van de beide deelen, die den Bek maaken, zyn hard, ſnydende en ſomtyds getand.

De Pappegaay, dien wy hier tot een voorbeeld neemen, eet byna allerley ſlag van Spyzen:

(*) Zie het zelfde, bladz, 374, 376.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

zen: hy breekt en kraakt de Pitten van veele Vrugten. Ook is 't, in deeze Vogel, zeer opmerkelyk, dat weezentlyk het end van de Tong door hem gebruikt worde, om het gene hard is te ſtuuwen onder het bovenſte deel van den Bek, ten einde het vervolgens aan de zyden gebragt worde, om het klein te maaken, eer hy het inſlokke. Verder komt hier ook te pas, dat de Pappegaaijen het Voedzel, 't welk zy ingezwolgen hebben, weder in den Bek doen komen, om het te kaauwen; weshalve zy geteld kunnen worden onder de herkaauwende Dieren. Even 't zelfde wordt van de Reigers verhaald, die de Moſſelen, welken zy hebben ingeſlokt, na dat dezelven door de broeijing open gegaan waren, weder zouden uitbraaken, om zig te voeden met derzelver Vleeſch.

De Bek van andere Vogelen.

Ik moeſt niet vergeeten, dat de Haak, die aan 't end van den Bek der Roofvogelen is, in ſommigen ook dient om zig aan op te hangen en over te brengen van de eene naar de andere plaats. Sommige Vogelen, gelyk de Aakſters en die tot deezen Rang behooren, hebben een Bek als een Beitel, om, het gene zy breeken willen, met geweld aan ſtukken te ſlaan. Zy bedienen zig daar van zo wel tot het eeten van Vleeſch, als van Graanen en Vrugten. De zodanigen, die Gras, Kroos of andere Waterplanten eeten, gelyk de Zwaanen, Ganzen, Eenden en dergelyken, hebben den Bek wederzyds met inkeepingen, getand, op de wyze van een Rasp,

Rasp, en dit ſtelt hun niet alleen tot aanvatting en vaſthouding van die glibberige Kruiden in ſtaat, maar ook den Bek te gebruiken als een ſoort van Teems, om het Water, dat zy anders te veel in 't Lyf zouden krygen, te laaten uitzyperen. Eenigen, gelyk de Duikers en Meeuwen, bedienen zig van hunnen Bek om hunne Prooy, die in Viſchjes beſtaat, te vatten. In zekere Vogel, genaamd *Fiber*, zyn het geen enkele inkeepingen, maar waare Tanden, lang, puntig en naar agteren omgekromd (*): zo dat deeze een uitzondering ſchynt te maaken in den algemeenen Regel, dat de Vogelen met geene Tanden zyn voorzien.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Niet minder dienſt hebben zodanige Vogelen, die men thans, wegens de langte hunner Pooten, STELTLOOPERS noemt, van de zonderlinge langte hunnes Beks, welke hun in ſtaat ſtelt, niet om denzelven als een *Stokje om te peilen* te gebruiken; 't welk inderdaad belachlyk zoude zyn, dewyl zy dikwils met de Pooten op den Grond der Slooten en Moeraſſen ſtaan, wanneer zy dus van hunnen Bek gebruik maaken; maar om *te voelen naar hunne prooy*, die meeſtal beſtaat in Aaltjes, welken door de Modder kruipen; of liever alleen maar om die Dieren op te zoeken en te vatten, na dat zy derzelver gewemel aan hunne Pooten gevoeld hebben. De

(*) DU VERNEY, *Oeuvres Anatomiques.* Paris 1761. Tom. II. p. 449.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

De HOENDEREN en anderen van deezen Rang, gebruiken hunnen Bek, waar van de Bovenkaak met haare holte sluit over de Onderkaak, als een Kraauwel om iets naar zig te haalen en op te zamelen. Voorts zyn de Duiven, Leeurikken, Spreeuwen, Lysters, Kwikstaarten, Vinken, Putters, Cysjes en 't meeste andere Zingend Gevogelte, 't welk door LINNÆUS gebragt wordt tot den Rang der MUSSCHEN, met een Bek voorzien, dien zy als een Nyptang kunnen bezigen, zo wel tot het eeten van Vrugten, Besiën en Zaaden, als van allerley Insekten en Wormen. Van hunne behendigheid, in 't pellen der Zaaden, heb ik reeds gesproken (*).

Het oogluikend Vlies.

* *Membrana nictitans*

In de Viervoetige Dieren vindt men, boven en behalve de twee Oogleden, nog een derde, 't welk het *Oogluikend Vlies* genoemd wordt, dienende, of om hunne Oogen te beschermen voor uitwendige beledigingen, of om de Vuiligheid, welke daar by geval in komt, 'er uit te veegen; dewyl zy geen Handen hebben, gelyk wy, om de Oogen te wryven. In die beide opzigten hadt het Gedierte dit Vlies dubbel noodig, en de wyze Schepper, alles toebrengende wat ten nutte der Schepzelen strekken kan, heeft het 'er niet aan onthouden. In de Vogelen schynt het inzonderheid te dienen, om de Oogen, die geduurig door het Vogt der Traanklieren worden besproeid, van de overmaat

(*) Bladz. 37. hier voor.

maat van dit Vogt te bevryden. Het beweegt zig op een konſtige manier, zynde zeer dun en fyn van geweefzel, halfmaanswys van gedaante. Het is een ſoort van Gordyn, dat opgehaald en neergelaten kan worden; hebbende een zyner enden aan 't bovenſte van den Bol, onbeweeglyk, terwyl het andere end vry is en vaſt aan een Snaar, behoorende tot een der Spieren, waar van ik nu ſpreeken zal.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Twee Spieren vindt men boven 't agterſte van den Oogbol geplaatſt, de eene boven, de andere onder, zynde de onderſte zwakſt. Deeze, naar de Gezigtzenuw loopende, brengt een ronde fyne Pees voort, welke naby deeze Zenuw een Katrol ontmoet, behoorende tot de andere Spier, die boven den Bol geplaatſt is, welke, tot aan de Gezigtzenuw gevorderd zynde, eene Pees voortbrengt, die doorboord is, om de kleine Snaar te ontvangen, waar aan zy tot een Katrol dient. Deeze Snaar, te rug keerende naar den beweeglyken hoek van het Gordyn, maakt een bogt over de Gezigtzenuw.

Om nu wel te verklaaren, hoe dit Gordyn opgehaald worde, ſtaat in de eerſte plaats te waarneemen, dat het een grooten weg moet afleggen om het Oog te bedekken; ten anderen, dat, hoe langer een Spier zy, hoe meer dezelve zig in ſtaat bevinde tot een groote inkorting, 't gene maakt, dat het deel, aan 't welke zy gehegt is, een groote ruimte kan doorloopen: nogthans heeft de Spier, die het Gordyn moet op-

 trek-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

trekken, maar weinig langte, en kon 'er niet meer hebben, naar reden van de plaats, welke zy beslaat.

Zie hier het middel, dat de Natuur gebruikt heeft om zulks te vergoeden. Zy heeft de Snaar van deeze Spier doen gaan door een Katrol, die beweeglyk is, en dit brengt twee goede uitwerkingen voort: in de eerste plaats, dat, ten tyde wanneer de kleine Snaar door haare Spier getrokken wordt, de Katrol zig, in 't zelfde oogenblik, opligt en terug trekt. Deeze opligting, nu, maakt dat de kleine Snaar trekt door eene ruimte, die eens zo groot is als de gene welke de Katrol doorloopt. Inderdaad, onderstellende dat de Katrol eene Linie opgeligt worde, zo zal de Snaar eens zo veel opligting met haar end te weeg brengen, en hier by voegende, dat de Spier, die aan de Snaar vast is, zelf ook een Linie inkrimpe, zal de afgelegde weg van het Gordyn drie Liniën zyn. Wanneer de samentrekking ophoudt, wordt hetzelve, door de natuurlyke veerkragt zyner Vezelen, geplooid en weg getrokken in den grooten Ooghoek.

Behalven 't gebruik, dat gemeenlyk aan dit Vlies wordt toegeschreeven in de Dieren die het hard en Kraakbeenig hebben, zo dat het maar de helft van 't Oog bedekt, is het in de Vogelen van nog grooter nuttigheid. Immers, wegens deszelfs fynte, en doorschynendheid zelfs, kunnen zy, wanneer het, door opgehaald

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

haald te zyn, voor hunne Oogen geschooven is, niettemin styf kyken op zeer heldere Voorwerpen, zonder dat zy de Oogleden behoeven te sluiten, om van het sterke Licht niet te lyden; en op een Boom zynde, daar zy van Tak op Tak vliegen, bewaart dit Vlies hunne Oogen voor de wryving en kwetzing der Takjes en Bladeren (*).

De Eijerneften der Hoenderen. * Ovarium.

De Vogelen hebben, boven aan de Nieren, een Eijerstok *, welke als een soort van Druiftros samengesteld is uit kleine ronde Lighaampjes van verschillende grootte en kleur, waar van de grootsten doorgaans naar den omtrek geplaatst zyn, bevattende het gene men het Doijer noemt. Behalve hun eigen bekleedzel, hebben deeze Eijeren een omwindzel dat hun gemeen is met den Eijerstok, en waar door zy omtrent gelyk de Eikels aan haaren Kelk gehegt zyn: ik wil zeggen, dat het Vlies van 't *Ovarium* zo veele Steeltjes of Voetjes uitlevert als 'er Eijeren zyn. Ten vierden, deeze Steeltjes ontwinden zig en omvatten het Ey, uitgezonderd een zeer kleine plaats, welke regt tegenover het Steeltje is en door een witagtig streepje aangeweezen wordt. Men noemt dit Vlies de Kelk der Eijeren, die dezelven ten naauwste omvat; maar, naar maate zy grooter worden en den laatsten trap van hunne rypheid krygen, verdroogen de Vaten, die den Kelk en 't Ey te sa-

(*) Du Verney, *ut supra.* Tom. I. p. 586.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

ſamen hegten, en de Kelk begint zig af te ſcheiden, in zulker voegen, dat het Ey in ſtaat is om uit den Eijerſtok te gaan; zo door de ſamentrekking der Vezelen van den Kelk, als door zyn eigen zwaarte. Wanneer nu het Ey 'er uitgegaan is, zo verſlenſt de Kelk, doch niettemin zodanig, dat men 'er het Lidteken nog lang na het uitkomen van het Ey van ziet. Verder gaat hetzelve over in een Kanaal, 't welk ik nu zal beſchryven.

Het Aarsgat uitſpannende van een Hen, wordt men twee voornaame openingen gewaar, welker grootſte die is van den Endeldarm; de andere, ter ſlinkerhand, de uitwendige opening van de Scheede, zynde deeze laatſte zeer gerimpeld, en ver binnen het Aarsgat. De Scheede is ongevaar een Duim lang en maakt eenige draaijen in 't opklimmen naar de Lyfmoeder, die eene holligheid is, welke de zelfde wydte en figuur heeft als het Ey, zynde de waare Vorm, daar het in geformeerd wordt. De Lyfmoeder, nu, zig een weinig ſamentrekkende, loopt uit in een Buis, die in de Hoenderen byna de wydte van een Duim heeft, en de langte van omtrent agt Duimen; aangezien zy drie bogten maakt, eindigende met een opening als een Paviljoen, genaamd de Tregter. Een klein gedeelte van dit Paviljoen hegt zig aan den Eijerſtok. De Scheede, Lyfmoeder en Eijerbuis, maaken een enkel Kanaal met elkander uit. De Eijerſtok is van binnen voorzien

met

met verscheide blaadjes, die zig schuins uitstrekken, en deszelfs Wanden zyn besmeerd met een wit, slymagtig Sap, volkomen gelykende naar Wit van Ey.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Vooreerst, nu, moet men in agt neemen, dat, op 't oogenblik, wanneer het Ey gereed is om te vallen, het Paviljoen, 't welk natuurlyk neergedrukt was aan de slinkerzyde van den Eijerstok, zig opregt en voegt aan het gedeelte, daar het Ey zig afscheidt, om hetzelve te ontvangen. Ten anderen, het Ey door het Paviljoen in de Eijerbuis zynde gekomen, daalt 'er langzaam in neder, wordende door de Wormswyze beweeging van dit Kanaal voortgedreeven, en, naar maate het neerdaalt, verzamelt zig het witte en slymagtige Vogt, waar mede de binnen-Wanden van dit Kanaal besmeerd zyn, zig allengs om het Doijer, maakende dus het Wit van 't Ey. Eindelyk gekomen zynde in de Lyfmoeder, blyft het 'er eenigen tyd en wordt met zyne Schaal omkleed.

Ontleding van het Ey.

By de opening van een Ey, wordt in de eerste plaats waargenomen, dat deszelfs Dop, en de holligheid in het stompe gedeelte, vol zyn van Lugt; ten anderen vindt men 'er twee algemeene bekleedzels; ten derden het wit dubbeld, het buitenste en het dunste; ten vierden het Doijer in 't midden van het Ey; ten vyfden, dat het Wit en Doijer samengesteld zyn uit kleine Celletjes of Zakjes, die deeze Vog-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

ten bevatten, en ieder met een gemeenen Rok omkleed: ten zesden komen de Banden van het Ey in aanmerking. Aan het end des Doijers is een Snoertje, bestaande uit drie kleine Knoopen, gedraaid even als de draaden, waar uit een Touw gemaakt wordt; zynde wit en doorschynende: ieder Snoertje houdt met een zyner Enden aan het Vlies van het Doijer, met het andere aan 't Vlies van 't Wit. Ten zevenden is 'er, in 't midden van het Doijer, een wit Vlakje, van grootte als een Linze, de Haanetree genaamd, om dat het afhangt van de bevrugting der Eijeren door het treeden van den Haan; gelyk men ook in deszelfs midden het eerste beginzel van 't Kuikentje gewaar wordt, zwemmende in een zeer zuiver en doorschynend Vogt.

Deeze dingen, die in de Hoender-Eijeren zeer klaar en gemakkelyk te beschouwen zyn, hebben ook plaats in de Eijeren van 't andere Pluimgedierte, groot en klein. De Haanetree is het voornaamste deel van 't Ey. Het Wit en Doijer zyn eeniglyk geschikt om de noodige stof te verschaffen tot aangroeijing van het Kuiken, waar toe het Wit eerst en vervolgens ook het Doijer gebezigd wordt: tot aangroeijing zeg ik, en niet tot formeering, dewyl dit Kuiken reeds geheel is geformeerd in de Haanetree of Vrugt van 't Ey (*).

Een

(*) DU VERNEY, *ut supra* Tom. II, p. 370.

Een andere byzonderheid, die onze opmerking verdient, is het roeften der Vogelen. Zy hebben niet alleen een grooter bekwaamheid om op eenen Poot te ftaan, dan de Menfchen, 't welk toegefchreeven wordt aan hunne lange Vingeren; maar de Natuur, voorziende dat zy genoodzaakt waren om dikwils op de takken van Boomen te flaapen, heeft hun een middel daar toe verfchaft, om deeze manier van rusten, hun eigen, in 't Franfch genaamd *percher*, naauwlyks te kunnen ontbeeren: 't welk tevens tot hunne veiligheid ftrekt voor de vervolging van veele Roofdieren. De voornaamfte fteun, die op den Tak ruft onder 't flaapen, is de fcherpte van hun Borftbeen; maar in hun nederhurken wordt eene Pees, die langs hunnen Poot loopt en in de Vingeren eindigt, dermaate gefpannen, dat de Vingeren ftyf om den Tak knypen, en, hoe meer de zwaarte van hun Lyf nederdrukt, hoe ftyver; 't welk alle wiggeling over de een of andere zyde, in het vallen voor of agter over, geheel verhinderen moet. Van de werking deezer Pees kan men, uit het fpeelen van Kinderen met afgefneeden Vogelpooten, zig overtuigen.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK. Het roeften der Vogelen.

Voorts vereifcht het vliegen der Vogelen nog een nadere overweeging. Het denkbeeld, dat de Vlerken het eenigfte zyn, 't welk de Vogelen daar toe in ftaat ftelt, vervalt, wanneer men weet, welk eene moeite door fommige Menfchen is aangewend, om zulks het Pluim-

Het Vliegen.

II. Afdeel. I. Hoofdstuk.

gedierte na te doen: doch, tot een byzonder geluk voor de Menschelyke maatschappy, met een vrugteloozen uitslag. Aan den eenen kant is het Lighaam van een Mensch te zwaar; aan den anderen kant ontbreeken hem genoegzaam sterke Spieren, om de Vleugels, al worden die nog zo groot aan zyne Armen gevoegd of op zyne Schouders gelegd, te doen speelen. Zie hier hoe naauwkeurig de schrandere Borelli het Gestel, 't welk die byzondere bekwaamheid aan de Vogelen geeft, beschryve (*).

Alle tweevoetige en viervoetige Dieren hebben, behalve de Agterpooten, twee Armen aan hunne Schouderbladen gehegt, die in de Beesten dienen, om op te loopen, in de Menschen om te omhelzen of aan te vatten, in de Vogels om te vliegen. Het samenstel der Beenderen, die de Vlerken in deeze laatsten uitmaaken, is met dat der Armbeenderen en dat der Voorpooten byna overeenkomstig: men vindt 'er ook een Opper-Armsbeen, aan 't welke de Beenderen des Onder-Arms met een Elleboog gehegt zyn, die aan 't end Gewrichtbeendertjes hebben: maar het maakzel van 't Schouderblad is zeer verschillende. Ook hebben de Vleugels geen langte, die evenredig is met het Lighaam in byzondere Vogelen: in de Struissen, die ze byna enkel maar om te klapwieken gebruiken, zyn zy byster klein; in de Hoenderen en derge-

(*) *De motu Animalium.* Cap. XXII.

gelyken, die niet hoog boven 't Aardryk vliegen, wat grooter, gelyk ook nog langer in de Duiven; maar zeer uitgeſtrekt in de Arenden, Zwaanen, Ganzen, Zwaluwen, en de overigen, die zeer hoog, of onophoudelyk byna, in de Lugt zweeven. In deeze evenaaren, of overtreffen zelfs, de Beenderen van ieder Wiek de langte des Lighaams van den Vogel, gemeten van 't end van den Hals tot aan de Stuit, en zyn, met de Vederen, byna driemaal zo lang als de geheele Vogel.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Behalve de hardheid en ligtheid deezer Beenderen, is het de zelfſtandigheid en plaatzing der Slagpennen, die, hoe fyn en dun ook, aan de Wiek een genoegzaame vaſtheid geeven, om met zyne vlakte, als hy uitgeſpreid is, de Lugt zodanig te ſlaan, dat de Vogel, onder 't vliegen, 'er door opgeheven wordt, of op de Wieken zweeft, maakende in de Lugt geduurig dergelyke ſprongen, als wanneer hy zig eerſt opbeurt om te vliegen. Niet minder verwonderlyk is de zorgvuldigheid der Natuur in het te rug haalen van deeze Vlerken, zodanig dat zy de Lugt in dat geval niet met hunne vlakte treffen, maar met het Beenig gedeelte, daar de wortels der Pennen zyn ingeplant; 't welk minder tegenſtand veroorzaakt, en den Schok voorkomt, die anders hunne vlugt vertraagen zoude.

De grootte der Borſtſpieren.

Dit alles, egter, is het voornaamſte in deezen niet. Men zoude, door Menſchelyke konſt, aan

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

aan ons Lighaam dergelyke of misschien nog vlugger Wieken hegten kunnen: maar een beweegkragt, zo sterk als in het Pluimgediert, naar reden van de Zwaarte, die opgehouden moet worden, ontbreekt ons. De Borstspieren, die in den Mensch de Opper-Armsbeenderen buigen, zyn klein en hebben weinig Vleesch: want zy evenaaren naauwlyks het vyftigste of zeventigste deel van al het Spierenvleesch: in de Vogelen, in tegendeel, zyn zy zeer groot en dik, overtreffende somtyds in zwaarte al de andere Spieren van dien Vogel met elkander. Dit ziet men klaar over Tafel, wanneer men bevindt dat de twee klompen Vleesch aan het Borstbeen byna zo voedzaam zyn als al het overige dat eetbaar is aan een Vogel. Hier uit kan men klaar bespeuren, hoe zeer de beweegkragt der Vlerken grooter is dan die der Armen in den Mensch. Immers BORELLI rekent, dat het Vermogen der Borstspieren meer dan tienduizendmaal de zwaarte van den Vogel overtreft.

Ten anderen moet gelet worden op de plaatzing en samenvoeging deezer Spieren, die in de Menschen haar begin neemen van het vlakke Borstbeen, van de Kraakbeenderen, van 't midden des Sleutelbeens en van de zesde, zevende, agtste Ribbe: daar in het Pluimgediert het Borstbeen de geheele Borst als een Harnas of Schild bekleedt, hebbende in 't midden een opstaande Kam of Wand, waar aan de Vezelen der Borstspieren, wederzyds, zo wel gehegt

wor-

worden, als aan de geheele vlakte van het Borſtbeen, 't welk een zeer vaſte ſamenvoeging maakt. De Vleeſchvezelen van ieder Spier loopen vervolgens ſamen, en vereenigen zig tot een vaſte, breede Pees, welker Vleezig end in het Knobbeltje des Opper-Armsbeens zelf ingeplant wordt, daar zy in de Menſchen beneden het Knobbeltje, in het lighaam van 't Been, haare inplanting heeft. Hier uit is af te leiden, dat in de Vogelen de afſtand van de ſtrekking der Borſtſpieren van het middelpunt des Hefbooms der Wiek klein zy, gelyk naamelyk aan de halfmiddellyn van 't Hoofdje, 't welk in de holte van de Schouderpan draait, en deeze afſtand is minder dan een zesde of zevende deel van de langte des Opper-Armsbeens, en een agttiende deel van die des geheelen Beenigen Arms, het veertigſte deel bykans van den gantſchen Vleugel met zyne Slagpennen. Dus ziet men, dat een zeer kleine trekking van deeze Spieren in ſtaat is om de Wieken een halven cirkel te doen beſchryven. De Spieren, wel is waar, die tot de opligting dienen, en met de driepuntige in den Menſch overeenkomen, zyn dun en klein, doch van genoegzaame kragt; dewyl de opligting niet met de vlakte maar met de kant van den Wiek geſchiedt, en hier door wordt tevens het oogmerk van de Natuur, om het middelpunt der zwaarte van den Vogel laag te plaatzen, gelyk tot het Vliegen noodig was, beantwoord.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Laagte van hun Zwaarheids middelpunt.

Dit laatſte volgt niet alleen uit de beſpiegegeling, maar wordt door de ondervinding bekragtigd. Indien men een geplukten Vogel, in verſcheide manieren, horizontaal legt op de ſcherpte van een Mes, zal men het punt van Evenwigt vinden in een regte lyn, die van de wortels der Vleugelen, naar het midden des Borſtbeens, voortgetrokken wordt, regthoekig op de langte van het Lighaam des Vogels; en, in zulk eene plaatzing, ruſten de Vogelen in 't ſlaapen, met hunne Borſt, op de takken der Boomen. Daarenboven zien wy de zwaarſte deelen van den Vogel, te weeten de dikſte en grootſte Beenderen, als ook het zwaarſte Vleeſch, het allerlaagſte geplaatſt. De Pooten, naamelyk, en het Borſtbeen, zyn groot en dik; de Ruggegraat, daarentegen, en de Ribben, fyn en ligt. Insgelyks evenaaren de Borſt- en Bilſpieren, in zwaarte, alle de Ingewanden en het overige Vleeſch van den geheelen Vogel, of gaan die zelfs te boven. En, op dat het onderſte deel van de Borſt nog meer verzwaard zoude worden, heeft de Schepper de Opligtſpieren der Vlerken niet boven in het Schouderblad, maar in 't midden van de Borſtſpieren verborgen. De bovenſte holligheid van de Borſt, daarentegen, wordt met Lugt gevuld, en is derhalve minder zwaar, dan haar onderſte deel. In de Buik wordt ook de holligheid, die 'er boven het Gedarmte, 't welk door zyne zwaarte nedergedrukt wordt, overblyft,

ten

ten grootſten deele van de Lugt beſlagen. Uit deeze ſchikking begrypen wy, hoe zorgvuldig de Natunr het middelpunt der Zwaarheid, in de Vogelen, beneden de lyn, die van de wortels der Wieken tot elkander getrokken wordt, heeft doen vallen, ten einde zy altoos, met het Lighaam voorover, in de Lugt zouden blyven hangen.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Waarom zy met den Kop tusſchen een Vlerk ſlaapen.

Een ander Lighaamsdeel, 't welk dit alles in het Pluimgedierte regelt, is de Kop en Hals. Men zoude mogen vraagen; waarom de Vogelen altoos, in het ſlaapen, hunnen Hals agterwaards buigen en hunnen Kop verbergen onder een van hunne Vlerken? In de eerſte plaats wordt men ligt gewaar, dat zulks overeenkomt met de houding van alle Beeſten, die in de Slaap hunnen Kop altyd hier of daar laaten ruſten; kunnende die deelen, welker ophouding willekeurig is, dan niet anders worden onderſteund. Maar een andere reden, die hier ter zaake doet, is, dat de Kop en Hals, te ſamen, ook vry veel zwaarte hebben, en derhalve wordt, door hun agterwaards over te buigen, het middelpunt der Zwaarheid, 't gene in een vliegende Vogel juiſt tuſſchen de wortels of beweegpunten der Vlerken moeſt zyn, een weinig agterwaards gebragt, zo dat de Zwaarheidslyn loodregt valle op het midden van de Klaauwen der Pooten, die als een Nyptang om den Tak ſluiten, gelyk gezegd is; en dus blyft het Dier,

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

in volkomen Evenwigt, gemakkelyk en veilig te roeſten zitten.

Lighaamsgeſtalte der Vogelen.

Dit brengt ons tot beſchouwing van de uitwendige geſtalte der Vogelen. 't Is ontwyfelbaar, dat het Vliegen een grooter overeenkomſt vordert in de gedaante des Lighaams, dan de gang of andere werkingen der Viervoetige Dieren. Dus verſchillen zy ook meer van elkander, door hunne grootte en kleuren, de langte van den Hals en Pooten, de dikte des Lighaams of ſchikking der Vederen, de figuur van Bek en Klaauwen of Voetzoolen, dan door iets anders. Zie hier de beſchryving van hunne Geſtalte, door den Heer LINNÆUS.

De Kop, het Lyf.

Het Lighaam der Vogelen wordt verdeeld in *Kop*, *Lyf*, en *Leden*. De Kop is geplaatſt op een langwerpigen, eenigermaate opgeheven, rondagtigen *Hals*. De *Kaaken* zyn naakt, Tandeloos, uitgerekt tot een Hoornigen *Bek*, met Neusgaten doorboord, in ſommigen met *Waſch* aan 't Grondſtuk voorzien, dat kaal is, met Kamswys' geſchikte Hairtjes aan de randen van den Keel, uitwendig. De *Tong* Vleezig, Kraakbeenig, uitgerand, geſcheurd, geſnazeld, of geheel, dat is ſcherp; *Oogen* wederzyds, met Oogleden en een Oogluikend Vlies: geknotte *Ooren* zonder Lapjes: de top van 't Hoofd ſomtyds verſierd met eene Kuif van Vederen of Pluimen; een Kam op de Neus of Lellen aan de Keel. Het *Lyf* Eyrond, beſtaande uit een gelyke magere *Rug*, van onderen een

een groot, gekield, zeer dik gespierd *Borstbeen*; de Sleutelbeenderen Vorkswyze samengevoegd; de *Buik* kleinder, van agteren, onder de *Stuit*, met een gemeene Opening voor het Aarsgat en de Teeldeelen.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

De Leden.

Onder de *Leden* zyn begreepen de Vleugelen, Staart en Pooten. Ieder Vogel heeft twee VLEUGELS, Wieken of Vlerken, die uit Opper- en Onder-Armsbeenderen, doch zonder Handen, bestaan, welke van agteren gewelfswyze bestoken zyn met *Roeipennen*, waar van de buitensten, van den eersten Rang, tot den Onder-Arm; de agtersten, van den tweeden Rang, tot den Opper-Arm behooren; terwyl de *Bastaard*-Vlerk de plaats vervult van Duim. Over deeze Roeipennen steeken de naaste *Slagpennen* van den Vleugel heen. De STAART heeft haar beginzel uit een breede Stuit, met twee Klieren, en wel uit het bovenste gedeelte, dat doorboord is en met een Kwastje voorzien, omringende den wortel der *Bestuurpennen*, die veeltyds twaalf in getal zyn, langer dan de Pooten in de Langstaartige, korter in de Kortstaartige, en allen even lang (in de genen die de Staart *geheel*), aan de zyden korter (in de genen die ze *Wigswyze*) of aan de zyden langer (in de genen die de Staart *als een Schaar* hebben). POOTEN zyn 'er twee, uit een Dye, Scheen, Vingers en Nagelen samengesteld. De *Dyën* vindt men Vleezig, met Vederen bedekt, maar half naakt in de Steltloopers: de *Scheenen*

 Pee-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Peezig, in de meesten kaal, schraal, zelden ruighairig, in weinigen van agteren met een uitsteekende Spoor gehoornd. 't Getal der *Vingeren*, daar de Pooten op rusten, is in de meesten *vier*, gemeenlyk drie van vooren en een Duim van agteren, uitgenomen in de *klimmende* die twee Vingeren voor, twee agter hebben, en, in de *loopende*, wien de agtervinger of Duim ontbreekt. In de meeste Landvogelen zyn de Vingeren geheel van elkander afgescheiden; in de Watervogelen met een Vlies te samengevoegd, en wel ten halve in zulken die in Moerassen zig onthouden, of met Lobben en t'eenemaal gepalmd (in de zwemmende Vogelen). Ieder Vinger of Toon heeft gemeenlyk een Nagel en de agterste is zelden zonder Gewricht.

Wapenen.

De meeste Vogelen zyn ongewapend, kunnende, door hunne Wieken, gemakkelyk in de Lugt hunne Vyanden ontwyken. Egter zyn 'er eenigen die Hoornen op den Kop hebben, gelyk de gehoornde Kalkoen en Rhinoceros-Vogel: anderen die Spooren hebben, gelyk de Paauw en Faisant: anderen Doornen aan de Oxelen, gelyk de Struisvogel en eenigen meer. Het Mannetje houdt zig gemeenlyk by één Wyfje; hoewel 'er egter veelen voorkomen, daar het Mannetje veele Wyfjes heeft, gelyk de Hoenders en Eenden. Mannetje en Wyfje maaken, in de eerstgemelden, te samen een zeer konstig Nest, doch het Wyfje broedt meest

de

de Eijeren, en bezorgt de Pullen, zelfs tot honger lydens toe, beſchermende die ook uit al haare magt, terwyl het Mannetje zig weinig daar mede bekommert.

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Nuttigheid der Vogelen.

Groot is de nuttigheid, die men van de Vogelen heeft, in veele opzigten. De kleinſten vernielen het Ongedierte, dat de Boomen en Vrugten beſchadigt, ſtrekkende, wederom, zelf tot Spyze voor de Roofvogelen, die ons dienen tot het vangen van veelerley eetbaar Gevogelte. In de Bergagtige Landen zyn Heeren, die uit eenige Arends-Neſten genoegzaamen Voorraad van Vleeſch weeten te bekomen voor hunnen Tafel. De Eijeren der Hoenderen en Eenden ſtrekken ons, die der Strandvogelen aan een menigte Eilanders en Kuſtbewooners tot Voedzel. Men weet, hoe 't nuttige en voor alle beſchaafde Natiën onontbeerlyke Schryftuig, de Pennen, van de Ganzen afkomſtig zyn. De Vederen der Struiſen en Paradysvogelen, als ook der Paauwen, dienen tot Sieraad. Een ongemeen gemak, tot onze Nagtruſt, levert ons het Dons van veelerley Gevogelte, doch in 't byzonder dat der Zwaanen uit. Ik zal nu van de lieflykheid van het Gezang van 't Pluimgedierte, noch van de aangenaamheid die ons de verſcheidenheid van kleur, de aardigheid der geſtalte en houding van veelerley Vogelen verſchaft, niet breedvoerig ſpreeken: noch gewag maaken van het vermaak der Vogeljagt, of hoe dat zy, zelfs na hunne dood, kon-

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK. konstig opgezet zynde, de Kabinetten versieren door hunne fraaiheid.

II. HOOFDSTUK.

Opnoeming der Schryveren over de Vogelen, zo der Ouden *als* Hedendaagschen. Rangschikking *der Vogelen volgens den Heer* BRISSON *en volgens den Heer* LINNÆUS. Kenmerken *van de* Rangen *en van de* Geslagten, *ieder in 't byzonder.*

BELLONIUS. BELLONIUS of BELON was de eerste, die dit gedeelte der Natuurlyke Historie eenigermaate in orde bragt, schikkende zodanige Vogelen by elkander, die hem, 't zy door hunne Levensmanier, of door hunne uitwendige gedaante, eenige overeenkomst scheenen te hebben. Zyn Werk was uitmuntende naar den tyd, in welke het uitgegeven werdt; een tyd welken men, in zeker opzigt, als de kindsheid der Natuurlyke Historie aanmerken zoude kunnen; maar hedendaags moet men het niet dan zeer onvolmaakt agten. Behalve dat de Afbeeldingen zeer slegt zyn, kan de naauwkeurigheid zyner beschryving van sommigen, het gemis niet opweegen van die soorten, welken hy in 't geheel niet beschryft, schoon hy verhaalt dezelven by duizenden te hebben gezien. Egter moet men hem dank wyten, het baanen

van

van den Weg, waar op anderen hem zyn voorby geſtreefd.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. GESNERUS en ALDROVANDUS.

Kort na deezen Autheur volgde GESNERUS, die zig, wel is waar, een weinig verder uitbreidde, maar wiens Afbeeldingen, meeſtendeels, niet minder onvolkomen zyn; hebbende, bovendien, de Vogelen geplaatſt naar de orde der Voorletteren van hunne Naamen: zo dat men niet in ſtaat is om een onbekenden Vogel by hem op te zoeken. ALDROVANDUS, die kort na hem op het Tooneel verſcheen, heeft, behalve het gene door anderen was te boek geſteld, een menigte van nieuwe Soorten beſchreeven, en zyne beſchryvingen zyn taamelyk naauwkeurig: maar hy heeft, behalve 't gene hy door eigen oogen wiſt, 'er by gevoegd 't gene hy van hooren zeggen hadt, zonder zig te bekommeren, of de zaak beweezen ware. Zyne Afbeeldingen zyn niet beter dan die van GESNERUS.

SCHWENKFELD en JOHNSTON.

Ten zelfden tyde kwam in 't licht, SCHWENKFELDS Hiſtorie der Dieren van Silezie, waar in de Vogelen, die het Vierde Boek uitmaaken, vry naauwkeurig beſchreeven zyn, doch meeſtendeels zo kort, dat men ze niet behoorlyk kennen kan. JOHNSTON, die in 't vervolg zyne algemeene Hiſtorie der Dieren uitgaf, heeft kunnen leezen en naſchryven. Hy heeft ons, in 't geheel of ten deele, een nieuwe Uitgave bezorgd van de Werken der Schryveren, die voor hem gewerkt hadden, en insgelyks der-

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

derzelver Afbeeldingen gekopieerd, maar dezelven zodanig veranderd, dat zy veelal onkenbaar zyn.

RAY of RAJUS.

Eindelyk kwam RAY of RAJUS voor den dag, dien men als den eerften opregter van een geregeld Stelzel der Vogelkunde mag aanmerken. Door hem werdt het Werk van WILLOUGHBY in 't licht gegeven. Hy heeft de Vogelen in een nieuwe orde gefchikt en Kenmerken vaftgefteld, die tot onderfcheiding derzelven bekwaam zyn. Ook zyn de befchryvingen, welken deeze Heer geeft van Vogelen, door hem gezien, zeer uitgebreid, maar de Afbeeldingen, in zyn beknopt Samenftel (*), byna altemaal ontleend van de Ouden, beantwoorden niet aan derzelver naauwkeurigheid.

BARRERE.

Op 't voorbeeld van een zo goeden Leidsman zou men fchynen niet dan te moeten vorderen in 't zelfde Voetfpoor, doch de Heer BARRERE heeft ons in zyne Vogelkunde, in den jaare 1745 uitgegeven, aangetoond, dat men weder te rug kon gaan. Dit Werk munt in flegtheid uit; de Waarneemingen zyn doorgaans valfch en de fchikkingen belachelyk. Men vindt, in zyne Methode, den Trapgans geplaatft tuffchen de Zwaluw en een dergelyk klein Vogeltje: den Paradys-Vogel tuffchen de Kafuaris en Vogelftruis; even als men, een Kabinet verzamelende van Vogelen, de kleinen

(*) *Synopsis Methodica Avium.*

nen tusschen de grooten schikt, om ruimte te bespaaren. Enz.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. LINNÆUS en MOEHRING.

Eenige Jaaren te vooren hadt de Sweedsche Hoogleeraar LINNÆUS zyn Samenstel der Natuur in 't licht gegeven, waar van ik reeds omstandig heb gesproken (*). Voorts kwam, in den jaare 1752, de Vogelkunde van den Heer MOEHRING uit, die ten opzigt van de Kenmerken der Geslagten, zo de Heer BRISSON aanmerkt, gantsch onnaauwkeurig is, als zynde uit de onvolkomene Beschryvingen der Autheuren opgemaakt. Hier van, egter, moet men uitzonderen, het gene hy zelf waargenomen heeft, dat taamelyk voldoet. Het geheele Heir der Vogelen wordt door hem verdeeld in vier Benden, van Vliespooten, Velpooten, Kortvlerken en Waterminnaaren; waar van hy de laatsten onderdeelt in Tand- en Breed- of Plat- en Eng-bekken, Duikers en Sneppen (†).

Samenstel van KLEIN.

Twee Jaaren, voor dat het Werk van MOEHRING in 't licht kwam, hadt de Heer KLEIN zyn Voorlooper van de *Historie der Vogelen* (§) uitgegeven, die hy, gelyk de Viervoetige Dieren, in *Familiën* of *Gezinnen* verdeelt, doch, door de eenvoudigheid der Kenmerken, in bystere

(*) Zie het I. Stuk deezer *Nat. Historie*, bladz. 104. enz.

(†) Zie het I. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 592. En het Werk genaamd *Geslachten der Vogelen*, vertaald door C. NOZEMAN en met Aantekeningen vermeerderd door A. VOSMAAR. Amsterd. 1758.

(§) *Historia Avium Prodromus.* Lubecæ 1750.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

ſtere verwarring brengt. Alles is aldaar, zonder eenige agtgeeving op de Soort-Gelykheid of Levens manier, onder elkander gemengd. De Arenden, Valken en andere Roofvogelen, bevinden zig, met en benevens de Reigers, Oijevaaren en andere Steltloopers, in een zelfde Gezin als de Hoenderen, Duiven, de Leeurikken, Muſſchen, Vinken, Meezen en al het zingende, benevens de Kolibrietjes, Bloemzuigertjes en 't allerkleinſte Gevogelte; om dat deeze altemaal drie Vingeren voor en één agter aan de Pooten hebben. Bovendien is deeze Heer in de byzondere beſchryving, zo de Heer BRISSON aanmerkt, niet naauwkeuriger, plaatzende zomtyds een zelfde Soort in verſchillende Geſlagten, en dan wederom twee gantſch verſchillende Soorten tot ééne te ſamen voegende. Zie hier een Kort Begrip van zyn Samenſtel.

Hy maakt van den Stam der Vogelen agt Familien, welker *eerſte* twee-Vingerige Pooten heeft, van welken maar één Geſlagt is, te weeten de Struisvogel. De *tweede* Familie bevat de Vogelen met drie-Vingerige Pooten, waarin zes Geſlagten. De *derde* Familie beſtaat uit Pooten met vier Vingeren, twee agter en twee voor; waar in de Pappegaay, Aakſter, Koekkoek, Ysvogel, enz. De *vierde* Familie, welke byſter talryk is, en niet het minſte ſtrookt met de voorgaanden, bevat de Viervingerige Vogelen, met geſpleeten of niet te ſamengevoegde Vingeren en één agterwaards: waar onder wel twintig Geſlagten zyn; van

Roof-

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

vogelen, Hoenderen, Duiven en byna allerley Soort, gelyk zo even gezegd is. In de *vyfde* zyn de Viervingerigen begreepen, welker drie voorste Vingeren met een Vlies samengevoegd of gepalmd zyn, de agterste Vinger enkeld: hier toe worden van hem de Ganzen, Meeuwen, Eenden en dergelyken, in vier Geslagten, betrokken. De *zesde* Familie van KLEIN bevat de eigentlyke Platvoeten, met alle de Vingeren door één Vlies vereenigd, hebbende ook vier Vingeren. In de *zevende* zyn zodanigen geplaatst, die insgelyks Zwempooten hebben, doch maar drie en geen agter-Vinger; gelyk de Groenlandsche Duif, Lomme, Pinguins, enz. Tot de *agtste* Familie, eindelyk, behooren die Vogelen, welke Viervingerig zyn, doch de Pooten niet geheel gevliesd, maar ten deele en als met Vliezige byhangzels, gelyk Falbalaa, aan de Vingeren hebben; naamelyk de zogenaamde Duikers of Dompelaars, in 't byzonder genaamd Fuuten en Meirkoeten.

Beschryvers der Vogelen van byzondere Landen.

Behalve de gemelden, die over de Vogelen in 't algemeen schryven, hebben verscheide andere Autheuren, met meer of min naauwkeurigheid, gesproken van de Vogelen van byzondere Gewesten, Landen, of Rivieren en Wateren. NIEREMBERG en HERNANDEZ beschryven die van *Mexiko*, doch zeer onvolkomen en alleenlyk met de Naamen van dat Land; zo dat het zeer moeijelyk is derzelver Geslagt te bepaalen. De beschryvingen, welken MARCGRAAF geeft van de Vogelen van Bra-

II. AFDEEL II. HOOFDSTUK.

fil, zyn taamelyk, maar de Afbeeldingen, welken hy 'er byvoegt, gelyken niet naar de beschreeven Vogelen. RZACZYNSKI heeft de Vogelen van Poolen, van 't Groot-Hertogdom Lithauwen en de Nabuurige Landen, in Alphabetische Order voorgesteld, en een gedeelte der Beschryvingen, die door voorgaande Autheuren gegeven waren, gekopieerd. SLOANE spreekt van die van Jamaika zeer naauwkeurig en de Graaf MARSIGLI van die op den Donau-Stroom zyn; CATESBY van de Karolinische, Virginische, van die van Florida en de Bahama-Eilanden. De Beschryvingen van deezen laatsten, hoewel veeltyds wat kort, zyn zeer juist en de Afbeeldingen redelyk wel gekleurd. Ook vindt men, in andere Autheuren, Reisbeschryvers, en sommigen die van de Natuurlyke Historie in 't algemeen handelen, nog een menigte van Vogelen, gelyk onder anderen in 't Kabinet van SEBA; daar de meesten egter niet wel beschreeven en zeer slegt afgebeeld voorkomen.

FRISCH, ALBIN, EDWARDS.

Drie hedendaagsche Autheuren zyn 'er, die hun werk hebben gemaakt, om dit gedeelte van de Natuurlyke Historie op het allerfraaiste voor te stellen. Ik spreek, in de eerste plaats, van den Duitscher FRISCH, door wien de Vogelen van Europa met levendige Kleuren, en volmaakt Natuurlyk, zyn afgeschetst, waar aan hy nog bezig is. De Engelschman ALBIN heeft zulks ook in 't werk gesteld, ten opzigt van de Vogelen in 't algemeen, doch zyne Beschryvingen zyn t'eenemaal uit WILLOUGHBY ontleend, en de

Kleu-

Kleuren zo onnatuurlyk, dat de meeste Vogels onkenbaar zyn. Ten dien opzigte heeft de Heer EDWARDS hem oneindig overtroffen, en van ieder Vogel niet alleen een uitvoerige maar zeer naauwkeurige Beschryving, veelal op eigen Waarneemingen gegrond zynde, gegeven. Het eenigste is, dat in zyn Werk de Vogelen somtyds wat hooger van kleur zyn, dan natuurlyk, en niet in orde geplaatst. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

De Fransche Heer BRISSON, van wiens Werk over de Vogelen ik in den aanvang reeds gewag maakte, heeft gelegenheid gehad, om iets voor den dag te brengen, ten deezen opzigte, 't welk in naauwkeurigheid van Beschryving, en Afbeelding tevens, nooit weergaa gehad heeft. Het onvergelykelyke Kabinet van den Heer REAUMUR, t'elkens aangevuld wordende door het zeldzaame, 't welk de vier Wereldsdeelen uitleveren, waar van zyn Ed. bevoorens Demonstrateur was, stelde hem in staat, om, het gene de Vogelen betreft, veel uitvoeriger te behandelen, dan ooit te vooren was gedaan. Zyn Werk naamelyk, 't welk in den jaare 1760 van de Pers kwam, beslaat zes dikke Boekdeelen *in Quarto*, en is versierd met meer dan 220 fraay gesneeden Plaaten, op welken de Afbeeldingen gebragt zyn van meer dan 500 Vogelen, naar 't leven gegraveerd, waar van ten minste 350 nooit te vooren afgebeeld, en van deeze laatsten meer dan 320 zelfs niet be- BRISSON.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

schreeven waren; zynde de overige 150 nog zeer verbeterd.

Boven en behalve dit alles, is wel het voornaamste, 't gene dit Werk doet uitmunten, de goede order en schikking, waar in het gantsche Heir der Vogelen door deezen Heer wordt gerangeerd. Hy verdeelt hetzelve in 26 Rangen, die 115 Geslagten bevatten, waar onder omtrent 1500 Soorten of Verscheidenheden begreepen zyn. De Pooten en Bekken zyn de Lighaamsdeelen, welken zyn Ed. tot vaststelling van de Kenmerken heeft uitgekoozen: 't getal der Vingeren, derzelver plaatzing, afzondering of vereeniging; 't getal der Vliezen die hun samenvoegen of 't gebrek van die zelfde Vliezen, zyn zo veele Kenmerken, welke hem gediend hebben tot de groote en eerste Verdeelingen: de Onderdeelingen worden door hem van de verschillende figuuren van den Bek afgeleid; de andere byzonderheden bepaalen het Geslagt, en het verschil der Kleuren, enz. eindelyk, de Soorten. Ik zal hier, gelyk ik met de Viervoetige Dieren gedaan heb, de Kenmerken der Rangen aanwyzen, met derzelver onderhoorige Geslagten.

Rangen der Vogelen volgens BRISSON.

De twaalf eerste Rangen komen in de volgende Kenmerken overeen.

De Vingeren zyn in 't geheel ongevliesd: de Schenkels, tot den Hiel toe, gepluimd. 't Getal der Vingeren is vier, die allen tot haar begin toe, of daar omtrent, zyn van elkander gescheiden

ſcheiden: ſtaande drie voorwaards, één agterwaards. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

1. Die van den eerſten Rang hebben, behalve deeze Kenmerken, den Bek regt, het end van de Bovenkaak een weinig dikker en omgekromd; de Neusgaten half gedekt met een dik, zagt Vlies. I.

Een Geſlagt. De DUIF.

2. Die van den tweeden Rang hebben den Bek Kegelagtig, gekromd. II.

Zes Geſlagten. De KALKOEN, HAAN en POULE PEINTADE, de OURHAAN, PATRYS, FAISANT.

3. In die van den derden Rang is hy kort en haakswyze. III.

Vyf Geſlagten. De SPERWER, AREND, GIER, SCHUIF-UIT en KAT-UIL.

4. In die van den vierden Rang, Kegelvormig en langwerpig. IV.

Agt Geſlagten. De SCHARLAAR, RAVE, AAKSTER, KAAUW, NOOTEKRAAKER, VLAAMSCHE GAAY, INDIAANSCHE WIELEWAAL en PARADYSVOGEL.

5. De Vogels van den vyfden en zesden Rang hebben, behalve de gemelde Kenmerken deezer twaalf eerſte Rangen, den Bek regt: doch de Bovenkaak is, in die van den vyfden Rang, aan de punt wederzyds uitgerand. V.

Vier Geſlagten. De KLAAUWIER, LYSTER, COTINGA en VLIEGENVANGER.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. VI. 6. In die van den zesden Rang is de Bek ook regt, maar de beide Kaaken zyn geheel.

Twee Geslagten. De OSSENPIKKER en SPREEUW.

VII. 7. Die van den zevenden Rang hebben een dunnen Bek, die een weinig is krom gebogen.

Twee Geslagten. De HOPPE en GRASMUSCH.

VIII. 8. In de Vogelen van den agtsten Rang is de Bek zeer klein, aan den grondsteun horisontaal plat, aan 't end haakswyze: de gaaping van den Bek grooter dan de Kop.

Twee Geslagten. De GEITENMELKER en ZWALUW.

IX. 9. Die van den negenden Rang hebben den Bek als een dikke Kegel.

Agt Geslagten. De TANGARA, PUTTER, MUSCH, (waar onder de Vinken, Cysjes, Kanarievogels, Groenlingen en anderen, begreepen zyn,) KERNBYTER, GEELGORS, COLIOU, PAAPJE en KRUISBEK.

X. 10. De Bek scherp als een Els.

Drie Geslagten. De LEEURIK, VYGENEETER, en MEES; waar onder de Nagtegaalen, Kwikstaarten, Tuimelaars en ander klein Gevogelte.

XI. 11. De Bek in de gedaante van een Wigge.

Een Geslagt. De BLAAUWSPECHT.

XII. 12. De Bek dun als een draad.

Drie Geslagten. De BOOMKRUIPER, 't KOLIBRIETJE en BLOEMZUIGERTJE.

13.

13. De Vogelen van den dertienden Rang hebben de algemeene Kenmerken der voorgemelde twaalf Rangen, doch van de vier Vingeren hunner Pooten ſtaan twee voorwaards, twee agterwaards. De Bek is van verſchillende gedaante, regt, krom, lang, kort, enz. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. XIII.

Negen Geſlagten. De DRAAYHALS, SPECHT, JAKAMAR, BAARDVOGEL, KOEKKOEK, KOUROUKOU, TEEK-EETER, PAPPEGAAY, TOUKAN.

14. Die van den veertienden Rang verſchillen wederom niet van de twaalf eerſten in de algemeene Kenmerken, zelfs niet in de plaatzing der Vingeren: maar de middelſte Vinger der drie voorſten is, tot aan het derde Gewricht toe, naauw vereenigd met den uitwaardſen Vinger, en met den inwaardſen tot aan het eerſte Gewricht. De Bek is van veelerley gedaante. XIV.

Zeven Geſlagten. De ROTS-HAAN, MANAKYN, MOMOT, YSVOGEL, TODIER, BYEN-EETER en RHINOCEROS-VOGEL.

15. Deeze en de twee volgende Rangen beſtaan uit Vogelen, welker Vingeren ongevliesd en de Schenkelen geheel van Pluimen ontbloot zyn. Die van deezen Rang hebben de Wieken naar reden van het Lighaam klein en tot Vliegen niet bekwaam. Sommigen hebben twee, anderen drie, anderen vier Vingeren. XV.

 Vier

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

Vier Geſlagten. De STRUISVOGEL, THOUYOU, KASUARIS, en DOD-AARS.

XVI. 16. Deeze hebben de Wieken taamelyk groot en tot Vliegen bekwaam. Hunne Pooten zyn met drie voor-Vingeren, zonder agter-Vinger.

Vier Geſlagten. De TRAPGANS, MATHOEN, SCHOL-AAKSTER, en PLEVIER.

XVII. 17. De Wieken als vooren, maar aan de Pooten vier Vingeren, drie voor-, één agterwaards.

In deeze Rang zyn wel twaalf Afdeelingen, naar het verſchil van den Bek; bevattende, met elkander, agttien Geſlagten, naamelyk: de KIEVIT, JACANA, TOLK, ZEE-PATRYS, KWARTELKONING, STRANDLOOPER, POELSNEP, SNEP, WULP, LEPELAAR, OIJEVAAR, (waar onder de Kraanvogels) REIGER, (waar onder de Butooren, enz.) BRUINVOGEL, SAQUAHOU, ZEE-PAAUW, CARIAMA, KAMICHY, en POULE SULTANE of Purpervogel.

XVIII. 18. De algemeene Kenmerken der Vogelen van alle de volgende Rangen beſtaan in Pooten, welker Vingeren altemaal en geheel met Vliezen aan elkander gevoegd zyn, die men gemeenlyk gewebde of Zwempooten noemt; doch de Vingeren zyn, in die van den agttienden Rang, niettemin van elkander geſcheiden; zy hebben 'er vier, drie voor, één agter.

Drie Geſlagten. De WATERHOEN, PLATVOETIGE SNEP en KOET.

19.

19. In die van den negentienden Rang zyn de Vingeren ten deele van elkander gefcheiden, zo dat zy half gefpleeten, half gewebde Pooten hebben, waar van het bovenfte deel, of de Dye, als in de Buik verborgen is; zynde de Pooten ook geheel naar agteren geplaatft. 't Getal der Vingeren is vier, de drie voorften aan elkander gevoegd met Vliezen, de agterften afgezonderd. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. XIX.

Een Geflagt. De DUIKER of FUUT.

20. In die van den twintigften Rang zyn de Pooten geheel gewebd; derzelzer ftand aan 't Lighaam ook naar agteren en als verhoolen; 't getal der Vingeren drie, zonder agter-Vinger. XX.

Drie Geflagten. De LOMME, PAPPEGAAY-DUIKER, en NOORDSCHE PINGUIN.

21. Alles als vooren, doch 't getal der Vingeren vier, de drie voorften met Vliezen te famen gevoegd, de agterften afgezonderd. XXI.

Drie Geflagten. De ZUIDER-PINGUIN, PHAËTHON en DUIKER.

22. In de Vogelen van deezen Rang zyn de Vliezen, die de Vingers famenvoegen, ook geheel, maar, in deeze en al de volgende Rangen, ftaan de Pooten omtrent het midden van 't Lyf en komen buiten den Buik: zynde, in deeze en de drie volgende Rangen, korter dan het Lighaam. Die, van deezen twee-entwintigften Rang, hebben geen agter-Vinger. XXII.

Een Geflagt. De ALBATROS.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

XXIII. 23. Die van den drie-en-twintigsten Rang hebben een agter-Vinger, welke van de drie voor-Vingeren afgescheiden is.

Zes Geslagten. De DIOMEDES-VOGEL, ONWEERSVOGEL, STRONTJAAGER, MEEUW, STERN, en SCHAAREBEK.

XXIV. 24. Deeze verschillen alleen van die van den naastvoorgaanden Rang, dat zy den Bek getand hebben.

Drie Geslagten. De ZAAGBEK, GANS, EENDVOGEL.

De Zwaanen zyn onder de Ganzen begreepen, gelyk de Teelingen onder de Eenden, waar van door den Heer BRISSON opgeteld worden twee-en-veertig Soorten of Verscheidenheden.

XXV. 25. Die van den vyf en twintigsten Rang hebben vier Vingeren, welken altemaal tot Zwempooten zyn vereenigd.

Vyf Geslagten. De ANHINGA, KEERKRINGVOGEL, VISSCHER of FREGATVOGEL, KORMORAN en PELLIKAAN.

XXVI. 26. In deeze zyn de Pooten langer dan het Ligchaam, en de agter-Vinger van de drie voorsten afgezonderd.

Drie Geslagten. De FLAMMINGO, KLUIT en LOOPER.

Aanmerkingen. Zie daar de Rangschikking der Vogelen van den Heer BRISSON. Ik wil my niet onderwinden, de keurlykheid van zyn Werk te toetsen, noch hetzelve in waardy te vergelyken met dat

van

van den Heer LINNÆUS. 't Is te begrypen, dat een Heer, die zo veel gelegenheid gehad heeft, om dit gedeelte van het Ryk der Dieren ten uitvoerigste te behandelen, daar in nadere onderscheidingen en verbeteringen heeft kunnen maaken, wat de Geslagten en Soorten betreft; doch, aangaande de Rangschikking, kan ik niet ontveinzen, dat my de Verdeeling van den laatstgemelden eenvoudiger en ruim zo veel met de Natuur overeenkomstig schynt te zyn: te meer, om dat deeze Autheur met de grootste Vogelen begint, en, in 't algemeen gesproken, met de kleinsten eindigt, zo wel in de Rangverdeeling, als in die der Soorten en Geslagten. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

Ook zou men, met deezen voortgang, een zeer uitgebreide Beschryving van de andere deelen der Natuurlyke Historie, zo veel de Dieren betreft, van den Heer BRISSON verwagt hebben: doch zyn Ed. berigt my, in een Brief van den 12 *Augustus* deezes jaars 1762, dat hy een weinig daar van afgestapt is, om plaats te maaken voor zyne Lessen in de *Proefondervindelyke Natuurkunde*, welke zyn Ed. thans, als Opvolger van den Heer Abt NOLLET, in het Kollegie van Navarre gaat onderwyzen.

Ik gaa dan over tot de Rangschikking van den Heer LINNÆUS, welke door my in dit Werk gevolgd wordt.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK. Rangschikking van LINNÆUS. ORDINES AVIUM.

KENMERKEN

VAN DE

RANGEN

DER

VOGELEN.

EERSTE RANG.

I. *Accipitres.* Roofvogelen.

De BEK (*een Haak om naar zig te haalen*) is nederwaards omgekromd: de Bovenkaak, agter de punt, wederzyds met een Tand gewapend; de Neusgaten wyd open. De POOTEN, die zy meest om te zitten gebruiken, zyn kort en sterk, hebbende Vingeren die in de holte der buiging Wrattig zyn, voorzien met kromme zeer scherpe Nagelen. De Kop en Hals zyn sterk gespierd: het Vel is taay: het LYF onrein. Het VOEDZEL deezer Vogelen bestaat in het verscheuren van levendige Dieren of Krengen; weshalven zy *Roofvogelen* genoemd worden. Hunne NESTEN maaken zy in de hoogte; leggende vier Eijeren, min of meer.

Het

Het Wyfje is fraaijer van Geſtalte dan het Mannetje, 't welk zig by één Wyfje houdt. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

TWEEDE RANG.

II. *Picæ.* Aakſters.

De BEK (*een Wig om aan ſtukken te breeken*) is van maakzel als een Mes, met eene bultige Rug. De POOTEN dienen om te loopen; zy zyn kort en taamelyk ſterk. Het LYF is eenigermaate taay en onrein. Zy haalen hun VOEDZEL uit de Vuilnishoopen en ander Uitvaagzel; maakende hun NEST in Boomen. Het Mannetje, dat zig by één Wyfje houdt, voedt hetzelve, wanneer het te broeden zit.

DERDE RANG.

III. *Anseres.* Zwemvogelen.

De BEK (*een doorzypende Teems*) is glad, met een Velbekleedzel overtoogen en aan de punt wat breeder. De POOTEN zyn tot zwemmen geſchikt of *gewebt*, doordien de Vingeren met een Vlies zyn te ſamen gevoegd: de Schenkels platagtig en kort. Het LYF is vet, bekleed met een taaije Huid, gedekt met Vederen en Pluimen, welke beſt tot gebruik zyn. Deeze

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

Vogelen haalen hun VOEDZEL in 't Water, uit Planten, Visschen, enz. Zy maaken veelal hunne NESTEN op 't Land. De Moer geeft de Jongen geen eeten. Doorgaans hebben de Mannetjes van deezen Rang veele Wyfjes.

IV. *Grallæ.* Steltloopers.

VIERDE RANG.

De BEK (*een Stokje om te voelen*) is lang en byna rond. De POOTEN, dienende om door 't Water te waaden, zyn tot aan de helft der Dyën kaal. Het LYF is platagtig, bekleed met een zeer dunne Huid en met een korte Staart voorzien. Hun Vleesch is smaakelyk. Zy haalen hun VOEDZEL, 't welk in veelerley Diertjes bestaat, uit de Moerassen. Hun NEST maaken zy veeltyds op 't Land. De manier van hunne Paaring is verschillende.

V. *Gallinæ.* Hoenders.

VYFDE RANG.

De BEK (*een Kraauwel om op te raapen*) is verhevenrond; hebbende de Onderkaak met de Bovenkaak, en de Neusgaten met een Kraakbeenig Vlies overwelfd. De POOTEN, die tot loo-

loopen geschikt zyn, hebben de Vingeren van onderen ruuw. Het LYF is met Smeer voorzien, wel gespierd en rein. Hun VOEDZEL bestaat uit Graanen, die in de Krop week gemaakt moeten worden. Deeze Vogelen slokken Kalk en Steentjes in; om het Voedzel te verteeren: zy maaken hun NEST op den Grond, zonder konst: leggen veele Eijeren; wyzen hunne Kuikens de Spyze aan en leeven in Veelwyvery.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

ZESDE RANG.

VI. *Passeres.* Musschen.

De BEK (*een Tang om te vatten*) is kegelvormig met een spitse punt. De POOTEN, om te springen geschikt, zyn teder, met de Vingeren van elkander gescheiden. Het Lyf is tenger; dat van de Zaad-eetende rein, van die op Insekten aazen onrein. Hun VOEDZEL bestaat in 't Zaad van veelerley Planten of kleine Diertjes. Het NEST deezer Vogelen wordt met konst gemaakt: zy moeten de Jongen het eeten met hunnen Bek ingeeven. Het Mannetje houdt zig by één Wyfje.

Characteres AVIUM.

ACCIPITRES.

40. VULTUR. *Rostrum aduncum. Caput denudatum.*

41. FALCO. *Rostrum aduncum, basi Cera tectum.*

42. STRIX. *Rostrum aduncum, basi Setis tectum.*

43. LANIUS. *Rostrum rectiusculum.*

PICÆ.

* Digitis anticis duobus, posticis duobus.

44. PSITTACUS. *Lingua carnosa. Mandibula superior adunca.*

45. RAMPHASTOS. *Lingua pennacea. Mandibula superior inanis.*

52. CUCULUS. *Lingua cartilaginea. Mandibula superior naribus marginatis.*

53. JYNX. *Lingua Lumbriciformis. Mandibula superior teretiuscula.*

54. PICUS. *Lingua Lumbriciformis. Mandibula superior Prismatica.*

** Digitis anticis tribus, Postico uno. Lingua incisa.

48.

Kenmerken der VOGELEN.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

ROOFVOGELEN.

40. De GIER. Een omgekromde Bek. De Kop ontbloot van Vederen.
41. De VALK. Een omgekromde Bek, naast aan den Kop met Wasch gedekt.
42. De UIL. Een omgekromde Bek, naast aan den Kop bezet met borstelige Hairtjes.
43. De KLAAUWIER. Een byna regt uitloopende Bek.

AAKSTERS.

* *Met twee voor- en twee agter-Vingeren.*

44. De PAPPEGAAY. Een Vleezige Tong: de bovenkaak haakswyze.
45. De TOUKAN. Een Vederagtige Tong: de bovenkaak ydel.
52. De KOEKKOEK. Een Kraakbeenige Tong: de bovenkaak met gerande Neusgaten.
53. De DRAAYHALS. Een Wormswyze Tong: de bovenkaak Kegelrondagtig.
54. De SPECHT. Een Wormswyze Tong: de bovenkaak driekantig als een Prisma.

** *Met drie voor- en één agter-Vinger; een ingesneeden Tong.*

II. AFDEEL. II HOOFDSTUK.

48. CORVUS. *Mandibula ſuperior cultrata, baſi Setis tecta.*

49. CORACIAS. *Mandibula ſuperior cultrata, baſi nuda.*

55. SITTA. *Roſtrum porrectum rectum.*

57. MEROPS. *Roſtrum arcuatum carinatum.*

60. TROCHILUS. *Roſtrum filiforme, Capite longius.*

*** Digitis anticis tribus, poſtico uno. Lingua integra.

46. BUCEROS. *Mandibula ſuperior fronte oſſeo-gibboſa.*

47. CROTOPHAGA. *Mandibula ſuperior compreſſa, infracta, transverſe ſulcata.*

50. GRACULA. *Mandibula ſuperior compreſſa, lævis, baſi nuda.*

51. PARADISEA. *Mandibula ſuperior ad medium uſque plumoſo-boloſericea.*

56. ALCEDO. *Mandibula ſuperior angulata. Lingua breviſſima.*

58. UPUPA. *Roſtrum arcuatum. Lingua obtuſa.*

59. CERTHIA. *Roſtrum arcuatum. Lingua acuta.*

A N S E R E S.

* Roſtro apice unguiculato.

48. De RAVE. De Bovenkaak van figuur als een Mes, naast aan den Kop met borstelige Hairtjes. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

49. De SCHARLAAR. De Bovenkaak van figuur als een Mes, naast aan den Kop ongedekt.

55. De BLAAUWSPECHT. Een lang uitgestrekte regte Bek.

57. De BYEN-EETER. Een boogswyz' gekromde en gekielde Bek.

60. De BLOEMZUIGER. Een draadswyze Bek, die langer is dan de Kop.

*** *Met drie voor- en één agter-Vinger: de Tong niet ingesneeden.*

46. De RHINOCEROS-VOGEL. Een Beenige bult boven op de bovenkaak.

47. De TEEK-EETER. Een platagtige geknakte bovenkaak, die overdwars gegroefd is.

50. De KAAUW. Een platagtige bovenkaak, die glad is en digt aan den Kop ongedekt.

51. De PARADYSVOGEL. Een bovenkaak, die tot het midden der langte bezet is met fluweelagtig Dons.

56. De YSVOGEL. Een hoekige bovenkaak: de Tong zeer kort.

58. De HOPPE. Een boogswyz' gekromde Bek: de Tong stomp.

59. Het BOOMKRUIPERTJE. Een boogswyz' gekromde Bek: de Tong scherp.

GANZEN.

* *Met een Bek, die aan de punt als genageld is.*

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

61. ANAS. *Nares ovales. Dentes lamelloſi.*

62. MERGUS. *Nares ovales. Dentes ſubulati.*

64. PROCELLARIA. *Nares in cylindrum connatæ.*

65. DIOMEDEA. *Nares ſubcylindricæ, diſtantes.*

66. PELECANUS. *Nares lineares. Facies nuda. Pedes Digitis omnibus palmatis.*

** Roſtro apice ſimplici.

67. PHAETHON. *Roſtrum cultrato-ſubulatum, Fauce ampliore. Pedes Digitis quatuor anticis.*

63. ALCA. *Roſtrum transverſe faſciatum. Pedes absque poſtico.*

68. COLUMBUS. *Roſtrum ſubulatum Capite longius. Pedes pone æquilibrium.*

69. LARUS. *Roſtrum ſubtus, pone apicem, gibbum.*

70. STERNA. *Roſtrum ſubulatum.*

71. RHYNCOPS. *Roſtri maxilla ſuperior brevior.*

GRALLÆ.

Roſtro magno, Capite longiore.

72. PHOENICOPTERUS. *Roſtrum infractum, denticulatum. Pedes palmati.*

73.

61. De EEND. Ovaale Neusgaten; de Tanden als plaatjes. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

62. De ZAAGBEK. Ovaale Neusgaten; de Tanden Elsvormig.

64. De ONWEERSVOGEL. Neusgaten tot een Cylinder ſamengegroeid.

65. De DIOMEDES-VOGEL. De Neusgaten omtrent Cylindriſch, van elkander af ſtaande.

66. De KROPGANS. Streepswyze Neusgaten: het Aangezigt kaal: de Vingeren der Pooten altemaal met een Vlies ſamengehegt.

** *De Bek aan de punt niet genageld.*

67. De KEERKRINGVOGEL. Een Meswyze Elsvormige Bek, met een wyde gaaping, en vier voor-Vingeren.

63. De PAPPEGAAYDUIKER. Een Bek met dwarſe banden: geen agter-Vinger aan de Pooten.

68. De DUIKER. Een Elswyze Bek, langer dan de Kop: de Pooten agterlyker dan 't punt van Evenwigt des Lighaams.

69. De MEEUW. De Bek van onderen, agter zyn punt, gebult.

70. De STERN. Een Elsvormige Bek.

71. De VERKEERDSNAVEL. Het bovenſte Kaakebeen korter dan het onderſte.

STELTLOOPERS.

* *Met een grooten Bek, die langer is dan de Kop.*

72. De FLAMMINGO. Een geknakte Bek, die getand is; de Voeten gewebd.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

73. PLATALEA. *Rostrum depressum, apice rotundato dilatato.*

74. MYCTERIA. *Rostrum mandibulis adscendentibus.*

75. TANTALUS. *Rostrum arcuatum, sacco gulari.*

76. ARDEA. *Rostrum rectum acutiusculum.*

80. RECURVIROSTRA. *Rostrum subulato-attenuatum recurvum.*

77. SCOLOPAX. *Rostrum rectum, teretiusculum, obtusiusculum.*

** Rostro Capite vix longiore. Pedibus tetradactylis.

78. TRINGA. *Rostrum teretiusculum obtusum. Pollex vix insistens.*

82. FULICA. *Rostri basis fronte calva.*

83. RALLUS. *Rostrum subcarinatum. Corpus compressiusculum.*

84. PSOPHIA. *Rostrum subfornicatum. Nares ovatæ.*

*** Rostro Capite vix longiore. Pedibus tridactylis.

81. HÆMATOPUS. *Rostrum compressiusculum, apice cuneo.*

79. CHARADRIUS. *Rostrum teretiusculum obtusum.*

85.

73. De LEPELAAR. Een neergedrukte Bek; aan de punt in 't ronde breed uitloopende. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

74. De SCURVOGEL. Een Bek met opklimmende Kaakebeenen.

75. De NIMMERZAT. Een boogswyz' gekromde Bek en een Zak aan de Keel.

76. De REIGER. Een regte, fcherpagtige Bek,

80. De KLUIT. Een dun uitloopende Bek, die opwaards is omgekromd.

77. De SNEP. Een regte Bek, die byna Kegelrond is en wat ftomp aan 't end.

*** Den Bek naauwlyks langer dan de Kop en de Pooten vier-Vingerig.*

78. De STRAND- of MOERAS-LOOPER. Een Kegelrondagtige ftompe Bek: de Duim naauwlyks op den Grond neer komende.

82. Het WATERHOEN. Het agterfte van den Bek naar boven kaal.

83. De RALL. Een eenigermaate gekielde Bek: het Lighaam wat famengedrukt of platagtig.

84. Het KNARSHOEN. Een eenigermaate gewulfde Bek: de Neusgaten langwerpig rond.

**** Den Bek naauwlyks langer dan de Kop en de Pooten drie-Vingerig.*

81. De SCHOL-AAKSTER. Een Bek die eenigermaate famengedrukt is, aan de punt Wigswyze.

79. De PLEVIER. Een Kegelrondagtige ftompe Bek.

II. AFDEEL, II. HOOFDSTUK.

85. OTIS. *Rostrum subfornicatum. Lingua emarginata.*

86. STRUTHIO. *Rostrum conicum. Alæ non volitantes.*

GALLINÆ.

87. PAVO. *Vertex pennis revolutis. Rostrum nudum.*

88. MELEAGRIS. *Facies carunculis verrucosa.*

89. CRAX. *Basis rostri Cera obtecta.*

90. PHASIANUS. *Genæ nudæ læves.*

91. TETRAO. *Supercilia nuda, papillosa.*

PASSERES.

* Granivori crassirostres.

92. COLUMBA. *Rostrum Cera obliterata. Naribus tumidis.*

93. ALAUDA. *Rostrum porrectum. Unguis pollicis longissimus.*

95. TURDUS. *Rostrum naribus membrana semitectis.*

96. LOXIA. *Rostrum conico-gibbum. Lingua integra.*

85. De TRAPGANS. Een Bek die eenigermaate gewulfd is; de Tong aan de randen ingefneeden.

86. De VOGELSTRUIS. Een Kegelvormige Bek: de Vlerken niet tot Vliegen gefchikt.

HOENDEREN.

87. De PAAUW. Een Kuif van omgeflagen Pluimen op den top van 't hoofd: de Bek naakt.

88. De KALKOEN. Het Gelaat met wrattige Vleefchheuveltjes.

89. De PAAUWIES. Het agterfte van den Bek met Wafch bekleed.

90. De FAISANT. Wangen die kaal en zonder oneffenheden zyn.

91. Het BERGHOEN. De Wenkbraauwen kaal en getepeld.

MUSSCHEN.

* *Zaad-eetende Dik-bekken.*

92. De DUIF. Een Bek die flaauwelyk met Wafch gedekt is; de Neusgaten gezwollen.

93. De LEEURIK. Een uitgeftrekte Bek: aan den Duim of agter-Vinger een zeer lange Nagel.

95. De LYSTER. De Neusgaten aan den Bek ten halve met een Vlies gedekt.

96. De KERNBYTER. Een Kegelvormig bultige Bek: de Tong niet ingefneeden.

II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

97. EMBERIZA. *Rostrum Mandibula inferiore latiore, lateribus sursum coarctata.*

98. FRINGILLA. *Rostrum conicum, rectum, æquale.*

** Insectivori tenuirostres.

94. STURNUS. *Rostrum mandibula superiore planiuscula, undique marginata.*

99. MOTACILLA. *Rostrum subulatum. Lingua lacera.*

100. PARUS. *Rostrum subulatum. Lingua truncata quadriseta.*

101. HIRUNDO. *Rostrum depressum incurvatum. Faux imberbis.*

102. CAPRIMULGUS. *Rostrum depressum, incurvatum. Faux vibrissis ciliata.*

97. De GEELGORS. Een Bek, welks onderkaak breeder is dan de bovenste, aan de zyden opwaards vernaauwd. II. AFDEEL. II. HOOFDSTUK.

98. De VINK. Een Kegelagtige, regte, gelyke Bek.

** *Insekten-eetende Dunbekken.*

94. De SPREEUW. Een Bek, welks bovenkaak platagtig is, overal gerand.

99. De KWIKSTAART. Een Elswyze Bek: de Tong gescheurd.

100. De MEES. Een Elswyze Bek: de Tong geknot: vierborstelig.

101. De ZWALUW. Een neergedrukte, omgekromde Bek: aan het Keelgat baardeloos.

*102. De GEITENMELKER. Een neergedrukte, omgekromde Bek: aan het Keelgat met Hairtjes, als die der Oogleden, bezet.

II. Afdeel. III. Hoofdstuk.

III. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* GIEREN; *waar onder de* Grypvogel, *genaamd* Cuntur, *de* Harpy *of* gekroonde Arend, *de* Koning der Wouwouwen, *de* Menschen-Eeter *of* Aura, *de* Baard- *of* Goudgier, *en in 't byzonder de* Arend-gier, *die* Egyptische Bergvalk *geheten wordt en zeer nuttig is in de Oostersche Landen.*

Naam. ONder de Roofvogelen geeft de Heer LINNÆUS de eerste plaats aan de genen die door hunne grootte tevens en door hunne roofzugt uitmunten: de GIEREN naamelyk, welker Latynsche Geslagtnaam, *Vultur*, van het traag vliegen afgeleid wordt, gelyk de Nederduitsche, die zekerlyk overeenkomt met den Hoogduitschen *Geijer* of *Geyr*, van hun yzelyk geschreeuw. De Fransche Naam, *Vautour*, is, zo wel als de Italiaansche *Avoltoio*, en de Engelsche *Vulture*, van het Latyn afkomstig. De Hebreeuwen hebben hem *Aiah* geheten, de Grieken *Gups* en de Arabieren noemen, nog hedendaags, deezen Vogel *Rachame*, *Rocham* of *Rokhome*.

Rangschikking. De Heer KLEIN heeft de Gieren geplaatst tusschen de Arenden en Valken, in zyne vierde Familie van Vogelen, waar in alle de Viervingerigen, met gespleeten Voeten, die éénen agter-

PLAAT XXIX.

Fig. 1.

agter-Vinger hebben, begreepen zyn. De Roofvogelen maaken in deze Familie het eerste Geslagt uit, dat verdeeld is in de vier Stammen, van Arenden, Gieren, Valken en Uilen. De Heer BRISSON maakt, in zyne Rang van Roofvogelen, twee Afdeelingen, waar van de eerste de zodanigen bevat, die het grondstuk of den wortel van den Bek met een kaale Huid bekleed hebben; de tweede de zodanigen, daar hetzelve met voorwaards gestrekte Pluimen is bedekt. Tot de eersten behooren de Sperwers, Arenden en Gieren: tot de laatsten de Schuif-uit en Kat-Uilen.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

Kenmerken.

De Kenmerken, waar in de Gieren van de andere Roofvogelen, de Arenden inzonderheid, verschillen, zyn, volgens RAJUS. 1. Dat hunne Bek niet, van den wortel af, als een haak is omgekromd. 2. Dat zy traager in 't vliegen zyn dan de Arenden, en behalve Vogeltjes, Bokjes of Lammeren, Hertjes of Rheetjes, Haazen en Konynen, ook Krengen eeten, waar van de Arenden zig onthouden. 3. Dat hunne Hals byna zonder Veeren is. 4. Dat zy by troepen vliegen, 't welk geene andere Roofvogelen doen. 5. Dat zy een groote wyde Krop hebben, die als een Zak nederhangt. 6. Dat by hun, tegen de gewoonte van andere Roofvogelen, het Wyfje niet grooter is dan het Mannetje. 7. Dat de Wieken, aan de binnezyde, geheel overtoogen zyn met een zagte Huid, 't welk hun by-

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

zonder eigen is. 8. Dat zy onder de Keel een plek hebben, ter groote van de Handpalm, niet zoo zeer met Vederen of Dons bedekt, als met een zoort van Hair, 't welk naar Koehair zweemt. Dat hunne Schenkels tot de Voeten toe gepluimd zyn, gelyk BELLONIUS wil, is alle Gieren niet eigen, en heeft ook plaats in andere Roofvogelen.

LINNÆUS geeft 'er alleenlyk deeze Kenmerken van op. De Bek is regt, aan de punt omgekromd: de Kop ongepluimd, van vooren met een kaale Huid, de Tong in twee-en gefpleten. BRISSON heeft twaalf verfcheidenheden; LINNÆUS zes zoorten van GIEREN, als volgt.

Gryphus. Grypvogel.

(1) *Gier met een Vleezig uitwas boven op 't Hoofd, over deszelfs geheele langte; de grootfte van dit Geflagt.*

Door de oude Schryvers is gewag gemaakt van eenen Afrikaanfchen Vogel, genaamd Cuntur of Condor, die van eene zo verbaazende grootte was, dat RAJUS getuigt, hoe hy denzelven een tyd lang voor een verdigtzel gehouden hadt. ACOSTA verhaalt, dat 'er Condors waren van zulk eene fterkte, dat zy een Schaap, ja zelfs een Kalf ter neder velden. De Spaanfche Schryver, LA VEGA, zegt, dat twee

(1.) Vultur maximus, Caruncula verticali longitudine Capitis. †. *Syft. Nat.* Vultur Gryps, Gryphus, KLEIN. *Av.* 45. CUNTUR. RAJ, *Av.* 11.

twee Cunturs, op een Koebeeſt aanvallende, hetzelve een gat in de Rug byten, waar door zy de Ingewanden opvreeten. Ook onthouden zy zig van Menſchen niet, randende dikwils Kinderen aan, van tien of twaalf Jaaren, die zy om 't leven brengen en verſcheuren. Hy zegt, dat de Vlerken van eenigen deezer Vogelen, die door de Spanjaarden gedood waren, uitgeſpreid zynde een breedte beſloegen van vyftien of zestien Voeten. Hy voegt 'er by, dat het geklapper hunner Vlerken den genen, die het van naby hoorde, doof maakte, en een Schryver is 'er, die meldt, dat de Cuntur een Olyphant kon opheffen in de Lugt, en laaten hem weder te pletteren vallen, om zig met deszelfs Vleeſch te voeden.

II. AFDEEL. III. HOOFD-STUK.

Buiten dit laatſte, 't welk geen het minſte geloof verdient, ten zy het van een jong Olyphantje te verſtaan mogt zyn, is men thans van de beſtaanlykheid dezer Vogelen verzekerd. Men ziet 'er, zegt LA CONDAMINE, aan de Rivier der Amazoonen, die, zo men wil, van de Indiaanen gevangen worden, door middel van het beeld van een Kind, gemaakt van zeer taaye Leem of Kley, waar in zy, terwyl zy 'er mede tragten weg te vliegen, met de klaauwen vaſt raaken. LABAT gewaagt van zulk een Vogel, wiens Wieken, uitgeſpreid zynde, met de enden agttien Voeten van elkander kwamen. FREZIER zegt, dat hy in den Jaare 1711 een Condor gedood hadt, naby *Santiano*, de

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

de Hoofdſtad van Chili, hebbende negen voeten vlugts, en op 't Hoofd een bruine Kam, die niet was ingeſneeden. Deze Vogelen, voegt hy 'er by, zyn doorgaans groot en ſterk genoeg, om een Lam te kunnen weg voeren. Als zy zulk een roof in den zin hebben, begeeven zy zig, veelen te gelyk, rondom een Kudde, en loopen met de Wieken uitgeſpreid, 't welk de Lammeren digt by elkander doet kruipen, zo dat zy den dans niet ontſpringen kunnen, en de Vogels neemen 'er van dat hun behaagt. Pater FEUILLÉE is omtrent het dooden van zulk een Vogel zeer omſtandig, als volgt (†).

Een Cunturgeſchooten door Pater *Feuillée.*

In den jaare 1710, wanneer hy zig bevondt in de Valey van *Ylo* in het Ryk van Peru, den 27 Juny, 's namiddags, ten platten Lande eenig tydverdryf zoekende, wierdt hy een Roofvogel gewaar, van verbaazende grootte, gelyk hy te vooren, by 't opgaan van het Gebergte, gezien hadt. Hy naderde denzelven, die op een Rotsſteen zat, en trof hem, doch zodanig niet, of de Vogel was nog in ſtaat om naar een andere Rots te vliegen, aan den Zee-Oever; maar aldaar werdt hy door een Kogel zodanig getroffen, dat hy om verre tuimelde. Niet zonder veel moeite en gevaar ſleepte de Pater hem, met hulp van een Matroos, naar om laag en tot in zyne Tent, alwaar hy 'er

(†) *Journ. des Obſerv. Phyſiq.* Pag. 640. Ed. de 1714.

'er de volgende byzonderheden van optekende. II. Afdeel. III. Hoofdstuk.

De Wieken, ten naauwkeurigſte gemeten, hadden, van het eene end tot het andere, eene uitgeſtrektheid van *elf Voeten vier Duimen*, en de groote Slagpennen, die glimmend zwart waren, hadden de langte van twee Voeten en twee Duimen. De dikte van den Bek was met de grootte van 't Lighaam evenredig: de langte drie Duimen en zeven Liniën; het bovenſte deel was ſcherp, haakig, krom en wit aan het end, voor 't overige zwart. Een korte wolligheid, donkergraauw van kleur, bedekte den geheelen Kop. De Oogen waren zwart, en met een bruinrooden Kring. Voorts was zyn geheele Pluimagie helder bruin; zelfs het onderſte van den Buik, en de Vederen die de Dyën tot aan de Kniejen bedekten. De langte der Dyën was ruim tien, die van de Schenkelen iets meer dan vyf Duimen. De Voet was ſamengeſteld uit drie Klaauwen van vooren en eene van agteren, zynde deze laatſte anderhalf Duim lang, en beſtaande uit een enkel Gewricht, uitloopende in een zwarten Nagel. De middelſte der Voorklaauwen of Vingeren hadt de langte van vyf Duimen, en twee derde Duims, beſtaande uit drie Gewrichten, en met een Nagel van ruim anderhalf Duim lang, die insgelyks zwart was, gewapend. De andere twee Voorvingeren waren drie Duimen lang: de binnenſte hadt twee, de buitenſte vier Gewrichten of Geledingen.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

De Schenkels en Vingeren waren bedekt met ſwarte Schubben.

Deeze Dieren (zegt FEUILLÉE) houden doorgaans huis op de Bergen, alwaar zy genoegzaam Voedzel vinden, komende niet aan den Oever dan in het Regen-Saizoen, 't welk de Winter is in die Geweſten: want dan zyn deze Bergen ten eenemaal met Sneeuw bedekt, en overzulks doet de Koude hun van daar verhuizen. Men zoude zulks onder de verzengde Lugtſtreek naauwlyks verwagt hebben. Zy vinden, ondertuſſchen, aan den Oever der Zee maar weinig Voedzel, uitgenomen, wanneer door een Stormwind eenige groote Viſſchen daar op geſmeeten worden. Dit doet hun daar niet lang verblyven: zy komen 'er gemeenlyk tegen den avond en keeren 's morgens weder te rug.

Het is derhalve zeer waarſchynlyk, dat zulk een Vogel in Zuid-Amerika gevonden worde; hoewel de Heer LINNÆUS daar aan ſchynt te twyfelen, wanneer hy zegt; *dat het een zeldzaame Vogel is op Aarde, hem onbekend, die, zo verhaald wordt, in Chili huisveſten zoude.* Immers de Heer RAY was hier van, ten zynen tyde, ook reeds verzekerd geworden door de Slagpennen, welken zeker Kapitein, die door de Straat van Magellaan in de groote Zuid-Zee gevaren hadt, mede 't huis bragt, en welken, zo de Heer SLOANE hem verzekerde, ieder lang waren twee Voeten en vier Duimen;

zyn-

zynde de Schaft, of het pypagtige deel, vyf en drie vierde Duim lang, byna anderhalf Duim in den omtrek, aan de eene zyde een weinig hol, aan de andere verheven rond, van kleur geheel bruin of donker, byna een Loot zwaar. De Vogel zelf werd door de Matroozen, wegens zyn kaalen Kop, voor een Kalkoen gehouden en het Vleesch dienvolgens gegeten zonder eenig nadeel. Men wierdt hem, op een Klip zittende, aan den Oever van Chili, omtrent de 33 Graaden breedte, gewaar, en, na dat hy met een Kogel dood geschooten was, stondt men verbaasd over zyne grootte; dewyl de Wieken, uitgespreid, *dertien Voeten* vlugts hadden (†). De Spanjaarden, die dat Land bewoonden, gevraagd zynde, welk een Vogel dit mogte zyn; zeiden, dat hy Cuntur genoemd werd, en dat zy 'er zeer bevreesd voor waren, ten opzigte van hunne Kinderen, dat dezelven 'er niet door weggevoerd en verscheurd, of hun eenig ander nadeel door die Roofdieren toegebragt werde.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

De Heer BRISSON geeft dan aan den Vogel, welken de Spanjaarden *Condor*, de Peruviaanen *Cuntur*

(†) Dit komt taamelyk overeen met de Maat, welke Pater FEUILLÉE aangaande de uitgestrektheid der Vlerken van den Cuntur of Condor opgeeft; en nog nader de langte der Slagpennen; wanneer men agt geeft op het verschil der Parysche en Engelsche Voeten, die waarschynlyk by den een en den ander tot de Afmeetingen gebruikt zyn: want 2 Voet, 2 Duim Parysche, is juist, ongevaar, 2 Voet 4 Duim Engelsche Maat.

II. AFDEEL III. HOOFDSTUK.

Cuntur noemen, den Soortnaam van *Gier*, *die bruin is van kleur, boven op 't lyf donkerer van onderen bleeker, of uit den witten en zwarten gemengd: de Keel en Hals van onderen kaal en rood; de Slagpennen zwart, de Pooten ongegevederd.* Men ziet ook, waar van hy den Nederduitſchen Naam van *Grypvogel* of *Griffioen* bekomen hebbe, die egter waarſchynlyk van 't Latynſche Woord *Gryphus*, en dit van 't Griekſche *Gryps* zynen oorſprong heeft.

Grypvogelen in Europa.

Doch wat behoeft men een dergelyk ſlag van Vogelen te zoeken in de andere Wereldsdeelen; daar het bekend is, dat in Europa Gieren van dergelyke grootte of ſterkte zyn. Immers geloofwaardige Schryvers verhaalen, dat in de Alpiſche Bergen van Switzerland Roofvogelen gevonden worden, die dikwils Geiten en Lammeren, ja ſomtyds jonge Kinderen weghaalen tot hunne prooy. Weinige Jaaren geleeden werdt by het Thuner-Meir, in 't Bernſche Gebied, een Gier gedood, die een Kind opneemen wilde van drie Jaaren, en welks Vleugels, zo men bevondt, eene uitgeſtrektheid hadden van *veertien* Voeten. Dit zou derhalven de breedte der Vlerken van den Amerikaanſchen Condor overtreffen. En, wat zal men zeggen van den zeldzaam grooten Vogel, die, in 't laatſte des jaars 1749, door de Boeren geſchooten werdt in Dauphiné, in wiens Ingewanden men vyf-en-dertig Ponden Viſch vondt, zynde den 22 *December* aan den Koning

van

van Vrankryk vertoond. Deszelfs langte, [maar (zoo ik denk) die der Vlerken,] werdt gezegd geweest te zyn *zestien* Voeten en *vier* Duimen. Men getuigde, dat hy wit van Vederen was, behalve rondom den Bek, die met rood en verscheide blaauw en geel gemengde Pluimen was versierd (†).

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

(2) *Gier met het Agterhoofd eenigermaate gekuifd.*

II. *Harpyja*, Harpy.

Deeze Roofvogel, die in Mexiko huisvest, is door HERNANDEZ op de volgende manier beschreeven. Hy heeft de grootte van een Ram, de Bek is aan den Wortel geel en verder zwart: de Buik uit zwart en wit gemengeld; de Pooten zyn bleek; de Hals, Rug en Staart, zwart of bruin. In stoutheid aapt hy de Roofvogelen na, en, getemd zynde, wordt hy door een kleine oorzaak wederom zodanig getergd, dat hy de Menschen aanvliegt. Het zoude egter niet moeielyk zyn, hem tot de Vogeljagt op te brengen.

Gekroonde Arend.

Men kan hier mede vergelyken, zegt LINNÆUS, den *Mexikaanschen Gekroonden Arend*, die te Madrit in het Koninglyke Vogelhok levendig gezien is door Z. HALLMAN. Deeze hadt

(†) *Europische Mercurius*, van 't Jaar 1749, II. DEEL, Bladz 310.

(2) Vultur Occipite subcristato †. *Syst. Nat.* X. Yzquauthli. HERNAND. *Mexic.* p. 34. Aquilæ cristatæ genus. RAJ. *Av.* 161.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

hadt den Bek van een Gier,en onder aan den Strot witte Vederen, die hy, vergramd zynde, nederliet tot aan de Klaauwen der Pooten. De Wieken en Staart waren van onderen met wit en zwart geſtippeld, van kleur als een Tygerhuid. Hy zat met het lyf regt op, en zette de Vederen van zyn agterhoofd veeltyds over end, in de gedaante van een Kroon. Men verhaalde hem, dat deeze Vogel, vergramd zynde, met éénen ſlag de Herſenpan van een Menſch kon klooven.

De *Yzquauthli* van HERNANDEZ wordt, door den Heer BRISSON, by de Arenden geplaatſt, onder den naam van *Braſiliaanſche Kuif-Arend*, dien de Engelſchen, zo hy zegt, *Arend van Oronoko* heeten, en de Braſiliaanen *Urutaurana*, volgens MARCGRAAF. Hy zoude in grootte den Arend evenaaren, hebbende twee zwarte Pluimen op 't hoofd, omtrent twee Duimen lang, benevens twee kleinen aan ieder zyde, die met elkander zyne Kroon of Kuif uitmaaken. De Vlerken ſtrekken zig niet veel verder uit dan de Staart. De Oogen zyn zwart en ſtaan in kringen van Vuurkleur. De Bek is zwart, de Pooten geel, de Nagelen bruin.

III. *Papa.* Koning der Wouwouwen. Pl. XXIX. *Fig.* 1.

(3) *Gier met Vleeſchbeuveltjes aan de Neusgaten, den top van 't Hoofd en den Hals ongevederd.*

Dee-

(3) Vultur Naribus Carunculatis, Vertice, Colloque denudatis *Syſt. Nat.* X. Vultur elegans. EDW. *Av.* Tab. 2. Vultur. ALBIN, Tab. 4.

Deeze Vogel voert, by uitstekendheid, den naam van *Koning der Wouwouwen*, en het Wyfje wordt, van sommigen, *Regina Aurarum* geheten, gelyk de volgende Gier den naam van *Aura* voert. De Mexikaanen noemen hem *Cozquauhtli* of *Cozcacoauhtli*: het is by KLEIN de *Monnik-Gier* en by ALBIN de *Indiaansche*. EDWARDS heeft 'er eene Afbeelding van gegeven, welke zeer naauwkeurig is, doch ik heb die van den Heer BRISSON doen volgen; zynde deeze Vogel, gelyk alle anderen van den Rang der Roofvogelen, hier gebragt op een vierde van de natuurlyke hoogte, langte en breedte.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

De beschryving van den laatstgemelden Heer is, zo wel als de Figuur, opgemaakt naar een Vogel, die van *Caijenne* werdt overgebragt in 's Konings Kabinet. Hy heeft nagenoeg de grootte van een Kalkoense Hen. De langte is, van het end des Beks tot aan het uiterste van de Staart, twee Voeten en drie Duimen, en tot aan het end der Nagelen, twee Voeten, twee en een halve Duim. De Bek is één en en drie vierde Duim lang: de Staart zeven Duimen negen Liniën: de Poot drie en een halve Duim. De twee zydelingsche Voorvingeren zyn veel korter dan de middelste, die lang is drie Duimen en vier Liniën, en de Agtervinger is ook kort. De Vlerken, tegen 't Lyf aangevoegd zynde, raaken het uiterste van de Staart. De Kop en 't bovenste van den Hals zyn bekleed met een kaale Huid,

 die

II. AFDEEL. III. HOOFD. STUK.

die verſcheiderley kleuren heeft. Het grondſtuk van den Bek is bekleed met eene Huid van Oranjekleur, waar in de Neusgaten geplaatſt zyn, tuſſchen welken deeze Huid zich verheft, in de gedaante van een getande en beweeglyke Kam: zynde het voorſte deel des Opperhoofds van een donkere het agterſte van eene roodachtige Vleeſchkleur. Van het Agterhoofd nederwaards loopt een ſtreep van zwarte Wolligheid, die ook de zyden van den Kop bekleedt, doch tuſſchen den Bek en Oogen is, wederzyds, een bruin paarſche vlak. Van het agterſte van den Hals naar de Keel toe, ſtrekt zig, aan beide zyden, een rimpelige Huid uit, bruinagtig van kleur, met een weinig blaauw en rood in het agterſte deel, en met kleine ſtreepjes van zwarte Wolligheid. De Oogen, omringd met een hoogroode Huid, hebben witagtige Kringen. Het bovenſte van den Hals is, aan de zyden, rood gekleurd, en deeze roodheid verandert, nederwaards voortgaande, by trappen in geel. Onder het kaale deel van den Hals is een zoort van Kraag, beſtaande uit taamelyk lange, donker Aſchgraauwe Vederen. Het overige van den Hals, de Rug en de Dek-vederen der Wieken, zyn wit, met eenige flaauwe ros-agtigheid. De Stuit en de bovenſte Staartvederen waren zwart in deze Vogel, doch wit in die, welken EDWARDS afbeeldt en beſchryft. De Borſt, Buik, Zyden, Schenkels en de onderſte Vederen, zo van de Staart

als

als van de Vlerken, zyn wit. De groote Slagpennen zyn uit den zwarten donker groen, de kleinen van de zelfde kleur, met graauwagtige randen: de Bestuurpennen van den Staart zwart; de Bek, Pooten en Nagelen, rood. De Koning der Wouwouwen, dien EDWARDS beschryft, hadt vuilwitte Pooten en zwarte Nagelen.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

Men verhaalt, dat deze Vogel leeft van Slangen, Haagdissen en Rotten, doch voornaamelyk van Krengen en Menschendrek. Zyn kragt om den Wind tegenstand te bieden, en onbewoogen te blyven zitten op de zelfde plaats, als ook om tegen den Wind op te vliegen, is ongelooflyk. Hy kan zyn Kop en Hals verbergen binnen de scheede der gevederde Huid van zynen onderhals. De Woonplaats is in de West-Indiën. LINNÆUS vermoedt, of de gene, dien ALBIN op zyn eerste Plaat verbeeldt, ook het Wyfje van deezen en dus de Koningin der Wouwouwen zy.

IV. *Aura.* Menschen-eeter.

(4) *Gier uit den bruinen grys, met zwarte Slagpennen en een witten Bek.*

Onder verscheiderley Naamen wordt deze Roofvogel van de Schryvers voorgesteld. CATESBY noemt

(4) Vultur fuscogriseus, Remigi bus nigris, Rostro albo. *Syst. Nat.* X. Tzopilotle five Aura. HERN. *Mexic.* 331. Urubu Brasiliensibus. MARCGR. *Bras.* 207. WILL. *Ornith.* 68, RAJ. *Av.* 10, 180. Buteo Specie Gallo-pavonis. CATESB. *Carol.* I. p. 6. Tab. VI. Vultur Gallinæ Africanæ facie. SLOAN. *Jamaic.* II p. 294. Tab. 254. Vultur pullus, Capite implumi, Cute crassâ rugosâ ultra aperturas Nasales laxata. BROWN. *Jamaic.* p. 471.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

noemt hem een *Buizert van gedaante als een Kalkoen*, en de Heer LINNÆUS, zelf, hadt hem te vooren onder de Kalkoenen geplaatst (†). Anderen hadden hem een *Rave* geheten, doch de meesten noemen hem een Gier. *Urubu* is zyn Naam by de Brasiliaanen, *Suyuntu* by de Peruviaanen en *Tzopilotle* by de Ingezetenen van Mexico, by die van Guajana *Kiankia*, *Ouroua*, waar van misschien *Aura* afkomstig is. Voorts heeft hy van de Europeaanen eenige Naamen gekreegen, uit hoofde van zyne eigenschappen: de Engelschen, op Jamaika, noemen hem de *Kreng-Rave*, de Franschen van Guajana den *Schreuwleelyk*; de Nederlanders, aan de Kaap, den *Strontvogel* of *Strontjaager*; doch gemeenlyk heet hy, by de onzen, de *Menschen-eeter*.

Hy heeft, volgens sommigen, de grootte van een Rave, volgens anderen die van een Arend. De Heer BRISSON zegt, dat hy in grootte en dikte nagenoeg den Kuikendief, die hier in *Fig.* 1. op PLAAT XXXI. afgebeeld is, evenaart. De Bek, zegt hy, heeft, van de kromte tot aan den wortel, de langte van twee en een half Duim. De Wieken, toegeslagen zynde, strekken zich een weinig over 't end van de Staart heen. De Huid, die den Kop en Hals bedekt, is een weinig gerimpeld, uit den geelen, blaauwen, witagtigen en bruinrossen gemengeld, bezet met eenige zwarte Hairen, dun ge-

(†) Meleagris duplici ingluvie. *Barr.* 76. *Syst. Nat.* VI. p. 27.

gezaaid. Al het overige van 't Lyf is bedekt met zwarte Vederen, die een weerſchyn hebben van paarſch en groen, zo wel als die der Wieken en Staart. De Oogappel is rond en zwart; de Kring roodagtig en de Oogleden Saffraangeel. De kaale Huid, of 't Vlies, dat het grondſtuk van den Bek bedekt, is uit dengeelen blaauwagtig. In die Huid vindt men, omtrent het midden der langte van den Bek, één Neusgat, dat wyd is, en overdwars geplaatſt. De Bek is wit; de Pooten zyn Vleeſchkleurig, de Nagelen zwart.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

Van deezen Vogel, die in veele deelen van Zuid-Amerika en op de Weſt-Indiſche Eilanden huisveſt, wordt verhaald, dat hy meeſt van Krengen of Lyken van Menſchen leeft, doch ook van Slangen en ander Ongedierte. Hy overnagt op Boomen en Rotſen, komende 's morgens naar de Steden vliegen, om daar zyn Aas te zoeken in alle Vuiligheid; weshalve hy ook zeer ſtinkt. Vervolgd wordende braakt hy het ingeſlokte weder uit. ACOSTA verhaalt, dat de jongen wit zyn, en niet dan door den groey hunne zwartheid krygen. Men zegt, dat het Vleeſch van deze Gieren, gegeten zynde, goed voor de Kinderpokjes, en het Hart, in de Zon gedroogd, zeer aangenaam zy van Reuk.

(5) *Gier, die witagtig is met een bruine Rug, de Strot* V. *Barbatus.* Baardgier. Pl. XXIX. *Fig.* 2.

(5) Vultur albidus, Dorſo fuſco, Jugulo barbato, Roſtro incarnato, Capite linea nigra cincto. *Syſt. Nat.* X. Vultur Aureus. GESN. *Av.* 783, Tab. 781. Vultur barbatus. EDW, *Av.* 106. Tab. 106.

II. AFDEEL. III. HOOFD. STUK.

Strot gebaard, de Bek Vleeschkleurig rood, de Kop omgeven met een zwarte ſtreep.

De Heer EDWARDS beſchryft deezen Vogel, dien hy de *Baardgier* of *gebaarde Gier* noemt, zeer naauwkeurig. Dezelve heeft de grootte, zegt hy, van een Arend; de Wieken, uitgeſpreid zynde, beſlaan een breedte van zeven en een halve Voet: van den punt des Beks tot aan het uiterſte van de Staart, is de langte drie Voeten vier Duimen; tot aan het end der Klaauwen, maar twee Voeten agt Duimen. De voorſte Slagpennen zyn meer dan drie-en-twintig Duimen lang. De Bek is van een purpere Vleeſchkleur, donkerer naar de punt dan naar den wortel, en, van zyne punt tot aan den hoek der gaaping, vier Duimen lang. Aan de Onderkaak heeft deeze Vogel een bosje zwarte Vederen, van aanmerkelyke groote, en daarom heeft hy hem Baardgier geheten. De Mond is binnenzyds blaauw: de Oogen zyn juiſt boven deszelfs hoeken geplaatſt: de Kring van het Oog is helder geel, en daar om heen loopt een andere Cirkel, zynde een keurlyk hoog rood velletje, dat ſtyf is vaſt gehegt aan den bol van 't Oog. De zyden en het voorſte van den Kop zyn zwart, welke zwartheid de Oogen omvangt, en ze fraay doet afſteken. De Neusgaten zyn met ſtyve zwarte Vederen bedekt. Van agter ieder Oog ſtrekt zich een zwarte ſtreep uit, boven op den Kop ſamen-

loopen-

loopende, en nederwaards loopt een dergelyke ſtreep, van den hoek des Monds af, in de gedaante van Knevels. Het overige van den Kop, en de geheele Hals, zyn bedekt met witte Vederen, aan de randen ros of geelagtig, kort op den Kop, maar lang, los en puntig aan den Hals, gelyk aan die van een Haan. Met dergelyke witagtige Vederen is de Borſt, Buik en Dyën bekleed, waar op een glans van rosagtig of ligtbruin zig ſierlyk vertoont en den Vogel eenigermaate Goudgeel maakt. De bovenſte deelen, egter, zo wel de Rug, als de Wieken en Staart, zyn van een donkere kleur, tusſchen bruin en zwart, doch de randen der Vederen een weinig ligter of geelagtig bruin. Onder de Vederen is, over 't geheele Lyf, een dik, zagt, wit Dons, waar mede ook de Schenkels zyn bekleed; doch, als de Vogel zit, ſtrekken de Vederen der Dyën daar over heen. De Voeten zyn van Loodkleur, de Nagelen donker, de middelſte en buitenſte Toonen of Vingeren aan elkander gevoegd door een ſterke Huid.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

Deeze Baardgier was, zo EDWARDS, verhaalt, van Santa Cruz in Barbarie levendig overgebragt door een Kapitein; doch kwam te ſterven, en werdt daar op van hem, den 18. Febr. des jaars 1747, aan de Koninglyke Societeit vertoond. Hy hadt geen beſchryving, noch regte Afbeelding kunnen vinden van deezen Vogel, die egter veel oveenkomſt ſchynt te

De Alpiſche of Goud-gier.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

hebben met den Goudgier of Gulden Gier van GESNERUS, door JOHNSTON Tab. VI. afgebeeld', die in de Alpische Bergen zich onthoudt en den Adelaar in grootte overtreft, zynde, van het end des Beks tot aan het uiterste van de Staart, vier Voeten agt Duimen lang, en tot de punt der Nagelen drie Voeten zeven Duimen. Ook heeft de Bek eene langte van omtrent zeven Duimen; de Staart is over de twee en de grootsten der Slagpennen zyn byna drie Voeten lang. De Kop, Keel, en 't bovenste van den Hals, zyn met een witagtig rosse Wolligheid bekleed: de Vederen, aan het onderste van den Hals en boven op de Rug, zyn zwart, met witte Schaften. Het onderste van de Rug, de Stuit, en 't bovenste van de Staart, zyn zwartagtig. 't Geheele Lighaam van onderen, naamelyk de Hals, Borst, Buik, Zyden, Schenkels en de Veders, onder aan de Staart en binnen de Vleugelen, zyn ros gekleurd, bleeker naar den Kop en helderer naar de Staart. De Beenen zyn met een helder ros of bruin getekend, en men vindt aangemerkt, dat deeze Vogel Goudgier genoemd wordt, wegens de geele kleur van zyne onderste Vederen; terwyl hy, wegens de bruin rosse kleur der bovensten, den naam krygt van Kastanie-bruine Gier; immers indien de *Vultur Bœticus* van RAY de zelfde soort zy, gelyk de Heer BRISSON wil. *Goldgeyer* is zyn gewoone naam in Switzerland.

(6) *Gier*

(6) *Gier met de Slagpenmen zwart, aan den buitenrand (behalve de buitensten) grys.*

II. AFDEEL. III. HOOFD-STUK. VI. *Percnopterus.* Arendgier.

De Heer LINNÆUS begrypt, onder deze Soort, alle de overige Gieren, die by de Autheuren door hunne Kleuren onderscheiden worden; gelyk den witten, zwarten en bruinen van RAJUS, als ook den *Percnopterus* of *Gypaëtos*, dat is *Arend-Gier*, van ALDROVANDUS. Verscheide soorten, welken de Heer BRISSON beschryft, te weeten de gemeene of groote Gier, dien men gewoonlyk *Vogelgier* noemt, de bruine, witte en zwarte, behooren 'er zekerlyk toe, inzonderheid de Egyptische, en waarschynlyk ook de Alpische, die, onder den naam van *Percnopterus*, door JOHNSTON, volgens de Figuuren van ALDROVANDUS, zeer slegt is afgebeeld. LINNÆUS hadt hem te vooren, met de andere Gieren, in 't Geslagt der Valken geplaatst. (†). De Heer HASSELQUIST, door wien deze Roofvogel, in Egypte, zeer naauwkeurig is

(6) Vultur Remigibus nigris, margine exteriore (præter extimas) canis. *Syst. Nat.* X. Percnopterus sive Gypaëtos. ALDROV. *Ornith.* Tom. II. Cap. 10. RAJ. *Av.* 8. Falco montanus Ægyptiacus. HASSELQ. Act. Stockh. 1751. p. 196. Vultur percnopterus, Capite nudo, Gula plumosa. HASSELQ. *Itin.* p. 209. Vultur niger. RAJ. *Av.* 9. Vultur Bæticus. RAJ. *Av.* 10. Vultur albus. RAJ. *Av.* 10. Vultur Aquilina. ALDROV. *Ornith.* ALBIN, *Av.* 2. p. 3, Tab. 3. Vultur fulvus, Bætico Bellonii congener. RAJ. *Av* 10.

(†) Falco Capite nudo. *Syst. Nat.* VI. p. 17.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

is waargenomen, geeft, onder den naam van Egyptische Bergvalk, daar van een omstandige beschryving (‡).

Egyptische Bergvalk beschreeven.

De grootte (zegt hy) is omtrent gelyk een Arend, of wat grooter dan een Sperwer of Kuikendief, hebbende, van den top des Hoofds tot aan 't end van de Staart, de langte van twee Voeten, [zo dat hy kleiner schynt te zyn dan de Baardgier, hier voor afgebeeld.] De Kop is eenigermaate driepuntig en plat van boven, met een streep of band van zeer kleine Vedertjes, die meer naar Hair gelyken dan naar Pluimen. Het grondstuk van den Bek is met eenige styve Hairen bezet. De Oogappelen zyn zeer groot en zwart, met eenen witten Kring, die gemeenlyk bedekt is door de Oogleden, welke beweeglyk zyn. Men vindt de Oorgaten, aan de zyden van den Kop, zeer zigtbaar en groot. De Bek is als der Gieren, tot over de helft bedekt met geel Wasch. De Tong is langagtig, effen, met opwaards geboogen randen, en daar tusschen, langs heen, een diepe groeve; aan de punt wat stomp; van boven is de Hals met overend staande Vederen bedekt, van onderen meest kaal, doch om laag gevederd. Hy heeft de Rug en Buik plat, als ook de Zyden, doch de Schouders zyn rondagtig en steeken een weinig uit. De Wieken bedekken niets van de Rug, voegen-

(‡) Verhandl. Schwed. Abhandelungen van 't Jaar 1751. XIII. Stuk Bladz. 203.

gende zich plat tegen de Zyden aan. 't Getal der Slagpennen is agt-en-twintig; dat der Beſtuurpennen van de Staart veertien. De Dyën zyn geheel bedekt met Vederen, de Schenkels kaal en wrattig. Van de Vingeren of Toonen is de buitenſte, door middel van een Vlies, vaſtgehegt aan den middelſten en langſten, even als in de Baardgier is opgemerkt. Zy hebben zeer ſterke, dikke, kromme Nagelen of Klaauwen.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

De Kleur.

De kleur verſchilt in 't Wyfje en Mannetje. Het Wyfje is geheel wit en heeft zwarte Slagpennen, welker buitenſte rand bont is, de beide uiterſten uitgezonderd, die t'eenemaal zwart zyn. Het Mannetje is over 't gantſche Lyf graauw; de Hals en Schouders zyn zwartagtig, maar met eenige witte vlakken aan den rand der Schouderen. De Slagpennen zyn, even als in 't Wyfje, zwart, met graauwe randen, behalve de vier uiterſten, die geheelenal zwart zyn. De Kop is bleeker geel in 't Wyfje dan in 't Mannetje, doch het Waſch in beiden Citroengeel; de Bek en Nagelen zwart, de Pooten graauw.

Van de kleur van 't Wyfje is de Arabiſche Naam *Rokhome* ontleend, zegt HASSELQUIST, die byna zo veel zeggen wil, als wit gelyk Marmer. De Turken in Syrie noemen den Vogel *Safran Bacha*, waarſchynlyk wegens zynen geelen Kop. MAILLET verbeeldt

II. Afdeel. III. Hoofd-stuk.

zig, dat dit de *Ibis* der Ouden zy, die zo beroemd was, wegens het zuiveren van Egypte van Slangen; doch de Heer HASSELQUIST oordeelt, dat die giffing geen de minfte waarfchynlykheid hebbe, en hy twyfelt niet, of de *Ibis* behoort tot het Geflagt der Sneppen van LINNÆUS: want zodanige Vogelen zyn het, die, na den afloop van het overftroomend Nylwater, met Ganzen en andere Zwemvogelen, het Land van Kikvorfchen en ander Ongedierte zuiveren. Zie hier de Eigenfchappen, die door hem in onze Arendgier zyn opgemerkt.

Eigen-fchappen.

Deeze Vogel is zeer affchuwlyk en zyn gefchreeuw of gieren verfchrikkelyk. Hy vliegt niet hoog en laat zig niet door eenig gerugt wegjaagen van zyne prooy, zelfs niet door fchieten; ten zy men een van de troep mogt treffen: dan vliegen zy alleen een weinig weg, doch komen ylings te rug, en verzamelen zig rondom den gefneuvelden, even als de Kraaijen. Zy leeven in gemeenzaamheid met de Honden, die te Kairo zeer menigvuldig zyn, en buiten de Stad in 't wilde loopen, geen andere Spyze hebbende dan de weggeworpene Ingewanden en Afval van geflagte Dieren, benevens allerley Drek en Krengen, die derwaards gevoerd worden en 'er ontzaglyk groote vuilnishoopen maaken, waar in zelfs deze Dieren neftelen, zo wel de Honden als de Gieren. Op 't groote Plein, 't welk voor het Slot van Kairo is gelegen en tot een Geregtsplaats

dient,

dient, komen zy beiden, 's morgens en 's avonds, te famen. Hier wordt hun, volgens den Stelregel der Mahomethaanen, welker barmhartigheid zig ook tot de Dieren uitftrekt, dagelyks, op de gemelde tyden, zekere veelheid verfch Vleefch uitgedeeld, en zulks volgens de uiterfte wille van Luiden van Vermogen, die daar toe zekere Fondfen hebben gefchikt. Hoe vreemd het ook voorkomen moge, dat de Turken zo bezorgd zyn voor 't onderhoud van verfcheurende Dieren, die men in Europa veeleer zou tragten te vernielen; zal iedereen kunnen begrypen, dat zulks niet ongerymd zy; wanneer hy de nuttigheid en noodzaaklykheid derzelven in deze Stad overweegt (†).

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

Nuttigheid in de Oofterfche Landen.

In Kairo, immers, daar zo veel duizend Paarden, Ezels, Muilezels en Kemelen, dagelyks gebruikt worden, is 't natuurlyk, dat die jaarlyks by honderden fterven. De Mufulmannen zyn, wegens hunne vaftftelling van een onveranderlyk noodlot, voor het zuiver houden hunner Woonplaatfen, tot weering van een befmette Lugt, niet bekommerd. Ter naauwer nood brengen zy de Krengen buiten de Stad, en laaten die dikwils maar aan de Wegen te rotten leggen; waar van men in 't reizen de affchuwelyke blyken door gezigt en reuk

(†) Waarfchynlyk zyn dit de Valken, waar van ik in 't I. STUK deezer *Natuurlyke Hiftorie*, bladz. 377, in het befchryven van de liftigheid der Aapen, melding gemaakt heb.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK

reuk gewaar wordt. Welk eene uitwerking, nu, deeze menigte van weggeworpen Krengen en Vuiligheden in dat heete Klimaat hebben zoude, kan men zig ligtelyk voorstellen, indien de wyze Schepper hier in niet voorzien had. De Gieren en Honden komen dit ongeluk voor, en behouden, naar oogenschyn, het leven van veele duizend Menschen, die anderszins, door de besmetting van de Lugt, aan doodelyke Ziekten zouden onderhevig zyn, wegens den vergiftigen stank deezer Krengen. Men ziet in Kairo, zo dra een Kreng wordt weggeworpen, hoe 't zelve aanstonds omringd wordt van een geheele troep, die het in gezelschap met de Honden verslinden. Zy volgen, wel honderd Mylen ver, de Karavaane, die jaarlyks naar Mocha reist, om te aazen op den Afval van Beesten en de Vuiligheden, welken die leggen laat. De Franschen, die te Kairo handelen, noemen dezen Vogel *Kapoen van Pharao*, hoewel hy waarlyk weinig naar een Kapoen gelykt. Men vindtze ook in Syrie, zegt HASSELQUIST.

Gebruik tot Ligbaamskwaalen.

Volgens 't gevoelen der Ouden zouden byna alle Lighaamsdeelen der Gieren van Gebruik zyn in de Geneeskunde, zo HIERONYMUS getuigt. AËTIUS schryft een middel voor, uit den geheelen Vogel toebereid, dat tot gezwellen en Klierverhardingen van dienst zou zyn. De Hersenen, met Ceder-Olie aan de Neusgaten of aan het Hoofd gewreeven, worden dienstig geagt om de Hoofdpyn te verdryven;

PLAAT XXX.

Fig. 2.

dryven; het Hart tegen de vallende Ziekte, gelyk ook de Long en Lever. De Gal wordt met voordeel gemengd by de Oogmiddelen. De Veders of Slagpennen, onder de Voeten gelegd, waren dienstig om de verlossing der Kraamvrouwen te bevorderen. Van de Peezen maakte men tegen het Podagra gebruik, en de Beenders der Schenkelen werden tot Kandelaars gebezigd, door de Oosterſche Volkeren.

II. AFDEEL. III. HOOFDSTUK.

IV. HOOFDSTUK.

Beschryving van de VALKEN, *waar onder de* Arenden, Sperwers *en* Havikken, *van veelerley Soort, zo inlandsche als vreemde, begreepen zyn, Lyst der* Arenden *en* Valken, *volgens den Heer* BRISSON. *Jagt met* Valken. *Zonderlinge manier om deeze* Roofvogelen *te vangen.*

Kenmerken.

DE Geslagtnaam van VALK is door den Heer LINNÆUS zo wel op de Vogelen, die gemeenlyk deezen Naam voeren, als op de *Arenden*, *Havikken* en *Sperwers*, den *Buizert*, *Kuikendief* en andere Roofvogelen, toegepast, die allen de zelfde Kenmerken hebben; namelyk, den Bek haakswyze krom, aan zyn grondstuk met Wasch bekleed; den Kop digt gedekt met Vederen en de Tong in tweeën gespleeten. Hy onderscheidtze, in de zodanigen

 die

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

die *geel Wasch* hebben, waar van hy twintig Soorten heeft, en in anderen met *donker Wasch* waar van zes Soorten; zo dat het getal der Soorten van dit Geslagt by hem zes-en-twintig is. De eerstgemelden worden eerst van hem beschreeven, als volgt.

I. *Melanætus.* Zwarte Arend.

(1) *Valk met geel Wasch, de Pooten ten halve Wollig, het Lyf uit den roestkleurigen zwartagtig met geele streepen.*

Deeze maakt de eerste soort uit onder de Arenden, waar van de Heer LINNÆUS 'er vyf op elkander volgen laat. KLEIN heeft agt soorten van Arenden, BRISSON telt vyftien verscheidenheden in dat Geslagt, 't welk hy het Arenden-Geslagt noemt, en door de gedaante van den Bek, die in 't eerst een weinig regt loopt, van de Valken, welker Bek geheelenal krom en haakswyze is, onderscheidt: welk verschil de Heer LINNÆUS niet aanmerkelyk genoeg schynt geagt te hebben, om die Vogels van elkander af te zonderen. Ook heeft de Heer MOEHRING het dan zeer kwaalyk, wanneer hy als een Kenmerk van den Arend stelt, dat de Bek, van 't grondstuk of eigentlyk van den wortel af, krom loopt. De Arend wordt, van den Heer BRISSON, door zyn gevederden Kop on-

(1) Falco Cera lutea, Pedibus semilanatis, Corpore ferrugineo nigricante striis flavis. *Syst. Nat.* X. Melanætus sive Aquila Valeria. RAJ. *Av.* 7. N. 4. WILL. *Ornith* 30. Tab. 2. ALBIN, *Av.* 2. p. 2. Tab. 2.

onderscheiden van de Gieren. Zie hier deszelfs verscheidenheden, volgens den laatstgemelden.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK. Verscheidenheden van Arenden en hunne grootte, volgens BRISSON.

	Langte.	*Hoogte.*
1. De gemeene Arend.	3 Voet.	2V. $9\frac{3}{4}$D.
2. De Arend met een witten Kop.	3V. 3D.	2V. $10\frac{5}{8}$D.
3. De witte Arend.		
4. De gevlakte Arend.	2 V. $7\frac{1}{2}$D.	2V. 5 D.
5. De Arend met een witte Staart.	2V. 9D.	2V. 5 D.
6. De kleine wit gestreepte	2V. 2D.	
7. De Vergulde of Goud-Arend.	3 Voet.	2V. 8 D.
8. De zwarte Arend.	2V. 10D.	2V. 7 D.
9. De Zee-Arend of Beenbreeker.	3V. $4\frac{1}{2}$D.	3V. $4\frac{1}{2}$D.
10. De Zee- of Visch-Arend.	1V. 11D.	1V. 7 D.
11. De St. Martens Vogel.	2V. 1D.	1V. 10 D.
12. De Arend van Brasil.		
13. De gekuifde Brasiliaansche.		
14. De gekuifde Arend van Afrika.		
15. De Arend van Pondichery.	1V. 7D.	1V. 4 D.

Van deeze worden de elf eersten altemaal, geheel of gedeeltelyk, in Europa gevonden *Langte* noem ik de maat van 't end des Beks, over de Rug, tot aan het end van de Staart: *Hoogte*, die langs de Borst tot aan 't end der Klaauwen. Ik zal nu spreeken van de Arenden in 't algemeen,

 waar

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

waar onder de gemelde Zwarte of Haazen-Arend zekerlyk een der voornaamſten is.

Sommigen willen, dat de Latynſche Naam *Aquila* van de bruinagtige kleur, welke de meeſten deezer Roofvogelen hebben, afkomſtig zy; anderen leiden dien af van het vlug en hoog vliegen, waar in de Arend alle andere Vogelen overtreft, of van het ſcherp Gezigt, 't welk hy heeft, en daar de Ouden wonderen van verbreid hebben. Men kan den oorſprong van den Griekſchen Naam, *Aëtos* of *Aiëtos*, met geene zekerheid bepaalen. By de Hebreen ſchynt deeze Vogel verſcheiderley Naamen gevoerd te hebben. De Franſche *Aigle*, de Engelſche *Eagle* en de Spaanſche *Aguila*, zyn zekerlyk van den Latynſchen afkomſtig. De Duitſchers noemen hem *Adler* of Adelaar, waarſchynlyk wegens den Adeldom, die aan hem, als Koning der Vogelen, toegeſchreeven wordt, en hem waardig gemaakt heeft om het Keizerlyke Wapenſchild te bekleeden en daar in zo wel de Wereldkloot te houden als den Scepter.

Eigenſchappen.

De Ouden, en in navolging van hun de laatere Schryvers, zeggen veel van de natuur en eigenſchappen der Arenden, dat ten deele valſch of onzeker, ten deele hun gemeen is met andere Roofvogelen. Onder het eerſte meenen wy te moeten tellen, dat deeze Vogel een zo ſcherp Gezigt heeft, dat hy, zweevende in

de

de Dampkring tot zulk een hoogte, dat een Menſch hem naauwlyks kon beoogen, nog de Viſſchen in het Water en het klein Gedierte in het Kreupelboſch zou kunnen zien. Ook dat hy de ſcherpheid van het Gezigt zyner jongen onderzoeken zoude, door dezelven bloot te ſtellen aan het ſchynzel van de Zon, en de zodanigen als baſtaarden verwerpen, die hy de oogen ziet luiken, of toeſluiten. Voorts, dat het Wyfje de Jongen niet zou kunnen uitbroeden, indien het Mannetje niet een Arend- of Klapperſteen in het Neſt bragt. Ook dat zy haare Jongen op de Wieken draagt, en niet met de Klaauwen, om hun te leeren vliegen.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Veel andere, dingen die belachlyk zyn, ga ik voorby: doch eene byzonderheid verdient nog onze opmerking, dewyl zy op de Heilige Schriftuur ſchynt gegrond te zyn. Men vindt, in de 103 Pſalm, geſproken, van de *vernieuwinge der Jeugd als eenes Arends.* Dit zou, in de eerſte opſlag, ſchynen aan te duiden, dat deze Vogel, tegen den algemeenen loop der Natuure, bejaard zynde weder jong wierd: doch ten dien opzigte wordt het volgende verhaald. De Arend, door ouderdom overſtelpt, ſtygt, zegt men, zo hoog als het doenlyk is boven de Wolken, op dat de duiſterheid zyner oogen verdreeven worde door de hitte van de Zon, en dompelt zig, tot drie maalen, t'elkens in koud Water, waar uit hy komende zig in zyn Neſt begeeft en, als door een ſoort van Koorts be-

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

vangen zynde, tusschen zyne Jongen kruipt, verliezende middelerwyl zyne Vederen en wordende gevoed van zyne Jongen, tot dat hy weder met een nieuw Pluimagie zy voorzien. Hoe onwaarschynlyk dit ook zy, in veele opzigten, kan men geenszins twyfelen, of de Arend ondergaat eene verandering van Vederen, en dit doet hem, buiten twyfel, als geheel frisch en jeugdig voor den dag komen, in vergelyking met zyn afgesleeten staart. 't Verschil moet, in deezen, by hem kennelyker zyn, dan by andere Vogelen.

De Eigenschappen der Arenden, die hun gemeen zyn met andere Roofvogelen, bestaan voor eerst in een scherp Gezigt, 't welk ook de Havikken en Valken hebben; ten anderen in hunne ontembaarheid, welke zy gemeen hebben met de Gieren. Ook is dit niet volstrekt waar: dewyl men Arenden heeft toegerigt op den Vogelvangst: doch dat is zeer moeijelyk. Ten derden, dat zy een stinkenden Adem hebben. Ten vierden, dat zy zeer gulzig en byna onverzaadelyk zyn. Het is de algemeene Eigenschap der Roofvogelen, van zeer veel te gelyk te kunnen eeten en wederom lang te kunnen vasten: iets dat hun byzonder te stade komt. Zy drinken weinig of niet, om dat het Bloed der Beesten, die zy verscheuren, hun voor Drank verstrekt en genoeg Vogtigheid uitlevert ter Verteering. Men verhaalt ook, dat zy by uitstek geil zyn, en dat zy de Jongen, zo dra dezelven de Kost

kun-

kunnen zoeken, ver van het Neſt, ja zelfs uit het Landſchap jaagen.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK. De Haazen-Arend.

De Zwarte Arend, die ik eerſt zal beſchryven, is by de Grieken door den Naam van *Melanæetus* aangeweezen. De Dierbeſchryvers noemen hem ook *Aquila Valeria*, doch de gemeene Naam, in Duitsland, is *Haazen-Arend*, of *Haazen-Gier;* om dat hy veel Haazen en Konynen vangt. Sommigen, egter, houden dit voor een anderen Arend. Hoe 't zy, RAJUS getuigt, dat hy in 't Stadhuis, te Middelburg in Zeeland, een Zwarten Arend gezien heeft, die 'er opgevoed werdt, zynde tweemaal zo groot als een Rave. Hy is zekerlyk de grootſte niet onder de Arenden, doch wykt geen derzelven in vlugheid, en dapperheid. BRISSON, die een opgezetten Vogel van deeze Soort in het Kabinet van REAUMUR hadt, beſchryft de Lighaams-geſtalte als volgt.

Hy is een weinig dunner dan de gemeene Arend. De langte, van de punt des Beks tot aan het uiterſte van de Staart, bedraagt twee Voeten en tien Duimen, en tot het uiterſte der Nagelen drie Duim minder. De Bek is twee Duimen en vyf Liniën lang; de Staart twaalf Duimen; de Voet vier Duimen; de middelſte Vinger of Toon drie en een vierde Duims. De Kop en 't bovenſte van den Hals is gedekt met Vederen, die kort zyn en zwartagtig, doch met een weinig ros gemengd: op 't overige van het Lyf zyn de Vederen zwartagtig; maar de

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Pooten bruin. Onder de Slagpennen der Vlerken zyn eenigen voor een gedeelte wit; zo ook de Bestuurpennen van de Staart, tot de helft haarer langte, van den wortel af gerekend. De Kring der Oogen is Hazelnooten-kleur; het Wasch of Vlies aan 't grondstuk van den Bek, rood, doch de Bek zelf blaauwagtig. De Pooten zyn, tot aan den oorsprong der Vingeren, met vuilwitte Pluimen gevederd. Derzelver Vingeren zyn geel, en de Nagelen zwart.

JOHNSTON heeft twee Afbeeldingen gegeven van deezen Arend, onder den naam van *Melanætus*, die van ALDROVANDUS zyn ontleend en niet zeer naauwkeurig. De Figuur van FRISCH, Tab. 69., is beter. Men kan, ten opzigt van de Gestalte, onze Afbeelding, PLAAT XXX. *Fig.* 1, die egter niet van deezen maar van den Malabaarsen Arend is, en, ten opzigt van de grootte, die van den Baardgier, PLAAT XXIX. *Fig.* 2. vergelyken. De Haazen-Arend is een weinig grooter dan de Baardgier, de Goud-Arend overtreft wederom deezen en de rosse of algemeene Arend is de allergrootste, gelyk wy zien zullen; hoewel deeze nog van den grooten Zee-Arend of Beenbreeker, die byna de dubbelde hoogte van de hier afgebeelde Arenden heeft, wordt overtroffen.

II. *Crysaetos.* Goud-Arend.

(2) *Valk met Geel Wasch, de Pooten Wollig, het*

(2) Falco Cera luteâ, pedibus Lanatis, Corpore fusco ferrugineo vario, Cauda nigra basi Cinereo undulata. *Faun. Suecic.* 56. Aquila Chrysaëtos. WILL, *Ornithol.* 27. Tab. 1. RAJ. *Av.* 6. N. 1 ALDROV. *Ornith.* T. II. Cap. 2.

het Lyf uit bruin en Roestkleurig gemengeld, de Staart zwart, aan 't grondstuk Aschgraauw gegolfd.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Deeze, die de Goud-Arend geheten wordt wegens de kleur van zyn Pluimagie, is by de Hebreen *Neser* genoemd geweest, welke Naam 'er door de Arabieren nog aan gegeven wordt. Men houdt hem voor den aanzienlyksten onder de Arenden, die hy ook in Lyvigheid overtreft. In beide opzigten wordt hy genoemd de *Koninglyke Arend.* Men vindt hem door geheel Europa, en zelfs in de Noordelyke deelen, alwaar hy in hooge steile Rotsen huisvest.

LINNÆUS verhaalt, dat hy grooter zy dan een Gans: het Lyf van vooren rosagtiger van agteren zwarter; de Staart dunnetjes doorspreid hebbende met witte Vlakken; de Beenen wollig met geele Vingeren, welker langte de Nagels evenaaren. De Bek is kort, met een kromme zwarte punt. Hy legt vier Eijeren. BRISSON bepaalt de langte, van 't end des Beks tot aan 't uiterste van de Staart, op drie Voeten en tot aan dat der Nagelen op twee Voeten agt Duimen, volgens de maat, die hy aan een opgezetten Vogel van deeze Soort in het Kabinet van REAUMUR genomen hadt. Hy komt, zegt deeze Heer, in Duitschland menigvuldig voor.

Van deezen Arend is 't, dat BELLONIUS spreekt, wanneer hy ons verhaalt, dat de Boeren, het Nest van zulk een Vogel gevonden heb-

Voordeel der Arends-Nesten.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

hebbende in eene Rots of Berg of in een hooge Boom, de Jongen daar uit haalen, en die elders vast maaken; waar op de Arend die eeten brengt, dat genoegzaam is om een geheel Huisgezin te onderhouden. De Heer PLUCHE meldt, dat de Herders, in het Gevaudan,* de gewoonte hebben, om, wanneer een Arends Nest door hun ontdekt is, een Huisje te bouwen aan den voet van de Rots, ten einde zig voor de woede der Ouden te beschutten, als zy de Jongen de prooy afhandig gemaakt hebben. Immers, de Arenden gaan dagelyks op den Roof uit, en kaapen Hoenderen, Eendvogels, Lammeren, Geitjes, Varkens, benevens Faisanten, Patryzen, Haazen, Konynen en veelerley ander Wild, brengende die in 't Nest by de Jongen. Op 't oogenblik, als de Herders zien dat zy vertrokken zyn, zetten zy hunne Ladders en klauteren op de Rots, neemende het Aas weg en geevende, in plaats van dien, eenige Darmen of Ingewanden aan de Jongen. Het Wildbraad, dat zy dus bekomen, is doorgaans verminkt, doch by uitstek goed van smaak. Wanneer het Jong bekwaam wordt om weg te vliegen, 't welk niet dan laat gebeurt, om dat men het van de beste Spyze beroofd heeft; maaken zy het met een Ketting in het Nest vast, alwaar het dan nog eenigen tyd gevoed wordt door de Ouden, die, eindelyk, wederom broeden willende, hetzelve verlaaten, om elders een nieuw Nest te maaken:

zo

zo dat het van gebrek ſterven moet, ten zy het door de Herders, die hun voordeel hebben van deeze Dieren, los gemaakt en in vryheid geſteld worde.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

ALDROVANDUS verhaalt dat hem zulk een Arend, die hy met kragt beweert de *Chryſaëtos* of Goud-Arend der Ouden geweeſt te zyn, uit het Vogelhuis van den Groot-Hertog van Toskanen levendig werdt toegezonden tot zyne Waarneemingen. Hy hieldt hem in een Kooy, alwaar deeze Vogel alle Dieren, die hem naby kwamen, zo Honden als Katten, en de Menſchen zelfs, zo wel met de Nagelen als met den Bek, tragtte aan te randen, gierende ſomwylen op eene deerlyke wyze. De Franſche Akademiſten, die twee zodanige Arenden ontleed hebben, merken aan, dat de kleur in de Jongheid geelagtig ros en als Goudkleurig is, wordende in de Ouderdom of Volwaſſenheid donker of Kaſtanie-bruin. Ook woogen hunne Vogels ieder maar zes Pond, daar die van den gemelden Autheur twaalf Ponden zwaar was geweeſt.

De Maag en Darmen.

Ik zal hier ſpreeken van de Ingewanden van den Arend, als een der voornaamſten zynde van de Vleeſch-eetende Vogelen. De Franſchen vonden in de twee Koninglyke Arenden, zo even gemeld, een Vlies, 't welk de Maag, Darmen en de Lever, als een Zak begreep, afkomſtig zynde van de Vliezen, wel-

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

ken de Blaasjes maaken, die in de Buik der Vogelen zyn en door de Ademhaaling uitgespannen worden. Dit Vlies was met veel Vet voorzien, des zy oordeelen, dat men hetzelve kan houden voor het Net, 't geen anderzins in de Vogelen ontbreeken zoude, gelyk PLINIUS verhaalt. De Zwelgpyp, die aan de regterzyde lag van de Lugtpyp, was daar merkelyk uitgezet tot een Krop, doch beneden de verdeeling van de Lugtpyp vernaauwde zy zig weder, tot dat zy andermaal verwyd werdt om de Maag te formeeren. Dit Ingewand vondt men, zo wel als de Zwelgpyp, uitwendig te bestaan uit harde, vaste, witte Vliezen, met veele Vaten doorweven. Van binnen was de Krop doorzaaid met veele Kliertjes als Raapzaad, en de Maag hadt eenig rimpels, meest aan den bodem: beiden maakten zy zeer wyde holligheden, overeenkomstig met de gulzigheid van deezen Vogel. De Darmen waren kort, gelyk ik hier voor reeds heb aangetekend (*).

III. *Fulvus.* Gemeene Arend.

(3) *Valk met geel Wasch, de Pooten Wollig, de Rug bruin, de Staart met een witten Band.*

Dee-

(*) Zie Bladz. 41.

(3) Falco Cerâ flavâ, Pedibus Lanatis, Dorso fusco, Caudâ fasciâ albâ. *Syst. Nat.* X. Aquila fulva sive Chrysaëtos, Caudâ annulo albo cinctâ. WILL. *Ornith.* 28. Tab. I. RAJ. *Av.* 6. N. 2.

Deeze is, volgens den Heer BRISSON, de gemeene Arend, of die Vogel, welke by de oude Autheuren door den Naam van AREND, zonder eenig byvoegzel, wordt aangeweezen. In lyvigheid gaat hy een Kalkoen te boven. Zyne langte of hoogte verſchilt weinig van die des Gouds-Arends. Van het eene tot het andere end zyner Vleugelen, wanneer die uitgeſpreid zyn, heeft hy zeven Voeten agt Duimen vlugts. Het grootſte deel van zyn Lighaam is bekleed met Vederen, die bruin zyn van kleur; doch de Kop en Hals, als ook de binnenzyde der Beenen, zyn rosagtig. De Slagpennen der Vlerken zyn grootendeels zwart. De Staart beſtaat uit Pennen, die tot twee derden van hunne langte wit zyn, en verder zwartagtig, maakende den gedagten witten Ring of Band. Tuſſchen den Bek en Oogen, welker Kring Hazelnootkleurig is, vindt men een kaale plek.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Van deezen Arend, die insgelyks in de hooge Bergen van Europa huisveſt, zegt de Heer RAY, dat in 't jaar 1668 een Neſt gevonden werdt in 't Woud by de Rivier *Derwent*, in Engeland. Hetzelve beſtondt uit Stokken of taamelyk dikke Boomtakken, waar van het eene end ruſtte op het uitſtek van eene Rots, het andere op twee Berkeboomen. Boven op de Stokken waren Biezen geſpreid en op de Biezen lag Hey, op de Hey weder Biezen. Hier in vondt men een Jong leggen, en een

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Wind-Ey, benevens de doode Lighaamen van een Lam, Haas en drie Kuikens van Veldhoenderen. Dit Neſt, nu, was vierkant, twee Ellen breed, met geene holligheid in 't midden, maar vlak en gelyk. Het Jong was byna volwaſſen en tot vliegen bekwaam, hebbende de gedaante van een Duiven-Valk of Sperwer, de Rug bruin als de Leeuwrikdief en de zwaarte byna van een Gans, met de Beenen tot de Voeten toe gevederd, en een witten Ring of Band om de Staart.

Zyne Roofzugt.

Waarſchynlyk zal het 'er zodanig een zyn, dien men in Noorwegen noemt *Slag-Oern*, zynde een graauw gevlakte Berg-Arend, die, zo de Heer PONTOPPIDANS getuigt, zig op hooge plaatſen onthoudt, doodende niet alleen Haazen, Schaapen, Lammeren en dergelyke kleine Schepzelen, maar ook Pluimgedierte. Ja, indien men het verhaal der Boeren gelooven mag, zo valt hy ſomwylen ook grooter Dieren aan, en bemagtigtze door een byzondere liſtigheid. Zy zeggen, dat de Arend eerſt zyne Vleugelen in 't Water nat maakt, en dan dezelven bewentelt in Zand en Steengruis; waarna, regt op het Hert aanvliegende, hy 't zelve Zand in de Oogen ſlaat, dat het blind wordt, en, in zyne woeſte loop, ligtelyk van een Rots of Berg ter neder ſtort, breekende den Hals, en wordende dus den Adelaar ten buit. Even 't zelfde zou met de oude afgeſleeten Paarden, die men in 't

wild

wild laat loopen, gebeuren. Dat deze Vogels ook somtyds jonge Kinderen rooven, in Landen, daar het Landvolk weinig dekzel en beschutting heeft, is niet ongeloofbaar. Zeker Man hadt den gemelden Bisschop voor waarheid verhaald, dat in den jaare 1737, in het Kerspel *Norderbough* of *Ringerige*, een tweejaarige Jongen, naakt op 't Land kruipende, terwyl zyne Ouders niet ver van daar aan 't werk waren, door eenen Arend, die 'er zyne Klaauwen in sloeg, tot groote droefheid en ontsteltenis der Ouderen, werdt weg gevoerd. ANDERSON meldt, in zyne beschryving van Ysland, een dergelyk Geval, ten opzigte van een Kind, dat vier of vyf jaaren oud was (†).

II. AFDEEL. IV. HOOFD. STUK.

(4) *Valk met geel Wasch, de Pooten Wollig, het Lighaam bruin, de Staart wit met een bruine punt.*

IV. *Canadensis.* Arend van Kanada.

Ik zal hier de beschryving doen van den Arend van Kanada, volgens de opgave van EDWARDS, die zegt, dat dezelve de gewoone grootte heeft van de Arenden, dat is, als een Kalkoense Haan. Hy is plat van Kruin, kort van Hals, vol van Borst, en wel gespierd van Beenen, hebbende zeer lange en breede Vleugels

(†) Naturl. Hist. von Norwegen. II. Th. ag. 169.

(4) Falco Cerâ flavâ Pedibusque Lanatis, Corpore fusco, Caudâ albâ apice fusco, *Syst. Nat.* X. Aquila Caudâ albâ. EDW. *Av.* 1. Tab. 1.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

gels naar reden van het Ligham. De Bek is blaauw met geel Wafch. De Oogkring is Hazelnooten kleur. De Kop en Hals zyn bekleed met fmalle bruine Vederen, uitloopende in fcherpe punten even als aan den hals der Haanen. 't Gantfche Lyf is bedekt met bruine Vederen, donkerft op de Rug: aan de Borft met witte driehoekige Vlakken getekend, wier punten opwaards ftrekken. De Slagpennen van de Vlerken zyn zwart. De Staart is, zo wel boven als onder, wit, uitgenomen de toppen van de Vederen of Pennen, die zwart zyn of donkerbruin. Ook zyn de onderfte Dekvederen en die aan de Schenkelen der Pooten rood. De Toonen zyn dik en fterk, geel van kleur, de Nagelen zwart, en byna half rond geboogen, zo dat zy zeer krom ftaan.

Zodanig een Vogel, van de Hudfons-Baay oorfprongelyk, heeft verfcheide Jaaren te Londen geleefd.

V. *Rufticolus.* Witgekraagde Sweedfche.

(5) *Valk, met het Wafch, de Wenkbraauwen en Pooten geel, het Lyf Afchgraauw en wit gegolfd, een witte Kraag om den Hals.*

Deeze, die als een gemeene of Boerfche, dat is Land-Arend, in Sweeden, thans door den Heer LINNÆUS, zonder eenigen Bynaam, voorgefteld wordt, vind ik in de befchryving der

(5) Falco Cerâ, Palpebris Pedibusque luteis, Corpore Cinereo alboque undulato, Collari albo. *Syft. Nat.* X.

der Dieren van Sweeden, door hem, niet aangetekend: zo dat ik van deszelfs grootte of gestalte niet kan spreeken. Ik zal derhalve hier den *Arend met een witten Kop* beschryven, die zo wel in Noord-Amerika zig onthoudt als in Europa, en welken de Heer BRISSON, in het Kabinet van REAUMUR, voor zyne Oogen hadt. Immers hoewel LINNÆUS denzelven als een verscheidenheid betrekt tot de wit gestaarte Arenden, blykt het egter dat hy, ten minste wat de grootte belangt, beter op deeze plaats voege.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Arend met een witten Kop.

De Engelschen noemen hem, volgens CATESBY, die 'er een naauwkeurige Afbeelding van geeft, *bald Eagle*, dat is, de Stoute. Hy overtreft in dikte niet alleen, maar ook in grootte, den gemeenen ja zelfs den Goud-Arend. De langte is, van 't end des Beks tot aan het uiterste van de Staart, drie Voeten en drie Duimen, en, tot het uiterste der Nagelen, op een Duim na drie Voeten. De Bek is drie Duimen lang, de middelste Vinger of Toon, met de Nagel, drie Duim zeven Liniën. Als de Vlerken uitgespreid zyn, beslaan zy omtrent agt Voeten vlugts. De Kop, en 't grootste deel van den Hals, is bekleed met lange, smalle, witte Vederen: het overige van den Hals, de Rug, Stuit, Slagpennen en Dekvederen der Wieken, de Borst, Buik, Zyden en Pooten, zyn bruin. De zelfde kleur heeft plaats in de bovenste Staartpennen, doch de ondersten zyn wit, gelyk ook de Oogkring; maar de Bek, zo wel

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

als 't Wasch, is geel, als mede de Vingeren, die zwarte Nagelen hebben.

Arend van Pondichery. Pl. XXX. Fig. 1.

De *Arend van Pondichery* is, wegens de witheid van zyn Kop, Hals en Borst, niet minder aanzienelyk; zo dat hy zelfs van de Malabaaren wordt aangebeeden of met Eerbied en Ontzag bejegend. BRISSON beschryft de gene, die op PLAAT XXX is afgebeeld, uit het Kabinet van den Abt AUBRY, die denzelven uit Indie gekreegen hadt. Zyn langte, zegt hy, is, van de punt des Beks tot aan het uiterste van de Staart, een Voet en zeven Duimen, en tot de toppen der Nagelen zestien Duimen. De Bek is weinig meer dan anderhalf Duim lang, de middelste Vinger, met de Nagel, omtrent twee Duimen. De Wieken hebben maar drie Voeten en negen Duimen vlugts. De Kop, Keel, Hals, Borst en het bovenste des Buiks, zyn bekleed met Spierwitte Vederen, die maar een smal bruin streepje hebben, dat volgens de langte van de Schaft loopt. Dit maakt, dat het witte van deze deelen zig als met kleine zwarte streepjes gesprenkeld vertoont. Op het overige van het Lyf; de Rug naamelyk, Stuit, Onderbuik, Zyden en Beenen, is hy Kastaniebruin, doch ieder Veder heeft een zwartagtige Schaft. De zes voorste Slagpennen zyn zwart aan haar uiterste helft, voor het overige zo wel als de anderen van de Wieken, de Staart in 't geheel, die van de Schouderen en de Bastaard-Vlerken, alte-

altemaal Kaftaniebruin. Het Wafch is blaauwagtig, gelyk in de Gier-Valk, welken dezen Arend in dikte of Lyvigheid omtrent evenaart. De Bek is aan het end bleekgeel, de Pooten zyn geel, de Nagelen zwartagtig. Men geeft hem, in Indie, den naam van Kuikendief. II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

(6) *Valk met het Wafch en de Pooten geel, het Lichaam blaauwagtig en bruin gevlakt, de Borft ongevlakt, de Staart gebandeerd.* VI. *Barbarus.* Barbarifche Valk.

Deeze, die nader fchynt te komen aan de Valken dan de Arenden, wordt in het werk van ALBIN dus befchreeven. De Bek is zwart; de Neusgaten zyn open en geel: de Oogkring is ook geel, de Oogappel van verfcheide kleuren. De Kop, Rug, Schouderen en Vlerken, zyn blaauwagtig; boven op den Kop en de Rug fraay met zwart gevlakt. Aan de Borft, Buik en Beenen, is de kleur geelagtig wit, met eenig blaauw gemengd. Aan de Buik en Beenen zyn zwarte vlakken, en eenige witte op de Wieken. De Staart heeft zeven breede zwarte Ringen of Banden. Deeze Vogel maakt een deftige vertooning, en heeft een pragtigen zwier.

Men zou hier den *Gekuifden Arend* van EDWARDS (†), die aan de Zeekuften zig onthoudt Afrikaanfche gekuifde Arend.

(6) Falco Cerâ Pedibufque luteis, Corpore cœrulescente fufcoque maculato, Pectore inmaculato, Caudâ fasciatâ. *Syft. Nat.* X. Falco Tunetanus ALBIN, *Av.* III. p. 2 Tab. 2.

(†) Aigle Hupé. EDWARDS *Glanur.* pag. 31. Chap. XIV. Pl. 224.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

houdt, en, hoewel omtrent een derde kleiner dan de gemeene Arenden, niettemin in moedigheid weinig voor dezelven wykt; kunnen laaten volgen: doch dezelve schynt nader te komen aan de tweede Soort van Gieren; waar toe de Amerikaansche gekuifde Arend van RAY behoort, zynde de gekuifde Arend van Brasil, die door BRISSON, als de twaalfde verscheidenheid van Arenden, wordt voorgesteld.

VII. *Cærulescens.* Kleinste Havik van Bengale. Pl. XXX. *Fig.* 2.

(7) *Valk met het Wasch, de Wenkbraauwen, en de Pooten van onderen, geel, de Rug uit den zwarten blaauwagtig, de slaapen van 't Hoofd in een witte streep beslooten.*

Het is een der kleinsten van het volmaakte Valken geslagt, die ik ooit heb ontmoet, zegt EDWARDS. De kleine Valken, in Europa, hebben doorgaans lange dunne Beenen en kleine Bekken; maar deeze is, in tegendeel, volmaakt Arends-gelyk, hebbende een sterken Bek, wel gespierde Dyën, dikke korte Beenen, de Toonen gewapend met sterke scherpe Nagelen; zo dat men hem, met reden, een kleinen Arend zou kunnen noemen.

De Bek is Aschgraauw met een weinig Vleeschkleur gemengd. Hy heeft hoeken aan de zyden van de Opperkaak. Het oog is omringd met een geel

(7) Falco Cerâ, Palpebris, Pedibusque subtus luteis, Dorso nigro-cœrulescente. Temporibus lineâ albâ inclusis, *Syst. Nat.* X, Accipiter minimus Benghalensis. EDW. *Av.* 108. T. 108.

geel Huidje, geplaatst in zwarte Veders, die door een witten Kring of Zoom worden afgescheiden van de overigen. De top van 't Hoofd, het bovenste van den Hals of Nek, de Rug, en het bovenste van de Vleugels en Staart, zyn zwartagtig, met een weerschyn van blaauw en purper. De Dekvederen aan de binnenzyde der Wieken zyn wit, en die van de Staart met wit en zwart, kruislings, gebandeerd. De onderzyde van den Vogel, van den Bek tot aan de Staart, is hoog Oranjekleur, bleeker aan de Borst dan elders: de Beenen en Pooten zyn van eene heldere Goudkleur, de Klaauwen zwart. Hy is een weinig onder de Kniejen gevederd. Men heeft hem uit Bengale gebragt, alwaar zy tot de Vogeljagt schynen gebruikt te worden.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

(8) *Valk met geel Wasch, de Staartpennen wit, de middelsten met zwarte punten.*

VIII. *Albicilla.* Arend met een witte Staart.

De Griekſche Naam *Pygargus* duidt, zo wel als de Latynsche *Albicilla*, de witheid van de Staart aan, die het Kenmerk is van deeze Soort, welke ook in 't Latyn *Hinnularia* en in 't Engelsch *Fawn-killing Eagle*, dat is *Hertskalfdooder*, geheten wordt. Men vindt hem door geheel Europa, zelfs in de Noordelyke Landen

(8) Falco Cerâ flavâ, Rectricibus albis; intermediis apice nigris. *Faun. Suec.* 58. Pygargus, Albicilla, Hinnularia, BELL. *Av.* 15. GESN. *Av.* 205, ALDR. *Ornith.* Libr. XI. Cap. 5, WILL. *Ornith* 31. RAJ. *Av.* p. 7. N, 5.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

den, alwaar hy gemeen is in de Bosschen. LINNÆUS zegt, dat zyne grootte is als een Gans; BRISSON geeft hem de gewoone grootte der Arenden; RAY zegt, dat hy kleiner is dan de Goud-Arend, van welken hy, bovendien, door de geelheid van zyn Bek en de witagtige kleur van de Pooten en den Kop, verschillen zoude. Het Wyfje is witter dan het Mannetje. Het overige van het Lyf is donker Roestkleurig.

Kleine Witstaart.

BRISSON heeft nog een kleiner Soort van Witstaart, die ook deezen Naam voert, en van FRISCH naauwkeurig is afgebeeld (*). JOHNSTON geeft 'er eene Afbeelding van (†) welke van ALDROVANDUS is ontleend, en gebrekkelyk. De Duitschers noemen hem bruinvaale Adelaar, de Engelschen *Erne*. Deeze Arend is niet grooter dan een groote Haan, hebbende, van het end des Beks tot aan het uiterste van de Staart, de langte van twee Voeten twee Duimen. De Kop, de Keel en Hals, zyn bedekt met Vederen van Aschkleur naar helder Kastaniebruin trekkende en een weinig zwartagtig aan het end. De Rug, de Stuit, de Schouders en de buitenste Dekvederen der Vlerken, zyn donker Roestkleurig en byna zwart. De Borst, Buik, Zyden en Beenen, zyn uit ros en zwartagtig gemengeld, welke laatste kleur het midden beslaat van ieder Veder. De onderste Vederen der Wieken, als ook de Slag-

(*) Tab. 70. (†) Tab. III.

Slagpennen, zyn donker bruin, de Staartpennen wit, uitgenomen twee, die zwarte punten hebben. De Oogappel is zwart, de Kring geel, gelyk ook de Bek en het Wasch, doch bleeker dan de Pooten, die hoog geel zyn, met zwarte Nagelen gewapend. Deeze Vogel onthoudt zig ook in Europa. II. AFDEEL. IV. HOOFD. STUK.

(9) *Valk met geel Wasch, het Lyf Aschgraauw, de Buik bleek met langwerpige rosse Vlakken, de Oogkringen wit.* IX. *Pygargus.* Ringstaart.

Men kan deezen, hoewel hy ook een witte Staart heeft, en daarom mede *Pygargus* heet, den Naam van *Ringstaart* geeven, om dat hy in 't Engelsch *Ringtail* genoemd wordt, by RAJUS, die zegt, dat men het Mannetje noemt *Henbarrow* of *Henbarrier*, wegens het verscheuren der Hennen. Behalve zyn witte Staart, die geringd is, heeft hy ook een kring van opstaande Pluimen by de Ooren, die als een krans den Kop omringt. Het schynt dat hy tot de Havikken behoore.

Bekwaamlyk kan ik hier den Arend plaatzen, die in Vrankryk zeer gemeen is en aldaar genoemd wordt *le Jean le blanc* of *St. Martens-Vogel*, waar van de Afbeelding door JOHNSTON St. Martens-Vogel.

(9) Falco, Cerâ flavâ, Corpore cinereo, Abdomine pallido maculis oblongis rufis, Oculorum orbitâ albâ. Pygargus. ALBIN, *Av.* 2. p. 5. Tab. 5. *Fæmina*, & 3. Tab. p. 3. *Mas*. RAJ. *Av.* p. 17. N. 5.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

STON, onder den Naam van *Pygargus*, op Tab. II. gegeven wordt. Deeze heeft byna de dikte van den zwarten Arend, zegt BRISSON, doch hy is veel kleiner van ſtatuur, hebbende van 't end des Beks tot het uiterſte van de Staart maar een Duim over de twee Voeten langte. De Bek is iets meer dan twee Duimen lang; de middelſte Vinger of Toon, met de Nagel, twee Duim en zeven Liniën. De Wieken, ſamengevouwen zynde, ſtrekken een weinig over 't End van de Staart heen. De Kop, het bovenſte van den Hals en Vlerken, de Stuit en onderſte Staartvederen, zyn grysbruin, de omtrek der Oogen is zwart. De Keel, het onderſte van den Hals, de Borſt, Zyden, het opperſte van den Buik en de onderſte Vlerkvederen, zyn wit en gevlakt met eenige rosbruine plekken, doch zeer dun gezaaid. Die aan de Keel en Hals ſtrekken zig uit langs de Schaft der Vederen. Het onderſte van den Buik en Staart, en de Beenen, zyn zonder Vlakken. De Slagpennen zyn wit en zwart gemengeld, als ook de Staartpennen, die overdwars met bruin geſtreept zyn. De Oogkringen zyn geel, gelyk de Pooten; de Bek en Nagelen Aſchgraauw.

X. *Milvus.* Kuiken-dief.

(10) *Valk met geel Waſch, de Staart gevorkt en zeer lang, het Lyf Roeſtkleurig, de Kop witagtiger.*

Dee-

(10) Falco Cerâ flavâ, Caudâ Forficatâ longiſſimâ, Corpore ferrugineo, Capite pallidiore. *Faun. Suec.* 59. Milvus. GESN. *Av.* 610. ALDROV. *Ornith.* 368. T. I.

PLAAT XXXI.

XXXI.

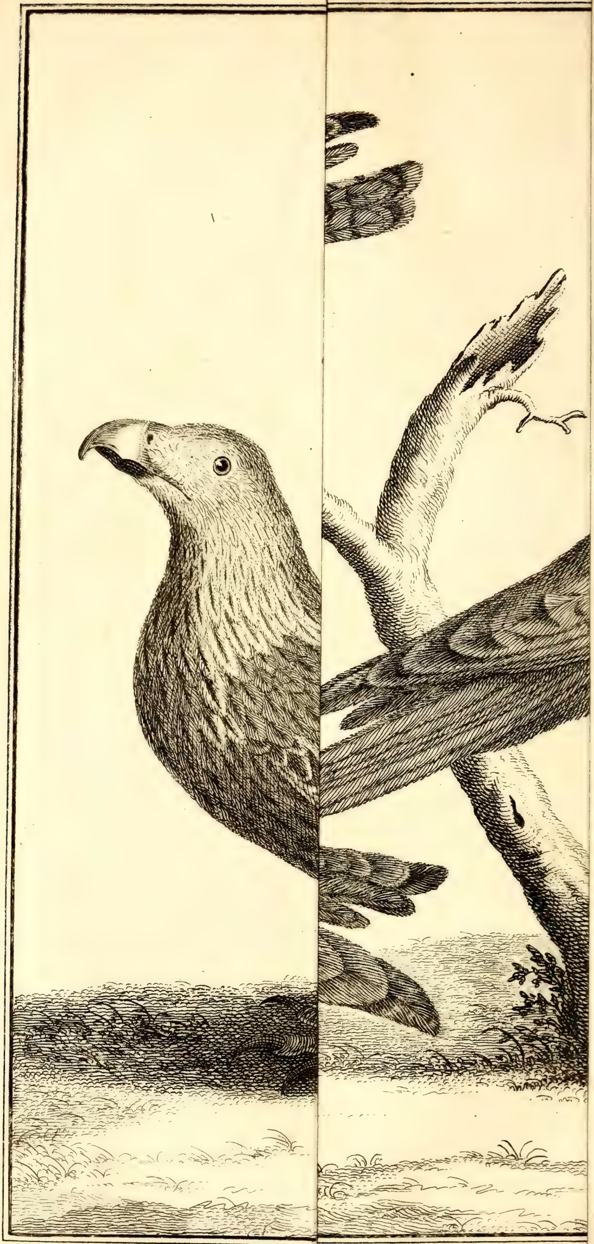

Deeze Roofvogel heeft een byzonderen Naam onder de Havikken, in welker Geslagt hy geplaatst is door den Heer BRISSON. Men geeft hem, naamelyk, den Latynschen Naam van *Milvus*, die niet, gelyk sommigen willen, van de zagtheid zyner Vederen, maar van 't Geluid, dat hy in 't Vliegen maakt, moet afgeleid worden; weshalve men een soort van Fluit, die een allerzagtsten klank geeft, *Tibia Milvina* plagt te noemen, zo FESTUS schryft. In 't Fransch noemt men hem *Milan*, in 't Engelsch *Kite* en *Glead*; in 't Hoogduitsch *Weyer*, *Weiher* of *Grimmer*: ook wel *Schwemmer*, *Stoszvogel* en *Heunerthief*. Men noemt hem, in onze Taal, gemeenlyk *Kuikendief*, en ook wel *Wouw*.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Deeze Vogel is van de anderen gemakkelyk te onderscheiden door zyn gevorkte Staart, zegt RAJUS. Hy heeft ook een byzondere manier van Vliegen, byna zonder eenige zigtbaare beweeging der Vlerken door de Lugt zweevende; zo dat hy als met een stoot ergens nedervalt. Hier van is de Engelsche Naam *Glead*, die van glyden komt, afleidelyk, en *Kite*, 't welk een Vlieger betekent; gelyk ook het Hoogduitsche *Stosz-*, dat is *Stootvogel*. Hy vangt gemeenlyk de Muizen in de Velden, en

1. WILL. *Ornithol.* 41. Tab. 17. RAJ. *Av.* 17. ALBIN. *Av.* I. p. 4. Tab. 4.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

en eet ook Springhaanen en kleine Vogeltjes, die nog niet in ſtaat zyn om te vliegen.

De gemeene Kuikendief is van boven bruin, weshalve hy de zwarte, *Milan noir*, geheten wordt; doch die bruinheid heeft enkel plaats in de Vederen, welken de Rug, Schouders en Wieken bedekken; al het overige, de Kop, Borſt, Buik, Zyden, Beenen, Stuit en Staart, zyn witagtig. De groote Slagpennen heeft hy zwart, de kleine bruin. De Vederen zyner Beenen zyn zo lang, dát zy meer dan de helft der Vingeren van den Voet bedekken, die klein zyn en zeer ſchraal. Hy heeft ongevaar de grootte van een Haan.

De Koninglyke. Pl. XXXI, *Fig.* 1.

De Heer BRISSON beſchryft ook een Kuikendief, die *Milan Roial*, *Milvus Regalis*, dat is de *Koninglyke*, genoemd wordt, hier nevens afgebeeld. Dezelve voert dien naam niet wegens zyne byzondere waardigheid, maar om dat hy door twee Valken, op hem afgezonden, ſchoon in de Wolken zig verbergende, tot groot vermaak der Vorſten op het Aardryk wordt neergeſmeeten. In 't Engelſch heet hy de langgewiekte Kuikendief of *Puttock* (†). Zie hier de Beſchryving van een zodanigen Roofvogel, dien de gemelde Heer, in het Kabinet van REAUMUR, opgezet voor zyne Oogen hadt.

Zyn langte is, van het end des Beks tot aan het

(†) CHARLETON, *Onomaſt. Zoicon*, Lond. 1668 p 65.

het uiterfte van de Staart, twee Voeten, en tot aan de toppen der Nagelen, zeftien Duimen. De Bek is negentien Liniën lang, de Staart twaalf Duimen, de middelfte der Voorvingeren, met den Nagel, omtrent twee Duimen. Zyn Wieken hebben vier Voeten agt Duimen vlugts, en ftrekken zig, famengevouwen zynde, byna tot aan het end van de Staart uit. De Keel, Kop en het naafte deel van den Hals, zyn witagtig graauw, met bruine Vlakken, die langs de Schaft van ieder Veder loopen, welken aldaar lang en fmal zyn. Het overige van den Hals, de Borft, Buik, Zyden en de binnenkant der Vleugelen, zyn ros, met bruine vlakken. De Beenen en Dekvededeeren van de Staart zyn bleeker ros; die van de Rug bruin. Op de Vlerken ziet men bruin, ros en wit, gemengeld, gelyk ook aan de kortfte Slagpennen; de langften zyn zwart. De Staartpennen zyn alle ros, doch ten deele met witte en zwarte punten en randen. De middelften zyn veel korter dan de buitenften wederzyds. De Voeten geel, gelyk ook het Wafch; de Bek en Nagelen zwart.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

De Kuikendief wordt in Europa, Afia en Afrika, gevonden. Hy verhuift over den Pontus Euxinus, of zwarte Zee, in Afie, wordende geteld onder de Trekvogelen. Men zegt, dat de zwarte beter is tot het vermaak der Grooten, dan de Koninglyke, laatft befchreeven. Beiden zyn zy op Kuikens zeer verflingerd,

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

doch eeten by gebrek allerley Ontuig, en zelfs wel Vrugten. Aan de Kust van Guinée is hunne stoutheid, zegt men, zo groot, dat zy het Vleesch, op het midden van de Markt, de Negeren, doch inzonderheid de Negerinnen, uit de handen rukken.

XI. *Forficatus.* Schaarstaart.

(11) *Valk met geel Wasch, de Staart als een Schaar, en zeer lang, het Lyf boven bruin, onder wit.*

Men kan deezen, die van KLEIN Peruviaansche Valk, met een gevorkte Staart, en van CATESBY de Sperwer met eene Zwaluwstaart, of Havik met een gevorkte Staart geheten wordt; wegens de langte van die Staart, met reden, de Schaarstaart noemen, 't welk het woordt *forficatus* uitdrukt. BRISSON noemt deezen Vogel, die geduurende den Zomer in Karolina zig onthoudt, de Karolinische Kuikendief, en zegt, dat dezelve van boven donker paarsch is, van onderen wit, gelyk ook de Hals en 't Hoofd: de Slag- en Staartpennen purperagtig, met groen gemengd. Hy is byna zo groot als de Koninglyke Kuikendief, hebbende een Staart van dertien Duimen lang, aan de kanten, in 't midden niet boven de vyf Duimen, en leevende van Insekten, die hy, over de Boomen en 't Kreupelbosch vliegende, vangt.

(12) *Valk*

(11) FalcoCerâflavâ, Caudâ forficatâ longissimâ Corpore supra fusco subtus albido. *Syst. Nat.* X. Accipiter Caudâ furcatâ. CATESB. Carol. I. p. 4, Tab. 4.

(12) *Valk met het Wasch en de Pooten geel, het Lyf Aschgraauw met bruine Vlakken, de Staart met vier zwartagtige Banden.*

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK. XII. *Gentilis.* Valk. Pl. XXX. *Fig.* 3.

Deeze soort van Roofvogelen is het, die in het byzonder den Naam draagt van *Valk*, welke, zo wel als de Fransche Naam *Faucon*, de Engelsche *Falcon*, en, die in andere Taalen van Europa gebruikt worden, afkomstig is van het Latynsche Woord *Falco*, 't welk waarschynlyk ziet op de haakswyze figuur van derzelver Bek en Klaauwen. Sommige Valkeniers onderscheiden deeze Vogelen, in 't algemeen, in *Edele* en *Berg-Valken*, doch zulks voldoet niet; zo KLEIN te regt heeft aangemerkt. BRISSON brengt de *Uitheemsche* Valken in 't Geslagt der Havikken of Sperwers, (*Accipitres*, *Eperviers*,) en onderscheidt de Valken van de Roofvogelen door de kleur alleen. Hy maakt van den gemeenen Valk, den Edelen en Uitheemschen, ieder een byzondere Soort. Zie hier zyne verscheidenheden van den eersten.

Verscheidenheden.

A. Eenjaarige Valk.	D. Witte Valk.
B. Geboghelde of Oude.	E. Zwarte Valk.
C. Valk met een witten Kop.	F. Gevlakte.

G. Brui-

(12) Falco Cerâ Pedibusque flavis, Corpore cinereo, maculis fuscis, Caudâ fasciis quatuor nigricantibus. *Faun. Suec.* 60. Falco gentilis, WILL. *Ornithol.* 46. RAJ. *Av.* 13. Falco montanus. WILL. *Ornithol.* 45. Tab. 5. RAJ. *Av.* 13.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

G. Bruine Valk.	K. ItaliaanſcheValk.
H. Roode.	L. Yſlandſche.
I. Roode Indiaanſche.	M. Saaker of Brittanniſche.

Gemeene. De gemeene Valk, waar van dit verſcheidenheden zyn, ten opzigte van den Ouderdom, de Kleur en Woonplaats, heeft, zegt hy, de grootte van een middelbaar Hoen. De langte is, zo wel als de hoogte, agttien Duimen. De Bek is ongevaar een Duim lang, de middelſte Toon, met de Nagel, twee, de Staart ruim vyf Duimen. Zyne Wieken hebben drie Voeten vlugts. Hy is over 't geheele Lyf bruin, doch de randen der Vederen zyn een weinig ros: ook vindt men aan den Hals eenige roſſe Vlakken, en een witagtige kleur aan de Keel. De Oogkring is geel, zo wel als het Waſch, de Bek blaauwagtig, doch aan de punt zwart: de Pooten zyn groenagtig geel, de Nagelen zwart.

Witte. De witte Valk munt in ſchoonheid boven de anderen uit, en wordt hierom by de Vorſten meeſt geagt. Veele Leenmannen, in ſommige deelen van Europa, zyn verpligt geweeſt, aan hunnen Leenheer jaarlyks hulde te doen, met denzelven zulk een Vogel ter hand te ſtellen. Op die Voorwaarde, by voorbeeld, werdt het Eiland Maltha, door Keizer Karel den V., aan de Ridders van Rhodus opgedragen. De Koning van Denemarken zendt jaarlyks een Schip naar Ysland, om van daar, inzonder-

inzonderheid, witte Valken te haalen, die van hem wel eens worden prefent gedaan aan deeze of gene Mogendheden. Zeer zeldzaam vindt men 'er die geheel Melkwit zyn: de meeften, die wit genoemd worden, hebben geelagtige Vlakken, en in fommigen zyn de toppen der Slagpennen zwart. De eenigfte geheel witte Valk, welken de Heer AUBRY heeft in zyn Kabinet, zegt BRISSON, is op de Rug en Vleugels met bruine Vlakken getekend, en heeft bruine Banden dwars over de Staart.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Gevlakte van de Hudfons-Baay.

Even zo min zyn ook de genen, die zwart of rood genoemd worden, t'eenemaal van zodanig een enkele kleur. Meeft alle Valken zyn min of meer, en fommigen zeer fierlyk gevlakt; gelyk die van de Hudfons-Baay, welken de Heer EDWARDS zo keurlyk afbeeldt (†). Hy heeft omtrent de grootte van den gemeenen Valk: maar de Kop is vry klein, de Hals kort, en de Beenen van middelbaare langte. Op de Kop en Rug is hy bruin van kleur; de Stuit en Staart zyn donker Afchgraauw, met zwarte Streepen gebandeerd. Ter wederzyde van den Kop vertoont zig een groote langwerpige zwarte Vlak, die onder de Oogen aanvang neemt, en zig uitftrekt tot aan het begin van den Hals. Van onderen is de Vogel geheel wit, doch met bruine Vlakken.

De

(†) EDW. *Av.* Tom. I. Tab. 3.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK. Yslandsche Valken-vangst,

De meeste Valken worden gevangen in de Noordelyke deelen van den Aardbodem. In Noorwegen komen jaarlyks eenige op den Vangst deezer Vogelen afgerigte Valkeniers, uit Duitschland of Brabant, die daar toe verlof hebben van zyne Deensche Majesteit, en blyven omtrent een Maand lang in het Gebergte; weetende de Valken, door middel van een Duif, onder een soort van Slagnet te lokken; doch wel voornaamelyk geschiedt in Ysland deeze Vangst, gelyk ik gemeld heb: alwaar men ze magtig wordt door middel van Vogelen, die daar op in 't byzonder zyn geleerd, wordende in Kouwen op den Grond gezet. Als deeze Vogelen den Valk, in de Lugt, op ongeloofelyke afstanden gewaar worden, geeven zy'er onmiddelyk kennis van aan hunne Meesters, door zeker geschreeuw; waar op deeze, die in een kleine Tent, met groente overdekt, verborgen zitten, aanstonds een Duif aan een Touw uitlaaten, en de Valk, die 'er op neervalt, wordt levendig gevangen, in het Net, dat men hem over 't hoofd smyt.

Wanneer het Schip, dat tot overvoering der Valken geschikt is, gereed legt om 't zeil te gaan, zo slagt men voor hun zeker getal Rundvee en Schaapen; waar van het Vleesch, met haaken, aan de Masten en Touwen wordt opgehangen. Men scheept 'er ook eenige levendig Vee in, om daar van agtervolgelyk op de Reize gebruik te maaken, ingevalle

valle men geen Eiland onderweg mogt kunnen aandoen. Maar, zo menigmaal men elders aan Land komt, verzuimt men niet, aldaar een nieuwen Voorraad op te doen van Beesten, frisch van 't Veld gehaald; dewyl 'er voorgegeven wordt, dat de Valken veel beter vaaren, wanneer hun versch geslagt Vleesch wordt gegeven. Men neemt 'er al het Vet af, en geeft hun niet dan het magere, aan dunne Lapjes gesneeden, gemengd met Olie en Eijeren. Ook is men zorgvuldig, om ze alle morgens te kammen en te borstelen. Met één woord, men stelt, al wat doenlyk is, in 't werk, tot behoud van dezelven. In 't Schip zynde, houdt men hunne Oogen toegedekt en zy worden 'er geplaatst in onbeweeglyke Raamen, of op dunne Houten Latten, bedekt met Mos en met grof Laken bekleed, op dat zy zagt en tevens koel mogen zitten; want anders worden hunne Pooten heet, en 'er komt een soort van Podagra in. De ledige ruimte, tusschen de Raamen en Latten, is voorzien met Touwen, overdwars en digt aan elkander gespannen; op dat de Valken eenig steunzel mogen hebben in de slingeringen van het Schip, en dat zy zig niet kwetzen mogen, wanneer zy kwamen te vallen.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

Dit alles, zegt de Heer ANDERSON, dat hy vernomen heeft van een Koopman, die de Reize van Ysland naar Koppenhagen hadt gedaan in het Valkschip, dat jaarlyks derwaards ge-

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK

zonden wordt met eenige Valkeniers. De Koning betaalt hun voor ieder graauwen Valk vyf Ryksdaalders, voor een bonten tien en vyftien voor een witten. Het Schip, dat den 1 September des jaars 1754 te Koppenhagen aankwam, bragt honderd-agt-en-veertig Valken over, waar onder twaalf witte waren.

Vogel-Jagt met den Valk.

De witte Valken zyn niet alleen de ſchoonſten maar ook keurlyk tot de Vogeljagt. De Valken worden meeſt gebruikt tot het vangen van Kraanvogelen, Reigers en dergelyke groote Dieren, of ook van Kraaijen en Aakſters, Veldhoenderen, Patryzen, en zelfs van Haazen of ander Wild. In Perſie, zegt men, vangen de Vorſten en Grooten ook Harten door middel van Valken of dergelyke Roofvogelen. Van ouds ſchynt die Liefhebbery in Europa grooter geweeſt te zyn dan tegenwoordig: hoewel zy in Duitſchland nog veel plaats heeft, inzonderheid op 't Keizerlyk Slot Laxemburg by Weenen. In de Nederlanden wordt ook, in de Plakkaaten op de Jagt, welken zyne Hoogheid in den jaare 1750 vernieuwde, van het Vogel- of Hoenvliegen melding gemaakt, en 't zelve, benevens het Jaagen door middel van Honden, tot de *Weyery* betrokken. Men telt 'er de Patryzen, Faiſanten, Korhoenderen, Zwaanen, Trapganzen, Reigers, Scholferts of Scholvaars en Kraanen, om die reden, onder het vliegend Wild en Edel Gevogelte, 't welk niemand geoorlofd is te ſchieten of te vangen in Holland en Weſtvriesland,

noch

noch ook in 't Land van Heusden, noch in Gelderland; uitgezonderd de genen, die daar toe bevoorregt zyn, en volgens de Plakkaaten. De *Jagt met den Vogel* ſtaat voor de gekwalificeerden vry, van den 1 September tot het laatſt van November (*).

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

De Valken zyn zeer roofzugtig en vallen aan op al het Gedierte, waar op men ze geleerd heeft aan te vallen; pikkende hetzelve in de eerſte plaats de Oogen uit, waar door het, middelerwyl van den Valk naar den Grond gedreeven of opgehouden in zyn loop, in de magt der Honden komt, die 't zelve den Jaager of Weyman aanbrengen. Ik zal van de manieren, op welken men deeze Roofvogels daar toe afrigt, hier niet in 't breede ſpreeken; meldende alleenlyk, dat deeze Vogels ten dien einde gekaperd worden, en met Bellen aan de Pooten voorzien, die 'er om vaſt zyn gemaakt met een ſtuk Leder; en dat de Vogelaar hun op de Hand of op een Stok draagt; waar op hy ze, na dat een of meer Vogelen door hun zyn neergeſtooten, weder te rug lokt, wenkt of roept. Ik zal ook geen gewag maaken van de verſcheiderley Ziekten en Kwaalen der Valken, waar van ALDROVANDUS zo breedvoerig ſpreekt; laatende zulks voor de Valkenieren over (†).

De

(*) Zie de *Nederl. Jaarboeken* van 't Jaar 1750 en 1752, en vergelyk het III. STUK deezer *Natuurlyke Hiſtorie*, bladz. 65, 66.

(†) Men kan omtrent dit alles nazien het *Huishoudelyk*

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK. De Saaker.

De *Saaker* of Brittannifche Valk wordt voor den beften gehouden tot de Jagt der groote Vogelen, doch hy is zeer moeijelyk te behandelen. Men noemt hem in 't Engelfch *the Sacre*, in 't Franfch *le Sacré*, en het Mannetje *Sacret*, in 't Hoogduitfch *Sacker* of *Socker:* anders ook *Stok-* en *Stoot-* Valk. By den naam van *Falco Sacer*, dat is de Heilige Valk, vindt men hem in de Werken der Ouden geboekftaafd, zonder dat de eigentlyke reden van die benaaming blyke. Men zou egter mogen denken, of zy ook zag op deszelfs uitmuntendheid in grootte en moed; dewyl geen andere op het grove Wild aanvalt, dan deeze. Hy is veel grooter dan de gemeene Valken en komt den Gier-Valk zeer naby, hebbende een bruinagtige Rug en een gevlakt Lyf, met witte Beenen. De Valkeniers onderfcheiden 'er drie Soorten van: de eerfte *Saph* genaamd, die Haazen vangt en jonge Herten, vindt men in Egypte; aan de tweede, die zig meefter maakt van Deinen en Rheën, geeft men den naam van *Leury*, en de derde, die *Sinaire* heet of Pelgrim, wordt voor een Trekvogel gehouden, die uit Rusland, Tartarie en van de Zwarte Zee, verhuift naar 't Zuiden, zelfs tot in Indie. Men vangt deezen, op de Levantfche Eilanden, Cyprus, Candia en Rho-

lyk Woordenboek van CHOMEL, alwaar inzonderheid van het *leeren der Valken* breedvoerig wordt gehandeld; op 't woord VOGEL.

Rhodus; doch, waar hy neſtele of zyne Woonplaats hebbe, is geheel onbekend.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Edele Valk.

De Edele Valk, die den naam van *Gentilis* draagt by de Schryveren, en van ALBIN tam gemaakte of getemde Valk genoemd wordt, maakt, volgens BRISSON, een byzondere Soort uit, zynde een weinig dunner en kleiner dan de *uitheemſche* Valk. Van boven is hy donker bruin, aan de toppen der Vederen roeſtkleurig: het Lyf van onderen geelagtig, met langwerpige bruine Vlakken: de Slagpennen zyn bruin, doch met zwarte Streepen overdwars gebandeerd. Dezelve is het, welken LINNÆUS in deeze Soort noodzaakelyk ſchynt te bedoelen, als een Inboorling zynde van Sweeden, daar hy in de Dalekarliſche Alpen menigvuldig gevonden en 'er jaarlyks, van de Duitſchers, gevangen wordt.

De Pelgrim.

Den uitheemſchen vindt men ook de *Pelgrim* genoemd, wegens zyne verhuizing boven gemeld, en in 't Hoogduitſch *Wander-Falck*, by de Engelſchen *blaauw gerugde* Valk of *Ardearius*, dat is de Reiger-Valk. Zyne kleur is van boven Aſchgraauw, met bruinagtige Banden overdwars geſtreept; van onderen rosagtig wit, met zwartagtige Banden: de Slagpennen beurtlings Aſchgraauw en zwart geſtreept, aan 't end rosagtig wit. BRISSON, by wien dit ook een byzondere Soort is, telt 'er twee Verſcheidenheden van; te weeten de Barbaryſche, die wat kleinder, en de Tartariſche,

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

rische, die een weinig grooter is, hebbende de Wieken van boven ros- of roodagtig.

Rots- en Bergvalk.

Voorts heeft hy ook de *Rots-* en *Berg-Valk*, waar van de laatste, zo 't hem voorkomt, wel eene Verscheidenheid van den eersten zou kunnen zyn. Zy zyn, op ver naa, zo groot niet als de Pelgrim of uitheemsche Valk. De kleur is van boven Aschgraauw, met de Schaften der Vederen zwart; van onderen rosagtig, gemengeld met langwerpige bruine Vlakken; de Staartpennen Aschgraauw, aan 't end zwart met witte toppen. Hy wordt by de Schryvers, om dat hy in de Rotsen nestelt, *Litho-Falco* of *Falco Lapidarius*, dat is *Steenvalk*, geheten. De Bergvalk is van boven Aschgraauw of bruin, met een zwarten Kop en ronde Vlakken op de Borst. Men vindt 'er eene Verscheidenheid van, met blaauwe Pooten en bleekblaauwagtig van kleur, die van de Duitschers *Zwitter-Falck* en van sommigen *Sprintz-Blaw fusz* genoemd wordt, verschillende van den *gesternden* Valk, die ook blaauw is van Pooten, doch zwartagtig over 't Lyf, met Vlakken, die naar Sterren gelyken, gesprenkeld, en van den *gekuifden* Valk der Oostindiën. By EDWARDS wordt een Valk afgebeeld van de Hudsons-Baay, verschillende weinig in kleur van de Europische Bergvalken, omtrent van lyvigheid als een middelmaatig Hoen. Deeze maakt aldaar Jagt op de witte Berghoenderen (*).

LE-

(*) *Av.* Tom I. Tab. 53. Sub. titulo *Buze cendrée.*

LEMERY zegt, dat het Vet der Valken dienstig zy voor Oogkwaalen, om de Geswellen te doen verslaan, als ook om de Zenuwen te versterken. Hunne Vuiligheid is oplossende, wanneer men die uitwendig legt op het ongestelde Lighaamsdeel. Men kan 'er ook van inneemen om te zweeten. Het Vleesch werdt oudtyds dienstig geagt tegen de Ziekten der Hersenen.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

XIII. *Subbuteo.* Boomvalk.

(13) *Valk met het Wasch en de Pooten geel, de Rug bruin, een witten Nek en een bleeken Buik, die getekend is met langwerpige bruine Vlakken.*

Deeze wordt in Duitschland gemeenlyk *Baumfalck*, dat is Boomvalk, by de Engelschen *Tree-Falcon*, 't welk even 't zelfde betekend, doch ook *Hobby* en kleine Buizert geheeten: de Franschen noemen hem *Hobreau* of *Hobereau*. Hy is ongemeen heet op de Leeurikken, die voor hem zo bang zyn, dat zy op het gezigt van deezen Vogel wel onder de Kleederen der Menschen, of in een rydende Wagen, hunne verschuiling zoeken. Hy wordt in Sweeden ook gevonden, alwaar hy zyn Nest in de Boomen maakt. Zyn grootte is omtrent als die der Rots- en Berg-Valken. Van boven is hy bruin

(13) Falco Cerâ Pedibusque flavis, Dorso fusco, Nuchâ albâ, Abdomine pallido maculis oblongis fuscis. *Faun. Suec.* 64. Subbuteo. ALBIN, *Av.* I. p. 6. Tab. VI. RAJ. *Av.* 15.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

bruin van kleur, van onderen wit, gemengeld met bruine Vlakken; onder aan den Buik en aan de Beenen ros; de Staartpennen grys-bruin, de zydelingse inwaards met ros overdwars gestreept.

Leeurik-Dief.

BRISSON beschryft een anderen Valk, die van hem de *Leeurik-Sperwer* en van anderen *Leeurikdief* genoemd wordt (*); zynde ongevaar van eene zelfde grootte, doch de kleur is van boven ros, met bruine streepen overdwars; van onderen rosagtig, met langwerpige bruine Vlakken, de Staartpennen rosagtig, met bruine Banden gestreept, aan 't end zwart met witte toppen. Het Mannetje verschilt van het Wyfje, doordien het den Keel rosser heeft.

XIV. *Buteo.* Buizerr.

(14) *Valk met het Wasch, en de Pooten geel, het Lyf bruin, den Buik bleek met bruine Vlakken.*

Deeze Vogel is in Duitschland bekend by den naam van *Butz-Hart*, *Busz-Ahrn*, *Busz-Hen*, *Busz-Hard*, enz. De Franschen noemen hem *Buse* of *Busart*, de Engelschen *Buzzard*. Onder de Schryvers is de Latynsche naam van *Buteo* algemeen. Alle die benaamingen zouden van het Syrische *Buz*, dat verscheuren betekent, afkomstig kunnen zyn. Men plagt hem als een

(*) Accipiter Nisus Alaudarius. CHARLET. *Onomast.* p. 64. N. 7. Falco varius, Alaudarum. KLEIN, *Av.* p. 49. N. 9. l'Epervier des Alouettes. BRISSON.

(14) Falco Cerâ Pedibusque luteis, Corpore fusco, Abdomine pallido, maculis fuscis. *Syst. Nat.* X. Buteo vulgaris GESN. *Av.* I. 46. WILL. *Ornithol.* 38. Tab. VI. RAJ. *Av.* 16. ALBIN, *Av.* I. Tab. 1.

een ſoort van Arend aan te merken (†) Ook ſchynt onder de Ouden het gevoelen te hebben geheerſcht, dat hy drie Ballen hadt; weshalven zy hem *tri-orchis* noemden. Zyn grootte is omtrent als de Koninglyke Kuikendief, hier voor afgebeeld en beſchreeven. Van boven is hy roeſtkleurig bruin; van onderen wit en bruin gemengeld: de Staartpennen zyn met donkerer bruin overdwars geſtreept, aan de toppen witagtig. De Afbeelding, welke ALBIN 'er van gegeven heeft, zou taamelyk goed zyn, indien zy niet ſlegt gekleurd ware: die van JOHNSTON zyn niet zeer naauwkeurig. Deeze Vogel heeft de byzondere Eigenſchap, van, getergd zynde, den Bek lang open te houden. Men vindt hem in Europa, daar hy op Konynen en Padden aaſt.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Een andere Buizert is 'er, dien de Franſchen *Bondrée*, de Duitſchers *Maus Falke*, dat is Muis-Valk, noemen, en de Engelſchen *Honey-Buzzard*, in navolging van den Latynſchen Naam, *Buteo Apivorus* ſive *Veſpivorus*; om dat hy van Byën en andere Inſekten leeft, voedende zyne Jongen met de Poppen der Weſpen, zo RAJUS getuigt. LINNÆUS hadt deezen, zo wel als den voorgaanden, onder de Sweedſche Vogelen ook aangetekend, en gemeld, dat zyne Eijeren Aſchgraauw zyn, met bruine vlakken, en dat hy in de Boſſchen woont, wordende in 't

(†) Zie het IV. DEEL. der *Uitgezogte Verhandelingen*. bladz. 477.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

't Sweedsch *Slaghok* geheeten. Van den regten Buizert hadt hy gezegd, dat dezelve aldaar zeer gemeen is, inzonderheid by Upsal, waar de Jongen, in 't midden van July, op de Haagen zitten, geduurig gierende, weshalven de Uplanders hem *Quidvogel* noemen. De grootte van de een, zo wel als van den ander, is gelyk een Hoen. De Muis-Valk, heeft bruin Wasch, doch verschilt in kleur weinig van den Buizert, wiens Eijeren wit zyn, met enkele rosagtige Vlakken (†).

De Heer BRISSON, die deeze twee Soorten wel duidelyk onderscheidt, beschryft, onder den Latynschen Naam van *Circus*, een grooten Buizert, die egter niet veel grooter is dan de gemeene, zynde van Maltha in 't Kabinet van REAUMUR gezonden door den Heer *Godeheu de Riville*. 't Schynt my toe, dat deeze in kleur ook weinig van den gemeenen Buizert verschille, uitgenomen dat hy wat rosser is, doch zo rood niet als de gene, die van hem genoemd wordt de *rosse* Buizert, en zo fraay niet gevlakt als de *gesternde*. FRISCH geeft, van deeze drie zeer goede Afbeeldingen (‡). De Duitschers noemen de twee eersten *Hoender-Havik of Hoender-Gier*, den laatstgemelden, wegens zyne roodheid, *Brand-Gier* of *Visch-Gier*. (15)

(†) *Fauna Suecica.* Lugd. Batav. 1746. pag. 22.

(‡) Onder den naam van *Milvus* five *Astur.* Tab. 72. *Accipiter Stellarius*, five guttatus, Tab. 73. en, *Vultur* five Laniarius medius, Tab. 78.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

(15) *Valk met het Wasch en de Pooten geel, het Lighaam ros met zwarte stippen, de Borst met langwerpige bruine Vlakken, de Staart rond aan 't end.*

XV *Tinnunculus.* Steen-smetzer.

Groot is de verscheidenheid van Naamen, welken deeze Vogel in allerley Taalen heeft, en grootelyks verschillende in afleiding van zyne hoedanigheden. De Grieksche Naam *Cenchris*, by welken hy den Ouden bekend was, schynt oorspronggelyk te zyn van de kleine stippen, waar mede zyn Pluimagie, even als de Huidvan sommige Slangen, sierlyk is gesprenkeld. Het Latynsche Woordt *Tinnunculus*, willen sommige afgeleid hebben van het geklank zyner Stem, of, zo het *Tristunculus* moeste zyn, van het Italiaansch Woord *Tristatello*, 't welk een loozen Guit betekent, wegens hunne doortraptheid in 't vangen van Vogeltjes en Muizen, dat de voornaamste spyze deezer Roofvogelen is. De SpaanscheNaam*Cernicalo* en deFransche *Cresserelle*, als ook de Engelsche *Kestrel*, zouden van het Grieksch kunnen afkomstig zyn. Hy maakt een zonderlinge beweeging met zyne Vleugelen in de Lugt, even of hy aan het wannen ware, en deswegens noemen hem de Duit-

(15) Falco Cerâ Pedibusque flavis, Dorso rufo punctis nigris. Pectore maculis longitudinalibus fuscis, Caudâ rotundatâ. *Faun Suec.* Tinnunculus sive Cenchris. GESN. *Av.* 54. ALDROV. *Ornith.* V p. 395 WILL, *Ornithol.* 50. Tab. 5. RAJ. *Av.* 16. ALBIN, *Av.* I. p. 7, Tab. 7. (fœmina) & III. p. 5. Tab. 5.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

Duitschers somwylen *Wannen-Vaher* of *Wannen-Waeher*, de Engelschen *Wind-Vanner* en *Wind-hover*: want even als de Meeuwen, wanneer zy op Visch loeren; zo houdt hy zig in de Lugt door 't flodderen zyner Wieken stil, en mikt op zynen prooy, daar hy dan eensklaps op nedervalt. Zyne gewoonste naam, egter, is afgeleid van zyne huisvesting in de Toorens of Muuren van de oude Sloten, namelyk *Steingall*, *Steinschmatz*, welken wy in 't Nederduitsch navolgen, met *Steengal*, *Steenschmetzer*. De Sweeden noemen hem, nog eigener, Kerk-Valk, Toorn-Valk.

Deeze Roofvogel is een inboorling van Europa, daar men hem zo wel in de Zuidelyke als Noordelyke deelen vindt. Hy is kleiner dan deBuizert,hebbende de langte maar van veertien Duimen; doch het Wyfje is een weinig grooter dan het Mannetje, daar het ook in de kleur des Kops van verschilt, die met zwarte Vlakken is gesprenkeld, en in het Mannetje geheel Aschgraauw. Van boven is de Steenschmetzer bruinagtig ros of donker rood, van onderen bleeker ros of Roestkleurig, over 't geheele Lyf met zwart gevlakt. De Staartpennen zyn Aschgraauw, aan 't end zwart met witte toppen. BRISSON twyfelt, of het ook de Gulden Valk zy van KLEIN, die een Loodkleurigen ronden Kop heeft, en getekend is met zwarte Pylswyze vlakken. LINNÆUS zegt, dat het Wyfje de grootte van een Duif heeft

heeft, en voornaamelyk van het Mannetje door de kleur van de Staart verfchilt. Deeze Vogel, zegt hy, legt vier witagtige Eijeren, met veele roode Vlakken.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

(16) *Valk met het Wafch en de Pooten geel, het Lyf witagtig bruin, de Oogdekzelen beenig.*

XVI. *Sufflator.* Opblaazer.

Deeze wordt in Suriname gevonden, alwaar hy door den Heer ROLANDER is waargenomen en dus befchreeven. Het Lyf is van boven bruin, met Vederen die aan 't onderfte wit zyn: van onderen uit geel, wit en bruin gevlakt, gelyk ook de Staartpennen. De Neusgaten zyn door een Vleezig uitwas van elkander gefcheiden. Vergramd zynde of verfchrikkende blaaft hy den Kop op, dat dezelve zo groot wordt als het Lyf.

(17) *Valk met het Wafch en de Pooten geel, de Oogleden wit; het Lighaam uit bruin en witagtig gemengeld, de Kop wit met een zwarten Kring.*

XVII. *Cachinnans.* Spotter.

Deeze huisveft, volgens ROLANDER, in Zuid-Amerika. Hy heeft het Lighaam boven op de Rug, de Wieken en Stuit bruin; de Keel, Hals,

(16) Falco Cerâ Pedibusque luteis, Corpore fufco albido, Oculorum operculis offeis. *Syft. Nat.* X.

(17) Falco Cerâ Pedibusque luteis, Palpebris albis, Corpore fufco albidoque vario, annulo nigro Verticem album cingente. *Syft. Nat. X.*

II. AFDEEL. I. HOOFDSTUK.

Hals, Borst, Buik en Vleugelen, zyn wit van onderen: de Staart heeft geele en zwarte banden. Als hy een Mensch verneemt, zo schatert hy.

XVIII. *Sparverius.* Pl. XXXI. *Fig.* 2.

(18) *Valk met geel Wasch en een bruinen Kop, de top van 't Hoofd en de Buik rood, de Wieken blaauwagtig.*

De Engelschen noemen deezen Roofvogel, die in Amerika huisvest, den *kleinen Havik.* Pater FEUILLEE noemt hem *kleinen Sperwer, de Kuikenvreeter*, doch deeze is het Wyfje. CATESBY geeft van het Mannetje een zeer goede Afbeelding De nevensgaande heeft de Heer BRISSON doen maaken naar een Wyfje, 't welk zig opgezet bevondt in het Kabinet van REAUMUR. Men vindt deezen Vogel in verscheide deelen van Amerika en op de Westindische Eilanden. De dikte is omtrent als een Merel. Van boven is hy Wynagtig ros, met zwart overdwars gestreept, de Kop blaauwagtig, met een rossen top. De Wieken zyn van boven, in het Mannetje, blaauwagtig Aschgraauw, in het Wyfje Wynagtig ros; in 't Mannetje met zwarte punten, in 't Wyfje met zwart overdwars gestreept.

Smirrel. Onder den Latynschen Naam van *Æsalon* en den Franschen *Esmerillon* of *Emerillon*, is van de Ouden een Vogel beschreeven, dien de Duitschers

(18) Falco Cerâ luteâ, Capite fusco, Vertice Abdomineque rubro, Alis cœrulescentibus. *Syst. Nat* X. Accipiter minor. CATESBY *Carolin.* I. p. 5. Tab. 5.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

ſchers *Myrle* of *Smyrle* noemen, de Engelſchen *Merlin*. JOHNSTON geeft daar van, op Tab. XIII., een taamelyk goede Afbeelding, die van GESNERUS is ontleend. Tot deeze Vogelen wordt de Karoliniſche Sperwer van BRISSON betrokken, dien hy deswegens noemt *Æſalon Carolinienſis* en *Emerillon de la Caroline*. Voorts heeft hy 'er nog een van de Antilliſche Eilanden, die niet veel grooter dan een Lyſter is, van boven ros, van onderen wit, en over 't geheele Lyf met zwarte Vlakken getekend, dien de Ingezetenen der gemelde Eilanden *Gri-Gry* noemen, wegens zyn geſchreeuw. Deeze aaſt inzonderheid op kleine Haagdisjes en Springhaanen, doch vreet ook wel jong gebooren Kuikens, of Vogeltjes. Bovendien heeft BRISSON eenen Emerillon van St. Domingo beſchreeven en afgebeeld, die weinig van den Karoliniſchen verſchilt.

(19) *Valk met geel Waſch, het Lighaam bruin, van onderen wit, de Staart bruin met vier witte ſmalle Streepen gebandeerd.*

XIX. *Columbarius.* Amerikaanſche.

Deeze *Duif-Sperwer* van CATESBY wordt in Amerika gevonden. Hy verſchilt, in verſcheide opzigten, van den gemeenen Havik of Duif Sperwer van ALDROVANDUS en anderen, gelyk wy vervolgens zullen zien.

(20)

(19) Falco Cerâ luteâ, Corpore fuſco ſubtus albido, Caudâ fuscâ, Faſciis linearibus quatuor albis. *Syſt. Nat.* X. Accipiter Palumbarius. CATESBY. *Carol.* I. p. 3. T. 3.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK. XX. *Lanarius.* Zwemmer.

(20) *Valk met geel Wasch, de Pooten en Bek blaauw, het Lyf van onderen met langwerpige zwarte Streepen.*

Deeze Vogel, die in 't Fransch *Lanier*, in 't Engelsch *Lannar* of *Lanneret* genoemd wordt, staat onder den Latynschen Naam bekend by de Autheuren. Hy is weinig kleiner dan de gewoone Valken, en onthoudt zig in de Bosschen van Europa, zelfs in 't Noorden, doch inzonderheid in Vrankryk; weshalve hy ook *Lanarius Gallorum* wordt geheten. Zyn Naam wordt van het Italiaansch *Laniero* afgeleid, dat veeleer van de Wolligheid der Pluimagie, dan van een byzondere verscheurende aart zoude afkomstig zyn; hoewel KLEIN hem den bynaam geeft van *wreeden Valk*. De Duitschers noemen hem *Lanete* of ook *Schwimmer*, dat is Zwemmer, misschien, om dat hy als zwemmende schynt te vliegen. De Engelsche Naam van *Butcher-Bird*, dat is Slagter of Slagt-Vogel, behoort niet tot deezen Valk, maar tot den *Lanius* of Klaauwier, die een byzonder Geslagt uitmaakt

De Kenmerken van en Zwemmer zyn, dat hy op de Rug en Vleugelen bruin is of Roestkleurig: het geheele Lyf van onderen witagtig, met langwerpige zwarte Vlakken, een wit-

(20) Falco Cerâ lutea, Pedibus Rostroque cœruleis, Corpore subtus maculis nigris longitudinalibus. *Faun. Suec.* 61. Lanarius GESN. *Av.* 76. ALDROV. *Ornithol.* Libr. V. Cap. II. WILL. *Ornith.* 48. RAJ. *Av.* 15. ALBIN, *Av.* II. Tab. 7.

witte Sreep boven de Oogen; de Wieken van onderen met ronde witte Vlakken getekend; de Pooten blaauw. De Pooten zyn in deeze Vogel korter dan in de overigen van dit Geslagt, zegt BRISSON, die ook getuigt, dat het Mannetje kleiner dan het Wyfje zy.

II. AFDEEL. IV. HOOFD. STUK.

Deeze Autheur geeft nog twee *Laniers* op, waar van de een Aschgraauw is, de ander wit. De eerste is van FRISCH onder dien naam, en van EDWARDS onder den naam van *blaauwe Valk* zeer wel afgebeeld; hoewel zy een weinig in kleur verschillen van dien, welken hy uit het Kabinet van REAUMUR beschryft. De Duitschers noemen hem graauw-witte Gier of Valk. Van den witten heeft JOHNSTON, op Tab. IX., twee Figuuren die uit het Werk van ALDROVANDUS zyn ontleend. Deeze noemen de Duitschers ook *Zwemmer*; zo wel als den eerstgemelden, en somtyds witte Hoender-Arend of graauwe Muizen-Arend.

XXI. *Haliætus.* Visch- of Zee-Arend.

(21) *Valk met het Wasch en de Pooten blaauw, het Lyf van boven bruin van onderen wit, den Kop witagtig.*

PL. XXX. *Fig.* 4.

Onder de Vogelen van dit Geslagt, die donker Wasch hebben, begint LINNÆUS wederom met

(21) Falco Cerâ Pedibusque cœruleis, Corpore supra fusco subtus albo, Capite albido. *Faun. Suec.* 57. Falco Cyanopoda. GESN. *Av*, 74. Haliætus. ALDROV. *Ornithol.* Libr. II. Cap. 3. Morphnos. ALDROV. *Ornithol.* Libr. II. Cap. 8. Balbusardus. WILL. *Ornithol.* 37. Tab. 6 RAJ. *Av.* 61.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

met de Arenden, waar van 'er maar éénе Soort by hem is, die dit heeft; naamelyk de *Visch-* of *Zee Arend.* Deezen hebben de Ouden, in 't Griekſch, *Haliætos* genoemd, 't welk zo veel als Zee-Arend betekent. Men noemde hem ook *Morphnos* en *Anataria*, waar van men in 't Neêrduitſch *Eenddooder* maakt, om dat hy, in de Rietboſſchen van Europa huishoudende, veelal van Eendvogelen leeft, eetende egter ook Viſch. De Engelſchen noemen hem *Bald-Buzzard* of kaale Buizert, om dat hy van den Buizert meeſt verſchilt door de witheid van zyn Agterhoofd.

Groote of Beenbreeker.

Deeze, die op Plaat XXX. in *Fig.* 4. is afgebeeld, is van de kleinſte Soort zegt de Heer BRISSON, die de Tekening daar van heeft doen maaken naar zulk een Roofvogel, welke door den Biſſchop van Senlis aan den Heer REAUMUR was gezonden en opgezet in zyn Kabinet geplaatſt. Hy beſchryft nog een grooten Zee-Arend, dien men gemeenlyk *Beenbreeker* noemt, volgens het *Oſſifraga* der Ouden, zynde onder deezen Naam by JOHNSTON afgebeeld, doch niet naauwkeurig. Hy ſchynt grooter te zyn dan eenige andere Arend, hebbende zo wel de hoogte als de langte van drie Voeten vier en een halven Duim. De kleur is witagtig, bruin en Roeſtkleurig, gemengeld; de Buik witagtig getekend, met Roeſtkleurige Vlakken; de Staartpennen aan 't end zwart; de Pooten boven aan bekleed met bruin-

bruinagtige Vederen; hebbende gitzwarte Nagelen, die een halven Cirkel uitmaaken.

II. AFDEEL, IV. HOOFD-STUK.

Zyn Vischvangst.

Van deezen Arend, die in grootte zelfs den Baardgier overtreft, wordt gezegd, dat hy wel het gewoone Aas der Roofvogelen niet versmaadt, doch meest van Visschen houdt, waar van hy zig somwylen meester maakt, door de Otters te berooven van de Visschen, welken zy gevangen hebben; doch gemeenlyk zyn Voedzel trekt van de Koppen en Ingewanden, die door de Visschers worden weggeworpen, offschoon 'er andere Vogelen op loeren: want zyn ontzaglykheid verjaagt de anderen altemaal. 't Gebeurt ook wel, dat hy zelf op den Vischvangst gaat en met zyne Klaauwen Visschen, die taamelyk groot zyn, uit de Zee haalt; maar, in dit Geval, vindt hy somtyds in de Zee zyn Graf: dewyl de Visch, te zwaar zynde, hem naar de diepte trekt, zonder dat hy zyne Klaauwen kan ontwarren. Dan hoort men deezen Vogel yzelyk schreeuwen, en ziet hem geweldig met de Wieken slaan; hoewel hy het eindelyk moet kamp geeven. Men verhaalt, dat, aan de Kust van Noorwegen, somtyds wel een Visch gevangen wordt, die nog Arendsklaauwen in de Rug heeft; 't gene men wil dat meest met Heilbotten, die 'er zo groot zyn, dat zy een geheele Boot bedekken kunnen, plaats zou hebben. Ook zegt men voor de waarheid, hoe het niet ver van Bergen geschied is, dat een Arend, die aan den Oever van eene Rivier stondt

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

ſtondt en een grooten Zalm onder Water zag blinken, de Klaauwen van zyn ééne Poot in den Wortel ſloeg van een Elzeboom, die over 't Water uitſtak, en die van den anderen Poot in den Viſch. De Zalm, nu, die niet alleen zeer groot was, maar ook in zyn eigen Element een dubbele kragt hadt, ging met zyn Vyand onverhinderd in de Stroom voort, en deedt den Arend tot aan den Hals toe in tweeën ſplyten (†).

XXII. *Gyrfalco.* Giervalk. Pl. XXXI. *Fig.* 3.

(22) *Valk met blaauw Waſch, de Pooten geel, het Lyf bruin, van onderen met Aſchgraauwe Banden; de Staart aan de zyden wit.*

Een Roof-vogel, die by de Ouden plagt geheten worden *Hieroſalco*, dat is de Heilige Valk, waar van de Engelſche Naam *Jerfalcon* nog eenige gelykenis behoudt, voert hedendaags den Naam van *Giervalk*, om dat hy in grootte naar een Gier zweemt, in gedaante naar een Valk. De Franſchen noemen hem *Gerfault*. Hy is hier afgebeeld volgens de figuur, welke de Heer BRISSON 'er van geeft, die zegt, dat de langte van deezen, welke opgezet bewaard wordt in het Kabinet van den Heer AUBRY, omtrent twee Voeten was, de hoog-

(†) PONTOPPIDANS. Naturl. Hiſt. von Norwegen. II. Th. bl. 170.

(22) Falco Cerâ cœruleâ, Pedibus luteis, Corpore fuſco, ſubtus faſciis cinereis, Caudæ lateribus albis. *Faun. Suec.* Gyrfalco. WILL. *Ornith.* 44? RAJ. *Av.* 13?

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

hoogte een Voet en agt Duimen. Zyn kleur is van boven wit, met bruine vlakken gesprenkeld; de Slagpennen der Vleugelen wit, de zydelingse van buiten met bruine vlakken; de Bek en Pooten bleek blaauwagrig Aschgraauw. Men vindt egter een groote verscheidenheid in de kleur deezer Vogelen, die zomtyds geel, rood en Aschgraauw zyn. RAJUS beschryft 'er één, die wit was over 't geheele Lyf, uitgenomen eenige zwarte vlakken, die de figuur van een Hart hebben, op de Rug en Vleugels, benevens zwarte streepen dwars over de Staart; aan de Keel, Borst en Buik, spierwit. Hy belaagt, zegt hy, inzonderheid de Kraanvogels en Reigers. LINNÆUS zegt dat hy op Duiven aast, en weinig in Sweeden gevonden wordt. BRISSON meldt, dat zyn woonplaats zy op Ysland en in de Noorder Gewesten: anderen zeggen, dat Ierland en Noorwegen zyn Vaderland zy; doch dat men hem ook vindt in Rusland en Tartarie. BRISSON geeft, uit een ander Kabinet, de Afbeelding van een Yslandschen Giervalk, die bruiner is en tevens zeer fraay gesprenkeld, doch nagenoeg van de zelfde grootte.

(23) *Valk met zwart Wasch, de Pooten half kaal* XXIII. *Apivorus.* Muisvalk.

(23) Falco Cerâ nigrâ, Pedibus seminudis flavis, Capite cinereo, Caudæ fasciâ cinereâ, apice albo. *Faun. Suec.* 66. Buteo Apivorus, five Vespivorus. WILL. *Ornith.* 38. Tab. 3. RAJ. *Av.* 16.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

kaal en geel, den Kop Aschgraauw, de Staart Aschgraauw gebandeerd met een witte punt.

In 't algemeen is deeze Vogel by de Schryvers bekend onder den naam van *Byën- of Wespen-eetende Buizert*, en de Engelschen noemen hem *Honig-Buizert*, de Franschen *Goiran* of *Bondrée*, de Sweeden *Slagbock*, doch de Duitschers *Maus-Falcke*, dat is Muisvalk; 't welk ik, als het naaste, gevolgd heb. Immers deeze Vogel eet, wel is waar, Insekten, en voedt zyne Jongen met de Poppen der Wespen, zo RAJUS schryft; maar zyn voornaamste Spyze zyn Muizen en Haagdissen. Hy gelykt in grootte en gedaante den Buizert zeer, hoewel hy, in de kleur van 't Wasch en van de Vederen, merkelyk daar van verschilt. Ik heb 'er hier voor reeds melding van gemaakt (*).

XXIV. *Æruginosus.* Wouw.

(24) *Valk met bruin Wasch, het Lighaam grys, de top van 't Hoofd, Keel, Axelen en Pooten geel.*

RAJUS oordeelt, dat deeze Vogel beter tot de Buizerten, dan tot de Kuikendieven t'huis gebragt worde, dewyl hy geen gevorkten of geschaarden Staart heeft. Veele Schryvers, egter,

(*) Zie Bladz. 161.

(24) Falco Cerâ fuscâ Corpore griseo, Vertice, Gulâ, Axillis, Pedibusque luteis, *Syst. Nat.* X. Falco Cerâ luteo-viridi, Pedibus luteis, Corpore ferrugineo, Vertice fulvo. *Faun. Suec.* 63. Milvus Æruginosus. WILL. *Ornith.* 42. Tab. 7. RAJ. *Av.* 17. ALBIN, *Av.* I. p. 3. Tab. 3.

egter, noemen hem *Milvus*, en wel met den bynaam van *Æruginosus*, wegens zyne kleur, die, volgens BRISSON, bruin Roestig is, met ros gemengeld, gelyk hem LINNÆUS ook te vooren een Roestkleurig Lyf gegeven hadt, maar hem thans grys heet. Deeze Vogel maakt zyn Nest in de Moerassen, en deswegens wordt hy in 't Hoogduitsch *Wasser-Falck*, in 't Engelsch *Moor-Buzzard*, in 't Fransch *Busard de Marais*, dat is Buizert der Moerassen, genoemd; gelyk sommige Schryvers hem ook *Milvus Palustris*, *Falco Palustris* of *Littoralis* tytelen, en de Sweeden *Hoenderdief*. Zyn Lyf is, zo RAY getuigt, zo van boven als van onderen, Yzer-roest- of Arendskleurig, uitgenomen de top van 't Hoofd die uit den rossen wit is. Hy is kleinder dan de Buizert, en verschilt, door zyne lange, dunne, geele Pooten, van de anderen (†).

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

(25) *Valk met zwart Wasch, de rand en Pooten geel, het Lyf bruin, de Staartpennen met bleeke streepen, de Wenkbraauwen wit.*

XXV. *Palumbarius.* Havik.

Men noemt deezen Vogel gemeenlyk *Havik* of *groote Sperwer-Valk*, en *Duivenvalk* tot onder-

(†) Zie eene omstandige Beschryving van deezen Water-Buizert in 't IV. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 478.

(25) Falco Cerâ nigrâ, margine Pedibusque flavis, Corpore fusco, Rectricibus fasciis pallidis, Superciliis albis. *Syst. Nat.* X. Accipiter palumbarius. ALDROV. *Ornith.* Libr. V. Cap. 2. RAJ. *Av.* 18. N. 1. ALBIN, *Av.* 11. pag. 8. Tab. 8.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK.

derscheiding van den volgenden, die *Vinken-valk* genoemd wordt. Dewyl, egter, de Engelschen hem den Naam geeven van *Goshawk*, dat is Ganzen-Havik, en de volgende zeer heet is op Duiven, daar deeze meer op Hoenderen en andere groote Vogels aast; zo oordeelde ik, tot eene duidelyke onderscheiding, best, hem den naam van *Havik* toe te passen; te meer, dewyl de Naam van *Sperwer*, zo de Heer BRISSON oordeelt, aan den volgenden toebehoort. Volgens den Griekschen naam, *Asterias*, draagt hy ook wel den naam van *Stervalk*, in 't Latyn *Astur*, waar van de Italiaansche naam *Astore*, en de Fransche *Autour*, afkomstig zyn.

Het Mannetje is kleiner dan het Wyfje, 't welk ongevaar de lyvigheid heeft van een Kapoen, zynde veel grooter dan de gewoone Buizert. Immers de langte van den genen, daar de Heer BRISSON van spreekt, is omtrent twee Voeten, van 't end des Beks tot aan het uiterste van de Staart. Zyn kleur was, zegt hy, van boven bruin van onderen wit, met Lancetswyze dwarse bruine Banden of dwars-Streepen; de Staartpennen bruin, overdwars met donkere streepen, het end wit gerand. Men vindt by JOHNSTON, Tab. VII., eene Afbeelding van deezen Havik, die van GESNERUS ontleend is, doch niet zeer naauwkeurig, zo min als die van ALDROVANDUS, Tab. VIII. FRISCH heeft van 't Mannetje en Wyfje, bei-

beiden, nette Figuuren gegeven. Onder de Dieren van Sweeden wordt deeze Havik, door LINNÆUS, zo 't my voorkomt niet opgeteld.

II. AFDEEL. IV. HOOFD-STUK. XXVI. *Nisus* Sperwer.

(26) *Valk met groen Wasch, de Pooten geel, de Borst wit en bruin gegroefd, de Staart met zwartagtige Banden.*

In 't algemeen voert deeze den Naam van *Sperwer*, heetende in 't Latyn *Sparverius*, in 't Fransch *Epervier*, in 't Engelsch *Sparrow-Hawk*; doch het Mannetje, 't welk in deeze Roof-vogelen veel kleiner is dan het Wyfje, en daarom *Tiercelet*, *Tercel* en *Terzolo*, genoemd wordt, heeft hier den naam van *Mouchet* en *Muscet*, in 't Fransch en Engelsch, 't welk wy met *Mosket* navolgen: in 't Hoogduitsch noemt men 't zelve *Sprintz*, en 't Wyfje *Sperber*. De Latynsche Naam *Accipiter* wordt in 't byzonder op deezen toegepast, met den bynaam van *Fringillarius*, 't welk sommigen hem *Vinken-Valk* heeft doen noemen, in navolging van KLEIN, die 'er den tytel van *Falco Fringillarius* aan toelegt.

De dikte van 't Lyf is omtrent als een Duif, hebbende veertien Duimen langte en twaalf Duimen hoogte. Van boven is de kleur bruin, met

(26) Falco Cerâ viridi, Pedibus flavis, Pectore albo fusco undulato, Caudâ fasciis nigricantibus, *Faun. Suec.* 68. Accipiter Fringillarius. GESN. Av. 51. ALDROV. *Ornith.* Lib. V. Cap. 3. BELL. *Av.* 19, 8. WILL. *Ornith.* 51. T. 5. RAJ. *Av.* 18. ALB. *Av.* III. T. 4. & 8. Tab. 5. fæmina. Moscheutus. ALDROV. *Ornith.* 345.

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

met de randen der Vederen rosagtig, van onderen wit in het Mannetje, doch rosagtig wit in het Wyfje, met puntige ſtreepen overdwars; die bruin zyn en ros gemengeld: de Staartpennen grys-bruin, met donkere ſtreepen overdwars. FRISCH geeft van deeze ook zeer goede Afbeeldingen, zegt BRISSON, daar die van ALBIN ſlegt gekleurd zyn, en die van JOHNSTON niet naauwkeurig getekend. Hy beſchryft een gevlakten Sperwer, die van KLEIN genoemd wordt Valk met Gouden handen en een zwartagtigen Bek, en ſpreekt van eenen die nog kleinder is, zynde door den Heer GODEHEU, van Maltha, aan den Heer REAUMUR gezonden, hebbende ook den Bek zwart en de Pooten geel.

Vogel-jagt met Havikken

Deeze kleine Havikken zyn, gelyk de Heer LINNÆUS aanmerkt, tot de Vogelery, en inzonderheid tot het vangen van Leeurikken, zeer dienſtig en van veel gebruik in Europa. Zy jaagen, bovendien, ook op Patryzen, Duiven, Moſſen en Vinken, ja byna op allerley klein Gevogelte, daar menze op wil afrigten. Ik vind dat omtrent het laaten vliegen der Havikken naar eenig Wild, in de Provincie van Holland en Weſtfriesland, nu laatſt ook nog een bepaaling is gemaakt, volgens de voorige Plakkaaten (†). Deeze Vogel heeft een ſtouten zwier en wordt gemakkelyk getemd, zynde

(†) Zie de *Nederlandſche Jaarboeken* van 1750. bladz. 1078, 1079.

de zeer ſnel van vlugt. Waar Vinken zyn worden zy, inzonderheid des Winters, byna altoos gevonden, dewyl hun daar dan geen Aas ontbreekt. Men kanze egter, in de Kooijen, ook Brood geeven, en, by gebrek, eeten zy zelfs hun eigen Vuiligheid; hoewel zy anders Vyanden zyn van ſtinkende, verrotte Spyzen.

II. AFDEEL. IV. HOOFD. STUK.

Manier om ze te vangen.

De Havikken zyn zo gemakkelyk niet met Strikken te vangen als de Valken, om dat zy niet altyd ruſten op eene zelfde plaats. Zy maaken hun Neſt in hooge Boomen en ſomtyds ook in Toorens of oude Muuren, leggende vyf Eijeren te gelyk, die wit, doch aan 't dikke end met bloedroode ſtippen getekend of gevlakt zyn. Men vindtze door geheel Europa, zo wel in 't Zuiden als in 't Noorden. Zie hier hoe BELON dezelven zag vangen. Wy waren, zegt hy, aan den Mond van de Zwarte Zee, en, op een hoogen Berg geklommen zynde, vonden wy daar een Vogelaar, die op een zeer handige wyze Havikken ving. Dewyl het tegen 't end van April was, wanneer alle Vogels bezig zyn met hunne Neſten te maaken, kwam het ons vreemd voor, zo veel Sperwers en Havikken te zien aankomen van de regter zyde der gemelde Zee. De Vogelaar ving 'er, ieder Uur, over 't dozyn van. Hy was ſchuil agter een Boſchje, voor 't welke hy een vierkante Vlakte gelyk gemaakt hadt, van ongevaar twee Schreeden breed, omtrent twee

II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

of drie Schreeden van het Bosſchje af. Zes Stokken waren 'er rondom geplant, een Mans langte hoog en een Duim dik, boven aan welken een Net was vaſtgemaakt van zeer fyn groen Gaaren. In 't midden van 't Perk was een Paaltje, met een Touw daar aan vaſt, welks end hy in de Hand hadt, en aan dit Touw waren verſcheide kleine Vogeltjes die 't Zaad aten, dat op de Aarde was geſtrooid, en welken de Vogelaar deedt opvliegen, zo menigmaal hy een Roofvogel van over Zee zag aankomen, die, deeze Vogeltjes van verre ziende, zo plotslings daar op nederviel, dat hy in het Net verward raakte. Op dat oogenblik greep hem de Vogelaar, en ſtak zyne Wieken, tot de buiging toe, in een Linnen doek, die tot dit einde met een Hals genaaid was, bindende hem verder dien Doek om de Pooten, Vleugels en Staart, zodanig dat hy, op den Grond nedergeworpen zynde, zig niet verroeren, veel minder wegvliegen kon. Ik zag hem 'er dus, in twee Uuren tyds, meer dan dertig vangen.

Gebruik in de Geneeskunde.

Van het gebruik der Arenden en Valken, in de Geneeskunde, is reeds melding gemaakt. Met de Havikken hadden de Ouden niet minder op. Zy oordeelden het Vleeſch nuttig tegen de Vallende Ziekte en tot verſterking van het Hart. 't Is zeker dat de jonge Havikken eetbaar zyn en goed Vleeſch hebben; weshalve het eeten derzelven aan de Jooden, om eene andere reden, moet verbooden zyn geweeſt;

zo

PLAAT XXXII.

zo wel als dat van alle Roofvogelen: en wel, misschien, om hunne geilheid. 't Gebruik der Klaauwen tegen de Roode Loop en van den Drek tot bevordering van 't Kraamen, zal men hedendaags niet hooger agten, dan dat van andere dergelyke Middelen. II. AFDEEL. IV. HOOFDSTUK.

V. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* UILEN; *waar in van den* Schuifuit, Rans-Uil *en andere gehoornde; als ook van den grooten* graauwen Nagt- *en* witten Dag-Uil *uit de Noordelyke Landen; van de gewoone* Steen- Kerk- *en* Boom-Uilen; *van den* Kras-Uil, *gemeenen en kleinen* Kat-Uil, *en anderen, omstandig gesproken en derzelver nuttigheid aangeweezen wordt.*

IN dit Geslagt zyn de Roofvogelen begreepen, die by Nagt vliegen, gelyk de Vledermuizen, en over dag slaapen of zig schuil houden, wordende anders door het klein Gevogelte, 't welk in 't donker hunne Prooy is, vervolgd en, naar oogenschyn, uitgejouwd. MOEHRING hadt dezelven in 't voorste van zynen Rang der Scherpvogelen geplaatst, KLEIN in 't agterste Gelid van zyn Geslagt van Roofvogelen. De Heer BRISSON maakt 'er, wegens de Vederen, die 't Grondstuk van den Bek in plaats van 't Wasch bedekken, zyne tweede Afdeeling van, welke uit twee Geslagten bestaat, waar van het Rangschikking.

II. AFDEEL. V. HOOFD-STUK.

eene, voor op den Kop, Vederbosjes, als Ooren uitſteekende, heeft, het andere niet.

Kenmerken.

Zy hebben altemaal zeer wyde Oorgaten, zegt hy, met een Klapvlies van de Huid overdekt. De Kop is dik, rond, en gelykt veel naar dien van een Kat. De Kring der Oogen beſtaat uit Vederen, die gebaard zyn met Pluimpjes van elkander afgezonderd. Deeze Vederen komen van de Oogen, als een algemeen middelpunt af, ſtrekken zig in 't ronde uit, en maaken ter wederzyde van den Kop een Kring, wiens omtrek door ſtyve gekrulde Pluimen is bepaald. De buitenſte Vinger kan agterwaards draaijen, en doet dan den dienſt van agter-Vinger; weshalve men hun gemeenlyk twee agter-Vingeren toeſchryft. LINNÆUS geeft voor Kenmerken op, dat de Bek haakswyze is, (zonder Waſch,) aan den grondſteun bedekt met Borſtelagtige Vederen: de Kop dik, de Ooren en Oogen groot; de Tong in twee-en geſpleeten.

Soorten.

Alle deeze Vogelen worden van hem begreepen onder den Geſlagtnaam van *Strix*, die van het yzelyk ſchor Geluid, dat zy maaken, afkomſtig ſchynt te zyn, zo OVIDIUS wil (*), BRISSON heeft de genen, die de gemelde Vederbosjes op den Kop hebben, geplaatſt in 't Geſlagt der *Aſiones* of Oor-Uilen, in 't Franſch *Hi-*

(*) *Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis hujus Cauſa, quod horrenda ſtridere Nocte ſolent.* Libr. 6. Faſt.

Hibou, in 't Nederduitsch *Schuifuit*: de anderen in 't Geslagt der *Striges*, in 't Fransch *Chat-huant*, in 't Nederduitsch *Kat-Uilen*; want deeze gelyken meest naar een Kat. LINNÆUS, egter, maakt ook een onderscheiding tusschen de *ge-oorde* of Hoorn-Uilen en *ongehoornde*, geevende van de eersten vyf, van de anderen zes Soorten op, als volgt.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

(1) *Uil met een gehoornden Kop, het Lighaam ros.*

I. *Bubo*, Schuifuit.

Men vindt deezen in 't algemeen by de Schryvers voorgesteld onder den naam van *Bubo*, die, zo wel als 't Fransch *Hibou*, het Hoogduitsche *Hubuy* of *Hubu*, het Engelsch *Oule* en 't Nederduitsche *Uil*, van het getier dat deeze Vogels maaken, even als Kievit en Koekkoek van hun Geroep, schynt geformeerd te zyn. De Hebreen noemden ze *Kos*, de Grieken *Byas*; doch in die beide Taalen zyn verscheiderley Soorten van Uilen bekend geweest, naar hunne uitwendige gedaante. De gehoornde of Oor-Uilen, in 't algemeen, worden in 't Fransch *Duc* of Hertog geheten, en deeze Soort, dien wy *Schuifuit* noemen, voert den naam van *grand Duc* of grooten Hertog.

Deeze, die wegens zyne grootte de eerste plaats

Gestalte.

(1) Strix Capite Auriculato Corporo rufo. *Faun Suec.* 45. Bubo BELL. *Av.* 25. a. GESN. *Av.* 234. ALDR. *Ornith.* Libr. VIII. Cap. 2. WILL. *Ornithol.* 62. ALBIN. *Av.* II. Tab. 9. FRISCH. *Av* Tab. 93.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

plaats onder de Uilen bekleedt, is zo dik gepluimd, dat hy zig niet kleiner dan een Gans vertoont. Egter is de langte maar één Voet en tien Duimen, de hoogte drie Duimen minder: de Staart is tien Duimen lang, de Bek twee Duimen. De enden der uitgespreide Vlerken komen ongevaar vyf Voeten van elkander. Van boven is de kleur uit Goudgeel, ros- en zwartagtig gemengeld, van onderen ros, met zwart overlangs en dwars gestreept: de Staartpennen zyn inwaards, by den wortel, Goudgeel, ook met zwartagtige dwarsstreepen. De Schenkels en Voeten zyn met een dikke Huid, omtrent gelyk de Haazenpooten, overtoogen.

Woonplaats.

Deeze groote Hoorn-Uilen onthouden zig, hier en daar, door geheel Europa, op Bergagtige Plaatsen en in groote Wildernissen, maakende hun Nest in de Kloven der Steenrotsen of in het vervallen Muurwerk en Gaten van oude Kasteelen, Sloten en Toorens. Dergelyke Uilen zyn in de Alpische Bergen van Switzerland niet ongemeen. Men vindtze ook in Duitschland, van waar de Hertog van Cumberland, in 't jaar 1748, 'er een mede in Engeland bragt, onder ander zeldzaam Gedierte, dat aan zyne Hoogheid door de Keizerinne, Koningin van Hongarie en Bohemen, was present gedaan. Deeze Uil was zo groot als een Arend, en hadt Hoornen, van vier of vyf Duim lang, op den Kop. FRISCH kreeg 'er ook eenen, van ontzaglyke grootte, naar welken de

Afbeelding van den Schuifuit by hem gemaakt is, die als de beste wordt aangemerkt, ten opzigt van den gemeenen of Europischen.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

Zeldzaame Switzersche.

In de Verzameling van de Keizerlyke Akademie der Natuur-onderzoekeren wordt, door den Heer J. DE MURALTO, de uit- en inwendige beschryving gegeven van een zeldzaamen Uil, die by Zurich was gevangen (†). Deez' hadt den Bek puntig, en met twee openingen, als Neusgaten, doorboord; zyn Oogen waren groot, zeer diep in de hollen staande en met groote Oogleden gedekt, niet alleen, maar ook met gevederde Kringen omringd. Agter deeze Kringen zag men, wederzyds, de Oorgaten, met halfmaanswyze Oorlappen gesloten, en, deeze wegneemende, openbaarde zig het Trommelvlies in zyn Beenige ring gevat. De Veders waren agter de Ooren omgeboogen, ten einde het Gehoor niet hinderlyk te zyn, zynde niet gekruld als die der Wenkbraauwen, maar veel breeder en grooter, zo dat zy zig verhieven boven de anderen. Zy waren geelagtig rood en die der Wenkbraauwen wit. Op de rug hadden de Pluimen een hemelsblaauwe kleur, zynde met Oogen als die der Paauwen: de Staart en Wieken waren met drie of vier graauwe Streepen getekend, zynde bleek van grond. Aan den Buik was de Vogel wit, hebbende alleenlyk, hier en daar, zwarte stippen. Zyne

(†) *Ephemer. Naturæ Curios.* Dec. II. Ann. 1682. Obs 52.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

Zyne Pooten waren, tot aan de Nagels toe, gevederd. De langte was meer dan een half Elle, en de breedte, met uitgefpreide Vlerken, meer dan een Elle; de Kop was als die van een gewoonen Nagt-Uil, doch grooter en met het Lighaam evenredig.

Inwendige deelen.

Den Buik geopend hebbende, vervolgt die zelfde Waarneemer, vonden wy een groote veelheid Vets aan den omtrek. De Maag was hard, gerimpeld en met Vet bekleed. Wy hebben 'er in opgemerkt een gewoonen Rot, die byna verteerd was, benevens een geknaagden Vogel, met zyne Pluimen en Hair. Het Alvlees was langwerpig; het Klapvlies van 't Portier zeer groot, en beneden hetzelve vondt men een aanmerkelyke verzameling van Klieren. Het binnenfte Vlies der Maag fcheidde gemakkelyk van de anderen af. De Galbuis werdt ingeplant in den Twaalfvingeren Darm, by de buis van 't Alvlees; maar men wierdt geen Galblaasje gewaar. Daar kwamen twee blinde Darmen voor 't oog. De langte van alle de Darmen was een Elle: het end derzelven vondt men wyd en uitgezet als een Zak. Het Hart was langwerpig, hebbende twee Holligheden, en zat befllooten in een Hartzakje, van 't Middelfchot gemaakt. Laager was de Lever, met twee groote Lobben, en ter zyden vertoonde zig een andere roode Lob, die door een dun Vezeltje werdt opgehouden. Dit oordeelde hy de Milt te zyn. De Zaad-vaten hadden wederzyds hun-

hunnen oorſprong uit de groote Slagader, en gingen regtſtreeks naar de Ballen: want dit Onderwerp was een Mannetje. Het hadt lange Ballen, die vry hingen en vol waren van een Lymig Vogt. Beneden de Ballen, onder het Buikvlies, waren de Nieren geplaatſt, verborgen zynde in de holligheid der dwarſe uitſtekken van de Lenden-Wervelen. Van daar ſtrekten de Pisleiders zig uit naar het breedſte end van den Buik. Byzondere Spieren waren 'er, die de Lugt-pyp ſtevigden, neemende haaren oorſprong een weinig onder derzelver verdeeling in takken, en loopende naar de zyden van de Borſt. De Tong was van vooren Vleezig, doch aan den wortel hard en byna Beenig. De opening van de Lugtpyp, agter welke men verſcheide Tepeltjes vondt, en de Zwelgpyp, waren zeer wyd. Het Bekkeneel hadt eene ſpongieuſe zelfſtandigheid en was zeer brooſch. Men zag in de Herſenen geen onderſcheiden holligheden. De Vogel hadt dertien Halswervelen, en niet meer dan zes Ribben, aan 't Borſtbeen gehegt. De middelſte Klaauw was aan de eene zyde als een Zaag, gelyk in de Reigers.

II. Afdeel. V. Hoofdstuk.

De Heer BRISSON geeft ons de beſchryving van een Italiaanſchen Schuifuit, die van de zelfde grootte is als de gewoone Europiſche, en daar van alleen verſchilt door de kleur; als zynde, over 't geheele Lyf, uit den Aſchgraauwen ros of roeſtkleurig, inzonderheid aan de Borſt,

Italiaanſche Schuifuit.

 die

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

die ook, hier en daar, met langwerpige zwartagtige Vlakken is doorzaaid. Op de Rug, egter, is de kleur wat bruiner en op de Wieken zyn de Vlakken in regelmaatige order geschikt. De Pooten zyn ook korter en dunner dan in de andere, maar de Nagels zeer groot en scherp.

Naar deezen, die in Italie huisvest, zal buiten twyfel de Afbeelding gemaakt zyn van ALDROVANDUS, welke van JOHNSTON op Tab. XVIII. is gevolgd, doch niet natuurlyk; zo min als die, welke ALBIN 'er van gegeven heeft, onder den naam van *Schuifuit met zwarte Vlerken.* EDWARDS beschryft 'er een, onder den naam van *Gehoornde Uil van Athene*, wiens Afbeelding, Plaat 227, zeer wel met deezen Italiaanschen Hoorn-Uil strookt.

Een ander is 'er, die in 't Fransch *le Grand Duc dechaussé*, dat is de ontschoeide Schuifuit genoemd wordt; om dat hy de Schenkels der Pooten ongevederd heeft, verschillende anderszins in geenerley opzigt van den voorgaanden.

II. *Scandiaca.* Laplandsche.

(2) *Uil met een gehoornden Kop, het Lyf witagtig.*

Gelyk de groote Europische graauwe of rosse Hoorn-Uil ook in Sweeden gevonden wordt, zo heeft men 'er, bovendien, een *witten*, die in de Laplandsche Alpen huisvest, en door zyne Hoornen alleenlyk van den witten Kat-Uil ver-

(2) Strix Capite auriculato, Corpore albido. *Faun Suec.* 46.

verschilt, behalve dat hy de grootte heeft van een Kalkoen. Het Lyf is, op een witten grond, geheel met zwarte Vlakken besprenkeld. II. AFDEEL. V. HOOFD-STUK.

(3) *Uil met een geboornden Kop, het Lyf van boven Roestkleurig, van onderen Aschgraauw, de Wieken met vyf witte Stippen getekend.* III. *Asio.* Virginische. Pl. XXXII. *Fig.* 1.

Deeze Hoorn-Uil, waar van ik de nevensgaande Afbeelding uit het Werk van EDWARDS heb ontleend, was, volgens het Berigt van dien Heer, weinig kleiner dan de grootste Hoorn-Uil, dien men Arend-Uil of Schuifuit noemt. Zyn Kop vertoonde zig niet kleiner dan de Kop van een Kat, en de langte der Vlerk was vyftien Duimen. De Bek was zwart en haakig als die der Valken. De Oogen waren zeer groot en hadden breede Ringen van een glinsterende Goudkleur, in zwarte Kringen staande, rondom welken het Aangezigt Oranjekleurig was, met helder bruin gemengd, doch met witte Streepen van boven. De Vederen, die de Hoornen maaken, namen haar begin aan den wortel van den Bek; zynde in 't eerst wit, doch wordende opwaards roodagtig bruin, met zwarte tippen. Van agteren was deeze Vogel donker bruin of graauw, doch met eenige witte plekken op de Vlerken, veroorzaakt door de tippen der O-

ran-

(3) Strix Capite aurito, Corpore supra ferrugineo subtus cinereo, Alis punctis quinque albis. *Syst. Nat.* X. Noctua aurita minor. CATESB. *Car.* I. p. 7. Tab. 7.

II. AFDEEL. V. HOOFD-STUK.

ranjekleurige Vederen, die zig van de Rug zydewaards uitstrekten. Aan de Keel was hy witagtig en verder langs de Borst ligt Aschgraauw, met zwarte Streepen, en hier en daar eenigen weerschyn van helder bruin, meest naar de Zyden toe. Aan den Hals hadt hy zwarte Vlakken op een roodagtigen Grond. De Vederen der Pooten waren, tot aan de Klaauwen toe, witagtig of bleek Aschgraauw.

Zodanig een Hoorn-Uil, naar welken de Afbeelding gemaakt is, heeft de Heer EDWARDS, zo hy getuigt, levendig gezien in het Park van den Graaf van Burlington, te *Chiswick*, by Londen; zynde uit Virginie derwaards overgebragt. Een dergelyken hadt hy gedroogd gekreegen van de Hudsons-Baay. Ook verbeeldt de Heer BRISSON zig, dat de *gekroonde Kat-Uil*, die in de Reisbeschryving naar de gedagte Baay voorkomt, en 'er zeer wel afgebeeld is (*), de zelfde als deeze Virginische zy. Of die van CATESBY in kleinte daar van verschille, zou ik niet durven verzekeren.

IV. *Otus.* Rans-Uil.

(4) *Uil met Ooren aan den Kop, die uit zes Pluimen bestaan.*

Van de Schuifuiten gaa ik over tot een andere

(*) *Voyag. de la B. de Huds.* Tom. I. pag. 55. Pl. 2.

(4) Strix Capite auriculato pennis senis. *Faun. Suec.* 47. Otus sive Asio. BELL. *Av.* 25. 6. ALDROV. *Ornith.* Libr. 8. Cap. 3. WILL. *Ornith.* 64. T. 12. RAJ. *Av.* 25. FRISCH *Av.* Tab. 99. ALBIN, *Av.* II Tab. 10.

re Soort van Uilen, die niet alleen door hunne kleinte veel daar van verfchillen, maar bovendien ook niet eigentlyk Hoorn-Uilen genoemd kunnen worden. Immers de Vederbosjes, die voor op hunnen Kop uitfteeken, zweemen veel meer naar Ooren dan naar Hoornen, en daarom worden zy van de Duitfchers *Oor-Uilen*, doch ook wel *Rantz-Eulen* geheten. De Griekfche Naam, *Otus*, fchynt dit zelfde te betekenen, en de Latynfche *Afio*, dien de Ouden op deezen toegepaft hebben, geeft 'er ook aanleiding toe. Sommigen hebben 'er den naam van *Lagotia* aan gegeven, als of hy Haazen-Ooren had. Ik geef 'er den naam van *Rans-Uil* aan.

II. AFDEEL. V. HOOFD-STUK.

In dikte fchynt deeze Vogel een Kraay te evenaaren, daar hy weezentlyk niet grooter is dan een Aakfter. Zyne langte is dertien en een half, de hoogte ruim elf Duimen. en de Wieken hebben omtrent drie Voeten vlugts. Van boven is de kleur, fierlyk, uit bruin, rosagtig en wit gemengeld: van onderen is zyn Lyf gedekt met Vederen, die aan den wortel rosagtig, aan den top witagtig, en, zo overlangs als dwars, geftreept zyn met bruin. De vier buitenfte Staartpennen zyn rosagtig met bruine dwarsftreepen. De zes Pluimen, die de Ooren maaken, zyn in 't midden overlangs bruin, aan de buitenkant rosagtig, aan de binnenkant wit met bruine Vlakken. De Veders, aan den wortel van den Bek en om de Oogen, zyn niet ge-

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

gebaard maar gepluimd. De Oogkring is helder geel.

Gebruik tot den Vogel-Vangst.

Men vindt deezen Uil door geheel Europa, zelfs ook in de Noordelyke deelen, gelyk de meeste anderen. Hy onthoudt zig in de Bosschen, in holle Boomen en verlaten of vervallen Gebouwen; doch meest op Gebergten en verheven plaatsen. Men maakt van deezen inzonderheid gebruik tot het vangen van Roofvogelen, gelyk Valken, Buizerts, Sperwers en Havikken. Dit geschiedt, op gelyke manier byna, als ik hier voor gemeld heb van het vangen der Havikken door middel van een Net over kleine Vogeltjes gespannen. De Dagvogels vallen driftig op de Nagtvogels aan, wanneer zy dezelven over dag zien, en de Uil, daar op geleerd zynde, maakt zig, zo wel door zyn geschreeuw als door het klappen met zyn Bek, kenbaar. Alles hangt, in deezen, derhalven af, van het leeren van den Uil, en den bekwaamen toestel van het Net. Door middel van Kat-Uilen, Boom- en Steen-Uilen, die kleinder zyn, vangt men Raven, Kraaijen en allerley klein Gevogelte.

De Italiaansche Rans Uil.

FRISCH heeft, op Tab. 99, een naauwkeurige Afbeelding van den Rans-Uil gegeven. Die door JOHNSTON, onder den naam van *Asio Bubonis species*, op Tab. XVIII, van ALDROVANDUS is ontleend, toont duidelyk de Ooren, en derzelver verschil van de Hoornen der Schuifuiten

aan.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

zaan. Men vindt óp die zelfde Plaat, onder den naam van *Asio seu Otus*, een andere Figuur, ook van ALDROVANDUS ontleend, en niet zeer naauwkeurig, welke den Italiaanschen Rans-Uil verbeeldt, zegt de Heer BRISSON, die grooter en dikker is dan de onze, en 'er ook door de kleur van verschilt. Over 't geheele Lyf is deeze Aschgraauw, trekkende naar bleek Roestkleurig, en doorzaaid met taamelyk groote bruine Vlakken, tusschen welken de Grond gestipt is met die zelfde kleur. De Borst en Buik zyn met langwerpige, spitse, bruine Vlakken getekend: van onderen en aan den rand der Vlerken zyn de Pluimen Zilver-wit. De Kop is uit Aschgraauw, helder Kastanie-bruin en zwart gemengeld. Rondom de Oogen zyn korte witagtige Pluimen, zo dat zy zig als in witte plekken staande vertoonen, 't welk de geelheid van hunne Kringen en de zwarte Oogappels zeer doet afsteeken. De Pooten zyn bruin gevederd, sterk en grof, en gewapend met zeer scherpe Nagelen.

Nog beschryft de Heer BRISSON drie vreemde Rans-Uilen, die in gedaante weinig van den Europischen verschillen. De een, genaamd de *Amerikaansche*, dien FEUILLÉE afbeeldt, is van boven donker Aschgraauw, van onderen Roestkleurig, doch aan de Staart wit. Hy onthoudt zig in Zuid-Amerika. De Brasiliaansche, *Cabure* genaamd, is van boven bleek-bruin Roestkleurig met witte Vlakken, van onderen wit-

II. AFDEEL. V. HOOFD. STUK.

agtig met bruine Vlakken. Een Mexikaansche, dien men *Tecolotl* noemt in dat Land, is over 't geheele Lyf bruin en zwart gemengeld, en heeft groote Oogen van Goudkleur; weshalve hy van NIEREMBERG *Bubo Oculaurus* geheten wordt.

V. *Scops.* Boom-Uiltje. PL. XXXII. *Fig.* 2.

(5) *Uil met Ooren aan den Kop, die uit ééne Pluim bestaan.*

Sommigen willen dat deeze Vogel zynen Naam hebbe van zyn scherp Gezigt, doch dit is hem gemeen met de overige Uilen; anderen van zyn huppelen en springen; anderen van zyn spotswyze postuuren en gebaarden; welk laatste wel het waarschynlykste zyn zoude, indien niet van een Oud Schryver verzekerd werd, dat het Grieksch woord *Skooptein*, 't welk door na-aaping iemand bespotten betekent, van deezen Vogel afkomstig ware. De Italiaanen noemen hem *Alocharello*, *Zivetta* of *Chirino*, naar 't verschil der Landstreeken; de Engelschen *Little Horn-Owl* of klein Hoorn-Uiltje; de Franschen *Huette* of *Chouette*, de Duitschers *Stock-Eule*, *klein Keutzlin* en *kleine Wald-Eule*. Om dat hy zyn Nesten altoos in holle Boomen maakt, heb ik hem *Boom-Uiltje* geheten.

Het is de kleinste van alle Nagt-Roofvogelen, zo RAJUS getuigt. BRISSON, die hem beschryft onder

(5) Strix Capite auriculato, Pennâ solitariâ. *Syst. Nat.* X. Scops. ALDROV. *Ornith.* Libr. VIII. Cap. 4. RAJ. *Av.* 25.

onder den naam van *petit Duc* of kleinen Hertog, zegt, dat hy zo groot niet is als de kleinste Kat-Uil. De langte bedraagt maar zeven drie vierde, de hoogte ſtyf zeven Duimen. De kleur, over 't geheele Lyf, is uit grys, ros, bruin en zwartagtig, zeer fraay gemengeld; doch het grys heeft van onderen, het bruin van boven de overhand. De Pooten zyn met rosagtig gryze Vedere bekleed, tot aan 't begin der Klaauwen. Wy hebben reeds gezien, dat de Hoorntjes of Ooren ſlegts uit een enkel Vedertje of Pluimpje beſtaan, 't welk egter op ver naa zo ſcherp niet uitſteekt, in de Afbeelding, welke BRISSON ons van dit Uiltje uit het Kabinet van REAUMUR geeft, als in de Figuur, welke JOHNSTON daar van uit ALDROVANDUS overgenomen heeft.

II. AFDEEL. V. HOOFD. STUK.

Karoliniſche.

De gemelde Heer beſchryft ons nog een klein Karoliniſch Uiltje, dat door CATESBY zeer naauwkeurig is afgebeeld, zynde ongevaar een derde grooter dan het zo even gemelde. Hetzelve is boven op 't Lyf bruinagtig ros, van onderen vuilwit, met een dergelyke kleur daar onder gemengd; de Slagpennen met witte Vlakken, de Staartpennen donker bruin. Het Wyfje verſchilt door een donkerbruine kleur, zonder iets rosagtigs daar onder.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK. VI. *Aluco.* Groote Nagt-Uil.

(6) *Uil met een gladden Kop, het Lyf Roestkleurig, de Oogkringen zwart, de voorste Slagpennen Zaagswyze.*

Onder de ongehoornde Uilen vindt men ook verscheide Soorten, die egter naauwlyks verschillen dan in kleur en grootte. LINNÆUS heeft 'er in Sweeden agt Verscheidenheden van aangetekend, waar van deeze één is, die BRISSON betrekt tot zyne *Ulula* of *Hulote*, zynde de derde Soort van zyn Kat-Uilen Geslagt, waar in hy elf Soorten of Verscheidenheden heeft. Deeze, die een der grootsten is, heeft de dikte omtrent van een Hoen, zynde, van den top des Hoofds tot aan 't end van de Staart, veertien en een half Duim volgens de maat, welke naar zulk een opgezetten Vogel, in 't Kabinet van REAUMUR, is genomen. De Kop is onbeschoft groot, en zeer dik gepluimd. Van boven is de kleur Aschgraauw, met witagtige en zwarte Vlakken gemengeld; van onderen wit, met zwarte Streepen overlangs en dwars; de Slag- en Staartpennen met zwart en Aschgraauw ros, overdwars gestreept. De Oogen staan in Kringen van Pluimen, welker Baardjes op een aardige wyze van elkander afgezonderd zyn. De Oogkringen zyn donker Hazelnootkleurig en de Bek groenagtig wit.

(7) Uil

(6) Strix Capite lævi, Corpore ferrugineo, Iridibus atris, Remigibus primoribus Serratis. *Faun. Suec.* 48. *It. Oel.* 69*. Aluco minor. WILL. *Ornithol.* 67. T. 13. RAJ. *Av.* 25. N. 1. ALBIN, *Av.* II. p. 11. Tab. 11.

(7) *Uil met een gladden Kop, het Lyf bruin, de Oogkringen geel.*

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK. VII. *Funerea.* Steen-Uil.

Deezen, waar van JOHNSTON op Tab. XIX. twee Afbeeldingen gegeven heeft, die zeer ſlegt zyn, is door FRISCH naauwkeurig getroffen. De Switzers noemen hem gemeenlyk *Noctua Saxatilis*, en de Duitſchers *Stein-Eule*, dat is Steen-Uil. Sommigen hebben hem ook *grooten* Nagt-Uil geheten, daar hy egter niet grooter dan de voorgaande is. De Engelſchen noemen hem *groote graauwe of bruine Uil*, en de Franſchen *grande Chouette*. Hy houdt veel in oude Gebouwen huis, waar van de Naam.

BRISSON beſchryft zodanig eenen Uil, uit het Kabinet van REAUMUR, die over 't gantſche Lyf uit den witten rosagtig was, met langwerpige bruine Vlakken; de Slagpennen van buiten ros met bruine dwarsſtreepen, van binnen even als het Lyf; de Staartpennen rosagtig, met bruin overdwars geſtreept. Tot deezen betrekt hy de twee Soorten, van LINNÆUS in Sweeden opgemerkt, waar van de eene, als boven, de Oogkringen geel, de andere dezelven Oranjekleurig heeft. Hy voegt 'er nog die by, waar van de Heer LINNÆUS thans de tiende Soort gemaakt heeft, onder den naam van *Ulula*.

Eene Verſcheidenheid is 'er van hem onder de Kerk-Uil.

(7) Strix Capite lævi, Corpore fuſco, Iridibus flavis, *Faun. Suec.* 51. Ulula flammeata. FRISCH, *Av.* Tab. 98?

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

de Sweedfche Uilen aangetekend, daar hy tegenwoordig niet van fpreekt, en die mooglyk tot deeze Soort zal te betrekken zyn; te weeten de Kat-Uil die over 't geheele Lyf geel is, en wel zo hoog geel, dat RUDBECK 'er de Tekening van gemaakt heeft, onder den naam van *Strix tota flammea*, dat is Vuurig roode Uil. Men noemt hem gemeenlyk *Kerk-Uil*, en fomtyds ook wel *Lyk Uil*, om dat zyne Verfchyning, by 't gemeene Volk, dikwils wordt aangemerkt als een Voorteken van iemands Dood. Men geeft 'er in 't Franfch, om die reden, dikwils den naam aan van *Effraye* en *Frefaye* of *Prefaye*, en ook wel van *Chouette blanche*, of witte Kat-Uil, tot onderfcheiding van den graauwen: want de regte witten vindt men meeft in 't Noorden, gelyk wy ftraks zien zullen.

Deeze Uil, die ongevaar de grootte van een Duif heeft, wordt door den Heer BRISSON, onder den naam van *kleinen Kat-Uil*, befchreeven; als zynde van boven rosagtig, met golfswyze ftreepjes grys en bruin, en witte ftippen daar tuffchen verfpreid, van onderen wit of rosagtig wit, met zwarte ftippen of ongevlakt. Hier uit blykt, dat de witte kleur in deeze Soort de overhand wel heeft, doch dat de geele of roodagtige ftreepen, die 'er zo fraay op afteeken, den naam van Vuurkleurig daar aan hebben kunnen geeven; terwyl anderen hem de witte Uil noemen.

Deeze

Deeze schynt zeldzaam te zyn in Sweeden, doch men vindt hem in Vrankryk menigvuldig, 't welk niet zo zeer te verwonderen is; dewyl hy, als een regte *Kerk-Uil*, zyn Woonplaats gemeenlyk neemt in diepe Gaten, die 'er aan de Toorens en Kerken zyn, welken men in Vrankryk veel meer heeft dan in Sweeden. Hy maakt geen Nest, gelyk andere Vogelen, maar legt zyne Eijeren op de bloote Steenen, of in eenige Vuiligheid. Derzelver getal is vyf en de figuur zeer langwerpig, waar in zy van die der andere Uilen, welken volkomen rond zyn, verschillen. Overdag blyft hy gemeenlyk in zyn Gat, slaapende regt op de Pooten, met den Kop voorover geboogen en den Bek in de Vederen verschoolen, snorkende gelyk een Mensch: des avonds komt hy, van tyd tot tyd, aan den ingang van 't Gat, om te zien of het nog dag zy, en, zo dra het donker is, komt hy 'er uit en tuimelt somtyds onder 't vliegen, gelyk sommige Duiven doen: 't welk zonder twyfel de Normandiers heeft doen zeggen, dat de Kerk-Uil vliegt met de Pooten om hoog; maar zy bedriegen zig: want alle Vogels vliegen met de Pooten om laag, gelyk de Visschen met den Buik om laag zwemmen, als zy gezond en ongekwetst zyn. In zyn Gat vindt men Kluiten of Ballen, sommigen ter grootte van Hoender-Eijeren, die de overblyfzels zyn van het Aas, bestaande in Vel, Hair, Veders en Gebeente, alles als tot een Bal samengekneed. Want de

II. AFDEEL. V. HUOFDSTUK. Eigenschappen.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

Uilen zyn niet minder gulzig dan andere Roofvogelen, en flokken groote brokken Vleefch, afgescheurd van Rotten en Vogeltjes, ja zelfs wel Muizen en ander klein Gedierte, geheel in; weshalve het niet te verwonderen is, dat daar van, in hunne Maag, veel onverteerd overblyve; en de Natuur heeft hun de bekwaamheid gegeven, om zulks, wanneer het in de Maag de gedaante van een Bal heeft aangenomen, met gemak weder te kunnen uitbraaken en zig kwyt maaken (†); even gelyk alle Vogels, die geheele Visfchen inflokken, derzelver Graaten weder uitwerpen.

Deeze Uilen vliegen, gelyk de Sperwers, zeer zagt, zo dat men geen geklapper van hunne Wieken hoort. Men zietze fomtyds by avond in de Kerken zweeven; doch in 't algemeen haaten zy het Licht, gelyk de Vledermuizen, en, over dag vliegende, fchynen zy verlegen te zyn, kruipende dan dikwils door Schoorfteenen in het een of andere Vertrek, ja vliegende zelfs tegen de Menfchen aan, en laatende zig met de Handen zeer gemakkelyk grypen (‡): 't welk dan fomtyds als een voorteken

(†) Vergelyk het Vertoog van den Heer REAUMUR over de Verteering der Spyzen in de Maag der Vogelen; in 't IV. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*; bladz. 363.

(‡) Voor eenige Jaaren is 't my gebeurd, wanneer wy op onze Buitenplaats, des namiddags, onder de Boomen voor 't Huis zaten Thee [te] drinken, dat eensklaps een witte Kat Uil, van grootte als de grootfte Duiven, van

teken van iemands aanſtaande Dood gehouden wordt, wanneer men 't van agteren beſchouwt. In de heldere Maaneſchyn ziet menze zelden vliegen.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

(8) *Uil met een gladden Kop, het Lyf witagtig, met Maanswyze, ver van elkander afgezonderde, bruine Vlakken.*

VIII. *Nyctea.* Witte Dag-Uil.

't Is vreemd, dat de Heer LINNÆUS aan deezen in 't byzonder den Bynaam van *Nyctea*, dat is Nagt-Uil, geeft, daar de Heer EDWARDS verhaalt, dat men het zegt een Dag-vogel te zyn in de Noordelyke deelen van Amerika, alwaar hy het geheele Jaar door blyft en aaſt op de witte Patryzen; weshalven deeze hem ook in 't Latyn de *witte Dag-Uil*, in 't Engelſch en Franſch de *groote witte Uil* noemt. Deeze Vogel, immers, is grooter zelfs dan de Schuifuit, zo de Heer BRISSON aanmerkt; doch dit, geloof ik, ſteunt op het zeggen van EDWARDS, dat de Vlerk zestien Duimen lang zy, als wanneer de langte van den geheelen Vogel, volgens de Afbeelding, wel twee Voeten zyn zoude; maar dit is zekerlyk Engelſche Maat, en maakt geen twee Paryſche Voeten; terwyl ook

van de Poort aan den Weg kwam vliegen onder de Bank, daar wy op zaten; dien wy in de Handen namen en ſtreelden, laatende hem toen weder heen vliegen. 't Was inderdaad een mooy Beeſt.

(8) Strix Capite lævi, Corpore albido, maculis Lunatis diſtantibus fuſcis. *Faun. Suec.* 54. Aluco albus diurnus. EDW. *Av.* Tab. 61.

II. AFDEEL. V. HOOFD. STUK.

ook uit de Afbeelding van den Amerikaanſchen Schuifuit, welken EDWARDS op de voorgaande Plaat geeft, klaar blykt, dat deeze een weinig kleinder zy. Ook zegt EDWARDS, dat hy naby de grootſten komt van dit Geſlagt. LINNÆUS, die deezen aanmerkt den zelfden te zyn als de groote witte Laplandſche Uil, die in de Bergen aldaar byna ongevlakt of ſpierwit gevonden wordt; zegt, dat hy de dubbele groote heeft van een Haan. Zulk een was door hem gevonden op de Hofſtede van den Raadsheer en Graaf KROONSTAD, zynde wel wit, doch hier en daar met bruine ſtreepen en ſtippen getekend.

Die van de Hudſons-Baay is een ongemeen ſchoone Vogel, door zyne Sneeuw-witheid, zynde egter hier en daar, doch inzonderheid op de Vlerken, met zwarte of bruine Vlakken getekend. Hy heeft, naar evenredigheid van het Lighaam, den Kop zo groot niet als de ander Uilen, doch rond van boven. De Oogen hebben helder geele Kringen, omringd met cirkels van ſtyve witte Hairen, die den geheelen Bek byna bedekken. 't Schynt, dat hy alleenlyk een Inwooner van de Noordelyke deelen des Aardkloots zy, wordende ook op Ysland gevonden, en in Sweeden, alwaar ook de gemelde witte Patryzen overvloedig zyn, *Harfang* genoemd.

Grauwe van Kanada. Pl. XXXII. Fig. 3.

Hier geef ik de Afbeelding van een *graauwen Uil* van Kanada, die ongelyk kleiner is, zynde

II. AFDEEL. V. HOOFD-STUK.

zynde door den Heer BRISSON uit het Kabinet van REAUMUR, aan wien dezelve door den Heer GAUTIER gezonden was, in Plaat gebragt. Hy heeft, zegt BRISSON, byna de grootte van onzen Kras-Uil, die ſtraks zal volgen. De langte is dertien, de hoogte tien Duimen. De Kop is plat, van boven zwartagtig, gelyk ook de Nek; op de Rug en Vlerken is de kleur bruin, met witte Vlakken geſprenkeld; wit van onderen, met bruine dwarsſtreepen op de Borſt en donker roode aan den Buik en Pooten, welker Klaauwen met vuilwitte Pluimen, ten ende toe bekleed zyn. De Bek is witagtig, de Nagelen grys.

Sperwer-Uil.

De Heer EDWARDS beeldt ons nog een zonderlingen Uil af van de Hudſons-Baay, dien hy de kleine Sperwer-Uil noemt, om dat dezelve de grootte van een Sperwer heeft, en, op gelyke manier als die, Jagt maakt op taamelyk groot Gevogelte, inzonderheid witte Patryzen, gelyk de groote witte Uil. Deeze is zelfs zo ſtout, dat hy digt by een Vogelaar, die met zyn Snaphaan uitgaat, te loeren zit, maakende zig ſomtyds van den geſchooten Vogel meester, eer dat de Man 'er by kan komen. Hier uit is dan blykbaar, dat deeze ook op klaaren Dag zyn prooy belaagt, tegen den aart der meeſte Uilen. De Amerikaanen, by de Hudſons-Baay, noemen hem *Coparacoch*.

Zyn Wieken en Staart zyn, naar evenredigheid van het Lyf, langer dan in anderen van dit

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

dit Geslagt. De Kop is donkerbruin, doch aan de zyde met een kleine witte streep. De Rug en Vleugels zyn ook bruin, met witte Vlakken. De Buik is wit, met bruine dwarsstreepen. De Staart heeft helder-bruine streepen, op een donkeren Grond. De Oogkringen zyn Oranjekleur, gelyk ook de Bek: de Nagelen zwartagtig aan de punten.

IX. *Stridula*, Kras-Uil.

(9) *Uil met een gladden Kop, het Lyf Roestkleurig, de derde Slagpen langer.*

Deeze Uil voert, by de Schryvers in 't algemeen, den naam van *Strix*. BRISSON houdt hem voor den gemeenen *Kat-Uil*, in 't Fransch *Chathuant* genaamd, in 't Engelsch *bruine Uil*, *Leech-Owl* of *Ivy-Owl*, en, wegens zyn Geschreeuw, *Schreech-Owl*; gelyk wy hem, om die reden, *Kras-Uil* noemen. De Duitschers heeten hem, zegt hy, *Kinder-Melcker*, *Brand-Eule* en *Stock-Eule*. JOHNSTON geeft 'er een Afbeelding van, onder den naam van *Strix*, doch die van 't Mannetje en Wyfje, by FRISCH, zyn veel naauwkeuriger, onder den naam van *Noctua major* of groote Nagt-Uil.

Zyn grootte is omtrent als een Duif: de langte veertien, de hoogte dertien Duimen. De Wieken hebben twee Voeten en agt Duimen

(9) Strix Capite lævi, Corpore ferrugineo, Remige tertiâ longiore. *Faun. Suec.* 55. Strix. ALDROV. *Ornithol.* 561. Tab. 563. WILL. *Ornith.* 65. RAJ. *Av.* 25.

men vlugts. De eerfte der Slagpennen is de kortfte, de vierde de langfte, en zyn als een Zaag gebaard. Van boven is de kleur uit den roffen Roeftkleurig, het midden der Vederen zwartagtig; van onderen wit, met ros-Roeftkleurig gemengeld, en met zwartagtige ftreepen overlangs en dwars gebandeerd; de Slag- en Staartpennen overdwars geftreept met bruin en ros. De Oogkringen blaauwagtig: de Bek geelagtig groen. Zodanig, immers, was de kleur van eenen Kras Uil, dien hy in het Kabinet van REAUMUR hadt. Deeze Uilen zyn in de Boffchen van Europa gemeen.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

(10) *Uil met een gladden Kop, het Lyf van boven bruin met witte Vlakken, de Staartpennen wit gebandeerd.*

X. *Ulula.* Kat Uil.

't Is niet te verwonderen, dat de Heer BRISSON deezen betrokken heeft tot de Steen-Uilen, die de zevende Soort zyn van LINNÆUS, daar de Sweedfche Heer zelfs twyfelt, of hy van die niet maar door Sexe of Ouderdom verfchille. Deeze, zegt hy, vindt men tuffchen *Pithow* en *Lulow*, Steden van Weftrobothnie. Het Lyf is van boven bruin, met grootagtige witte Vlakken befprenkeld; van onderen is de geheele Vogel vuilwit, met bruine ftreepen over-

(10) Strix Capite lævi, Corpore fupra fufco, albo maculato; Rectricibus fafciis albis. *Faun. Suec.* 52. Ulula. GESN. *Av.* 773. ALDR. *Ornith.* Lib. VIII. Cap. 6. WILL. *Orn.* 68. Tab. 13. RAJ. *Av.* 26. N. 4.

II. AFDEEL V. HOOFDSTUK.

overdwars, eenigermaate gegolfd; zo dat ieder Veder met vyf of zes bruine Banden getekend zy. De Wieken zyn bruin, met witte Vlakken dunnetjes overſpreid; dewyl de bruine Slagpennen aan de kanten, met rondagtige witte Vlakken zyn getekend. De Staart een Voet lang, ſmal, bruin, met negen of twaalf witagtige Banden omringd. De Kop Aſchgraauw, met ſamengehoopte ſtippen of golfjes gedekt; aan de zyden vuilwit. De beide Ooghoeken zwart. Van de Ooren af, daalt een langwerpige zwarte Vlak neder tot aan de Onderkaak, allengs verſmallende, waar aan volgt een dergelyke Aſchgraauwe Vlak, dunnetjes zwart gegolfd, en verder een andere zwarte Vlak, gelyk aan de eerſte, waar mede zy van onderen ſamenloopt. De Kin of Keel is met een kleine zwarte Vlak gedekt. De Beenen zyn Aſchgraauw gevederd, met bleeke ſtreepen; de Nagelen zeer ſcherp, en bleek zwartagtig van kleur (*).

LINNÆUS zegt, dat deeze Vogel de grootte van een Rave heeft, terwyl hy den Steen-Uil met Goudgeele Oogkringen, die in Noord-Sweeden huisveſt, by den Koekkoek vergelykt. In dat geval komt hy overeen met de grootſten der gewoone Nagt-Uilen, die *Noctua major* genoemd worden by de Schryvers. Indien het de aangehaalde is van RAY, zou hy in 't Franſch *Hulote* heeten, in 't Engelſch *Owl*, in 't Hoogduitſch *Eule*, in 't Neerduitſch *Uil*, we-

(*) *Faun. Suec.* p. 17, 18.

wegens het naare huilende Geluid, dat hy maakt. De gewoone naam van deezen, egter, is *Kat-Uil*, in 't Hoogduitſch *Kautz* of *Kautzlien*, welke laatſte naam nogthans meer op den volgenden ſchynt te paſſen.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

Nuttigheid der Kat-Uilen.

De Kat-Uilen muizen ſterk, en men vindt in hunne Neſten een menigte Ongediert; weshalven de Boeren hun gaarn in de Schuuren en Stallen zien huisveſten. Zy leggen twee Eijeren, en, als men die met Hoender of Duiven-Eijeren verwiſſelt, gaan zy, even als de Kraaijen, niettemin met broeden voort; doch, zo dra zy bemerken dat het hun eigen Jongen niet zyn, vreeten zy die op. Zo de Uil met een Kat aan 't vegten raakt, gelyk ſomwylen gebeurt, ſcheiden zy niet van elkander, tot dat een van beiden dood gebleeven zy. Ook zyn deeze Dieren, hoe zeer in gedaante van den Kop en levensmanier naar elkander gelykende, altoos bittere Vyanden.

(11) *Uil met een gladden Kop, de Slagpennen wit; met vyf ryën van Vlakken.*

XI. *Paſſerina.* Klein Kat-Uiltje.

Dit is de kleinſte onder de ongehoornde, gelyk het Boom-Uiltje onder de gehoornde of Oor-Uilen. Men vindt hem ook, by de Schryvers,

(11) Strix Capite lævi, Remigibus albis; maculis quinque ordinum. *Faun. Suec.* 53 Noctua minima. GESN. *Av.* 620. ALDR. *Orn.* Libr. VIII. Cap. 7. WILL. *Ornith.* 69. Tab 13. RAJ. *Av.* 26. N. 6. ALBIN. *Av.* II. p. 12. T. 12. FRISCH, *Av.* Tab. 100.

II. AFDEEL V. HOOFDSTUK.

vers, onder den naam van *Noctua minor* en *minima* voorgesteld. BRISSON noemt hem, in 't Fransch, *la petite Chouette* of *la Chevechê*. EDWARDS heeft 'er, onder den naam van *little Owl*, een fraaije Afbeelding van gegeven, en FRISCH een zeer naauwkeurige, onder den tytel van *Noctua minima sive Funerea*, dat is, allerkleinste of Lyk-Uil. KLEIN noemt deezen *Noctua parva, aucuparia;* om dat men 'er gebruik van maakt tot het vangen van klein Gevogelte, gelyk Musschen en dergelyken; waar op ook de toenaam van *Passerina* sluit.

De grootte is omtrent als een Merel of zwarte Lyster, zegt LINNÆUS. Het Lyf van boven geheel Aschgraauw bruin, met witagtige stippen, van onderen t'eenemaal witagtig, met langwerpige bruine Vlakken. De Wieken van onderen met witte Vlakken, op vyf ryën geschikt, waar van de buitensten de kleinsten zyn. De Dekvederen der Wieken, zo boven als onder wit, en van buiten op de Wieken witagtige stippen, in vyf of zes ryën. De Staart heeft vier witte dwarsstreepen. De Kop is met een menigte witte stippen getekend, aan de zyden wit. De Bek geel met zwarte Hairtjes. De Pooten witagtig, van onderen geel, met zwarte Nagelen.

LINNÆUS zegt, dat dit Kat-Uiltje in holle Boomen huisvest, maar BRISSON, die 'er een in 't Kabinet van REAUMUR hadt, schryft 'er oude Gebouwen tot eene woonplaats aan toe.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

Hierom heb ik het liever *klein Kat-Uiltje* dan *Steen-Uiltje* geheten, als welke benaaming met het zeggen van den eerstgemelden, die het zekerlyk in Sweeden waargenomen heeft, weinig strooken zoude.

Amerikaansche Nagt-Uilen.

De Heer BRISSON beschryft, behalve de gemelde Kanadasche, nog drie vreemde Nagt-Uilen uit Zuid-Amerika, die altemaal ongehoornd zyn. Twee derzelven, uit Mexiko, waar van de eene aldaar *Chichictli*, de andere *Tolchiquatli* genoemd wordt, hebben, in 't aanzien, door de dikheid hunner Vederen, omtrent de grootte van een Hoen. De kleur is uit zwart, wit, geel en ros, gemengeld, De andere, die, volgens FEUILLEE, te *Coquimbo* gevonden wordt, zweemt naar onzen grooten Nagt-Uil, doch het Lyf is grys-vaal, met witte Vlakken gesprenkeld, de Buik en Staart vuil-wit. Men vindt deezen van KLEIN genaamd *Konyn-Uil*, welken naam die Pater 'er aan gegeven hadt, om dat hy zig verbeeldde, dat dezelve Holen in het Aardryk maakte, als de Konynen; hebbende 'er zulk een, by *Coquimbo* in Chili, gevangen in de ingang van een Gat; 't welk zo diep was, dat hy 'er geen Grond van peilen konde. Dit wordt egter, met reden, als een zeer nietig bewys aangemerkt.

Gebruik in de Geneeskunde.

Het Vleesch van deezen Uil, zegt FEUILLEE, smaakte den Matroos, die den Vogel op-at, zeer lekker, zo hy my verzekerde (*). Ik weet niet

(*) *Observat. Physiques*, pag. 562. Edit. de 1714.

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK.

niet, of men te Athenen, alwaar eertyds de Nagt-Uilen zeer menigvuldig waren, gelyk uit het bekende Spreekwoord (*) blykt, dergelyk gebruik van deeze Vogels maakte; doch dit is niet onwaarschynlyk: want te Rome, en op andere plaatsen van Italie, eet het gemeene Volk, nog hedendaags, allerley Roofvogelen, die men 'er zelfs ter Markt brengt. 't Is zeker, dat zy door de Israëlitische Wet veroordeeld waren. Niettemin zegt RABBI MOSES, in zyne Aphorismen, dat het Vleesch der Haviks- en Uilen-Pullen goed is van smaak, het Hart versterkt, en veel dienst doet aan de genen die Melankoliek en Krankzinnig zyn. Ook hebben de oude Genees-heeren hun Vleesch aangepreezen, als een zeer goed Middel tegen de Lammigheid. Hun Bloed heeft inzonderheid veel gerugts gemaakt, tot Geneezing der Aamborstigheid; doch GALENUS dreef reeds den spot met dit Geneesmiddel. Niet minder zeldzaam zal het voorkomen, dat de Eijeren der Kat-Uilen, week gekookt zynde, gegeten, de Dronkaarts een walg doen krygen van den Wyn. En, wat de Asch belangt, die door een buisje in de Keel zou moeten geblazen worden, om de Verzweering te doen doorbreeken, die binnen in de Keel haare zitplaats heeft; merkt ETMULLER aan, dat allerley Asch, met Honig gemengd, tot rypmaaking der Gezwellen dient. Even 't zelfde kan van de Gal en 't Vet gezegd worden.

In

(*) *Noctuas Athenas.*

In de Verzameling der Duitfche Akademie van Natuur-Onderzoekers (*), vindt men een byzondere Waarneeming van Doktor PAULLINI, die ons verhaalt, dat een Jongman, federt eenigen tyd lam geweeft zynde, te raad kreeg, een Kat Uil, of liever Kerk-Uil, voor 't Vuur te laaten droogen. Hy plukte hem, deedt 'er de Ingewanden uit, en, gezouten zynde, maakte hy 'er een Poeijer van, 't welk, met Bevergeil tot een Zalfje bereid zynde, hem diende om zyn Lighaam te beftryken: dit eenigen tyd gedaan hebbende was hy genezen. Men ziet ligtelyk, dat 'er grooter blyken noodig zouden zyn, om de geneezende kragten van die Afch te ftaaven!

II. AFDEEL. V. HOOFDSTUK. De Afch.

VI. HOOFDSTUK.

Befchryving van 't Geflagt *der* KLAAUWIEREN, *anders genaamd* Slagters *of* Slagtvogelen, *wegens hunne wreedheid in 't verfcheuren van 't klein Gevogelte; tot welken ook de Europifche en Karolinifche* Beemer, Snateraar *of* Zwarte Mantel, *wordt t'huis gebragt.*

Onder den naam van *Lanius* wordt, door den Heer LINNÆUS, thans een Geflagt van Vogelen befchreeven, waar op de Neder. duit-

Naam.

(*) *Ephemerid. Naturæ Curios.* Cent. 2. Ann. VI.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

duitſche Naam van KLAAUWIER niet onaardig is toegepaſt. Immers veelen derzelven hebben den Latynſchen Naam, waarſchynlyk, van het verſcheuren der Vogelen, daar zy zeer wreedelyk mede te werk gaan; even of zy vermaak hadden in dezelven levendig van elkander te plukken: weshalve men 'er, in 't Engelſch, ook den naam aan geeft van Slagter of Slagter-Vogel, *the Butcher-Bird*, en in 't Franſch, aan ſommigen, dien van *Ecorcheur* of Vilder. In 't Hoogduitſch noemt men ze ſomtyds *Wurg-Engel* of *Thorntraher*; dewyl men wil, dat zy op de Doornhaagen gaan zitten, en de Vogeltjes eerſt worgen, doorze met den Hals om de Doornen te draaijen, en dan van elkander plukken. Ook is 'er de naam van *Neuntboder* aan gegeven geweeſt; om dat men meende, dat zy, ieder dag, wel negen Vogelen om 't leven bragten. Hunne gelykheid in gedaante aan een Aakſter, heeft 'er in 't Franſch den naam aan doen geeven van *Pie-Griéche*, of gryze Aakſter, wegens de Aſchgraauwe kleur aan de zyden van 't Lyf; weshalve men den gemeenſten ook *Lanius Cinereus* genoemd vindt.

Kenmerken.

De Kenmerken zyn, volgens LINNÆUS, een taamelyk regte Bek, wederzyds naar de punt toe met een Tandje, aan den wortel naakt; de Tong ingeſcheurd. BRISSON zegt, dat zy vier Vingeren hebben, drie voor, één agter, ongevliesd en van elkander afgezonderd: de Pooten, tot aan de Schenkels toe, gevederd, den Bek

regt,

regt, van boven verhevenrond, aan den wortel zo dik als breed; de Bovenkaak naby de punt wederzyds uitgerand, en aan het end haakig omgekromd.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK. Soorten.

Hy, die deeze Vogelen, onder den laatstgemelden Geslagtnaam, in 't Fransch voorstelt, heeft dezelven, wegens 't getal der Vingeren en de gestalte van den Bek, met de Lysters in een zelfden Rang geplaatst. Zyn Geslagt bevat zes en-twintig Soorten, waar van de meesten uitheemschen zyn, en hy heeft vier Plaaten met Afbeeldingen derzelven gevuld. LINNÆUS geeft tien Soorten van Klaauwieren op, als volgt.

I. *Lanius cristatus.* Gekuifde Klaauwier.

(1) *Klaauwier met eene Wigvormige Staart, den Kop gekuifd, het Lyf rosagtig, van onderen Goud-geel en bruin gegolfd.*

Onder den naam van *rosse gekuifde Klaauwier* wordt deeze Vogel, die in Bengale huisvest, door EDWARDS afgebeeld en beschreeven. De Inwooners noemen hem aldaar *Churah.* Zyn grootte is, gelyk die der meeste Soorten van dit Geslagt, als een Leeurik, de langte van het end des Beks tot aan het uiterste van de Staart zes en een half Duim: die van den Bek zeven en een halve Linie, die van de Staart twee Duim agt Liniën, en van den middelsten Vinger, met den Nagel, zeven Liniën. De kleur

(1) Lanius, Caudâ cuneiformi, Capite cristato, Corpore rufescente, subtus fulvo fuscoque undulato *Syst. Nat.* X. Lanius fulvus cristatus. EDW. *Av.* 54. T. 54.

II. AFDEEL. VI. HOOFD-STUK.

kleur is van boven ros, van onderen vuil Oranje, met zwarte dwars-ſtreepen; een halfmaanswyze zwarte Vlak agter de Oogen: de Slagpennen bruin, aan de uiterſte randen bleeker, de Staartvederen van boven rosagtig van onderen grys. De Bek heeft aan den wortel eene Vleeſchkleur, die allengs donkerer en zwartagtig wordt aan de punt: de Vingers en Nagelen zyn zwart.

Kanadaſche. Pl. XXXII. *Fig.* 5.

Ik heb hier de Afbeelding ingevoegd van den gekuifden Klaauwier van Kanada, welken de Heer BRISSON, uit het Kabinet van den Heer AUBRY, in zyn Werk geplaatſt heeft. Deeze verſchilt niet merkelyk van den voorgaanden, dan dat hy van onderen bleek Aſchgraauw is; de Kuif en Borſt bleek-ros; de Staartpennen zwartagtig, aan de randen en toppen wit; het Lyf van boven rosagtig bruin. Ik weet niets van de eigenſchappen deezer Kuifklaauwieren.

II. *Excubitor.* Wagter.

(2) *Klaauwier, met eene Wigvormige Staart, die aan de zyden wit is; een gryze Rug, de Wieken zwart met een witte Vlak.*

LINNÆUS hadt deezen te vooren, onder de Sweedſche Dieren, by den naam van *Ampelis* beſchree-

(2) Lanius Caudâ cuneiformi, lateribus albâ; Dorſo cano. Alis nigris maculâ albâ. *Syſt. Nat.* X. Ampelis cœrulescens, Alis Caudâque nigricantibus. *Faun. Suec.* 181 Lanius Cinereus major. ALDROV. *Ornith.* L. 5. p. 386. WILL. *Ornith.* 53. t. 10. RAJ. *Av.* 18. ALB. *Av.* 2. p. 13. t. 13. Pica cinerea FRISCH. *Av.* t. 59.

ſchreeven. Men kan hem, zegt hy, aanmerken als een middelſoort, tuſſchen de Havikken, Raaven en Moſſchen. Het is de gemeene groote Klaauwier van Europa, hoewel doch niet grooter dan een Merel of zwarte Lyſter. De langte wordt van den Heer Brisson geſteld op negen Duim vier Liniën, de hoogte op zeven Duim, zeven Liniën, en die van den Bek op ongevaar een Duim.

II. Afdeel. VI. Hoofd. stuk.

De Italiaanen noemen deezen Klaauwier *Falconello* of Valkje, en niet ten onregte, dewyl men hem ſomwylen, gelyk de Havikken, op den Vogelvangſt afrigt, zo Rajus getuigt. Linnæus zegt, dat de Valkeniers 'er gebruik van maaken, om de Valken te onderwyzen. Zyn gewoone Leeftogt beſtaat uit Inſekten; doch hy aaſt ook wel op 't Gevogelte, en is zeer ſtout, taſtende zelfs Merels aan, en die verſcheurende. Men ziet hem zelden te roeſten zitten, dan in de top der Boomen, of boven op een Haag; uitgenomen in de Herfſt, en, geduurende dat Saizoen, hoort men hem op verſcheide Toonen zingen. Des Winters houdt hy een zelfden Toon, die zig van verre duidelyk laat hooren; omtrent als 't Geluid van een Kat-Uil, die zynen makker roept: ſchreeuwende vry aangenaam *bouïn*, *bouïn*, dat hy dikwils herhaalt. Zyn Neſt maakt hy van Mos, Wolle of Katoengras, met een bodem van Hey; het is van binnen met eenige vezeltjes Hooy bekleed. In het Neſt vindt men gewoonlyk zes Jongen, die

 naar

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

naar de Ouden niet gelyken, dan door den Bek, Pooten en Klaauwen: zy hebben, naamelyk, nog maar de wortels der Vederen, trekkende naar het groen.

III. *Collurio.* Schat-Aakfter.

(3) *Klaauwier met eene Wigvormige Staart, de Rug grys, de vier middelfte Staartpennen van de zelfde kleur, den Bek Loodverwig.*

Behalve den witten Klaauwier en den grooten of allergrootften, die zeer zeldzaam voorkomen, is 'er een kleinere gemeene, waar aan de Engelfchen den naam van *Wood-Chat* of Bofch-Kat geeven, en dien de onzen *Schat-Aakfter, Hankwerk* of *Vinkenbyter* noemen, zo men wil. De Latynfche of liever Griekfche Naam is *Collurio*, de Italiaanfche, by Bononie, *Buferula.* De grootte is omtrent als die van onze eerfte Soort. De kleur verfchilt in 't Wyfje grootelyks van die in 't Mannetje. Dit laatfte is van boven driekleurig, van onderen wit met ros gemengd, met een zwarte Streep door de Oogen, wederzyds: het Wyfje is van boven ros, met bruin overdwars geftreept: van onderen rosagtig vuilwit; de Borft en Zyden met bruine Streepen getekend. Wegens deeze kleur van 't laatftge-

(3) Lanius Caudâ fubcuneiformi, Dorfo grifeo, Rectricibus quatuor intermediis unicoloribus; Roftro plumbeo. *Syft. Nat.* X. Ampelis Dorfo grifeo, maculâ ad Oculos longitudinali. *Faun. Suec.* 180. T. 2. f. 180. Lanius tertius. WILL. *Ornith.* 54. RAJ. *Av.* 18. ALB. *Av.* 2. p. 18. T. 14. 15. Pica media, Lanius medius. FRISCH. *Av.* T. 60.

gemelde, geeft 'er de Heer BRISSON den naam van *Pie-grièche rousse* aan.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

Van deezen Vogel wordt gezegd, dat hy, gelyk de groote Klaauwier, zes Eijeren legt, die wit zyn, doch aan het stompe end een roodagtige Kring hebben. Zyn aart is even de zelfde, in het eeten van Insekten en Vogeltjes, met welke laatsten hy speelt als een Kat met den Muis; pikkende 'er het Brein uit. Hy houdt zyn prooy in de eene Poot, en eetze, middelerwyl op den anderen rustende, gelyk de Roofvogelen meer doen. Verschrikt zynde schreeuwt hy yzelyk, beweegt zyne Staart heen en weer, en houdt ze opgeheven. De Bouwlanden worden door hem van Muizen gezuiverd, en hy zoekt 'er ook veel Torren en ander Ongedierte uit. Het is hem onverschillig, of hy op Distelen of Struiken zitten gaa, doch gemeenlyk onthoudt hy zig in 't Geboomte.

(4) *Klaauwier, op den top van 't Hoofd zwart, met een roodagtige Streep overlangs.*

IV. *Tyrannus.* Tyran.

Men vindt deezen door CATESBY, die 'er een naauwkeurige Afbeelding van geeft, de *Vliegenvanger met een rooden Krans* geheten, en hy zegt, dat de Engelschen hem *Tyrant* noemen, dat zo veel zegt als Tyran. FRISCH geeft

(4) Lanius Vertice nigro: Striâ longitudinali fulvâ. *Syst. Nat.* X. Muscicapa coronâ rubrâ. CATESB. *Car.* I. p. 55. T. 55. Pica Americana cristata. FRISCH. *Av.* 4. T. 62.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

geeft 'er, onder den naam van *Amerikaansche gekuifde Aakster*, ook een nette Figuur van. De grootte is omtrent als die der voorgaanden: de kleur van boven grys-bruin, van onderen wit; aan de Borst bleek Aschgraauw: de Kop van boven zwart, met de Vederen aan den Wortel geel; de Slagpennen bruin, met rosse randen. Boven de Neusgaten, en om de Keel, steeken langagtige zwarte Hairtjes uit, voorwaards gekeerd en styf als Varkens-borstels. De Bek, Pooten en Klaauwen zyn zwartagtig bruin.

Van deezen Vogel wordt getuigd, dat hy van allerley Insekten leeft. Hy maakt zyn Nest op de toppen van Boomen en Haagen. Terwyl het Wyfje broedt, worden alle andere Vogelen, zelfs Valken en Arenden, door het Mannetje ver van het Nest weggejaagd. Men vindt ze op 't Eiland St. Domingo: in de Maand April wordt Virginie en Karolina door hun bezogt, alwaar zy hunne Jongen teelen.

Klaauwier van Cayenne. Pl. XXXII. *Fig.* 4.

De Heer BRISSON, door wien deeze Vogel in zyn Geslagt der Vliegenvangeren geplaatst is, beschryft nog vyf andere *Amerikaansche Tyrannen*, waar onder een is met een zeer lange gevorkte Staart, die uit Kanada gekomen was; één van St. Domingo, één van Brasil en twee van Cayenne. Ik heb hier, uit zyne menigte van Afbeeldingen, die gebruikt van eenen *Klaauwier van Cayenne*, wiens Kop zwart is, en de Keel witagtig; het Lyf Aschgraauw, doch met overlangse Streepjes getekend: zo

dat

dat dezelve zig als gevlakt vertoont. De Slag- en Staartpennen zyn zwart.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

V. *Carnifex.* Beul.

(5) *Klaauwier met het Lyf rood, een band om de Oogen; de tippen der Slag- en Staartpennen zwart.*

Van deezen, dien EDWARDS onder den naam van *roode Surinaamsche Vogel* beschryft, en zeer fraay afbeeldt, wordt door hem getuigd, dat die in gestalte en grootte veel overeenkomst heeft met den Europischen Beemer of Zyde-Staart. De kleur is over 't geheele Lighaam rood, maar donkerer aan de zyden van den Kop, aan den Hals, Borst, op de Rug en Vleugelen; waar by het heldere hoog-rood van den top des Hoofds sierlyk afsteekt en uitmunt. Even zo helder rood is ook het onderste van het Lyf en de Staart; doch de tippen van derzelver Vederen zyn zwart, de Pooten en derzelver Vingeren bruinagtig geel.

VI. *Schach.*

(6) *Klaauwier met het Lyf geel-agtig, het Voorhoofd en de Vleugelen zwart.*

De Heer OSBECK heeft deezen Klaauwier, dien ik onder dit Geslagt van BRISSON niet aangetekend vind, op zyne Reize in China waarge-

(5) Lanius Corpore rubro, fasciâ Oculari, Remigum Rectricumque apicibus nigris. *Syst. Nat.* X. Garrulus ruber Surinamensis. EDW. *Av.* 39. Tab. 39.

(6) Lanius Corpore lutescente, Fronte Alisque nigris. *Syst. Nat.* X. Lanius A-Scack. OSB. *It.* 227.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

genomen, alwaar die *A-Schack* geheten wordt. De grootte is als der voorgaanden; de Kop en Hals zyn van boven grys: de Hals van onderen witagtig; de Rug en Buik Schulpkleurig. De Slagpennen zyn zwart; de eersten in rang wit aan den wortel, de tweeden aan de tippen.

VII. *Senator.* Roodkop.

(7) *Klaauwier met de Staart ongesplitst; het Lyf van boven zwart, van onderen wit; het Agterhoofd gepurperd.*

Deeze Vogel, zegt ALBIN, heeft de grootte van den Aschgraauwen Klaauwier. De top van 't Hoofd en 't bovenste van den Hals zyn bleekrood of bruin: de Veders, die het voorste van den Kop dekken, als ook die rondom de Oogen en aan de zyden van den Hals zyn, hebben een donker-bruine kleur; gelyk ook die van de Rug, Vlerken en Staart, uitgenomen een langwerpig wit merk, op ieder Schouder, en een groote Vlak van de zelfde kleur op de Wieken, wederzyds. De Bek is zwart, de Neusgaten klein en rond, de Bovenkaak, aan den wortel, met een witte Streep. De Oogkring is vuil-wit; de Keel, Borst en Buik, wit; de Dyën helder Aschgraauw, naar bruin trekkende: de Pooten donker en de Nagelen zwart.

WILLOUGHBY beschryft een dergelyken, aan den Rhyn geschooten, wiens Kop hoogrood was,

(7) Lanius Caudâ integrâ, Corpore supra nigro subtus albo, Occipite purpureo. *Syst. Nat.* X. Lanius rubro Capite. ALBIN, *Av.* II. pag. 15. Tab. 16.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

was, en de Staart omringd met een witte Streep als een Parabool, zynde de ruimte daar binnen zwart: weshalve ik hem liever *Roodkop* noem dan Purpernek.

VIII. *Cærulescens* Vorkstaart.

(8) *Klaauwier met de Staart als een Schaar, het Lyf blaauwagtig zwart, den Buik wit.*

De Heer EDWARDS hadt deezen, die in Bengale huishoudt, en aldaar, in de Landtaal, genoemd wordt *Fingah*, gevonden in eene Verzameling te Londen. Hy geeft 'er den naam aan van *Vorkstaartige Indiaansche Slagter-Vogel*; hoewel de Staart, zegt hy, hem daar van schynt af te zonderen. De Bek is dik en sterk, als die van een Havik gekromd, doch wat langer, met vry groote Neusgaten, en aan den wortel met styve Hairtjes bezet. De geheele Kop, Hals, Rug en Dekvederen der Vleugelen, zyn glimmend zwart, met een glans van blaauw, purper en groen, naar den verschillenden stand ten opzigt van het Licht. De buitenste Slagpennen zyn zwartagtig bruin, gelyk ook de Staart, welker middelste Pennen kortst zyn, de buitensten langst met witte punten.

Kaapsche. PL. XXXII. *Fig.* 6.

Ik voeg hier nevens de Afbeelding van een Kaapschen Klaauwier, die door zyne Staart eenigermaate naar den Bengaalschen zweemt, zynde

(8) Lanius Caudâ forficatâ, Corpore nigro cærulescente, Abdomine albo. *Syst. Nat.* X. Lanius Caudâ forcipatâ. EDW. *Av.* 56. Tab. 56.

II. AFDEEL. VI. HOOFD-STUK.

de door den Abt DE LA CAILLE, geduurende zyn verblyf aan de Kaap der Goede Hope, den Heer REAUMUR toegezonden, en in deszelfs Kabinet geplaatst: waar uit de Heer BRISSON hem aldus beschryft. Hy is een weinig kleiner dan de Europische groote Klaauwier. De Kop, het bovenste van den Hals, de Rug, Stuit, de bovenste Dekvederen van de Staart en die der Schouderen, zyn zwartagtig van kleur: de Keel, het onderste van den Hals, de Borst, Buik, Zyden en onderste Staartpennen, zyn wit; gelyk ook de Pooten, ten grootsten deele. De twee middelste Staartpennen zyn langer dan de zydelingse, die allengs korter worden, zynde de buitenste wederzyds de allerkortsten. De Bek, Vingers en Nagelen, zyn zwartagtig. Hy heeft dergelyke borstelige Veertjes aan de Neusgaten en op de hoeken van den Bek, als andere Soorten van dit Geslagt.

IX. *Jocosus.* Snaak.

(9) *Klaauwier met de Staart ongespliist, het Lighaam grys, het onderste Ooglid purper, den Aars Bloedkleurig.*

Deeze wordt van de Chineezen *Kaukai-Kann* geheten; zo de Heer OSBECK, die hem uit China medegebragt heeft, verhaalt. Zyn Bek is zwart, de Kop van boven zwart, aan de zyden en Keel wit: de Rug grys-bruin: de Hals van

(9) Lanius Caudâ integrâ, Corpore griseo, Palpebrâ inferiore purpureâ, Ano Sanguineo. *Amœnit. Acad.* IV. p. 238.

van onderen Afchgraauw met een bruinen Band: de Borft en Buik omtrent van de zelfde kleur: de plaats van den Aars bloedverwig. Zyn Wieken zyn rondagtig met bruine Slagpennen: de Staartpennen omtrent even lang, minder ftyf, zwartagtig; de buitenfte aan den top, naar binnen toe, wit: de Voeten zwart, met vier Vingeren, welker agterfte dikker is dan de anderen.

II. AFDEEL. VI. HOOFDSTUK.

(10) *Klaauwier met de Staart ongefplift, wiens Slagpennen, die aan de grootften volgen, gekleurde Vliezige tippen hebben.*

X. *Garrulus.* Beemer.

Op veelerley wyzen is deeze Vogel geplaatft geweeft. De Ouden hebben hem *Garrulus Bohemicus* geheten, en 'er wonderen van verhaald, zo ten opzigt van zyne inwendige gefteldheid, als van zyn Vernuft. Ook noemden zy hem *Ampelis*, om dat hy Befiën of Beffen eet, en hier van is de Geflagtnaam afkomftig, welken de Heer LINNÆUS voorheen gebruikte, toen deeze Beemer, met en benevens de gemeene Europifche Klaauwieren, in de rang der Mosfchen, en wel tusfchen de *Sitta* en *Loxia*, gefchikt werdt (†). De Afbeelding van GESNE-

RUS

(10) Lanius Remigibus fecundariis apice membranaceo colorato, Caudâ integrâ. *Syft. Nat.* X. Ampelis Remigibus quibusdam apice membranaceo terminatis. *Faun Suec.* 179. Garrulus Bohemicus GESN. *Av.* 703. ALDR. *Orn.* l. 12. c. 18. WILL. *Orn.* 90. t. 20. RAJ *Av.* 85. ALB. *Av.* 2. p. 25. t. 26. FRISCH *Av.* 32. f. 1. Garrulus Carolinenfis. CATESB. Car. I. p. 46. t. 46.

(†) Zie *Syft. Nat.* Ed. VI. p. 30. & *Faun Suec.* p. 67.

II. AFDEEL. VI. HOOFD-STUK.

RUS is in 't Werk van JOHNSTON op Tab. XLIII., onder den tytel van *Picæ glandariæ genus*, geplaatst. Weinigen, egter, brengen hem tot de Aaksters, hoewel de Naam van *Garrulus* zekere Klapagtigheid schynt aan te duiden; daar men mede zien zal op 't woord *ziziri*, 't welk hy dikwils herhaalt, en weshalve sommige Duitschers hem *Zinzerelle* noemen, en de Engelschen *Boheemsche Gaay* of *Snateraar*, de Franschen *Jaseur de Boheme*. Sommigen geeven 'er ook den Naam van *Wipstaart*, *Sneeuwvogel* en *Zyde-Staart* aan; doch de gemeene Naam, in 't Nederduitsch, is *Beemer* of *Zwarte Mantel*.

Dit Vogeltje is maar weinig grooter dan een Leeurik, en verschilt derhalve in grootte naauwlyks van de andere Klaauwieren. Het is gekuifd; bruinagtig graauw over 't geheele Lyf, doch naar den Kop toe bruin-wit, en geheel zwart aan de Keel, by de Oogen en Neusgaten, aan den Bek, Pooten, Slag en Staartpennen, welke laatsten egter geele tippen hebben. 't Schynt dat de Staartpennen zagter zyn dan gewoonlyk. De Oogkringen zyn rood. Het onthoudt zig in de Bosschen van Europa, en leeft van veelerley Besiën of Vrugten, gelyk de Lysters, doch Druiven en Jeneverbessen bemint het meest.

Karolinische.

Als eene Verscheidenheid wordt, tot deeze Soort, van den Heer LINNÆUS gebragt de *Karolinische Snapper* van CATESBY, dien de Mexikaanen *Caquantototl* noemen, en KLEIN de *Karolinische klappende Lyster*. EDWARDS geeft daar van

van ook eene naauwkeurige Afbeelding (†), waar uit blykt, dat de kleur van 't boven-Lyf rosagtig is, die van 't onder-Lyf geel; de Borst wit, de Slagpennen zyn blaauwagtig Aschgraauw, gelyk ook de Pooten en Staart, die Goud-geel is aan 't end. Hy zegt, dat de Wyfjes niet zo helder gekleurd, noch ook op de Vleugels met donker-roode stippen als Zegel-Lak getekend zyn, gelyk de Mannetjes van deeze Vogelen. Zy zyn gekuifd, even als de Europische Beemer.

II. AFDEEL. VI. HOOFD-STUK.

VII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* PAPPEGAAIJEN: *derzelver onderscheiding in* Ara's *of* Westindische Raaven, Kakatoes, Lorys, Pappegaaijen, Parkieten *en* Parkietjes, *volgens den Heer* BRISSON. *Derzelver menigvuldige* Verscheidenheden *toegepast op de* Soorten, *die* LINNÆUS *opgeeft. Hunne Naam, Woonplaats, Eigenschappen en Gebruik.*

Verdeeling van LINNÆUS.

HEt Kenmerk van den tweeden Rang der Vogelen by den Heer LINNÆUS, is, dat zy den Bek eenigermaate samengedrukt aan de zyden, of als een Mes hebben, met eene bultige of ronde Rug, dat is als een Snoeimes of

(†) *Av. Tom.* V. Pl. 242.

II. AFDEEL. VII HOOFD-STUK.

of als een Zikkel; om zig duidelyker uit te drukken. De Pappegaaijen hebben daar in de eerste plaats, waar onder hy twee Hoofd-verdeelingen maakt, naamelyk de eene van *langstaarten*, die de Staart Wigswyze hebben, de andere van *kortstaarten*, met de Staart aan 't end gelyk of breed. De Heer BRISSON maakt een andere onderscheiding, in zyn Pappegaaijen-Geslagt, spreekende daar van aldus.

Onderscheiding van BRISSON.

De Vogelen van dit Geslagt zyn ongelyk van dikte: sommigen, naamelyk, komen in Lyvigheid naby aan de Hoenderen; anderen gaan een Lyster, ja een Leeurik, naauwlyks te boven. Onder de grooten, zo wel als onder de kleinen, heeft de eene Soort de Staart zeer lang, de andere veel korter. De grooten, met een zeer lange Staart, noemen wy *Ara's*, in 't Latyn *Aræ*, en de Engelschen heeten ze *Maccaos*. Van de grooten, wier Staart kort is, zyn sommigen bykans geheel wit, en deeze noemen wy *Kakatoes*, in 't Latyn *Cacatuæ*, en de Engelschen geeven 'er den naam van *Cockatoons* aan; in anderen heeft de roode kleur de overhand, welken wy, zo wel als de Engelschen, *Lory's* noemen, in 't Latyn *Lorii*: anderen, eindelyk, zyn met verscheide kleuren gemengeld, en wy geeven 'er den naam aan van *Perroquets*, in 't Latyn *Psittaci*, en de Engelschen heeten dezelven *Parrots*. De kleinen, die de Staart lang hebben, noemen wy *Perruches*, in 't Latyn *Psittacæ*, de Engelschen *long-tail'd Parrakeets*

of

of langſtaartige Parkieten. De zodanige kleinen, voor 't laatſt, welker Staart kort is, worden van ons *petites Perruches*, in 't Latyn *Pſittaculæ*, en in 't Engelſch, eenvoudiglyk, *Parrakeets*, dat is Parkietjes, genoemd. II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Op deeze wyze heeft BRISSON byna honderd Soorten of Verſcheidenheden van Vogelen, in dit Geſlagt, als by Afdeelingen geplaatſt; waar van ik, om de aardigheid, de Naamen zal opgeeven. Verſcheidenheden van Pappegaaijen.

ARA'S of MACCAO'S, zeven in getal.

1. De Ara van Braſil.
2. Die van Jamaika (1).
3. De blaauw en geele van Jamaika.
4. De blaauw en geele van Braſil (2).
5. De gemengelde van de Molukkes.
6. De groene van Braſil (5).
7. De groen en roode van Braſil.

KAKATOES, vyf in getal.

8. De gewoone witte.
9. Die met een geele Kuif (16).
10. Die met een roode Kuif.
11. De kleine Kakatoe.
12. De Kakatoe met roode Wieken en Staart. (19).

LORY'S, zeven in getal.

13. De Lory van Ceram. (22).
14. De Lory van de Molukkes (21).
15. Die uit Ooſtindië (23).
16. Die van de Philippynſche Eilanden (24.
17. De Braſiliaanſche.
18. Die met een Halskraag uit Indie.
19. De Amboineeſche.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

PERROQUETS of PAPPEGAAIJEN, vier-en-dertig.

20. De geelkoppige van Jamaika.
21. De blaauwkoppige van Brasil.
22. De Pappegaay van Barbados.
23. Die van Caijenne (15).
24. De roodkoppige van Brasil.
25. Die met een rooden Keel van Jamaika (34).
26. De Pappegaay van Martinique (26).
27. Die met een rooden Keel van Martinique.
28. De blaauwkoppige van Guajana.
29. De blaauwkoppige van Martinique.
96. De blaauwkoppige uit Indie (29).
30. Die met een rood Voorhoofd van Brasil (30).
31. De Amazoon.
32. Dezelve met een geel Voorhoofd.
33. De Amazoon met een blaauwen Keel.
34. De Amazoon met een Bek van verscheiderley kleuren.
35. De Brasiliaansche Amazoon.
36. De Amazoon van Jamaika (4).
37. De bonte Amazoon (27).
38. Die met een geelen Keel.
39. De Chineesche Pappegaay.
40. De Amerikaansche (31).
41. Die van 't Eiland Luçon.
42. Die met een witten Borst van Mexico (33).
43. De veelkleurige uit Indië (32).
44. De Pappegaay van Guadaloupe.
45. Die van Nieuw Spanje (18).
46. De blaauwe van Guajana (25).
47. De geele Pappegaay.

48.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

48. De geele van Cuba (28).
49. De Afchgraauwe van Guinée (20).
50. De Afchgraauwe van Brafil.
51. De bruine Pappegaay.
52. De Perroquet Mascarin (3).
53. De zwarte Pappegaay van Madagaskar (17).

PERRUCHES of PARKIETEN, agt-en-twintig.

54. De gemeene groene (13).
55. Die met een Halskraag (9).
56. De Indifche met een Halskraag.
57. Die met een Halskraag van 't Eiland Bourbon.
58. De Parkiet van Guadaloupe.
59. De Parkiet van Guajana.
60. Die van Caijenne.
61. De Brafiliaanfche.
62. De Brafiliaanfche met een rood Voorhoofd (11).
63. De Indiaanfche.
64. Die van Gingi in Ooftindië.
65. De roodkoppige van Gingi.
66. De Bengaalfche Parkiet.
67. De Karolinifche (8).
68. De Illinoifche uit Noord - Amerika (10).
69. Die van Martinique (12).
70. De blaauwkoppige Parkiet.
71. De Japanfche.
72. De bonte van Amboina.
73. De Indiaanfche bonte (14).
74. De geele van Brafil.
75. De geele van Mexiko.
76. De Angolafche geele (7).
77. De roode van Borneo (6).
78. De Indiaanfche roode.
79. De roode van Amboina.
80. De roode gekuifde van 't Eiland Java.

II. Afdeel. VII. Hoofd. Stuk.

PETITES PERRUCHES, of PARKIETJES, zestien.

81. Brasiliaansch Parkietje.
82. Roodkoppig van Brasil.
83. Blaauwgattig van Brasil (37).
84. Malaks Parkietje.
85. Guineesch (35).
86. Indiaansch. (36).
87. Parkietje van de Philippynsche Eilanden.
88. Van Madagaskar.
89. Met een geele Keel.
90. Geelkoppig van Brasil.
91. Geel Parkietje van Brasil.
92. Parkietje van Senegal.
93. Bruin van Brasil.
94. Gekuifd.
95. Gekuifd van Mexiko.
97. Goudwiekje.

Kenmerken.

De byzondere Kenmerken van dit Geslagt van Vogelen zyn, volgens Brisson; dat zy vier Vingeren hebben, ongevliesd, twee voor, twee agter: allen omtrent tot den wortel toe van één gescheiden: de Dyën gevederd, tot aan de Schenkels: den Bek kort, haakswyze, van boven rond, dikker dan breed. Volgens Linnæus is de Bek krom, de Bovenkaak beweeglyk, met Wasch voorzien: de Tong Vleezig, stomp, ongesplitst: de voor- Vingeren en agter-Vingeren, ieder twee.

Soorten van Linnæus,

Uit de gemelde Onderscheiding blykt, dat de Ara's en Parkieten zouden moeten begreepen zyn in de eerste Afdeeling van Linnæus, welke de langstaartigen bevat; de Kakatoes, Lorys, Pappegaaijen en Parkietjes, in de laatste, naamelyk onder de kortstaartige. Dit heeft

ook

ook nagenoeg plaats, volgens het Aanhangſel van 't Werk van den Franſchen Heer, alwaar onder 37 Soorten, die de Sweedſche Hoogleeraar heeft, van de 15 der langſtaartigen *drie* tot de Ara's betrokken worden en *negen* tot de Parkieten: van de 22 der Kortſtaartigen, *twee* tot de Kakatoes, *vier* tot de Lorys, *twaalf* tot de Pappegaaijen en *drie* tot de Parkietjes. Dit maakt te ſamen 33 Soorten: zo dat 'er ſlegts vier overſchieten, naamelyk drie onder de eerſte Afdeeling, die volgens BRISSON tot de Pappegaaijen behooren, niet tegenſtaande LINNÆUS dezelven onder de Langſtaartigen telt: te weeten zyn 3. 4. en 15. Soort, en de 29, dat een kortſtaartige Blaauwkop is, die veel ſchynt overeen te komen met de Indiſche Pappegaay, Nomm. 96, van BRISSON uit EDWARDS ontleend.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

't Verſchil, derhalven, tuſſchen deeze twee Autheuren, is in dit Geſlagt van Vogelen niet groot, en beſtaat voornaamelyk daar in, dat de Franſchman omtrent driemaal zo veel Soorten of Verſcheidenheden heeft; doch daar over zal niemand zig verwonderen. Ook heb ik deeze Lyſt, als de kompleetſte dien men ooit gehad heeft van deeze Vogelen, hier in gevoegd, en tuſſchen haakjes () aangeweezen, welke Soorten van LINNÆUS met die van BRISSON overeenkomſtig zyn. Eer ik tot de beſchryving der gemelde Soorten overgaa, zal ik van de algemeene Eigenſchappen der Pappegaaijen ſpreeken.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

De Nederduitſche Naam is buiten twyffel afkomſtig van 't Griekſche woord *Papagas*, en 't Latynſche *Pſittacus* van *Pſittakos*, dat van een vermaarde Stad aan de Tigris zou af te leiden zyn. De Engelſche en Franſche Naamen, *Parrot* en *Perroquet*, hebben zy van hun praaten of klappen. Voorts is de Naam van Pappegaay, met eenige verandering, ook in alle Europeaanſche Taalen byna in gebruik.

Woonplaats.

Deeze Vogelen vindt men, van allerley Soort, byna in alle de Wereldsdeelen, buiten Europa, gelyk uit den voorgeplaatſten Lyſt blykbaar is. In eenigen, egter, zyn zy meer dan in anderen, en ſommigen onthouden zig menigvuldig op de Specery-Eilanden van Ooſtindië, alwaar men die hoog en ſierlyk gekleurde Lorys in menigte ontmoet. De gewoone: Pappegaaijen, egter, zyn overvloedigſt in Zuid-Amerika, en op de Weſtindiſche Eilanden. Zeker Geweſt, op 't Zuid-end van Afrika, plagt deswegens genoemd te worden het Land der Pappegaaijen. In Ethiopie, en in 't Land der Negeren aan de Kuſt van Guinée, worden zy dikwils als een Plaag aangemerkt, doordien zy zo veel ſchade doen aan het Koorn, inzonderheid aan die Soort, welke Turkſche Tarwe genoemd wordt. Hierom worden zy dikwils, zo aldaar als in Amerika, geſchooten, en de Inlanders eeten hun Vleeſch, dat egter dikwils niet al te lekker is; dewyl het den ſmaak aanneemt van de Vrugten, die zy eeten. Wanneer zy ge-

geaaſt hebben op Acajou-Nooten, zo is hetzelve taamelyk aangenaam; als de Beſſen van Kampêche-hout hunne Spyze zyn geweeſt, dan ruikt hun Vleeſch zeer lieflyk. Van ſommige Graanen of Zaaden worden zy by uitſtek vet, en de Speceryën zetten hun Vleeſch een byzondere geur by; doch, als zy bittere Zaaden gegeten hebben, is het door bitterheid byna oneetbaar. Het Zaad van den Katoenboom maakt hun dronken, zo dat zy zig gemakkelyk met de Handen grypen laaten. Ondertuſſchen wordt het Zaad van Baſterd-Saffraan, dat een vry ſterk Purgeermiddel voor den Menſch is, van hun zonder eenig hinder genuttigd. Zeer gaarn onthouden zy zig op den Boom, die de Muskaatnooten draagt: 't zy dat de reuk of ſmaak der Vrugten, of de aangenaame lommer in dat heete Geweſt, daar dezelve groeit, hun aanlokke.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Eigenſchappen.

Men wil, dat de Pappegaayen twee Eijeren leggen, die beurtlings van het Mannetje en Wyfje gebroed worden. By ſommigen hebben zy omtrent de grootte van Duiven-Eijeren, en zyn, even als die der Patryzen, met verſcheide Stippen getekend en gevlakt. Zy maaken hunne Neſten in gaten, die zy in de Boomen vinden of daar in uithollen met hunne Bekken, en leggen daar de Eijeren op eenige Pluimen neer, zo LABAT verhaalt. Andere Schryvers melden, dat de Pappegaaijen hunne Neſten maaken in zulke Gaten, daar een andere Vogel

 te

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

te vooren genestеld heeft; ten einde hunne Jongen droog zouden mogen leggen. Dit is niet onwaarschynlyk, wanneer men de behendigheid en list in aanmerking neemt, waar mede deeze Vogelen zyn begaafd. Zy voegen 'er by, dat het getal hunner Jongen wel drie, vyf of zeven is; doch dat men 'er zelden meer dan twee of drie magtig wordt; als daar toe genoodzaakt zynde den Boom om ver te hakken; die dan, door 't vallen, eenigen om 't leven brengt of doet wegvliegen.

Een heet Klimaat is deeze Vogelen eigen: weshalve men de genen, die in Europa worden overgebragt, zorgvuldig voor de Koude moet beschutten. Zy leeven 'er nogthans taamelyk lang, doch zyn aan zekere Kwaal onderhevig, welke met de Vallende Ziekte eenige overeenkomst schynt te hebben. Alle Vrugten, byna, die van de Menschen gegeten worden, zyn hun aangenaam, doch inzonderheid beminnen zy de lekkersten, en houden veel van Banket, Brood in Wyn geweekt en klontjes Suiker. Peterselie, egter, wordt gezegd een Vergift te zyn voor deeze Vogelen. Hun geklap of praaten is het gene, waar mede zy den Mensch verlustigen; zo wel als hunne schoone kleur en aardige potseryën. De Werktuigen hunner Spraak heb ik reeds beschreeven. (*).

In

(*) Zie bladz. 32.

In de Zestiende Eeuw hadt men, in Nederland, *Gaayschutten*, en het schieten naar den Pappegaay heeft nog jaarlyks, hier en daar, plaats, zynde waarschynlyk van die Schutteryën afkomstig; gelyk dezelven, misschien, om het Landvolk te leeren mikken verordend waren. Men schoot toen naar den Gaay met Bouten, door middel van Boogen; de Schuttebroeders hadden een Kaloor aan, en die den Vogel trof wierdt Koning, zo het schynt; moetende dan den Pappegaay bezorgen tegen 't volgende Jaar, voor den gemeenen Inleg der Schutteren, eer zy schooten. Zulk een Schut werdt, in den jaare 1519, in 't Dorp St. Maarten opgeregt, dat zynen Schietdag 's Maandags na Pinksteren hadt. Het Dorp St. Pankras werdt, in 't voorste des Jaars 1527, met dergelyk een Gaay-Schut bevoorregt (†). Hedendaags wordt gemeenlyk maar een Houten Pappegaay, op een hoogen Staak, daar toe gebruikt, en men schiet 'er met Kogels uit Snaphaanen zo lang naar, tot dat één van 't gezelschap den Vogel getroffen hebbe, zo dat hy van boven neder tuimelt; en deeze wint dan den gestelden Prys.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. Gaayschutten.

Thans kome ik tot de beschryving der Soorten van dit Geslagt van Vogelen.

(†) *Kronyk van Medenblik.* bl. 148-157.

(1) *Pap-*

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

I. *Macao.* Westindische Raaf.

(1) *Pappegaay met een lange Staart, rood van kleur, de Slagpennen van boven blaauw, van onderen ros, de Wangen kaal en gerimpeld.*

Deeze is een der grootsten van het Pappegaaijen-Geslagt, en stondt als zodanig, met den volgenden, reeds te boek by de Ouden. Men geeft 'er den naam aan van *roode* en *rood-blaauwe*, of ook van *groote* Pappegaay van *Macao*, en noemt hem dus ook enkel *Maccao* of *Ara*; hoewel hy egter, in onderscheiding van de tweede Soort, *Araracanga* genoemd wordt. Het Lyf is van grootte als een Kapoen; de Staart, die zeer puntig is, wegens het uitsteeken der twee middelste Pennen, één Voet en omtrent agt Duimen lang: de Bovenkaak wit, de Onderkaak zwart. Hy onthoudt zig in Zuid-Amerika, en inzonderheid in Brasil; weshalve men hem, verkeerdelyk, *Oostindische Raaf* genoemd heeft: misschien, om dat men meende, dat de Naam van *Macao*, in China, afkomstig ware.

II. *Ararauna.* Blaauw-geele.

(2) *Pappegaay met een lange Staart, van boven blaauw; de Wangen kaal, met gepluimde streepen.*

Dee-

(1) Psittacus macrourus ruber, Remigibus supra cœruleis, subtus rufis, Genis nudis rugosis. *Syst. Nat.* X. 44. Psittacus Caudâ cuneiformi, Temporibus nudis rugosis. *Syst. Nat.* VI. 18. Psittacus maximus alter. ALDR. *Ornith.* L. II. C. 3. WILL. *Ornith.* 73. RAJ. *Av.* 29. ALBIN, Av. I, p. 11. T. 11. EDW. *Av.* 158. T. 158. Psittacus eryhrocyaneus. GESN. *Av.* 721. Araracanga MARGR. *Bras.* 266.

(2) Psittacus macrourus supra cœruleus, Genis nudis, lineis plumosis. *Syst. Nat.* X. Psittacus Caudâ cuneiformi, Temporibus nudis, lineis plumosis. *Syst Nat.* VI.

Psit-

Deeze wordt, in Zuid-Amerika, *Araraûna* genoemd, doch gemeenlyk de *blaauw-geele* Pappegaay of Ara, en hy ſtaat, zo wel als de voorgaande, onder den naam van allergrootſte Pappegaay by de Ouden bekend. Hier te Lande noemt menze beiden, doorgaans, *Weſtindiſche Raaven.* De Kleur is in 't Wyfje, aan de Borſt, Buik en Staart, van onderen, geel; in het Mannetje, rood: boven op 't Lyf, zyn zy beiden Hemelſchblaauw. De Bek en Keel zyn zwart.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

De Heer BRISSON heeft deezen, dien hy aanmerkt in Jamaika, Guajana en Braſil, te huisveſten, de *blaauw en geele Ara van Braſil* geheten: de andere is, door hem, de *Ara van Jamaika* genoemd. Hy heeft nog een *blaauw en geelen van Jamaika*, die by ſommigen het Wyfje geagt wordt van den laatſtgemelden, welken de Engelſchen gemeenlyk *Maccao* of *Maccaw* noemen, of *Regenboog*-Pappegaay. Hy heeft ook een Ara van Braſil; die in kleur zelfs weinig met den Jamaikaſchen verſchilt: als ook een *gemengelden* van de Molukſe Eilanden. Deeze laatſte is door SEBA taamelyk wel afgebeeld, onder den tytel van *Ooſterſche Pappegaay, by uitſtek ſierlyk,* Loeri *genaamd*; doch de Figuur heeft drie Voor-vingeren. Ik zal nog iets van deezen te berde brengen.

De

Pſittacus maximus cyano croceus. ALDR. *Ornith.* L. II. c. 2. WILL. *Ornith.* 110. T. 15. RAJ. *Av.* 28. 181. SLOAN. *Jam.* 2. p. 296. EDW. *Av.* 159. T. 159. Araraûna. MARCGR. *Bras.* 206. WILL. *Ornith.* III. ALB. *Av.* 3. p. 10. T. 10. fœm. & 2. p. 16. t. 17. mas.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. Molukſe of gemengelde.

De grootte is omtrent als tuſſchen de gewoone Pappegaaijen en de Ara van Braſil: zyn Staart is maar zes Duimen en negen Linien lang. Van boven is de kleur donker hemelſchblaauw: het bovenſte van den Kop zwart: om den Hals heeft hy een Kraag van groen en rood: de Borſt en Hals zyn bleekrood; het Lyf van onderen donkergroen, met rood gemengeld: de Staartpennen van boven groen, van onderen rood, met zwarte randen.

In de Reisbeſchryving van den Lord ANSON, wordt gewag gemaakt van het verrukkelyk Gezigt eener ſtroomende Rivier op 't Eiland *Quibo*, waar van de beſchouwing zeer veel verfraaid werdt door een verbaazend groote Vlugt van Weſtindiſche Raaven of Maccao's, die door hun zweeven en draaijen over het Water, en door 't ſchynen van de Zon op hun heerlyk Pluimagie, een allerſierlykſte Vertooning uitleverden.

III. *Obſcurus.* Bruine Pappegaay.

(3) *Pappegaay met een lange Staart, zwart van kleur, de Wangen kaal, de Kop Aſchgraauw en zwart gemengeld, de Staart Aſchgraauw.*

LINNÆUS heeft deezen, uit de Reisbeſchryving van den Heer HASSELQUIST, onderſteld in Afrika te huisveſten. BRISSON meent, dat die Soort

(3) Pſittacus macrourus niger, Genis nudis, Vertice cinereo nigreſcente vario, Caudâ cinereâ. HASSELQ. It. 236.

Soort van Pappegaay, welke hy noemt *Perroquet Mascarin*, en waar van hy het Vaderland niet wist, schoon hy den Vogel levendig te Parys gezien had; tot deeze Soort behoore. De zyne is wat grooter dan de gewoone Pappegaaijen, hebbende een Staart van vier en een half Duim: zo dat hy hem *groote kortstaartige Pappegaay* noemt. De kleur is donker Aschgraauw, de Kop en Hals van boven bleeker, met een zwarten Band om den Bek; roode Oogkringen; de Staartpennen donker graauw; de zydelingse aan den wortel wit. De Bek is rood, de Pooten bleekrood, de Nagelen bruin.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

(4) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Wangen kaal, de Schouderen hoogrood.*

IV. *Nobilis.* De Amazoon.

Eenige Pappegaaijen zyn 'er, die men, 't zy wegens haare byzondere gestalte, of om dat zy uit het zo-genaamde Land der Amazoonen komen, dien Naam toe-eigent. BRISSON heeft 'er wel zes Verscheidenheden van, waar onder die, welke hy noemt *Amazoon van Jamaika*, met deeze overeenkomt, als zynde de zelfde volgens de aangehaalde Schryvers of Autheuren. Meestal heeft deeze den Naam van groene Pappegaay

(4) Psittacus macrourus viridis, Genis nudis, Humeris coccineis. *Mus. Ad. Fr.* 2. Psittacus viridis, Alarum costâ superiore rubente. ALDR *Orn.* L. II. C. 5. RAJ. *Av.* 30, 181 SLOAN. *Jam.* 2. p 297. Psittacus mediæ magnitudinis WILL. *Orn.* 112. T. 16.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

gaay, met de bovenkant der Wieken rood.

Zy is de allergemeenste in Engeland, zo RAJUS getuigt, en voert 'er, niettemin, den naam van *Main-Parrot*, of uitmuntende Pappegaay; gelyk ook de Heer LINNÆUS 'er den bynaam van de *Edele* aan geeft. Door de kleur wordt zy geheel van de Kakatoes afgezonderd.

Het Kenmerk van deeze Amazoon is, volgens den Heer BRISSON, dat het groen van onderen naar 't geele trekt, zynde de Vederen, boven op 't Lyf, aan de tippen zwart gerand: het Agterhoofd groenagtig Hemelschblaauw; de top bleek geel, de Keel en Wangen geel; de vyf middelste Slagpennen, uitwendig, van boven, de helft, van den wortel af, rood; de rand van de Wiek uit rood en geel gemengeld: de vier buitenste Staartpennen, wederzyds, inwaards, de onderste helft rood, met geele randen, de andere helft groen met geel bepaald. Om de Oogen loopt een witte kaale Huid. De Bovenkaak is rood, blaauwagtig, zwart: de Onderkaak geheel wit van kleur. De grootte is als een groote Duif. Zyn Brasiliaansche verschilt weinig van deeze, en in alle de andere Amazoonen, die hy optelt, is het voornaamste verschil in de Lyst, hier voor, opgetekend. Zy komen altemaal, zo veel men weet, uit Zuid-Amerika, en wel meest uit Brasil of uit het Land der Amazoonen.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. V.

(5) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Wangen kaal, de Slag- en Staartpennen blaauw, van onderen purperagtig.*

Severus. Groene van Brasil.

Zo min als op den voorigen past op deezen de naam van Kakatoe, en de grootte, die niet meer dan als een groote Duif is, onderscheidt hem van de Westindische Raaven; hoewel de Heer BRISSON hem, wegens de langte van zyn Staart, die puntig is, tot de Ara's betrekt, hem noemende *groene Ara van Brasil*, onder welken naam hy door EDWARDS schynt afgebeeld te zyn, op Plaat 229. De Engelschen noemen hem, zo die Autheur getuigt, groene Brasiliaansche *Maccaw*.

De langte is, van 't uiterste des Beks tot aan 't end van de Staart, een Voet en vyf Duimen, de hoogte, tot aan 't end der Nagelen, omtrent twaalf Duimen. De kleur van 't Lyf is groen, doch het Agterhoofd, en een breede streep, die wederzyds langs de Onderkaak loopt, Purperagtig bruin; de top van 't Hoofd blaauw; de randen der Wieken Vermiljoen-rood; de Oogkringen Goudkleurig: de Wangen kaal, wit, met zwarte gevederde streepen; de Staartpennen van boven aan den wortel groen, aan de tippen blaauw, van onderen donker rood. De Bek

(5) Psittacus macrourus viridis, Genis nudis, Remigibus Rectricibusque cœruleis, subtus purpurascentibus. *Mus. Ad. Frid. I.* p. 13.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. VI. *Borneus.* Roode Parkiet van Borneo.

Bek en Nagelen zwart: de Pooten bruin. Hy onthoudt zig in de Indiën.

(6) *Pappegaay met een lange Staart, rood van kleur, de Slag- en Staartpennen aan de tippen groen, de Wieken met een blaauwe Vlak.*

Deeze die weinig meer grootte heeft dan de gewoone Parkiet, wordt zeer verkeerdelyk, (gelyk alle de volgende langstaartige van LINNÆUS,) *Kakatoe* geheeten (*). De grootte naamelyk en de kleur wraakt zulks; gelyk ook de Staart, op ver naa, de langte niet heeft van die der Westindische Raaven; hoewel dezelve lang genoeg is, naar reden van het Lighaam, om hem van de kortstaartigen, gelyk de gewoone Pappegaaijen zyn, af te zonderen. EDWARDS heeft hem derhalve de *Scharlakenroode Pappegaay met een langere Staart*, genoemd.

BRISSON beschryft zulk eenen, die door den Hoog Edelen Heer, GRAAF VAN BENTINK, aan wylen den Heer REAUMUR present gedaan was, uit deszelfs Kabinet omstandig. De langte is agt Duimen zes Liniën, de hoogte zes Duimen drie Liniën; de langte van de Staart vier Duimen, zynde dezelve puntig. De Kleur is onder aan de Hals en Borst bleeker rood, aan den

(6) Psittacus macrourus ruber, Remigibus Rectricibusque apice viridibus, Alis maculâ cœruleâ. *Syst. Nat.* X. Psittacus coccineus, Caudâ longiore. EDW. *Av.* 173. Tab. 173.

(*) In het V. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 167, 168.

den rand der Vederen geel; de Slagpennen met groene tippen, drie digst aan 't Lyf blaauw; de Staartpennen vuilrood, boven op aan de tippen, gelyk ook de buitenste, wederzyds, aan de bovenkant, groenagtig. De kaale Huid om de Oogen, en aan den wortel van de Bovenkaak, is bruin: de Bek Oranjekleur, de Pooten en Nagelen zwart. Men vindt hem in Oostindie, op 't Eiland Borneo. II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

(7) *Pappegaay met een lange Staart, geel van kleur, de Dekvederen der Wieken groen, de Staart gevorkt.* VII. *Solstitialis.* Geele Parkiet van Angola.

ALBIN geeft een figuur van deezen, die slegt gekleurd is, en de Afbeelding van FRISCH is niet genoegzaam naauwkeurig. Men noemt hem de *geele of kleine Parkiet van Angola*, en, inderdaad, de grootte is niet meer dan die van een Tortelduif, maar de Staart heeft eene langte van omtrent zes Duimen. De geheele Vogel is Oranje-geel, van boven met groenagtige vlakken gesprenkeld; de Huid rondom de Oogen, de Zyden en Beenen, rood; de Staartpennen geelagtig groen, de buitenste een weinig blaauw van boven. Hy onthoudt zig in Angola en Guinée.

(8) *Pap-*

(7) Psittacus macrourus luteus, Alarum tectricibus viridibus, Caudâ forficatâ. *Syst. Nat.* X. Psittacus Angolensis. ALB. *Av.* 3. p. 13. T. 13.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. VIII. *Carolinensis.* Groene van Karolina.

(8) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Kop, Hals en Wangen geel.*

De gewoone naam van deezen is de *Karolinische Parkiet*, hoewel men hem ook *kleine groene Pappegaay* met een lange Staart getyteld vindt. Hy is een weinig grooter dan een Merel of zwarte Lyfter, hebbende een Staart van zes Duimen lang. De kleur van 't Lyf is groen, doch aan den Kop van vooren, aan de randen der Wieken, en onder aan de Pooten Oranje: het Agterhoofd, de Keel en Hals van boven, bleekgeel: de groote Slagpennen van boven uitwendig aan den wortel geel, verder groen, aan de tippen blaauwagtig: de Staartpennen groen. De Bek is geelagtig; de Voeten en Nagelen witagtig Afchgraauw. Hy onthoudt zig in Guajana, van waar hy in de Herfft vertrekt naar Karolina en Virginie, zegt BRISSON, die 'er een opgezetten Vogel van in 't Kabinet van REAUMUR hadt, naar welken de Befchryving is opgemaakt.

IX. *Alexandri.* De gekraagde.

(9) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, een roode Halskraag en Borft, de Keel zwart.*

PLI-

(8) Pfittacus macrourus viridis, Capite, Collo, Genisque luteis. *Syft. Nat.* X. Pfittacus Carolinenfis. CATESB. Car. I. p. II. T. II.

(9) Pfittacus macrourus viridis, Capite, Collo, Genisque rubris, Gulâ nigrâ *Amoen. Acad.* 4. p. 236. Pfittacus Cubicularius, Caudâ Cuneiformi, Digito interiore poftice truncato, HASSELQ. *Itin.* 235. Pfittacus Javanicus. *Osb. It.*

PLINIUS verhaalt, dat, op de Togt van Alexander den Grooten, de eerste Pappegaay, die geheel groen was, met een Scharlaken-roode Halskraag, gezien werdt. De tegenwoordige, die in Amerika op verscheide plaatsen huisvest, is meest bekend geworden uit de Beschryving van OLINA, van wien de Afbeelding van den kleinen Pappegaay, welke men boven aan op Tab. XIV. by JOHNSTON vindt, en deezen vry natuurlyk afschetst, ontleend is. Die Schryver noemt hem *Perrocello* of *Perrochetto*, welken naam 'er ook de Engelschen zo wel als de Italiaanen hedendaags aan geeven; terwyl de Duitschers hem *groen-geele* Pappegaay noemen. In Sweeden geeft men 'er den naam van *Javaansche* aan, om dat de Heer OSBECK 'er een medegebragt heeft van 't Eiland Java, die thans in 't Kabinet der Akademie van Upsal bewaard wordt. HASSELQUIST, die hem ook in Afrika gevonden heeft, noemt hem, *Kamer-Pappegaay*, met eene Wigswyze Staart, de binnenste Klaauw van agteren geknot. BRISSON heeft 'er den naam van *gekraagde Parkiet* aan gegeven. EDWARDS noemt hem (†) *Ring-Parakeet*. WILLOUGHBY verhaalt, volgens hem, dat deeze de *Psittacus* der Ouden en de eenigste was

II. AFDEEL. VII. HOOFD-STUK.

II. 101. Psittacus torquatus macrourus antiquorum. WILL. *Orn.* 77. T. 16 f. 3. Psittacus viridis ex Indiâ Orientali. ALB. *Av.* 2. T. 18. & 3 T. 14 Psittacus torquatus macrourus antiquorum. ALDR. *Av.* L. 11 C. 12. RAJ. *Av.* 33. Perrocello. OLIN. *Av.* 24. T. 24.

(†) *Av.* VI. pag. 175. Tab. 292.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

was dien men in Europa kende, van den Leeftyd van ALEXANDER den Grooten af tot aan dien van NERO.

De grootte is ongevaar als een Tortelduif, de Staart negen en een half Duim lang. Het Lyf is van boven en van onderen geelagtig groen, doch aan de Keel zwart, de Borst en Hals Roozen-rood. De twee middelste Staartpennen blaauwagtig; de naasten wederzyds, van buiten dus en aan de tippen, maar inwaards geel groen, gelyk ook de drie buitenste wederzyds. De Bovenkaak Bloed-rood en zwart aan 't end, de Onderkaak geheel zwart. De Oogen, hebbende geele Kringen, staan in een kaale Huid van Vleeschkleur, de Klaauwen zyn Aschgraauw. De Javaansche schynt eigentlyk die gene te zyn, welken de Heer BRISSON onder den naam van Indische of *Indiaansche met een Halskraag* beschryft, en dan-heeft hy nog een gekraagden Parkiet van 't Eiland *Bourbon*, die beiden weinig van den Amerikaanschen verschillen. Hier uit blykt, dat deeze Vogel in alle de drie Wereldsdeelen, buiten Europa, niet alleen, maar ook op de Eilanden gevonden worde.

X. *Pertinax.* Geel-Wang Parkiet.

(10) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Wangen Goudgeel, de Slag- en Staartpennen grysagtig.*

In

(10) Psittacus macrourus viridis, Genis fulvis, Remigibus Rectricibusque canescentibus. *Muf. Ad. Fr.* I. p. 14. Psittacus minor viridis, Caudâ longâ & Malis croceis. FRISCH. *Av.* 4. T. 54.

In Brafil, daar deeze Parkiet gevonden wordt, geeven 'er de Inlanders den naam van *Tui apute Juba* aan, zo wel als aan den volgenden, naar 't gene MARKGRAAF meldt. RAY zegt, dat dit de allergemeenfte groene Pappegaay is, met roode Wangen; die dikwils van 't Vafte Land der Spanjaarden op Jamaika wordt overgebragt. BRISSON noemt hem de Illinoifche; als komende ook uit het Land der Illinoifen in Noord-Amerika, werwaards hy miffchien, even als de Karolinifche, op zekeren tyd van 't Jaar verhuift. Ik geef 'er den naam van *Geel-Wang* aan.

II. AFDEEL. VII. HOOFD. STUK.

De grootte is als een gewoone Parkiet: de langte van de Staart omtrent vyf Duimen. De kleur is van boven groen, van onderen geelagtig: het Agterhoofd, de Wangen en Keel Oranje, en met Vlakken van die kleur is ook de Buik getekend: de Staartpennen zyn van boven groen, van onderen geel. De Bek helder, de Klaauwen donker Afchgraauw, de Nagelen bruin.

(11) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Kop van vooren rood, van agteren blaauw, gelyk ook de buitenfte Slagpennen.*

XI. *Canicularis.* Rood en blaauw-Kop Parkiet.

DeEngelfchen noemen deezen *rood- en blaauw-Kop-*

(11) Pfittacus macrourus viridis, Fronte rubrâ, Occipite Remigibusque extimis cœruleis. *Syft. Nat.* X. Pfittacus Capite rubro, cœruleoque. EDW. *Av.* 176. T. 176. Tui-apute Juba. MARCGR. *Bras.* 206. N. 2.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Koppige Parkiet: BRISSON geeft 'er den naam aan van Brasiliaansche met een rood Voorhoofd. De Staart is langer dan het Lyf, getuigt LINNÆUS. Inderdaad dit moet plaats hebben, zo de grootte niet meer dan die van een Lyster zy; want BRISSON heeft derzelver langte op zes Duimen afgemeten.

Roodkoppige van Gingi.

Onder de groene Parkieten beschryft deeze Heer 'er een uit het Ryk Gingi in Oostindie, dien hy in 't byzonder den *Rood-kop van Gingi* noemt. Deeze is kleiner dan de gewoone Parkiet, en heeft, behalve den rooden Kop, die met bleek-blaauw geschaduwd is, een zwarte streep, die van den eenen hoek des Beks naar den anderen agter om den Kop heen loopt. Op ieder Wiek is een donker-roode Vlak. De Keel is zwart; de Bek roodagtig. Een andere, dien hy de *Indiaansche* noemt, heeft een rooden Keel en roode Slagpennen.

XII. *Æruginosus.* Parkiet Bruinkeel.

(12) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, den top van 't Hoofd en de grootste Slagpennen blaauw.*

Men vindt deezen, door EDWARDS, kleine Pappegaay of Parkiet met een bruine Keel geheten. De Heer BRISSON noemt hem de *Martiniekse*, om dat deeze Soort op 't Eiland Marti-

(12) Psittacus macrourus viridis, Vertice Remigibusque primoribus cœruleis. *Syst. Nat.* X. Psittacus minor, Gutture fusco, Occidentalis. EDW. *Av.* 177. T. 177.

tinique, zo wel als in eenige Landen van Amerika, gevonden wordt. Hy heeft denzelven te Parys levendig waargenomen. II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

De grootte is, zegt hy, omtrent als de gewoone Parkiet; de langte van de Staart vyf Duimen, en derhalven is dezelve weinig korter dan het Lighaam, welks langte tien Duimen en drie Liniën was, van 't end des Beks tot aan 't end van de Staart. De kleur van den Kop is blaauwagtig groen, die van 't Agterhoofd, de Wangen en Keel, grysbruin, naar 't rosse trekkende: voor 't overige het geheele Lyf groen, van onderen geelagtig: de Bek Aschgraauw. Blaauwkoppige.

Hier op laat BRISSON de beschryving volgen van een blaauwkoppigen Parkiet, wiens Agterhoofd naar 't roode trekt, de Keel naar 't paarsche; zynde de Hals aan de zyden geel, de Wieken en Staart zeer sierlyk met groen en geel geschakeerd, waar door ook eenig blaauw loopt. Deeze is uit Oost-Indie gekomen, zegt hy, doch aan een anderen, van grootte als een Duif, geeft hy, in 't Byvoegzel van zyn Werk, den naam van *Indiaanschen Blaauwkop*; waar van ik naderhand zal spreeken.

(13) *Pappegaay met een lange Staart, groen van kleur, de Bek en Klaauwen rood, de Slagpennen aan de tippen blaauwagtig.* XIII. *Rufirostris.* Roodbek.

Dit

(13) Psittacus macrourus viridis, Rostro Pedibusque rubris, Rectricibus apice coerulescentibus. *Mus. Ad. Fr.* 2 p. Psittacus minor macrourus totus viridis. ALDROV. *Ornith.*

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Dit is, zo BRISSON, aanmerkt, de *gemeene groene* Parkiet, en zulks blykt nader uit de aanhaaling van 't Werk van RAY door LINNÆUS, en EDWARDS geeft hem ook dien naam: des ik my wederom niet genoeg kan verwonderen, hem Roodbek-*Kakatoe* genoemd te zien (†). Den naam van *Roodbek* kan men 'er egter, in navolging van LINNÆUS, naauwlyks aan weigeren. Zy worden van de Brasiliaanen *Tui* geheten, daar men dan een bynaam byvoegt, om de verschillende kleur of gestalte aan te duiden.

Behalve de roode Bek en Klaauwen heeft deeze Vogel weinig byzonders. Hy is egter niet geheel groen, gelyk de Ouden spraken, maar geelagtig over 't Lyf met eenig blaauw aan de Staart.

Witbekken.

In Amerika, daar de woonplaats der Parkieten is, vindt men 'er ook met een witten Bek, gelyk die van *Guadaloupe*, welken de Brasiliaanen *Ajuru-Catinga* en *Ajuru-Apara* noemen, zynde van grootte als een middelmaatig Hoender-Kuiken; die van *Guajana*, en die van *Caijenne*. Deeze drie worden van BRISSON agtervolgelyk beschreeven, en verschillen anders weinig van de gewoone groene Parkieten. De laatste, egter, is niet grooter dan een Spreeuw.

(14)

nith. L. 2. C. 13. RAJ. *Av.* 34. SLOAN. *Jam.* 2. p. 297. Psittacus minor viridis. Caudâ longiore. EDW. *Av.* 175. T. 175. Tujaputepjuba. MARCGR. *Bras.* 206. n. 3. WILL. *Ornith.* 116. RAJ. *Av.* 34.

(*) In de *Uitgezogte Verhandelingen.* V. DEEL. bl. 168.

(14) *Pappegaay met een lange Staart, geelagtig groen, het Agterhoofd, de Keel en Borst rood, de top en Ooren blaauw.*

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. XIV. *Ornatus.* Bonte Parkiet.

Men noemt deezen, volgens EDWARDS, in Engeland *Lory-Parrakeet*, en BRISSON wil, dat het die zy, waar van in 't Werk van SEBA de Afbeelding gevonden wordt onder den naam van *Oostindische Paradys-Vogel, zeer sierlyk door de verscheidenheid van kleuren.* Deeze getuigt de Heer VOSMAAR, die hem voor zig hadt, dat hy een Parkiet zy, schoon MOEHRING hem een Buizert had geheten(*). Een *opgeschikte Kakatoe;* luidt inderdaad zeer vreemd. Ik noem hem, in navolging van BRISSON, de *bonte* Parkiet; hoewel hem die naam meer toekomt wegens het sterk afsteeken en de fraaije mengeling, dan wegens de menigte en verscheidenheid van zyne Kleuren.

De Staart is maar drie en een derde Duim lang, en derhalve, buiten twyfel, korter dan het Lyf, 't welk, van het uiterste des Beks tot aan 't end van de Staart, eene langte heeft van ongevaar agt Duimen. Zyne kleur is groen, doch de randen der Vederen, op de Rug en aan de

(14) Psittacus macrourus, luteo-viridis, Occipite Gulâ, Pectoreque rubris, Vertice Auribusque cœruleis. *Syst. Nat.* X. Psittacus minor, e coccineo viridis. EDW. *Av.* 174 T. 174.

(*) Aanmerkingen op MOEHRINGS *Geslagten der Vogelen.* Amsterd. 1758. bladz. 95.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

de zyden van den Buik, zyn geel; eene zwartagtig blaauwe kleur dekt den Kop van boven en maakt een Vlak by de Ooren. Het Agterhoofd, de Wangen, Keel en Borst, zyn Scharlakenrood, doch de randen der Borstvederen zwartagtig groen. Langs den Hals loopt wederzyds een geele Streep. De Staartpennen zyn van boven groen, van onderen rood, aan de tippen geelagtig: de Bek bleek Oranje-kleur.

Amboineesche. BRISSON beschryft ook een bonten Parkiet van Amboina, die, zo wel als de voorgemelde van Borneo, door den GRAAF VAN BENTINCK aan den Heer REAUMUR was toegezonden, en waar van EDWARDS, Plaat 232, een taamelyk goede Afbeelding geeft, zo hy getuigt. Deeze is een weinig grooter dan de voorgaande, als hebbende de langte van elf, en een Staart van vier drie vierde Duim. Zyn Lyf is groen; de Kop van vooren hoog Hemelschblaauw; de Hals van boven met een geele Kraag, van onderen, zo wel als de Borst, roodagtig Oranje; de Veders hoog blaauw gerand; de Buik van boven donker, van onderen geelagtig groen, met donker groen gevlakt: de Staartpennen van onderen vuil-van boven glanzig groen; de Bek geelagtig, de Klaauwen en Nagelen zwart.

Japansche. EDWARDS hadt deezen *Roodborstige* Parkiet geheten, doch die naam zou immer zo goed passen op den *Japanschen* van BRISSON, dien men by de Ouden reeds, onder den naam van *rood-groenen Langstaart*, geboekt vindt, zynde door

door ALDROVANDUS naar een getekende Figuur beſchreeven en zeer ſlegt afgebeeld (*). Hy is van boven groen, van onderen rood, met een bruine Keel, en wederzyds, agter en voor de Oogen, een blauwe Vlak; de Slagpennen hoogblaauw; de Staart in 't midden groen aan de zyden rood, gelyk ook de Bek: de Klaauwen en Nagelen zwart. Hy onthoudt zig in Japan. II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

(5) *Pappegaay met een middelmaatige Staart, groen van kleur, de Dekvederen der langſte Slagpennen, die blaauw zyn, Goudgeel, de Staart van onderen rood.* XV, *Agilis* Parkiet van Caijenne.

Briſson telt deezen, dien EDWARDS de *kleine groene Pappegaay* noemt, onder de Kortſtaartigen en dus plaatſt hy hem in de Rang der Pappegaaijen, niet in die der Parkieten. Ook zegt hy, dat dezelve omtrent de grootte van een Duif heeft, doch de langte is maar tien en een half Duim, en dus minder dan die van den Amboineeſchen Parkiet, zo even gemeld, die anderhalf Duim langer is. LINNÆUS vergelykt hem in grootte by den Kernbyter, die weinig grooter is dan een Lyſter. De Staart is wel Wigswyze, zegt hy, doch niet lang; als zynde maar van drie en een vierde Duim. Het bovenſte deel

(*) Pſittacus Erythrochlorus, macrouros, Japonicus, Aldrovandi. RAJ. *Av.* pag. 34. No. 3.

(15) Pſittacus ſubmacrourus viridis, tectricibus Remigum primorum cœruleſcentium fulvis, Caudâ ſubtus rubra. *Syſt. Nat.* X. Pſittacus minor viridis. EDW. *Av.* 168. T. 168.

II. Afdeel. VII. Hoofdstuk.

deel is ſchoon groen, het onderſte geelagtig; de Staartpennen rood, groen en blaauw. Men vindt hem op Caijenne en verſcheide andere Plaatſen van Amerika.

XVI. *Criſtatus.* Kakatoe.

(16) *Pappegaay met een korte Staart, wit van kleur, een afhangende geele Kuif.*

Deeze verdient, volgens de gewoone onderſcheiding, eigentlyk den naam van *Kakatoe*; ſchoon hy, by de Autheuren, onder den naam van witten gekuifden Pappegaay bekend ſtaat. Brisson heeft 'er één met een witte, één met een geele, één met een roode Kuif. De eerſtgemelde is door hem naauwkeurig afgebeeld, gelyk hy dien levendig te Parys heeft waargenomen, zo wel als de twee anderen. De geel gekuifde, die van Linnæus hier bedoeld wordt, is by Albin ſlegt getekend en gekleurd, by Seba niet net, maar by Frisch naauwkeurig afgebeeld. Dien met een roode Kuif heeft de Graaf van Bentinck ook aan den Heer Reaumur preſent gedaan.

Altemaal onthouden zy zig in de Molukkiſche Eilanden, of ook in China. De grootte is ongevaar als een Hoen, doch de geel gekuifde is, zo 't ſchynt, een weinig kleiner. De buiten-

(16) Pſittacus brechyurus albus, Criſtâ dependente flavâ. *Syſt. Nat.* X. Pſittacus albus criſtatus. Aldr. *Ornith.* l. 11. c. 4. Will. *Ornith.* Raj. *Av.* 30. Seb. *Mus.* 1. p. 94. t. 59. f. 1. Alb. *Av.* 3. p. 12. t. 12. Edw. *Av.* 160. T. 160. Frisch. *Av.* 4. t. 59.

tenste Staartpennen zyn, in allen, aan de binnenzyde, gedeeltelyk Zwavelgeel. De Naam, die ook *Cockatoo* gespeld wordt, is van 't Geluid, dat deeze Vogels maaken, afkomstig.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Men vindt aangetekend, dat te Macassar in Oostindië een groote menigte is van Vogelen, aldaar *Cacatua* genaamd, zynde geheel wit en sommigen grooter dan Hoenderen; als de Pappegaaijen gebekt, die men gemakkelyk kan tam maaken en leeren praaten. Als zy zig schrap zetten maaken zy, door 't uitspreiden van de Kuif van Vederen, die zy op 't hoofd hebben, een zee fraaije Vertooning. De Portugeezen brengenze naar China, alwaar die Vogels van de Inwooners wel betaald worden.

Kleine Kakatoe.

BRISSON geeft ons de beschryving en Afbeelding van een kleinen Kakatoe, van grootte zynde als een groote Duif en ook wit, met eene neerhangende Kuif, die aan den wortel Zwavelgeel, van onderen bleekrood is, gelyk de Staartpennen van onderen met witte tippen, de zydelingschen inwaards Zwavelgeel: de Bek witagtig; niet zwart, gelyk in de groote Kakatoes. Deeze onthoudt zig op de Philippynsche Eilanden.

(17) *Pappegaay met een korte Staart, zwart van kleur.*

XVII. *Niger.* Zwarte Pappegaay.

KLEIN noemt deezen de zwart-blaauwe Pappegaay,

(17) Psittacus brachyurus niger. *Syst. Nat.* X. Psittacus niger. EDW. *Av.* 5. T. 5.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

pegaay, met een zeer korten Bek; EDWARDS geeft 'er den naam aan van zwarten van Madagaskar, van waar zyne Afkomst is. In grootte zweemt hy naar den bruinen Pappegaay, hier voor beschreeven. De omtrek der Oogen, of het Vlies daar dezelven in staan, is witagtig: de Slagpennen trekken een weinig naar 't groene, de Staartpennen, van boven, naar 't blaauwe. De Bek en Klaauwen zyn witagtig Vleeschkleur, de Nagelen zwart.

XVIII. *Sordidus.* Graauwe Pappegaay.

(18) *Pappegaay met een korte Staart, bruinagtig, met een blaauwe Keel, de Wieken en Staart groen, den Bek en Stuit rood.*

De Engelschen noemen deezen de donkere Pappegaay, wegens zyne graauwe kleur. BRISSON geeft 'er den Naam aan van Pappegaay van *Nieuw Spanje* of Mexiko, dat zyn Vaderland is. Hy heeft de grootte der gewoone Pappegaaijen. De kleur is van boven bruinagtig groen, van onderen graauw; de Hals blaauw, de Staart uit groen, blaauw en rood, gemengeld; de Bek geel, rood en zwart, de Klaauwen Loodkleurig, de Nagelen zwart. Om dat de kleur niet helder is, geeft LINNÆUS 'er den naam van *fordidus* aan, gelyk men dus zegt *vuil*-wit; niet wegens zyne flordigheid. Hy is zeldzaam.

(19) *Pap-*

(18) Psittacus brachyurus subfuscus, Gulâ cœruleâ, Alis Caudâque viridibus, rostro Anoque rubris. *Syst. Nat.* X. Psittacus fuscus. EDW. *Av.* 167. T. 167.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

(19) *Pappegaay met een korte Staart, Aschgraauw van kleur, de Stuit, Slag- en Staartpennen, hoogrood.*

XIX. *Erythroleucus.* Kakatoe met roode Wieken en Staart.

Deeze behoort, wegens zyne kleur en gestalte, tot de Kakatoes, waar onder hy van den Heer BRISSON geplaatst is; of eigentlyk zou men hem, uit hoofde van de kleur, als een middelslag tusschen deeze en de Lorys, die rood zyn, aanmerken kunnen. Men vindt hem, by de Ouden, onder den naam van *rood- en witte Pappegaay* beschreeven, gelyk hem de Engelschen nog heden noemen. De grootte is als een Hoen; de Kop en Hals zyn dik; de Bek en Klaauwen zwart. Zyn Vaderland is niet bekend.

(20) *Pappegaay met een korte Staart, grys van kleur, de Wangen wit, de Staart hoogrood.*

XX. *Erithacus.* Guineesche

De Ouden noemden deezen blaauwagtig, doch hedendaags noemt men hem Aschgraauw of grys; anders ook wel de *Guineesche*, naar zyne afkomst. By sommigen heet hy de groote Pappegaay, doch eigentlyker zou men hem de middelbaare noemen; dewyl hy maar de grootte van een Duif

(19) Psittacus brachyurus cinereus, Uropygio Rectricibus Remigibusque coccineis †. *Syst. Nat.* X. Psittacus erythroleucus. ALDR. *Orn.* l. II. c. II. WILL. *Orn.* 76. RAJ. *Av.* 31.

(20) Psittacus brachyurus canus, Temporibus albis, Caudâ coccineâ. *Mus. Ad. Fr.* I p. 14. Psittacus cinereus s. subcœruleus. ALDR. *Ornith.* l. II. c. 10. RAJ. *Av.* 31. ALB. *Av.* I. p. 12. T. 12. FRISCH, *Av.* 4. T. 51.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Duif heeft. De roode Staart onderscheidt hem genoegzaam van de overigen, en LINNÆUS heeft hem, zo wegens de grootte als wegens de kleur, niet onaardig hier geplaatst; hoewel hy van BRISSON onder de Pappegaaijen geteld wordt.

XXI. *Garrulus.* Lory van de Molukkes.

(21) *Pappegaay met een korte Staart, rood van kleur, de Dyën en Wieken groen, de Staartpennen in de agterste helft blaauw.*

Deeze en de drie volgende zyn zodanige Pappegaaijen, waar aan men, wegens hunne hoogroode kleur, die in sommigen eenigermaate naar Goud-, of Oranje-geel trekt, den naam geeft van *Laurey* of *Lory*, dat gemeenlyk als *Lorry* uitgesproken wordt. BRISSON onderscheidt deeze Vogels naar de plaats, van waar zy komen, gelyk wy in de Lyst hier voor gezien hebben. De kleur, inderdaad, verschilt weinig, zo wy aanstonds zien zullen. De grootte is ongevaar als een Tortelduif. Zy komen altemaal uit Oostindie.

Deeze, die de Molukkische genoemd wordt, als van die Eilanden afkomstig, heeft een hoogroode kleur, met een geele Vlak op de Rug: ook

(21) Psittacus brachyurus ruber, Genibus Alisque viridibus, Rectricibus medietate posticâ cœruleis. *Mus. Ad. Fr.* 2. Psittacus ruber, Remigibus Rectricibusque introrsum purpureis. *It. Wgoth.* 137. Psittacus rufus, Femoribus & Alis viridibus. FRISCH, *Av.* 4. T. 45. Psittacus coccineus, Alis e viridi & nigro variis. EDW. 172. T. 172.

ook zyn de Vleugels van boven geel; de grootste Slagpennen uitwendig van boven groen, van onderen bleek Roozekleur, inwendig Scharlakenrood, aan de tippen zwart; de zydelingse Staartpennen ten deele rood ten deele groen, de twee uiterften, wederzyds, aan de enden met donker Violet gemengeld. De Bek is rood, de Klaauwen bruin, de Nagelen zwart.

II. AFDEEL. VII. HOOFD-STUK.

(22) *Pappegaay met een korte Staart, hoog-rood van kleur, de Wieken groen en zwart, de Staartpennen geel, doch in de uiterfte helft groenagtig.*

XXII. *Aurora.* Lory van Ceram.

BRISSON wil, dat dit de gene zy, dien RAJUS heeft bedoeld gehad, wanneer hy den Lory aanhaalde uit NEUHOFFS Reizen; zo dat men hem, zeer verkeerdelyk, *Auroor-Parkiet* zou noemen. 't Is zekerlyk die gene, welken RAJUS befchryft onder den naam van hoogroode Oofterfche of Ooftindifche Pappegaay, met de Wieken uit groen en zwart gemengeld. CLUSIUS en anderen hebben hem met den Naam van *Noyra* of *Nuira* gedoopt. FRISCH geeft 'er een keurlyke Afbeelding van, onder den naam van roffe Pappegaay, met groene Dyën en Vlerken.

Hy is grooter dan een Merel of zwarte Lyfter,

(22) Pfittacus brachyurus coccineus, Alis viridibus nigrisque, Rectricibus flavis medietate poftica virescentibus. *Syft. Nat.* X. Pfittacus coccineus Orientalis, Alis ex viridi & nigro variis. RAJ. *Av.* 31.

II. AFDEEL. VII. HOOFD-STUK.

ſter, zegt RAJUS; 't welk beſtaan kan met de grootte van een Tortelduif, voorgemeld. Het Lyf is hoogrood, met de bovenſte kleinſte Dekvederen der Wieken geel, de groote Slagpennen uitwaards van boven groen, van onderen witagtig graauw; inwaards hoogrood met donker Aſchgraauwe tippen: de vier buitenſte Staartpennen, wederzyds, van boven eerſt hoogrood, verder donker Violet, aan de tippen zwaar groen; van onderen altemaal rood, naar 't end toe Oranjekleurig. De Bek en Klaauwen even als in de voorgaande. Men vindt deezen op Ceram, een der Molukkiſche Eilanden.

XXIII. *Domicella.* 't Juffertje.

(23) *Pappegaay met een korte Staart, rood van kleur, bruin van Kop, groen van Vlerken, de Dyën en Wangen blaauw.*

Deeze en de volgende Lory verſchillen van de voorgaanden door een bruine of zwarte kleur, die hun als een ſoort van Hoed of Kalot maakt, boven op 't Hoofd; weshalve EDWARDS hun beiden onder den naam van *zwart-gekapte Lory* of hoogroode Pappegaay met den top van 't Hoofd zwart, voorſtelt. Ik zie derhalve niet, waarom men deezen, in 't byzonder, *Zwart-Kalot* zou noemen. Zyne gedaante is eenigermaate Jufferagtig. De groene, blaauwe en roode kleur maakt

(23) Pſittacus brachyurus ruber, Pileo fuſco, Alis viridibus, Humeris Genibuſque cœruleis. *Syſt. Nat.* X. Pſittacus coccineus Orientalis, vertice nigro. EDW. *Av.* 171. T. 171. Pſittacus Braſilienſis. ALB. *Av.* I. p. 13. T. 13.

maakt een fraaije mengeling in deeze Lory, die, uit Oostindie afkomstig, door meer gemelden Heer GRAAF VAN BENTINCK aan den Heer REAUMUR, als een Geschenk, is toegezonden; zynde een weinig grooter dan de voorgaanden. II. AFDEEL. VII. HOOFD-STUK.

XXIV. *Lory.* Philippynsche.

(24) *Pappegaay met een korte Staart, van purperkleur, zwart op 't Hoofd, de Wieken groen, de Borst, Dyën en Staart blaauw.*

LINNÆUS geeft hier, in 't byzonder, den Naam van *Lory* aan: BRISSON noemt hem Lory *van de Philippynsche Eilanden.* Hy heeft het bovenste van den Hals, het opperste van den Buik en de onderste Staartpennen niet rood, maar Violet-agtig blaauw; de groote Slagpennen zyn uitwaards van boven donker groen, van onderen zwart; inwaards geel met zwarte tippen. De zydelingse Staartpennen zyn van boven de eerste helft hoogrood, de andere zwaar groen, uitwaards met donker Violet gerand.

Brasiliaansche, Amboinesche Lory.

Nog drie Lorys vindt men by BRISSON, waar van hy den eenen noemt de *Brasiliaansche.* Deeze is rood, doch heeft den Kop, het bovenste van den Hals, het onderste van den Buik, de Wieken en Staart, zwart. Hy wordt in Brasil *Paragua* geheten, zo RAJUS meldt. Den ander noemt

(24) Psittacus brachyurus purpureus, Pileo nigro, Alis viridibus, Pectore Genibus Caudâque cœruleis. *Syst. Nat.* XI. Psittacus coccineus Orientalis, Vertice nigro. EDW. *Av.* 170. FRISCH, *Av.* 4. T. 44.

II. AFDEEL. VII. HOOFD. STUK.

noemt hy de *gekraagde Indiaansche*, om dat dezelve een geele Halskraag heeft. Zyn Kop is Hemelsblaauw. ALBIN geeft 'er een taamelyke Afbeelding van. Eindelyk heeft hy een Lory van *Amboina*, die grooter is dan alle andere Lorys, zynde ook door den Heer GRAAF VAN BENTINCK, die hem van Amboina gekreegen hadt, aan den Heer REAUMUR toegeschikt.

XXV. *Cærulo-cephalus.* Blaauwe Pappegaay.

(25) *Pappegaay met een korte Staart, de Kop, Borst en Rug blaauw, de Buik, Stuit en Staart groen, de Kop van boven geel.*

Men vindt deezen onder den naam van *roodblaauwe*, of veelkleurige Pappegaay, by ALDROVANDUS afgebeeld. LINNÆUS meldt zyne Woonplaats niet, doch BRISSON noemt hem de blaauwe Pappegaay van *Guajana*, zeggende, op 't Berigt van anderen, dat dezelve het Lyf blaauw, den Buik groen, den top van 't Hoofd, de Zyden en Stuit, geel heeft, de Slag- en Staartpennen Roozekleur. Hier uit blykt, dat men hem geen *Blaauwkop* dient te noemen. Deeze, dien de Guajaners *Kiankia*, de Franschen in dat Land *Perroquet Violet* heeten, schynt in Europa niet zeer bekend te zyn.

(26)

(25) Psittacus brachyurus, Capite Pectore Dorsoque coeruleis, Ventre Uropygio Caudâque viridibus, Vertice flavo. *Syst. Nat.* X. †. Psittacus versicolor s. erythrocyaneus. ALDR. *Orn.* L. II. c. 9. WILL. *Orn.* 75. RAJ. *Av.* 31.

(26) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, de Slagpennen blaauw, het Voorhoofd wit.*

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK XXVI. *Leucocephalus.* Witkop,

Witkoppige Pappegaay noemt EDWARDS deezen, en BRISSON geeft 'er, naar het Vaderland, den naam aan van *Pappegaay van Martinique*, hoewel hy ook in andere deelen van Amerika gezegd wordt te huisveften. De grootte komt met die der gewoone Pappegaaijen overeen, zynde nagenoeg als die van een Duif. De kleur is groen, op den Buik met rood gefprenkeld, en aan de tippen der Vederen bruin. Het Voorhoofd is wit, het Agterhoofd blaauw, met roode ftippen. De Wangen en Keel zyn rood, gelyk ook de zydelingfe Slagpennen, met groene tippen; de twee uiterften wederzyds blaauwagtig gerand. De Bek is witagtig, de Klaauwen donker bruin.

(27) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, het Voorhoofd blaauw, de Schouderen bloedrood.*

XXVII. *Æftivus.* BonteAmazoon.

De

(26) Pfittacus brachyurus viridis, Remigibus cœruleis, Fronte albâ. *Syft. Nat.* X. Pfittacus leucocephalus. ALDR. *Ornith.* L. II. c. 8. RAJ. *Av.* 31. Pfittacus viridis, Fronte albâ, Collo rubro. FRISCH, *Av.* 4. T. 46. Pfittacus viridis, Capite albo. EDW. *Av.* 166. T. 166.

(27) Pfittacus brachyurus viridis, Fronte cœruleâ, Humeris Sanguineis. *Syft. Nat.* X. Pfittacus viridis melanorhynchos. ALDR. *Av.* L. II. c. 7. RAJ. *Av.* 30. Pappagallo. OLIN. *Av.* 23. T. 22. Pfittacus viridis & luteus Barbadenfis. ALB. *Av.* 3. p. 11. T. 11. (male.) Pfittacus viridis major Occidentalis. EDW. *Av.* 162. T. 162. Pfitta-

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Ik zou deezen ook de *groene* of *groen-geele* Pappegaay kunnen noemen, of, met de Ouden, de *zwart-gebekte groene*, of, met EDWARDS, de *groote groene uit Westindie*; doch ik heb beter geoordeeld den naam te gebruiken, dien 'er de Heer BRISSON aan geeft, waar door de gedaante best wordt uitgedrukt. Hy is zeer gemeen, en de kleur, voornaamelyk uit groen en geel gemengeld, is zeer aangenaam voor 't oog; hoewel op ver na niet zo sierlyk geschakeerd, als die der Lory's of Parkieten. Men brengt hem, uit het Land der Amazoonen en Brasil, in Europa over. Te Londen zyn deeze Pappegaaijen vry gemeen, doch een weinig in kleur verschillende, zo EDWARDS aantekent, die meent, dat het geel in de Mannetjes meest de overhand hebbe.

XXVIII. *Paradisi.* Geele Pappegaay.

(28) *Pappegaay met een korte Staart, geel van kleur, den hoek des Buiks, en de Staartpennen aan den wortel, rood.*

De Beschryving van deezen is genomen uit het Werk van CATESBY, die 'er een naauwkeurige Afbeelding van geeft. BROWNE noemt hem, in de Natuurlyke Historie van Jamaika, *kleiner dan middelbaare Pappegaay, de Borst en Buik roodagtig gemengeld, de top van 't Hoofd wit.*

BRIS-

tacus viridis, Capite luteo, Fronte cœruleâ. FRISCH. *Av.* 4. T. 47?

(28) Psittacus brachyurus luteus, angulo Abdominis Rectricibusque basi rubris. *Syst. Nat.* X. Psittacus Paradisi ex Cuba. CATESB. *Car.* I. p. 10. T. 10.

BRISSON noemt hem de *geele van Kuba*, op welk Eiland hy gevonden wordt. II. AFDEEL. VII. HOOFD. STUK.

Hy is een weinig kleiner dan de Guineesche gryze Pappegaay. De kleur is geel, zynde boven op 't Lyf de Vederen aan de tippen rood gerand; de Keel, Borst en Buik hoogrood; de groote Slagpennen wit, de zydelingse Staartpennen de onderste helft rood, gelyk ook de Oogkringen: de Wangen, Bek en Klaauwen wit.

(29) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, het Voorhoofd purperagtig, de Wenkbraauwen en Keel blaauw, de Rug bloedrood.* XXIX. *Festivus.* Indiaansche Blaauwkop.

Deeze, die in de Indiën woont en de grootte van een Duif heeft, zo LINNÆUS getuigt, schynt eenigermaate te gelyken naar den genen, welken EDWARDS noemt *blaauwkoppige Parkiet* (*), en welken BRISSON onder den naam van *Indiaansche Blaauwkop* beschryft. Immers dezelve is ook groen, met een hemelschblaauwe Kop en Keel: doch heeft een geele Vlak op de Wieken en de Staartpennen van onderen donker geel. Ook wordt van de bloedroode kleur op de Rug, en de purperagtige aan 't Voorhoofd, in deeze geen melding gemaakt. De grootte is als een Duif en de Woonplaats in de Indiën.

(30)

(29) Psittacus brachyurus viridis, Fronte purpurascencente, Superciliis Gulâque cœruleis, Dorso sanguineo. *Syst. Nat.* X.

(*) Blue-headed Parrakeet. Pl. 292.

II. AFDEEL. VII. HOOFD-STUK.

XXX. *Brasiliensis.* Brasiliaansche.

(30) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, het Aangezigt rood, de Wangen blaauw.*

Deeze is juist ook de dertigste in het Pappegaaijen-Geslagt van BRISSON, die hem noemt *de Brasiliaansche met een rood Voorhoofd.* De Engelschen geeven 'er, eenvoudiglyk, den naam aan van *groene Brasiliaansche Pappegaay.* Hy is grooter dan de Guineesche. De groene kleur trekt van onderen naar 't geele; van boven zyn de Vederen met donker purper gerand; de Kop van vooren rood, de top geelagtig groen, de Wangen blaauw; de zydelingse Staartpennen van onderen rood, aan de tippen geel, de buitenste uitwaards blaauw, de twee naasten daar aan, uitwaards rood. De Bek Vleeschkleurig, de Klaauwen bruinagtig.

XXXI. *Autumnalis.* Amerikaansche.

(31) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, het Voorhoofd en een Vlak der Slagpennen rood: de top van 't Hoofd en grootste Slagpennen blaauw.*

Hy wordt, van de Engelschen, de *kleiner groene Pappegaay* geheten: BRISSON noemt hem, in 't byzonder, de *Amerikaansche:* wat reden 'er

(30) Psittacus brachyurus viridis, Facie rubrâ, Temporibus cœruleis. *Syst. Nat.* Psittacus viridis Brasiliensis. EDW. *Av.* 161. T. 161.

(31) Psittacus brachyurus viridis, Fronte Remigumque maculâ cocineâ, Vertice Remigibusque primoribus cœruleis. *Syst. Nat.* X. Psittacus viridis minor Occidentalis. EDW. *Av.* 164. T. 164.

'er zy, voor den naam van *Herfst*- Pappegaay' is my onbekend. II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

De grootte wordt ongevaar op die van een Duif gerekend; de kleur is van boven zwaarder van onderen bleeker of bly-groen: het Voorhoofd rood, de top blaauw, de Wangen Oranje-kleur; de kanten der Wieken geel: de middelste Slagpennen uitwaards de eerste helft rood: de Staartpennen van boven donker, van onderen geelagtig groen. De Bek is witagtig, maar aan 't end en de randen der Kaakebeenen bruin: de Klaauwen Loodkleurig.

(32) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, den Kop graauwagtig, den Hals en Borst eenigermaate Violetkleurig bont, de Slag- en Staartpennen aan de tippen blaauw.* XXXII. *Accipitrinus.* Bruinkop.

Deeze, die reeds lang onder den naam van *fraaije* of *sierlyke* Pappegaay bekend is geweest, wordt van BRISSON de *bonte Indiaansche* geheten. EDWARDS hadt hem de Pappegaay met een Valkskop genoemd, wegens de kleur van zyn Kop, die eveneens is als in sommige Valken, niet Havikskop; gelyk men hem verkeerdelyk genoemd heeft. Ik geef 'er deswegens den naam van *Bruinkop* aan.

De

(32) Psittacus brachyurus viridis, Capite griseo, Collo Pectoreque subviolaceo vario, Remigibus, Rectricibusque apice coeruleis. *Syst. Nat.* X. Psittacus Orientalis Capite Accipitris. EDW. *Av.* 165. T. 165. Psittacus elegans. CLUS. *Exot.* 365. RAJ. *Av.* 32.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

De grootte is als die der gewoone Pappegaaijen: de kleur van boven groen, van onderen purperagtig; de Vederen blaauw gerand: de Kop graauwagtig of bruin: de Hals eenkleurig met de Borst: de Staartpennen van onderen blaauwagtig zwart, van boven groen; de zydelingse aan de tippen hoog blaauw: de Bek, Klaauwen en Nagelen, zwartagtig.

Zodanig een, waar deeze beschryving naar gemaakt is, werdt in den Jaare 1754 uit Oostindie aan Madame de *Marquize van Pompadour* gebragt, die hem tot haar vermaak nahoudt. Zyn voornaame aardigheid bestaat daar in, dat hy, vergramd zynde of getergd, de Veeren van zyn Hals loodregt opzet, 't gene hem rondom den Kop een zeer fraaije Kroon of Krans, en op denzelven een fierlyke Kuif maakt; gelyk RAJUS dit reeds heeft opgemerkt.

XXXIII. *Melanocephalus.* Witborstige van Mexiko.

(33) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, van onderen geel, den Kop zwart, de Borst wit.*

EDWARDS noemt deezen slegts de *Witborstige*. BRISSON voegt 'er den naam van *Mexikaansche* by, om dat hy van daar afkomstig is; gelyk men hem ook in 't Land der *Caracques* ontmoet. De grootte is als een Tortelduif: de kleur

(33) Psittacus brachyurus viridis, subtus luteus, Pileo nigro, Pectore albo. *Muf. Ad. Fr.* 2. Psittacus coccineus ventre albo. EDW. *Av.* 169. T. 169.

kleur van boven groen, van onderen wit; de Kop boven op zwart; een groene Vlak onder de Oogen; de Wangen en Keel geel, de Hals en Onderbuik Oranje, de Slagpennen groen. De Bek Vleefchkleurig: de Klaauwen bruin, de Nagelen zwartagtig.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

(34) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, den Hals rood.*

XXXIV. *Collarius.* Rood-gekraagde Pappegaay.

Men vindt deezen, *Pappegaay met een rooden Hals* genoemd: de Engelfchen geven 'er den naam van *Pappegaay van Jamaika* aan. Ik noem hem *rood-gekraagde.* Hy de heeft gewoone grootte der Pappegaaijen of iets minder. Zyn kleur is als boven gemeld. Men brengt hem uit Jamaika dikwils in Engeland over. Hy praat zeer duidelyk.

(35) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, rood van Voorhoofd, de Staart vaal, met zwart gebandeerd.*

XXXV. *Pullarius.* Guineefch Parkietje.

In 't algemeen wordt deeze de *allerkleinfte* Pappegaay geheten, welken naam CLUSIUS 'er eerft

(34) Pfittacus brachyurus viridis, Collo rubente. *Syft. Nat.* X. Pfittacus minor, Collo miniaceo. SLOAN. *Jam.* 2, p. 297. RAJ. *Av.* 181.

(35) Pfittacus brachyurus viridis, Fronte rubrâ, Caudâ fulva, Fafciâ nigrâ. *Mus. Ad. Fr.* 2. Pfittacus parvus viridis, ex India Orientali. ALB. *Av.* 3. p. 15. T. 15. Pfittacus minimus viridis, cum Fronte et Gulâ rubrâ, FRISCH. *Av.* 4. T. 54. Pfittacus pufillus viridis Æthiopicus. RAJ. *Av.* 31. Pfittacus minimus. CLUS. *Exot.* 365. Pfittacus minor verficolor. SEB. *Mus.* 2. p. 40. T. 40.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK. eerst aan gegeven hadt. Sommigen noemen hem ook *klein roodkoppig Parkietje* of *Mosch* van van Guinée: ook wel de kleine bonte Pappegaay en *Guineesch Parkietje*. De grootte is ongevaar als een Leeurik, de kleur als boven gemeld. Het Wyfje verschilt van 't Mannetje, dat het zulk hoog rood op den Kop niet heeft, en dat de randen der Wieken in 't zelve geel zyn. Men vindtze in Guinee.

XXXVI. *Galgulus.* Oostindisch (36) *Pappegaay met een korte Staart, groen van kleur, de Stuit en Borst hoog rood, de top van 't Hoofd blaauw.*

Allerkleinst *groen en rood* Parkietje uit Indie, wordt dit van EDWARDS geheten: BRISSON noemt het *Indiaansch* of Oostindisch; om dat het in Indie huisvest. In grootte is 't nog iets kleiner dan 't voorgaande: de kleur als boven gemeld.

Van dit Vogeltje wordt gezegd, dat het om te gaan slaapen zig gaat ophangen aan ééne Poot, 't welk men onderstelt te geschieden, om zig voor de Roofvogels te beveiligen; gelyk PLINIUS dit van den *Galgulus* verhaalt.

XXXVII. *Passerinus.* Amerikaansch Parkietje. (37) *Pappegaay met een korte Staart, uit den geelen groen, de Wieken van onderen blaauw, en de Borst met een blaauwe Vlak getekend.*

Dee-

(36) Psittacus brachyurus viridis, Uropygio Pectoreque coccineis, Vertice cœruleo. *Amoen. Acad.* 4. *Osb. Iter.* 101. Psittacus minimus viridis ruber, Indicus. EDW. *Av.* 6. T. 6. Avicula Cechini. ALDR. *Orn.* l. 20 p 560.

(37) Psittacus brachyurus, luteo-virens, maculâ Alarum Alisque subtus cœruleis. *Mus. Ad. Fr.* 1. p. 14.

Deeze is niet grooter dan een Mosch en wordt daarom het *Mosch-Parkietje* geheten; doch ik noem het liever, tot onderscheiding, het *Amerikaansche*, terwyl BRISSON 'er den naam aan geeft van 't *blaauwgattig* Parkietje *van Brasil*. Geen kleiner vindt men in het gantsche Geslagt der Pappegaaijen, of het moeste die van Malakka zyn. Het Goudwiekje zelfs en de meeste andere Parkietjes, waar van BRISSON 'er zestien heeft, zyn van grootte als een Leeurik of Lyster.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Klapagtigheid der Parkieten.

De Parkieten zyn klapagtiger dan de gewoone Pappegaaijen. Zy zyn niet schuuw voor den Mensch, en schynen gaarn met hem te willen praaten, zwygende, als men hun hetzelve geleerd heeft, naauwlyks ooit, en verheffende hunnen Toon zodanig, als of zy den bovenzang wilden hebben. In vryheid zynde gaan zy altyd troepswyze, volgende het Koorn en de Vrugten, naar maate dat die ryp worden. Het is regt pleisierig hun te hooren kakelen, wanneer zy op de Boomen zyn. De groenheid van hun Pluimagie belet, dat men hun onderscheide van de Bladeren; terwyl hun gesnap niettemin doet blyken, dat zy 'er zig in groot getal op bevinden. Een Vogelaar, die op dit stuk niet is afgerigt, wordt uitzinnig doordien hy zyn Wild zo digt by zig heeft, zonder 't zelve te kunnen treffen. Het eenigste is, dat deeze Snappers zig niet lang op ééne plaats onthouden: als zy eene Besie of Vrugt geplukt hebben, vliegen

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

gen zy naar een andere toe; dan ziet men ze en kan ze schieten. Als 'er een, getroffen zynde, nedervalt, houden zy zig stil en kyken 'er naar, schreeuwende uit alle magt, even of zy den Vogelaar wilden uitschelden. Doorgaans zyn zy zeer vet en hebben een wonderbaaren smaak; vooral in't Saizoen der Kampêche-hout bessen. Geplukt zynde en van Ingewand ontledigd, bewindt menze in Wyngaardbladen, en dus gefruit zynde is 't een lekkere Spyze. Zie daar wat ons Pater LABAT van de groene Brasiliaansche Parkieten, met lange Staarten, die hier voor beschreeven zyn, verhaalt. Sommige omstandigheden zullen ook op de anderen, die daar van in kleur of Landaart verschillen, toepasselyk zyn. Van de kleine Parkietjes, zo even gemeld, weet ik niets byzonders. Ik zal nog iets zeggen, dat dit Geslagt van Vogelen in 't algemeen betreft.

Het Vernuft der Pappegaaijen.

Wonderen, die naauwlyks geloofbaar zyn, worden ons van derzelver Vernuftigheid verhaald. Een Pappegaay van HENRIK den VIII., Koning van Engeland, in de Theems gevallen zynde, schreeuwde om hulp, en beloofde twintig Ponden Sterlings; doch, uit het Water gehaald zynde, belastte hy, dat men tien Stuivers, aan den genen, die hem geborgen hadt, tellen zoude. Eene van *Ascanius*, den Kardinaal, wist de Artikelen van 't Kristelyk Geloove, agtereen, verstaanbaar op te zeggen. Natuurlyk hebben zy geen duidelyke Spraak, uitende alleenlyk het

Woord *Perrot* of *Parroquet*, of iets dat 'er naar gelykt. Het praaten moet hun geleerd worden, voor dat zy twee Jaaren oud zyn. Zy schynen vermaak te hebben in spotterny en zigte wreeken aan den genen, die hun met woord of daad beledigt of tergt. Ook beminnen zy sommige Menschen, en hebben van anderen een afkeer, daar zy met aanvliegen en byten blyken van geeven. De Gebaarden van vrolykheid en droefheid worden door hun, gelyk het praaten, nageaapt, en somtyds schynen zy als in gepeins te zyn.

II. AFDEEL. VII. HOOFDSTUK.

Hun Gebruik.

De Ouden kenden niet dan groene Pappegaayen. Egter moeten deeze Vogelen te Rome al zeer gemeen zyn geweest, wanneer HELIOGABALUS, dat monster van Wellust en Verkwisting, niet alleen derzelver Koppen op Tafel brengen, om de Tongen voor lekkerny te eeten, maar zelfs het Wild Gedierte, Leeuwen en Luipaarden, daar mede voeden deedt. In de Landen, daar zy voortteelen, worden zy ook wel gegeten, en de Oostersche Volkeren hieldenze, weleer, voor Heilig. De Indiaanen gebruiken de Veeren en Pluimen van deeze Vogelen, die inderdaad de schoonste kleuren tarten, tot versiering van hunne Kleederen, Behangzels, Tapyten en Wapenen.

II. AFDEEL. VIII. HOOFDSTUK.

VIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* TOUKANS, *en derzelver Verscheidenheden, waar onder de* gekraagde, *die met een* witte *en* geele Keel, *en de* groene *van Brasil.*

Naam.

ONder den Griekschen Naam *Ramphastos*, die van 't Woord *Ramphos*, 't welke een Vogelbek betekent, is afgeleid, stelt LINNÆUS een Geslagt van Vogelen voor, die wegens de grootte van hunnen Bek vermaard zyn. Men onderscheidtze gemeenlyk by den naam van TOUKAN, welken de Brasiliaanen geeven aan eene Soort van dit Geslagt, by de Schryvers genaamd de *Brasiliaansche Aakster.* De Bekken van deeze Vogelen worden, wegens hunne zeldzaamheid, in de Kabinetten van Natuurlyke Zaaken bewaard.

Kenmerken.

De Kenmerken zyn; een zeer groote, holle Bek, verhevenrond, uitwaards Zaagswyze getand: Neusgaten agter de Kaaken: de Tong Vederagtig: twee voor- en twee agter-Vingeren aan ieder Poot. De Beenen zyn gevederd tot aan de Schenkelen, voegt 'er BRISSON by; de Bek van grootte als de Kop; het end der beide Kaaken nederwaards gekromd. Alle Vogelen van dit Geslagt, zegt hy, hebben maar tien Pennen in de Staart. Hunne Bek, schoon by uitstek dik en lang, heeft zeer weinig zwaarte,

om

PLAAT XXXIII.

om dat hy bestaat uit een Celluleus gedeelte, 't welk zeer ligt is, omwonden met eene ten uiterste dunne Hoornagtige Stoffe. In sommigen zyn de Neusgaten geplaatst digt by den oorsprong van de Bovenkaak, op de Hoornagtige Stoffe, en dus zigtbaar; in anderen buiten het Hoornige van den Bek en geheel onder de Pluimpjes verholen. Dit laatste heeft sommigen doen vermoeden, dat deeze Vogel geene Neusgaten had, gelyk LINNÆUS dit bevoorens vast如stelde.

II. AFDEEL. VIII. HOOFD-STUK.

BRISSON telt twaalf Verscheidenheden van Toukans, die hy meestal door de kleur van 't Lyf of van de Keel, en de plaats, daar zy van daan komen, onderscheidt. Dus heeft hy een groenen van Mexiko, van Cayenne, van Brasil; een geelen en een blaauwen: één met een witte Keel van Cayenne en van Brasil; één met een geele Keel van die beide Plaatsen, en met een Halskraag van Mexiko en Cayenne, als ook den gewoonen Toukan, of Brasiliaanschen Aakster der Autheuren. De vier Soorten van LINNÆUS, die deeze Vogelen naar de kleur en figuur van den Bek onderscheidt, zyn daar onder begreepen, gelyk wy zien zullen.

Soorten.

(1) *Toukan met een zwarten Bek, die zeer dik is gekield.*

I. *Piperivorus.* Geel-Keel. Pl. XXXIII. *Fig.* 1.

Deezen noemen de Brasiliaanen zo wel *Toukan*,

(1) Ramphastos Rostro nigro, Carinâ crassissimâ. *Syst. Nat.* X. Gen. 45.

II. AFDEEL. VIII. HOOFD-STUK. *kan*, als den gewoonen of grooten, te vooren gedagt, en BRISSON geeft 'er den naam aan van *Brasiliaanschen met een geele Keel.* De grootte is omtrent als een Duif. De Bek, die aan den Wortel een Duim en agt Liniën dik is, heeft de langte van vier en een half Duim. De kleur is groenagtig zwart, aan de Wangen, Keel en 't onderste van den Hals Oranje, met een roode dwarsstreep boven aan de Borst: de bovenste Dekvederen van de Staart Zwavelgeel, de ondersten rood: de Staartpennen van boven groenagtig zwart, van onderen zwart, gelyk ook de Bek, die egter, by den Wortel, omringd is met een taamelyk breeden gryzen Band.

II. *Tucanus.* Gekraagde Toukan.

(2) *Toukan met een rooden Bek, die stomp gekield is en wit.*

Deeze plagt genoemd te worden *rostrata* of Bekvogel, anders *Groot-* of *Dikbek* en *Rottestaart*; gelyk in gebruik is by de Franschen van Guajana. BRISSON noemt hem den *Toukan met een Halskraag* van Cayenne. Hy heeft de grootte van een Merel of zwarten Lyster: de Bek is, op 't breedste, ongevaar een Duim, en heeft de langte van omtrent drie Duimen. Het Lyf is Olyfkleurig groen, met den Kop, Hals, Borst en het middelste van den Buik, glimmend zwart, trekkende naar gepolyst en gebruineerd Staal: aan de Ooren heeft de Vogel een Goud-

gee-

(2) Ramphastos Rostro rubro, Carinâ obtusâ albâ. *Syst. Nat.* X.

geele Vlak: ook is de Hals van boven met een Oranje-geele Band omringd: de onderfte Dek-vederen van de Staart zyn hoogrood; de Staart-pennen van boven groen, van onderen graauw, aan de tippen Kaftanie-bruin. De Bek is zeer kenbaar getand, en ten deele rood, ten deele zwart van kleur. II. AFDEEL. VIII. HOOFD-STUK.

De kleur van den Bek fchynt my eenigermaate te verfchillen, met die, waar van LINNÆUS fpreekt. BRISSON heeft nog een Toukan van Mexiko, die rood gekraagd is, met een geelen Hals, rooden Buik en zwarte Staart. Deeze heeft een Bek waar van de Bovenkaak wit is, de Onderkaak zwart, en de grootte is als een Duif. Hy leeft van Vifchjes en onthoudt zig, in Mexiko, aan den Zee-Oever.

(3) *Toukan met een rooden Bek, die zwart gepunt is en den Kiel plat gekneepen heeft.* III. *Picatus.* Gewoone Toukan.

Dit is de gewoone *Toukan*, anders genaamd *Brafiliaanfche Aakfter* of Paarden- en Offen-Bek; ook wel de monftreuze Vogel en *Pepervreeter*, om dat hy Peper eet; weshalve hem ook de Duitfchers noemen *Pfeffer-Vogel* en *Pfeffer-Frafz*, de Engelfchen *Pepper-Pie* of Peper-Aakfter, de Spaanfchen *Carpentero*, de Franfchen in Guajana *Grosbec*, die van Peru *Tacataca*, die van Mexiko *Xochitenacatl*.

Zyn

(3) Ramphaftos Roftro rubro, apice nigro, Carinâ compreffâ. *Syft. Nat.* X. Pica Brafilienfis. ALB. *Av.* II. p. 24. T. 25. ALDR. *Ornith.* L. 20. C. 19.

II. AFDEEL. VIII. HOOFDSTUK.

Zyn Bek munt in grootte uit by dien der andere Soorten, naar evenredigheid van het Ligҫhaam, 't welk omtrent de lyvigheid heeft van een Aakster. Egter is de geheele langte, van 't end des Beks tot aan 't uiterste van de Staart, maar agttien en een half Duim; waar van de Bek en Staart ieder omtrent zes Duimen uitmaaken. Het Lyf, de Bek en Staart, zyn derhalve, in deeze Vogel, nagenoeg even lang, 't welk 'er een zeer mismaakte gestalte aan geeven moet. De kleur is, gelyk in de voorigen, zwartagtig groen, maar boven op de Rug en aan de Stuit naar 't Aschgraauwe trekkende; de Borst Oranjekleur; de Buik en onderste Dekvederen van de Staart rood; de Bestuurpennen zwart en aan de tippen rood: de Bek geelagtig, gewolkt met donker-groen, uitgenomen het end, dat roodagtig is en zeer duidelyk getand.

IV. *Aracari.* Wit-Keel van Brasil.

(4) *Toukan met een zwarten Bek, de Bovenkaak aan de zyden wit, aan den wortel drielobbig.*

't Zou deeze zyn, zo BRISSON aanmerkt, die van hem de Brasiliaansche *met een witte Keel*, en van anderen de *langbekkige Mosch*, genoemd wordt; hoewel hy de grootte van een Duif heeft, zynde de Bek twee Duimen dik of breed en

(4) Ramphastos Rostro nigro, Maxillâ superiore lateribus albâ, basi trilobâ. *Syst. Nat.* X. Toucan. EDW. *Av.* 64. T. 64. Aracari. MARCGR. *Bras.* 217. RAJ. *Av.* 44.

en omtrent zes Duimen lang. De kleur is groenagtig zwart, doch wit van onderen en over 't bovenste van de Borst loopt een roode dwarsstreep of band; doch de Stuit is wit, gelyk de Wieken van boven, die van onderen bleek-rood zyn. De kleur van den Bek, die aan den wortel, in 't ronde, een zeer smalle zwarte streep heeft, is van boven bleek-geel en groenagtig, uitgenomen de randen, die Oranjekleur, en met kleine zwartagtige bandjes getekend zyn, en het end, dat, ter langte van ongevaar een Duim, glanzig hoog-rood is, gelyk ook de Onderkaak, zynde deeze, voor 't overige, blaauw, naar den wortel bleekst. De Neusgaten zitten onder de Vederen verborgen en de Zaagswyze insnydingen zyn niet zeer kenbaar.

II. AFDEEL. VIII. HOOFDSTUK.

Wit-Keel van Cayenne. Pl. XXXIII. *Fig.* 2.

De Heer BRISSON beschryft, onder den naam van *Wit-Keel Toukan* van Cayenne, eenen anderen, waar van de Afbeelding hier nevens is geplaatst. EDWARDS, die 'er ook een zeer goede figuur van geeft (*), noemt hem den *roodbekkigen Toukan.* In grootte komt hy met den naast voorgaanden Wit-Keel, en met den Geel-Keel van Brasil over een. Zyn kleur is ook nagenoeg de zelfde, zelfs ten opzigt van den rooden Band, dien hy dwars over de Borst draagt, en van de Slagpennen; maar de Staart is van boven Zwavelgeel. De Bek is vyf en een half Duim lang, gelyk ook de Staart; het Lyf zes Duimen

(*) *Av.* Pl. 238.

II. AFDEEL. VIII. HOOFD-STUK.

men. De kleur van den Bek is meestendeels rood, doch aan 't end geelagtig, en by den wortel omringd met een breeden geelen Band, die wederzyds een smalle zwarte streep heeft.

Groene van Brasil.

Onder de groene Toukans, welken de Heer BRISSON, gelyk gezegd is, 'er drie heeft, naamelyk één van Mexiko, één van Caijenne en één van Brasil; schynt de laatstgemelde eigentlyk die Vogel te zyn, welken de Brasiliaanen *Aracari* noemen, en waar van JOHNSTON, Tab. LX., eene Afbeelding geeft, die van MARCGRAAF is ontleend. Deeze is, naamelyk, wat grooter dan een Merel, en heeft een Bek van ruim vier Duimen lang. De Kop, Keel en Hals, zyn zwart. Ter wederzyden van den Kop, boven de Ooren, is een kleine Kastanie-bruine Vlak. De Rug, Schouderen, en de Wieken van boven, zyn donker-groen; de Stuit en Staart rood; de Borst Zwavelgeel met een roode dwarsstreep. De Bovenkaak is wit, van boven met een breede zwarte streep, langs heen; de Onderkaak zwart: beiden zeer kennelyk getand. Men vindt deezen in Brasil, te Suriname en Cayenne, van waar hy aan den Heer REAUMUR toegezonden was.

Eigenschappen.

Het schynt vreemd, tot welk einde door de Natuur zulk een mismaakt groote Bek aan de Vogelen, die men Toukans of Grootbekken noemt, gegeven zy; daar het zeker is, dat sommigen een geheel verschillend Voedzel nuttigen van dat der anderen. Immers, daar zyn 'er,

ge-

gelyk gezegd is, die een ſoort van Peper eeten; anderen, die zig onthouden aan den Zee-Oever, en aldaar op Viſch aazen: de Wit-Keel van Cayenne eet byna alles wat hem aangebooden wordt. Zouden zy ook deezen onbeſchoften Zaagswyzen Bek gekreegen hebben, om Gaten in de Boomen uit te hollen voor hunne Neſten, gelyk men zegt dat zy doen, ten einde hunne Jongen voor de Aapen te beveiligen; of tot hunne verdediging? Ter oorzaake van het eerſte, zegt men, is 'er in 't Spaanſch de Naam van *Carpentero* aan gegeven. Wat het andere belangt, gaan zy, naar men wil, aldus te werk. Het Wyfje, te broeden zittende, ſteekt haaren Bek buiten 't Gat, en ontvangt haaren Vyand zo wel, dat hy geen luſt heeft om nader te komen, of in het Hol te taſten, en dan betuigt zy deswegens haare vreugde.

II. AFDEEL. VIII. HOOFD. STUK.

Gebruik.

Volgens LERI en THEVET, is de Toukan van grootte als een wilde Tortelduif, en wonderlyk ſchoon gekleurd. Men vindt 'er in menigte langs de Rivier van Rio de Janeiro, naar Kaap *Frio* toe, en eenigen in Peru, alwaar zy kleiner zyn. De kleur van hunne Vederen, 't zy rood, geel, groen of zwart, is zo hoog en ſterk, dat de Indiaanen 'er veel gebruik van maaken, om hunne Mutſen, Degens en Kleederen, te verſieren. Hun Vleeſch is ook zeer aangenaam van ſmaak. In Europa ſchynen zy naauwlyks in 't leven gehouden te kunnen worden: doch de Bekken of Koppen zyn niet on-

II. AFDEEL. VIII. HOOFDSTUK.

gewoon. KLEIN verzekert, dat hy 'er zes of agt gehad had, ieder van kleur eenigermaate verſchillende. De Vederagtige Tong, aan welke in de Geneeskunde veel kragt wordt toegeſchreeven, zal ook van een byzonder gebruik zyn voor deezen monſtreuzen Vogel.

IX. HOOFDSTUK.

Beſchryving van 't Geſlagt *der* RHINOCEROS-VOGELEN: *bevattende ook den* Tweehoornigen, *gemeenlyk* Calao *genaamd; zo den Molukkiſchen, als dien van de Philippynſche Eilanden en den Afrikaanſchen; benevens de* ongehoornde *Calao's van Senegal.*

Naam.

LINNÆUS geeft den Griekſchen Naam van *Buceros*, of Koehoorn, aan een Geſlagt van Vogelen, 't welk niet minder zonderling is ten opzigt van de gedaante van den Bek, met een Soort van Hoorn gewapend, die 'er ons den naam aan doet geeven van *Rhinoceros-* of Hoornneus Vogel; als had dezelve een Hoorn op de Neus. BRISSON geeft 'er, in't Latyn, den naam van *Hydrocorax* of Water-Raave aan; om dat zy zig op Wateragtige plaatſen onthouden, en in 't Franſch dien van *Calao*, welken dit ſlag van Vogels, zegt hy, in de Indiën voeren.

Kenmerken.

De Kenmerken, waar in zy van de Toukans verſchillen, zyn, volgens hem; dat de Calao drie voor- en één agter-Vinger heeft, zynde

de

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

de middelste der voor-Vingeren, voor een gedeelte, met de zydelingse samengehegt. Voorts merkt hy aan, dat deszelfs Bek dik is, Zeissenswyze, en als een Zaag getand. LINNÆUS zegt, alleenlyk: de Bek is verhevenrond, Meswyze, groot: doch voegt 'er by: het Bekkeneel op 't Voorhoofd naakt, Beenagtig gebult: de Neusgaten zyn in 't grondstuk van den Bek: de Tong is scherp en kort.

Soorten.

Van den Heer BRISSON, naamelyk, worden, in dit Geslagt, ook Vogelen begreepen, die op de Neus niet gehoornd zyn: zo dat hy zes Soorten heeft van Calao's, waar onder de twee van LINNÆUS vervat zyn, gelyk wy zien zullen.

I. *Bicornis.* Tweehoornige. Pl. XXXIII. *Fig.* 3.

(1) *Rhinoceros-Vogel met een beenig plat Voorhoofd, voorwaards tweehoornig.*

De Vogel, waar van BRISSON, onder den naam van Calao, de nevensgaande Afbeelding geeft, is door BONTIUS reeds beschreeven en taamelyk wel vertoond, onder den naam van *Indiaansche Raaf.* CLUSIUS hadt'er ook, onder den naam van *Zee-Raaf*, of *Alcatraz Oviedi*, van gesproken, en den Kop afgebeeld. MOEHRING geeft 'er den naam van *Caryocatactes* of Nootenkraaker aan; misschien, om dat hy op de Molukkische Eilanden, alwaar zyne woonplaats is, volgens BONTIUS; meestal van Muskaat-

(1) Buceros, Fronte osseâ planâ, antrorsum bicorni. *Am. Acad.* IV. p. 237. Calao. PETIV. *Gazophyl.* 43. T. 28. f. 6. & T. 31. f. 1. WILL. *Orn.* T. 17. f. 1.

II. AFDEEL. IX. HOOFD-STUK.

kaatnooten leeft. In 't Kabinet van den Abt AUBRY, te Parys, was deze Vogel opgezet, naar welken BRISSON de volgende Beschryving heeft gemaakt.

Calao van de Molukkes.

Hy is een weinig grooter dan een Haan. De langte, van 't end des Beks tot aan dat van de Staart, is twee Voeten vier Duimen, en tot aan 't end der Nagelen twee Voeten één Duim. Zyn Bek, die aan den wortel twee en een half Duim dik is, heeft, van zyn end tot aan de hoeken der gaaping, vyf Duimen langte, en de Staart agt Duimen: de Voet twee Duimen twee Liniën; de middelste der drie voor-Vingeren, met den Nagel, twee Duimen vyf Liniën; de buitenste twee Duimen één Linie, de binnenste één Duim tien Liniën, en de agterste is kortst van allen. Zyn Wieken slaan twee Voeten tien en een half Duim uit, en, tegen 't Lyf aangevoegd zynde, strekken zy een weinig verder dan het derde deel der langte van de Staart. De Kop is van boven zwartagtig: de Wangen en Keel zyn geheel zwart, doch de Keel is omringd met een vuil Aschgraauwagtigen Band, omtrent negen Liniën breed, maakende een soort van boog, waar van de holle zyde naar den Kop gekeerd is. De Kop van agteren, en de Hals, zyn donker Kastanie-bruin; de Rug en Stuit, als ook de Schoudervederen en de bovenste dekvederen der Wieken, zyn bruin: die onder aan de Wieken, en de bovensten van de Staart, bruin met eenig vaal flaauwelyk gemengd. De

Borst,

Borst, het bovenste van den Buik en de Zyden, zwartagtig met een weinig grys daar onder. De Beenen vaal-bruin: de Onderbuik en de onderste dekvederen van de Staart, bleek-vaal. De groote Slagpennen van de Wiek zyn zwart; de middelbaare ook zwart, doch uitwaards met grys gerand. De Staart bestaat uit twaalf Bestuurpennen, die vuil Aschgraauwagtig wit zyn, allen nagenoeg van gelyke langte. De Bek is zwartagtig Aschgraauw. Boven op de Bovenkaak is een soort van Hoornagtig Uitstek, plat in het bovenste gedeelte en van agteren gerond: welk agterste deel zig op den Kop verheft, zynde witagtig en het overige van de zelfde kleur als de Bek. De tandswyze Insnydingen van de Onderkaak zyn zigtbaarer dan die van de Bovenkaak: de Pooten grys-bruin en de Nagelen zwart.

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

Calao van de Philippynsche Eilanden.

De naauwkeurige Afbeelding van den Bek, by PETIVER, welke LINNÆUS aanhaalt, ziet op den Calao van de Philippynsche Eilanden, den tweeden van BRISSON en de eerste Verscheidenheid van den Rhinoceros-Vogel, by WILLOUGHBY. Hier van heeft BRISSON alleenlyk den Kop met den Snavel gezien, die in het Kabinet van REAUMUR waren. Deeze Bek, zegt hy, is roodagtig, doch aan 't begin van de Onderkaak zwart. Op de Bovenkaak verheft zig een Hoornagtig Uitstek, van aanmerkelyke grootte, en eveneens van kleur als de Bek, zynde een weinig holrond in het bovenste gedeelte, invoegen dat

 de

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

de hoeken voorwaards als Hoornen uitsteeken. Het agterste is in tegendeel rond, en strekt op 't bovenste van den Kop tot aan het Agterhoofd. Dit Hoornig Uitwas heeft zes Duimen langte op de drie Duimen breedte. De Neusgaten zyn, aan 't grondstuk van den Bek, onder 't Hoornagtig Uitstek geplaatst. De kleur van den geheelen Vogel is boven zwart, onder wit; doch de Beenen zyn groenagtig.

Afrikaansche.

De Afrikaansche Calao, die de tweede Verscheidenheid van den Rhinoceros-Vogel is by WILLOUGHBY, maakt de derde Soort uit van BRISSON. In de Beschryving der Westelyke deelen van Afrika door LABAT, wordt 'er een Afbeelding van gegeven. Die Pater merkt aan, dat men dezelven, omstreeks Kaap Verde, noemt *Trompet-Vogels* of *Trompetten van den Brak*, om dat zy een Geluid maaken, 't welk eenigermaate zweemt naar dat van een Trompet, en om dat 'er veel van deeze Vogelen in de Landen van dien Vorst, aan de Rivier van Senegal, zyn. Hunne kleur, zegt hy, is geheel zwart, de grootte ongevaar als een Kalkoen en de gedaante verschilt 'er niet veel van (*). De Bek is ten deele rood, ten deele geel, met zwarte randen aan de beide Kaaken; zynde de Bek en Kop, te samen, agttien Duimen lang. Op de Kop staat een zeer dik Uitstek, van de zelfde kleur als de Bek, en even als een Hoorn vooruit

(*) *Nouv. Relation d'Afriq. Occident.* Tom. IV. p. 160.

uit ſteekende; 't welk ſommigen heeft doen denken, dat dit het Werktuig van dat zeldzaame gebrom dier Vogelen ware; te meer, alzo hetzelve van zelfſtandigheid is als Hoorn.

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

(2) *Rhinoceros-Vogel met een opwaards gekromden Hoorn op de Bovenkaak.*

II. *Rhinoceros.* Eenhoornige Ooſtindiſche.

Men zoude haaſt denken, of de gemelde Afrikaanſche ook de Rhinoceros-Vogel van BONTIUS ware, indien niet van deezen gemeld werde, dat zyn Hoorn opwaards is omgekromd. De Bekken, op zulk een wyze gehoornd, die men hedendaags vindt in de Kabinetten, ſtellen buiten twyfel, dat 'er zulke Vogelen weezentlyk in Ooſtindie gevonden worden, gelyk BONTIUS ſchryft; hoewel PLINIUS dit als zeer belachlyk en ongelooflyk aanmerkt, wanneer hy van den *Tragopanas* gewaagt (*). In 't Kabinet van WORMIUS wordt hy *Topau*, een Indiaanſche Vogel, getyteld. NIEUWHOF geeft 'er, in zyne Zee- en Land reizen, den naam van *Jaager-Vogel* aan; om dat hy de Jaagers vergezelt, leeven-

(2) Buceros Cornu maxillari Frontis recurvato. †. Rhinoceros. BONT. *Jav.* 63. T. 64. OLEAR. *Muſ.* T. 15. f. 4. WILL. *Ornith.* T. 17. f. 3. WORM. *Muſ.* 293. ALDR. *Orn.* L. 12. C. 20.

(*) Door MOEHRING wordt aangemerkt, dat CHARLETON hem, in zyn *Onomaſt. Zoicon*, verkeerdelyk *Tragopanda* noemt, daar het moeſt zyn *Tragopan*; doch 't is my duiſter, hoe *Tragopanadem*, gelyk by PLINIUS gelezen wordt, van *Tragopan* kan afgeleid worden. De *Schol.* noemt hem, in Nominativo, *Tragopana*; zeggende dat POMP. MELA deeze Vogelen *Tragopomones* heet.

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

vende van Krengen, een vuil en ſtinkend Beeſt.

LINNÆUS ſchynt te twyfelen aan de geſteldheid van den Bek; zo dat hy dien niet gezien moet hebben. BRISSON beſchryft denzelven zeer naauwkeurig. Hy heeft aan den Wortel twee en een half Duim dikte en de langte van tien Duimen. De Bovenkaak is naby den Kop rood, naar 't end toe bleek-geel: de Onderkaak eveneens, doch aan den wortel glimmend zwart. Op het grondſtuk van de Bovenkaak verheft zig een Hoornig Uitwas, welks voorſte deel voorwaards verlangd is in de gedaante van een Hoorn, en opwaards omgekromd: hebbende deeze Hoorn agt Duimen langte en vier Duimen breedte aan zyn wortel-end. Zyn kleur is uit rood en geel gemengeld, en hy wordt als in tweeën geſcheiden door een zwarte ſtreep, die zig, aan beide zyden, overlangs uitſtrekt. De Neusgaten zyn by den wortel van den Bek, onder het Hoornig Uitwas, geplaatſt.

Weinig is 'er bekend, aangaande de eigentlyke grootte en geſtalte van deezen zonderlingen gehoornden Vogel. Indien het waar is, zegt RAJUS, dat de Bek naar reden van 't Lighaam klein zy, zo moet het zekerlyk een der allergrootſte Vogelen weezen. Anderen willen, dat hy veel grooter dan de Europiſche Raaf zy. De Ouden plagten hem in grootte te vergelyken by den Arend. Zo hy op Krengen aaſt, is 't mooglyk niet fabelagtig, dat 'er wel eens Menſchen van hem worden aangetaſt en deerlyk gekwetſt,

na dat zy door zyn vermaakelyk Geluid zyn in Slaap geraakt: weshalve men hem by de Syreenen vergeleek.

II. AFDEEL. IX. HOOFDSTUK.

Ondertusschen zien wy hier de drie Verscheidenheden van Bekken of Koppen van den vliegenden Rhinoceros, welke RAJUS hadt gezien en aan 't licht gegeven, verklaard; naamelyk met een *dubbelen*, *regten* en *krommen* Hoorn. BRISSON beschryft nog twee Soorten van Calao's, die volgens zyne Kenmerken tot dit Geslagt, volgens die van LINNÆUS veeleer, zo 't schynt, tot dat van de Toukans behooren zouden.

Calao's van Senegal.

Deeze twee vindt men in de Landstreek aan de Rivier van Senegal, van waar zy, door den Heer ADANSON, aan den Heer REAUMUR toegezonden zyn. Zy hebben omtrent de grootte van een Aakster. De kleur van 't Lyf is boven vuil-grys, onder vuil-wit. De Wieken en Staart zyn ten deele wit, ten deele zwart. In de eene is de Bek zwart, in de andere rood. Hy is by den Kop een Duim dik, ongevaar drie en een half Duim lang, naar de punt toe krom loopende; in die met den zwarten Bek zyn de tandjes zeer kennelyk, in die met den rooden Bek naauwlyks zigtbaar. In geen van beiden schynt eenig blyk te zyn van een Hoorn op de Neus: zo dat men deeze dan den naam zou mogen geeven van *ongehoornde* Rhinoceros-Vogelen.

II. AFDEEL. X. HOOFDSTUK.

X. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* TEEK-EETEREN; *zekere Vogels, naar den* Pappegaay *of* Aakster *gelykende, die van de Brasiliaanen* Ani *genoemd worden.*

Naam. BY BRISSON en LINNÆUS, beiden, wordt een byzonder Geslagt gemaakt van deezen Vogel, die van KLEIN onder de Kraaijen of Aaksters is geplaatst geweest en van CATESBY *geheel zwarte Kaauw* genoemd wordt. SLOANE voegt 'er den naam by van *Klapper, met de Bovenkaak boogswyze gekromd.* De Brasiliaanen noemen hem *Ani*, de Mexikaanen *Cacalototl*, misschien wegens zyn Geklap; de Inwooners van Cayenne *Bout-de-Petun;* de Engelschen, op Jamaika, *Savanna Black-Bird.* BRISSON geeft 'er, in 't Latyn, den naam van *Crotophaga* aan, dien men TEEK-EETER vertaalt; doch, indien 't waar is, dat hy van Torren, Rupsen, Vliegen en dergelyke Insekten leeft, schynt die naam, in 't Nederduitsch, weinig eigenschap te hebben.

Kenmerken. De Kenmerken, volgens LINNÆUS, zyn; een samengedrukte of aan de zyden platte Bek, half Eyrond, boogswyze, wederzyds uitgegroefd: het bovenste Kaakebeen, aan beide zyden, hoekig op den rand; de Neusgaten doorloopende. BRISSON merkt aan, dat de Bek kort en

en haakig is, dikker dan breed, van boven met een Meswyze fcherpte: dat 'er aan de Pooten twee voor-, twee agter-Vingeren zyn, alle tot aan den wortel toe van elkander gefcheiden, en dat 'er maar tien Beftuurpennen zyn in de Staart. II. AFDEEL. X. HOOFDSTUK.

BRISSON heeft twee, LINNÆUS maar ééne Soort (1); naamelyk, den genen, die de eerfte is van BRISSON, genaamd *le Bout-de-Petun*, hier nevens afgebeeld. Deeze heeft ongevaar de grootte van een Merel: de langte is dertien en een half Duim, met den Bek en Staart; de hoogte negen Duim en negen Liniën: zynde de Bek ongevaar drie vierde Duims dik, één Duim lang en de Staart zeven Duimen. De kleur is Violetkleurig zwart, doch de randen der Vederen zyn donkergroen, gemengeld met een zuivere Koperkleur. De Bek, die zwart is, zo wel als de Klaauwen, heeft, om den wortel van de Bovenkaak, een kring van ftyve Borftelhairtjes, voorwaards gekeerd; zo wel als aan de Oogen, welker Hairtjes ook ftyf en zeer lang zyn. Ani. Pl. XXXIII. *Fig.* 4.

Het is de eigenfchap van deeze Vogelen, groote Neften te maaken in de Haagen of 't klein Ge-

(1) Crotophaga. *Syft. Nat* X. Gen. 47. Crotophagus ater; Roftro breviore, compreffo arcuato - cultrato. BROWN. *Jam.* 474. Monedula tota nigra, major, garrula; Mandibulâ fuperiore arcuatâ. SLOAN. *Jam.* II. p. 298. T. 256 f. 1. CATESB. *Carol.* 3 p. T. 3. Ani. MARCGR. *Bras.* 193. WILL. *Ornith.* 120. RAJ. *Av.* 35. N. 10. & 185. N. 29.

II. AFDEEL. X. HOOFDSTUK.

Geboomte, alwaar zy, wel met haar vyftigen, Eijeren leggen en die uitbroeden, in één enkel Neſt. Men heeft zulks te Cayenne, van waar zy aan REAUMUR gezonden werden, zekerlyk waargenomen. 't Schynt dat men deeze Vogelen ook vinde in de Boſſchen van Braſil, alwaar zy aan hun Geſchreeuw *i,i,i,i,i*, op een hoogen toon, kenbaar zyn en daar van komt miſſchien de naam van *Ani.* Hun Vleeſch wordt niet tot Spyze gebruikt. MARCGRAAF plaatſtze, wegens de ſchoonheid van hunne kleur, onder de Parkietjes.

Groote Teek-eeter.

De andere Soort, dien BRISSON *le grand Bout-de-Petun* noemt, is ook van Cayenne gebragt. Deeze heeft omtrent de grootte van een Gaay, zynde, met den Kop en Staart, anderhalf Voet lang, en ongevaar een Voet hoog. De kleur is, over 't geheele Lyf, Violetkleurig zwart, met de randen der Vederen groen, even als in de kleine Ani; doch deeze groote heeft de Slagpennen donker-groen. Hy wordt, opgezet zynde, in 't Kabinet van den Heer AUBRY, te Parys bewaard.

XI.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.

PLAAT XXXIV.

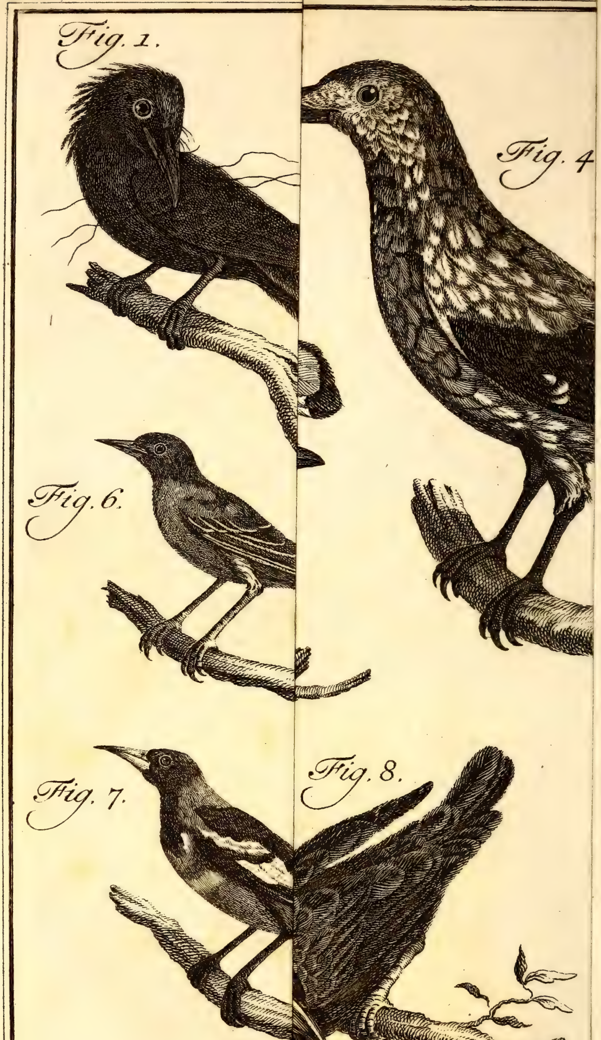

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

XI. HOOFDSTUK.

Beschryving van't Geslagt *der* RAAVEN, *waar in, behalve de* zwarte, *ook de* witte *en* bonte, *benevens de* Kraaijen, Kaauwen, Roeken *en* Bontekraaijen, *als ook de* Vlaamsche Gaaijen, Nootekraakers, Aaksters *en andere Vogelen, begreepen zyn. Voorregt der* Raaven *en* Kraaijen, *in sommige Landen. Uitroeijing der* Aaksteren *geordonneerd. Hun Klappen, Diefagtigheid en andere Eigenschappen.*

TEn opzigt van de schikking der Raaven, Kraaijen, Kaauwen, Gaaijen, Aaksters, en dergelyke Vogelen meer, is by den Heer BRISSON een merkelyk verschil met den Heer LINNÆUS. De eerstgemelde, naamelyk, heeft dezelven in byzondere Geslagten onderscheiden, behalve de drie eerste Vogelen, dewelken van hem, even gelyk van den laatsten met alle die vyfderley Vogelen gedaan wordt, tot het RAAVEN-Geslagt vereenigd zyn.

Kenmerken.

Een voornaam Kenmerk, aan deeze Vogelen gemeen, is dat de Borstel-Hairtjes, aan het grondstuk van den Bek, voorwaards gekeerd zyn en de Neusgaten bedekken. LINNÆUS zegt, dat het Grondstuk bedekt is met Borstelige Vederen; de Tong Kraakbeenig, in tweeën gespleeten. Hy zegt dat de Bek verhevenrond is en Meswyze. BRISSON vergelykt denzelven by

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

by een uitgerekten Kegel; zynde regt, doch aan de punt neerwaards een weinig omgekromd. De Pooten hebben zy ongevliesd, met drie voor- en één agter-Vinger, allen, byna tot hunnen oorſprong toe, van één geſcheiden.

Soorten.

LINNÆUS heeft, in zyn Raaven-Geſlagt, twaalf Soorten, tot welken, behalve de Aakſter en Kraay, ook de Nootekraaker en Vlaamſche Gaay, als ook een Lyſter en een Vliegenvangertje van BRISSON behooren, gelyk wy zien zullen.

I. *Corax.* Raaf.

(1) *Raaf, die zwart is, met een blaauwagtige Rug, de Staart eenigermaate rond aan 't end.*

Deeze Vogel wordt by de oude Grieken *Korax* geheten, waar van de Heer LINNÆUS zynen Soortnaam heeft, doch de hedendaagſche Grieken noemen hem *Korakas*. Het Latynſche Woord *Corvus* zal daar van afkomſtig zyn, en misſchien het Griekſche van *koros*, dat zwart betekent: want dit is de algemeene kleur der Raaven. 't Latynſche geeft het Franſch *Corbeau*, het Spaanſch *Cuervo* en 't Italiaanſche *Corvo* of *Corbo*, dat in Klank veel overeenkomſt heeft met den Hebreeuſchen naam *Oreb*, en den Arabiſchen *Gerabib*. In Poolen noemt men hem *Kruk*, in Sweeden *Korp*, in Schotland *Corbei*; doch de Engelſchen en Nederlanders volgen den

(1) Corvus ater, Dorſo cœruleſcente, Caudâ ſubrotundat. *Faun. Suec.* CORVUS. GESN. *Av.* 334. ALDR. *Orn.* l. 12. c. JONST. *Av.* 38. T. 16. WILL. *Ornith* 82. T. 18. RAJ. *Av.* 39. ALB. *Av.* 2. p. 19. T. 20. FRISCH. *Av.* I. 63.

dee Hoogduitſchen naam *Raff*, *Rabe* of *Rappen*, met hun *Raven*, *Rave* of *Raaf*.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. Eigenſchappen.

Het is een ſchadelyke Roofvogel, die zig, door geheel Europa, in de digte Boſſchagiën onthoudt, en aldaar niet alleen van andere Vogelen en derzelver Eijeren leeft, maar dikwils ook jonge Lammeren of Bokjes uit de nabuurige Velden weghaalt. Krengen, egter, die hy van zeer verre ruiken kan, is zyn gewoonſte Voedzel, en het vernielen van 't Ongediert, door deezen Vogel, zal miſſchien de reden zyn, dat men hem in Sweeden voor immer zo Heilig houdt, als by ons de Ooijevaaren, agtende het kwaad 'er één te dooden. Dit is, in Engeland zelfs, om dat zy het Land van Krengen en de Oevers van ſtinkende Viſch zuiveren, op zwaare ſtraf verbooden. Op 't Eiland *Faro* of *Fero* in tegendeel, 't welk tot Noorwegen behoort, leggende tuſſchen Ysland en Hitland in de Oceaan; dat ryk is inzonderheid in Wolvee: plagt oudtyds in gebruik te zyn, dat ieder Boer, op St. *Olaus*-Dag, een Raaven-Kop met zig voor den Regter moeſt brengen, of anders in eene Boete van vier Schellingen verviel. In de Zuidelyke Provinciën van Sweeden vliegen zy, met een heldere Lugt, zeer hoog en maaken een zonderlingen Klank of Toon, die zeer verre klinkt, zegt LINNÆUS: daar mede, buiten twyfel, dat yzelyk ſchor Geluid bedoelende, 't welk men noemt het *Gekras* der Raaven; waar van, zo ſommigen willen, de

 Griek-

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

Griekfche Naam afkomftig zou kunnen zyn; want hun geluid drukt het woord *Kolas* of *Koras* uit.

De Raaven zyn diefagtig van aart, fteelende ook dingen, die hun van geen dienft kunnen zyn, gelyk Zilveren Lepels en Geld, 't welk zy verbergen, gelyk de Aakfters. In een ander opzigt hebben zy den aart der Valken, kunnende tam gemaakt en afgerigt worden op den Vogelvangft. PEROTTUS verhaalt, dat hy te Napels een fpierwitte Raaf gezien hadt, die aan Koning Alphonfus gezonden was door den Koning van Brittannie, zynde op de Vogeljagt zodanig afgerigt, dat men 'er andere Raaven en Faifanten mee kon vangen. Zy zyn zeer ftout en vegten dikwils met den Kuikendief of andere Roofvogelen, wegens hunne Prooy. Volgens de Ouden zouden zy den Vos te hulpe komen, wanneer de Klaauwieren deszelfs Jongen tragten te rooven. PLINIUS verhaalt, dat een Raaf van den Tempel van Caftor kwam vliegen in den Winkel van een Kleermaaker, die hem opvoedde en de Naamen van Keizer Tiberius, van Drufus en Germanicus, leerde fpreeken. Dit maakte zo veel Gerugts te Rome, dat, wanneer een nydig Buurman van den Kleermaaker den Vogel om 't leven gebragt hadt, dezelve daar over geftraft, en den Raaf een plegtige Begraafnis aangedaan werdt.

Dat de Raaven praaten kunnen leeren is geen fabel; men maakt 'er in Indie, zelfs, meer werk

van

van dan van de Pappegaaijen. Jong zynde moeten zy van de Tongriem gefneeden worden en dan zyn zy gemakkelyk daar toe op te brengen. OLAUS BORRICHIUS verhaalt, in zyne Waarneemingen, die in de Verhandelingen van Koppenhagen zyn ingevoegd; hoe hy een jongen witten Raaf had, dien hy enkel van de Tongriem hadt laaten fnyden, zonder hem te leeren. Deeze Vogel, ondertusfchen, hoorende dat hy alle morgens zyn Knegt riep, bootfte dit naa, en leerde het zo natuurlyk doen, dat de Knegt 'er dikwils door werdt bedroogen, ftaande vroeger op, dan noodig was, om dat hy zig verbeeldde, dat hy van zyn Meefter gepord werde. De Schryver, deeze bekwaamheid van den Raaf befpeurende, leid zig toe, om hem verder praaten te leeren, en hieldt hem dikwils twee Uuren op zyne Kniejen, zonder dat het Beeft vermoeid werdt van hooren en klappen. Zelfs kon de Vogel 's morgens opzeggen, 't gene hem 's avonds was geleerd, fpreekende by Syllaben, gelyk men de Kinderen leezen leert, tot dat hy in ftaat was, om geheele Woorden uit te brengen.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

Langleevendheid.

Sommigen hebben uit het zeggen van HESIODUS willen opmaaken, dat deeze Vogel negenmaal zo lang zou leeven als de Menfch; doch anderen meenen, dat het Woord *genea*, 't welk die Schryver ten opzigt van den Menfch gebruikt, een Jaar zou kunnen betekenen, als een Tydperk, waar in hy ter Wereld komt; en dan

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK.

zou de Leeftyd van een Kraay, volgens dien Pöeet, negen, en die van een Raaf honderdagt Jaaren zyn. Men kan, inderdaad, aan hunne Langleevendheid geenzins twyfelen; te minder, daar het zeker is, dat de Vogelen, in 't algemeen, vry oud worden; doch klaare bewyzen, daar omtrent, ontbreeken ons.

Voorteeling.

Een oud Schryver verhaalt, dat onder de Raaven het Wyfje alleen broedt, en dat het Mannetje haar middelerwyl Eeten brengt: waar door zy, geduurende dien tyd, veel vetter is dan het Mannetje. Ongelooflyker is 't, dat zy met de Bekken zouden paaren; 't welk ook van de Patryzen en Veldhoenderen gezegd wordt: om dat zy de gewoonte hebben van te bekken, gelyk de Duiven. Zy maaken, vroeg in 't Voorjaar, hun Neft in hooge Boomen of oude Toorens, en leggen, 't elken reize, vier, vyf of fomtyds zes Eijeren, die bleekgroen zyn, naar 't blaauwe trekkende, doorzaaid met zwartagtige vlakken en ftreepen. De Jongen worden, zo dra zy vliegen kunnen, door de Ouden weggejaagd. Ook hebben de Raaven zekere Landftreek, daar zy geen andere Vogelen, van hunne foort, toelaaten. Dus houdt een paar Raaven op fommige kleine Eilandjes van Schotland huis: waar op mooglyk zal toe te passen zyn, 't gene ons van de getrouwheid in de Egtenftaat, aangaande deeze Vogelen, verzekerd wordt: inzonderheid, 't gene men 'er byvoegt, dat, als een van beiden geftorven is, de ander

der voorts zyne Dagen in eenzaamheid verslyt. II. Afdeel. XI. Hoofdstuk.

Volgens den Heer ANDERSON zyn 'er groote zwarte Raaven, die zig aanmerkelyk vermenigvuldigen in de Bosschen en op de Rotsen of Klippige Eilandjes van Ysland. Deeze schroomelyke Vogelen vallen dikwils, onbarmhartig, aan op de jonge Lammeren, en, na het uitpikken van derzelver Oogen, eeten zy ze op, eer men 'er hulpe aan toebrengen kan. De Boeren verzuimen niet, zo dra zy het gewaar worden, toe te schieten; maar doorgaans is, als zy den Raaf wegjaagen, het Lammetje reeds blind, en dewyl het, in dien staat, geen Voedzel zou kunnen vinden, dooden zy het en villen 't op staande voet. Daar van komen die kleine zagte Velletjes, welken in Deenemarken en in 't Land van Holstein bereid worden, onder den naam van *Schmaaskin* of *Smaasken*, en die veel in gebruik zyn by Luiden van middelbaar Vermogen.

Lighaamsgestalte.

Volgens den Heer BRISSON heeft de Raaf omtrent de grootte van een Kapoen. De langte van den genen, dien hy opgezet in 't Kabinet van REAUMUR afmat, was, van 't end des Beks tot aan 't uiterste van de Staart, een Voet tien en een half Duim; de hoogte een Voet en zeven Duimen. De Bek is twee Duimen en agt, de Staart agt Duimen en zes Liniën lang. De kleur is glimmend zwart over 't geheele Lyf, van boven trekkende naar het Violet, van onderen naar het groen. De Slagpennen zyn zwart,

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

de grootſten uitwendig naar het groene, de kleinſten naar Violet-kleur hellende. De Keel is eenigermaate Aſchgraauw. De twee middelſte Staartpennen zyn een weinig langer dan de overigen, die allengs verkorten tot aan de buitenſten toe. Haar getal is twaalf, de kleur zwartagtig. De Bek en Klaauwen zyn git-zwart; de agterſten, inzonderheid, zeer groot en ſterk.

Deeze Vogel is aanmerkelyk wegens een Zak of Krop, die hy aan den Hals heeft, gelyk de Duiven, om het Voedzel voor zyne Jongen in te bewaaren, dat hy aan dezelven, waarſchynlyk, ook al bekkende overgeeft. Zyn Maag is, voor 't overige, van binnen zeer gerimpeld: de Lever is in twee Lobben verdeeld: de Galblaas wyd. 't Gedarmte heeft eene langte van drie-en-veertig Duimen.

Witte Raaf. Behalve de zwarte Raaven vindt men 'er ſomtyds die wit zyn, doch zo zeldzaam, dat iets, 't welk zeer ongemeen is, al boertende by een *witte Raaf* vergeleeken wordt, volgens de Spreuk van JUVENALIS (*). De Ouden wiſten van de fraaiheid deezer Vogelen reeds te ſpreeken, en ALDROVANDUS tekent aan, dat 'er een door de Koningin van Engeland aan HENRIK den III., Koning van Vrankryk, was preſent gezonden, die op de Vogeljagt was afgerigt en praaten kon: zo hem de Gezant van dien Vorſt, aan 't Pauſelyke Hof, mondeling verhaald hadt. Verſcheide

(*) *Corvo quoque rarior albo.*

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

ſcheide anderen zyn 'er, nu en dan, geweeſt aan de Vorſtelyke Hoven, en JOH. CAJUS meldt, in 't Hertogdom Cumberland, in 't jaar 1548, gezien te hebben twee jonge witte Raaven, die in een zelfde Neſt gevangen en de Vogeljagt geleerd waren. 't Schynt egter, dat de witte kleur, onder deeze Vogelen, veel zeldzaamer is, dan onder de Valken, en men vangt thans byna nooit witte Raaven, dan in de Landen, digt naar den Noordpool gelegen; zodanig dat LINNÆUS 'er geen onder de Sweedſche Vogelen optekent. BRISSON beſchryft 'er een, die van 't Eiland *Faro* aan den Marquis van MARIGNY gezonden was, door den Heer THUROT (*), en thans opgezet in 't Kabinet van den Abt AUBRY bewaard wordt; als volgt.

Hy noemt denzelven de *witte Noordſche Raave*. De grootte komt nagenoeg met die van den gewoonen zwarten overeen, of overtreft dezelve: want de langte is volle twee Voeten. Van bo-

(*) Dit is waarſchynlyk geſchied, by gelegenheid van 't langduurige Verblyf van dien Zee-Kapitein met zyne Vloot, geſchikt tot eene Onderneeming tegen Groot Brittannie, in de Winter tuſſchen 1759 en 1760, aan de *Faro*-Eilanden, alwaar die Vloot van den 27 December tot den 26 February gelegen heeft. Men weet, hoe dit Esquader, vervolgens, op de Kuſt van Ierland vernield werdt door de Engelſchen, zynde hy zelf in 't Gevegt geſneuveld, en maar één Schip van 't zelve, dat 'er af geraakt was, behouden te St. Malo aangekomen; 't welk waarſchynlyk dezen *witten Raave*, als een Gedenkteken van dien *zeldzaamen* Kruistogt, in Vrankryk heeft overgebragt.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

boven is de kleur glimmend zwart, van onderen wit; de Kop is wit, met zwarte ſtippen geſprenkeld: de Borſt glimmend zwart, zo wel als de dekvederen der Wieken, doch de Slagpennen zyn wit, de Staartpennen uit wit en zwart gemengeld. De Bek is zwart, maar aan 't end wit: de Pooten zwart, doch derzelver Vingeren van onderen witagtig, zo wel als de Nagelen. Hy maakt zyn Neſt, in 't Gebergte, op het gemelde Eiland (*).

Bonte Raaf. Men zoude egter, volgens den gemeenen trant van ſpreeken, zulk eenen veeleer een bonte Raaf noemen; hoedanigen 'er in Amerika zyn, die *Cacalotl* geheten worden van de Mexikaanen, verſchillende van onze zwarte Raaven alleenlyk door eenige witte Vederen, onder de zwarte gemengd. 't Schynt ook, dat men te vooren een denkbeeld heeft gehad van geheel witte Raaven, die 'er in Noorwegen en Ysland zouden zyn. DEBES maakt zelfs onderſcheid tusſchen de half witte en witte van de Faro-Eilanden, en de Konſt, om witte Raaven te teelen, hoe belachlyk ook, ſchynt geen ander doelwit te hebben.

Gebruik der Raaven. De Raaven, wordt 'er gezegd, zyn de eenigſte Vogelen, daar men de gewoonte niet van heeft het Vleeſch te eeten, en welker Jongen niettemin gegeten worden. In Noord-Amerika, egter, zyn zo wel Raaven als Kraaijen, die geen Kren-

(*) Mr. BRISSON. *Supplement d'Ornithologie*; a la fin du TOM. VI. p. 33.

Krengen eeten, en den Mensch tot Spyze strekken. De Pennen dienen tot Klaauwieren om op de Koperen Snaaren der Spinetten te speelen, en aan de Boogschutters tot het Vederen van hunne Pylen. Men vindt de Asch der Jongen, of het Poeijer van een gedroogden Ouden Raaf, als een byzonder Middel tegen de Vallende Ziekte aangepreezen, wanneer 'er dagelyks tweemaal een Drachme, in 't gedestilleerde Water van Bevergeil, van ingegeven wordt. Het Vet, Bloed, en de Eijeren van deezen Vogel, maaken het Hoofdhair zwart, zo SCRODERUS en LEMERY getuigen. Een ander wil, dat de Eijeren, ten getale van één of twee, dienstig zouden zyn in de Roode Loop, en de Drek, in een klein Zakje aan den Hals gehangen, zou de Hoest en Tandpyn doen bedaaren.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

(2) *Raaf, die blaauwagtig zwart is, met de Staart aan 't end rond en de Staartpennen scherp.*

II. *Corone.* Kraay.

De Grieksche Naam van deezen Vogel, *Koronee*, wordt van de Latynen met hun *Cornix* nagebootst, waar van de Italiaanen *Cornice* of *Cornacchio*, en de Franschen *Corneille* gemaakt hebben. De Engelschen noemen hem *Crow* of *Carrion-Crow*, de Duitschers *Kraee* of *Schwartz-Kraee*, de Hollanders *Kraay.*

De

(2) Corvus atro-cœrulescens, Caudâ rotundatâ, Rectricibus acutis. *Syst. Nat.* X. Cornix. RAJ. *Av.* 39. N. 2. ALB. *Av.* 2. p. 20. T. 21.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Kraay.*

De Kraaijen komen in veele Eigenschappen met de Raaven overeen. Men vindtze in de Bosſchen van Europa, alwaar zy hun Neſt maaken in de toppen der hooge Boomen, leggende vier of vyf Eijeren, en de Jongen zyn goed om te eeten. Zy vliegen met hun vyf of zesſen te gelyk, en op 't minſt met hun tweeën. Ook eeten zy, gelyk de Raaven, Vrugten, Koorn, Wormen, Inſekten en Krengen; ja alles byna, wat hun voorkomt; en deswegens plaatſte ARISTOTELES hun onder de Vogelen, welken hy *pamphaga*, dat is, in 't Latyn, *omnivoræ* noemt. Men wil, dat zy de Eijeren van den Kat-Uil over dag op-eeten, wanneer zy die vinden, gelyk hy de hunnen by nagt.

Ten opzigt van de Lighaamsgeſtalte verſchilt de Kraay meeſt van den Raaf in grootte, zynde omtrent de helft kleinder. Men vindt veelen in Engeland, van de regte zwarte Kraaijen; doch weinig in Pruiſſen, zo KLEIN getuigt, en onder de Vogelen van Sweeden zyn zy, door LINNÆUS, niet opgetekend. BRISSON geeft eene Verſcheidenheid op van bonte Kraaijen, dat is die zwart en witte Vederen hebben, doch anders niet verſchillen van de zwarte Kraaijen. Deeze worden op de Faro-Eilanden gevonden, en het zyn onze zogenaamde Bonte-Kraaijen niet, gelyk wy ſtraks zien zullen. Ook heeft hy, uit SCHWENCKFELD, een geheel witten Kraay, die in Silezie zoude zyn, hebbende zelfs den Bek en Klaauwen wit.

PLI-

PLINIUS zegt, dat de Herſenen van een Kraay, gekookt en gegeten, goed zyn tegen de Hoofdpyn. Volgens 't verhaal van ALBIN zou de kragt van de Lever en 't Hart deezer Vogelen, tegen de Vallende Ziekte, door een Dame, uit het Gevolg van Mylady TREVOR, met een goeden uitſlag onderzogt zyn.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Kraay.*

(3) *Raaf, die zwart is, aan 't Voorhoofd Aſchgraauw-agtig.*

III. *Frugilegus.* Roek.

Deeze Vogel voert, by de Autheuren, den naam van *Graan-* of *Vrugten-vreetende Kraay*, (*Cornix ſpermologus, frugivorus*); weshalve 'er BRISSON ook den naam aan geeft van *Corneille moiſſonneuſe*: doch hy wordt, in 't Franſch, gemeenlyk, *Graije*, *Grolle* of *Freux*, geheten. De Duitſchers noemen hem *Roech* of *Rouch*, waar van het Sweedſch *Roka*, het Engelſch *Rook* en 't Hollandſch *Roek*, afkomſtig is.

De Roeken zyn grooter dan de Kraaijen, doch kleiner dan de Raaven. Zy verſchillen van beiden weinig in kleur of geſtalte. Met het eeten van Koorn en van Boomvrugten houden zy zig meer op, dan de Kraaijen, en zyn zo zeer niet op Krengen verſlingerd, doch Aardwormen en Inſekten zyn hunne lekkerny. Wegens de ſterke wryvingen, welken hun het wroeten in den

(3) Corvus ater, fronte cineraſcente. *Faun. Suec.* 70. Cornix frugilega ALDROV. *Ornith.* Libr. 12. Cap. 3. WIL.. *Orn.* 84. T. 18. RAJ *Av.* 39. ALB. *Av.* II. p. 21. T. 22. FRISCH, *Av.* Tab. 64.

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK. *Roek.*

den Grond veroorzaakt, ziet men het Grondſtuk van den Bek en de Neusgaten, in de oude Roeken, geheel van Pluimen ontbloot, en, in plaats van dien, begroeid met eene witte Meelagtige Stoffe. Hierom meent men, dat zy meer goed dan kwaad doen, en dit is de reden, dat men in Engeland zo min de Roeken als de Raaven plagt te dooden; hoe veel ſchade 'er ook door toegebragt worde aan den Oogſt, doch inzonderheid aan het gezaaide Koorn. Het Landvolk heeft, zo in de Nederlanden, als elders, veel moeite, om de Erwten, die in de Akkers gelegd zyn, voor dit Gevogelte te bewaaren; want zy vreetenze dikwils op, en haalenze uit den Grond. De Roeken vliegen, bovendien, niet alleen troepswyze, maar maaken hunne Neſten zelfs in menigte by elkander; verſchillende daar in ook van de Kraaijen, zo RAJUS meldt: hoewel het Landvolk de Roeken veelal met de Kraaijen verwart.

IV. *Cornix.* Bonte-Kraay.

(4) *Raaf, die Aſchgraauwagtig is van kleur, met de Kop, Keel, Wieken en Staart, zwart.*

In 't algemeen voert deeze, by de Ouden, den naam van *Aſchgraauwe Kraay, die op Vrugten aaſt*, en in 't Franſch wordt zy genoemd *emmantelée* of *gemantelde*, om dat zy, wegens de kleur

(4) Corvus cineraſcens, Capite, Gulâ, Alis Caudâque nigris. *Faun. Suec.* 71. Cornix cinerea, frugilega. ALDR. *Ornith.* L. 12. c. 4. WILL. *Ornith.* 84. T. 77. RAJ. *Av.* 39. ALB. *Av.* 2. p. 22. T. 23. FRISCH, *Av.* T. 65.

kleur van 't Lyf, als met een Tabbaard of Mantel zonder Mouwen, schynt ombangen te zyn. Om die reden heet zy, in Italie, *Monacchia*. De Engelschen noemen haar *Royston-Crow*, om dat zy veel voorkomt by Royston, New-market, en elders in 't Land van Kambridge, inzonderheid in de Winter. Dan openbaart zy zig ook by ons het meeste, en wordt daarom *Winter-Kraay* genoemd: want by Zomer onthoudt zy zig in de Bosschen. De gewoone naam, egter, in 't Nederduitsch is *Bonte-Kraay*; hoewel de Duitschers haar ook *Nabel-Kraee*, dat is Navel-Kraay, en *Schild-Kraay* heeten; de Schotten *hooded* of gekapte Kraay, wegens de zwarte kleur van den Kop. Van sommigen wordt zy ook *Zee-Kraay* genoemd, om dat zy, zo wel als de Raaven, somtyds aan den Oever op Wormen en Schulpvisjes komt aazen.

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK. *Bonte-Kraay.*

Niet minder gemeen schynt deeze Kraay te zyn in Sweeden, alwaar men ze *Kräka* noemt, volgens LINNÆUS, die 't volgende van haare Eigenschappen aantekent (*). „ Zy onthoudt „ zig in de Bosschen, gemeenlyk in de Elze„ boomen; vliegende troepswyze, een Voor„ teken geevende van Onweer en Wind, in de „ Landen die aan Zee leggen. 't Getal haarer „ Eijeren is vier. Zy eet de Krengen van vee„ lerley Dieren, doch ook Insekten en Rup„ sen, zuiverende de Weiden en Velden van „ de

(*) *Faunæ Suecicæ*, loc. cit.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Bonte-Kraay.*

„ de Wormen, die het Hooy-Gewas vernielen.
„ Zy eet ook de Koppen van Kikvorschen en
„ Mosselen". Om deeze laatsten, die de Kraaijen met den Bek niet openen kunnen, open te krygen, wil men, dat zy 'er mede om hoog vliegen, en de Mosselen op de Klippen te barsten laaten vallen. Ook wordt gezegd, dat zy, wanneer iemand uit Schieten gaat, de andere Vogelen waarschouwen door hun Geschreeuw. Deeze beide zaaken kunnen waar zyn, en niettemin geschieden zonder eenig overleg of oogmerk van den Vogel.

Kraay van Jamaika.

De grootte is omtrent als die van den gewoonen zwarten Kraay, en van gelyke grootte is ook de *Kraay van Jamaika*, welken de Heer BRISSON, als zyne vyfde Soort van Raaven, op deezen volgen laat, by RAJUS genaamd *Cornix nigra garrula*, en by KLEIN, *de zwarte klappende Kraay van Rajus, met wyde Neusgaten.* Deeze is geheel zwart en verschilt van de Europische Kraaijen naauwlyks dan door zyn Geluid, 't welk geheel anders is. Hy onthoudt zig meest in de Bergagtige deelen van 't Noordelykste des Eilands, leevende van Besiën en Torren. Hy snatert geduurig, als de Aaksters, weshalve de Engelschen op Jamaika hem den naam geeven van *gabbeling* of *chattering Crow*, en, wegens zyn loopen in de Kakau-Plantagiën, misschien, dien van *Cacao-Walk.*

Men kan de Bonte-Kraaijen, en de zwarten zelfs, jong gevangen zynde, in Huis opbrengen

gen en dan zullen zy nooit hun Hok verlaaten, indien hun maar geen Spyze ontbreekt. De Ouden zyn zeer ſlim, en naauwlyks levendig te bekomen.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

V. *Monedula*, Kaauw.

(5) *Raaf die bruin is, met het Agterhoofd grys, het Voorhoofd, de Wieken en Staart, zwart.*

In 't Franſch wordt de naam van *Choucas*, in 't Engelſch die van *Daw* of *Jack-Daw* gegeven aan een Vogel, die van ons *Kaauw* genoemd wordt, in Duitſchland *Tul* of *Thule*, *Dole* en *Doel*. De Hebreen noemden hem *Anapha*, de Grieken *Lukos* of Wolf, wegens zyn verſlindende of liever Diefagtigen aart; weshalve hy ook, in 't Latyn, *Lupus* genoemd wordt, en *Monedula*, zo ſommigen willen, om dat hy, Geld kunnende vinden, hetzelve wegneemt en ſchuil ſteekt. De Turken noemen hem *Tſchauka*, de Spaanſchen *Graja*, de Switzers *Graacke* (miſſchien van *Gracculus*) en de Italiaanen *Ciagula*, *Tatula*, enz.

Om kort te gaan, deeze Vogel heeft een groote verſcheidenheid van Naamen; 't welk daar van daan zal komen, dat hy door geheel Europa zo gemeen is. Men wil, dat hy, door zyne gewoonte om het Koorn of ander Graan, dat

(5) Corvus fuſca, Occipite incano, Fronte Alis Caudâque nigris. *Faun. Suec.* 72. Monedula s. Lupus. ALDR. *Orn.* L. 12. c. 9. WILL. *Ornith.* 85. T. 19. RAJ. *Av.* 40. ALB. *Av.* I. p. 14. T. 14. FRISCH, *Av.* T. 67.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Kaauw.*

dat hy te veel heeft, in de Aarde te begraaven, de Menſchen eerſt de manier van Zaaijen, tot hunne nooddruft, zou geleerd hebben. OVIDIUS gewaagt van zyne begeerte tot Goud (*). De Woonplaats is in Toorens of oude Kaſteelen, die dikwils van Kaauwen grimmelen. 't Geluid, dat zy maaken, zweemt veel naar den Nederduitſchen Naam. 't Getal hunner Eijeren is vyf of zes, in eens.

De grootte is ongevaar als een Duif: de kleur van boven zwart, naar 't Violet hellende, van onderen bleek-zwart: het Agterhoofd en bovenſte van den Hals naar 't Aſchgraauw trekkende: de Staartpennen zwart, van boven hellende naar 't groen. De Oogkringen zyn wit, de Bek, Pooten en Nagelen, zwart.

Gekraagde, witte en zwarte, enz.

Van ALBIN wordt een Kaauw afgebeeld, met een *witte Halskraag*, dien de Engelſchen *Helvetian Daw* of Switzerſche Kaauw noemen. Ook ſtaat 'er, onder de Sileſiſche Vogelen, een geheel *witte* Kaauw te boek. Deeze twee worden van BRISSON aangemerkt als Verſcheidenheden van den gewoonen Kaauw. Nog is 'er een *zwarte* Kaauw bekend, waar van FRISCH een zeer goede Afbeelding geeft, zynde een weinig kleiner dan de gewoone Kaauw. De kleur van deezen is over 't geheele Lyf glimmend zwart, met witte ſtipjes rondom de Oogen,

(*) *Mutata eſt in Avem, quæ nunc quoque diligit Aurum,*
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

gen, en zeer lange, ſmalle, ſtyve, Veertjes over de Neusgaten; de Oogappel zwart, de Kringen blaauw.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

Alpiſche en Philippynſche.

Deeze maakt een byzondere Soort van Raaven, by den Heer BRISSON, zo wel als de *Alpiſche Kaauw*, die van de Ouden *Pyrrhocorax* genoemd werdt, en by JOHNSTON is afgebeeld uit GESNERUS, onder den naam van *Altrap*; wordende van de Italiaanen *Spelvier*, van de Duitſchers *Berg-Doel* of *Berg-Tul* geheten, en van de Switzers Wilde Tul of *Alp rap*, dat is Alpiſche Raaf. Deeze is van grootte als de gewoone Kaauw, van kleur zwartagtig; doch heeft den Bek, en ſomtyds ook de Pooten, geel. Een ander van de Philippynſche Eilanden, die de negende Soort van Raaven uitmaakt by BRISSON, wordende aldaar genoemd *Bali-Caſſio*; is weinig grooter dan een Merel, zwart van kleur, met een gevorkte Staart, en kweelt zeer aangenaam.

Kaapſche Kaauw. Pl. XXXIV. *Fig.* 1.

Ik zal nog kortelyk ſpreeken van de *Kaapſche Kaauw*, die, overgebragt zynde aan den Abt AUBRY, uit deszelfs Kabinet door den Heer BRISSON is beſchreeven en afgebeeld, als hier nevens. Dezelve heeft ook omtrent de grootte van een Merel, zynde, van de punt des Beks tot aan 't uiterſte van de Staart, elf Duim en vier Liniën lang, en tot de punten der Nagelen agt Duimen tien Liniën. De Bek heeft de langte van agttien Liniën, de Staart van vyf Duimen. De kleur is glimmend zwart groen; de

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK. *Kaauw.*

de Slagpennen van binnen zwart, en van onderen, zo wel als de Staartpennen, zwartagtig. De Vederen, over 't geheele Lyf, zyn Fluweel-zwart, met een groenen glans, en die der Wieken hebben een weerschyn van Violetkleur. Die van het bovenste van den Hals zyn veel smaller en langer dan de overige dekvederen. Voorts is deeze Kaauw aanmerkelyk door eenige zwarte Hairtjes, die by den wortel van de Bovenkaak uitspruiten, wel drie Duimen lang en zeer buigzaam zynde: aan de Onderkaak zyn korter Hairen, zo styf als Varkensborstels. Men vindt hem aan de Kaap der Goede Hope.

VI. *Benghalensis.*

(6) *Raaf met den top van 't Hoofd, de Wieken en Staart, blaauw, den Hals grys.*

Bengaalsche Gaay. Pl. XXXIV. *Fig.* 2.

BRISSON, die een byzondere Afdeeling maakt in deeze Rang van Vogelen, bevattende de zodanigen, welker *Vederen*, aan den wortel des Beks, *agterwaards gekeerd* zyn, *laatende* de Neusgaten *bloot;* stelt daar in het Geslagt van den *Rollier*, in 't Latyn *Galgulus*, toegepast op den Duitschen Pappegaay, waar van de tweede Soort is de Rollier van *Mindanao*, die, volgens zyne aanwyzing, overeenkomt met den Vogel, welken ALBIN onder den naam van *Bengaalsche Gaay* of *Aakster* afbeeldt, hier bedoeld door den

(6) Corvus Vertice Alis Caudâque cœruleis, Collo griseo. *Syst. Nat.* X. Pica glandaria Benghalensis. ALB. *Av.* I. p. 17. T. 17.

den Heer LINNÆUS. De Ingezetenen van Mindanao, een der Phillippynsche Eilanden, alwaar deeze Vogel, zo wel als in Bengale, gevonden wordt, noemen hem *Cuit*.

Gaay.

In grootte komt hy met den Europischen of Vlaamschen Gaay overeen. De kleur is van boven vaal naar Olyfkleur hellende, van onderen blaauwagtig Zee-groen; de Keel en Borst Violet: de Wieken groenagtig Hemelschblaauw; de Staartpennen aan de tippen hoog-blaauw, gelyk ook in de helft, digst aan 't Lyf; voor 't overige als de Wieken, doch altemaal met zwarte Schaften. De kleur van deezen Vogel is, in 't werk van ALBIN, zeer slegt getroffen; naar 't gene uit den opgezetten in 't Kabinet van AUBRY, hier voor afgebeeld, aan den Heer BRISSON bleek.

VII. *Glandarius.* Vlaamsche Gaay.

(7) *Raaf met de dekvederen der Wieken blaauw, met witte en zwarte dwarsstreepen, het Lyf Roestkleurig gemengeld.*

De Heer BRISSON onderscheidt, in zyne eerste Afdeeling der Vogelen van den vierden Rang, de Gaay en Nootekraaker, door eenen *geheel regten* Bek, van den Raaf en Aakster, in welken de Bek aan de punt een weinig is omgekromd.

(7) Corvus tectricibus Alarum cœruleis, Lineis transversis albis nigrisque, Corpore ferrugineo variegato. *Faun. Suec* 74. Pica glandaria. GESN. *Av* 700. ALDR. *Ornith.* l. 12. c. 14. WILL. *Orn.* 88. T. 19. RAJ. *Av.* 41. ALB. *Av.* I. p. 16. T. 16. FRISCH. *Av.* T. 55. OLIN. *Av.* 35.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Gaay.*

kromd. Hy geeft aan deezen Vogel, die gemeenlyk, by de Schryvers, *Eikel-Aakster* geheten wordt, den naam van *Gaay*, in 't Latyn *Garrulus*, welke hem van de hedendaagschen gegeven wordt, zo GESNERUS meldt. De Spaanschen noemen hem *Gayo*, de Italiaanen *Ghiandaia*, de Engelschen *Jay*. In 't Hoogduitsch geeft men 'er den naam aan, van *Haer*, *Haetzler*, *Holtz-Schreyer*, *Eicken-Heker*, *Nusz-Hecker* en *Hoeker*. Wy noemen hem *Vlaamsche Gaay*.

De meesten der gemelde Naamen zyn, gelyk blykbaar is, of van het Geluid, dat deeze Vogel maakt, afkomstig, of van het Voedzel dat hy nuttigt en van zyne Verblyfplaats. Immers de Gaaijen, in Kooijen gehouden, kunnen klappen en fluiten geleerd worden; ja men kanze het Geluid van byna alle Vogelen doen nabootsen, en, in 't wilde, maaken zy een vry aangenaamen Galm, die door de Bosschen klinkt. Zy onthouden zig meest in de Eikenboomen, en derzelver Vrugten zyn hunne gewoonlyke Spyze, doch in de Voorzomer eeten zy ook Boonen en Erwten, die nog groen zyn, uit de Haauwen, en beminnen de Kersen zeer. Zy verzamelen Eikels, tot Winter-Provisie, en hun Keelgat is zo wyd, dat zy die geheel kunnen doorslokken. 't Getal hunner Eijeren is vier of vyf. Men vindtze door geheel Europa.

De Gaay is een der fraaisten van onze inlandsche Vogelen, ten opzigt van de kleur, die over 't Lyf graauwagtig rood is, met een zwarte

vlak

vlak aan den Kop wederzyds; doch inzonderheid aan de Wieken uitmunt, doordien dezelven gedekt zyn met blaauwe Vederen, die zig als met witte en zwarte dwarsstreepjes vertoonen. De Staartpennen zyn ten grootsten deele zwart. Zyn Pluimagie is zo zagt als Zyde, en hy kan de lange Vederen, die op den Kop zyn, als een Kuif opzetten. Hy is wat kleiner dan een Aakster.

II. AFDEEL XI. HOOFDSTUK. *Gaay.*

BRISSON spreekt van een geheel *witten* Gaay, waar hy op volgen laat den Gaay van *Cayenne*, die van boven bleek-Violet is, van onderen wit; de Kop van vooren en de Hals van onderen zwart; drie witte Vlakken wederzyds aan den Kop; de Staartpennen aan de tippen wit. Deeze is nagenoeg van grootte, zegt hy, als onze Gaay; doch de *bruine* van Kanada, welke hy 'er op volgen laat, een weinig kleiner. Ik geef van deezen laatsten de Afbeelding, zo als dezelve naar een opgezetten Vogel, in het Kabinet van REAUMUR, is gemaakt.

Witte.

Deeze is, van 't end van den Bek tot aan 't uiterste van de Staart, maar tien Duimen lang, en, tot aan de punten der Nagelen, agt Duimen. Hy heeft een Staart van vyf en een Bek van één Duim: des, voor de geheele langte van 't Lyf, slegts vier Duimen overschiet; daar het Lyf van den gemeenen Gaay ongevaar zes Duim lang is. De Kop is zwartagtig bruin, de Hals witagtig. Voor 't overige is de kleur bruin,

Bruine van Kanada. Pl. XXXIV. *Fig.* 3.

II. AFDEEL XI. HOOFD-STUK. bruin, van onderen bleek Aschgraauw; de Staartpennen aan 't end wit.

VIII. *Cristatus.* Kuif-Gaay. (8) *Raaf; de dekvederen der Wieken met zwarte dwars-streepen, het Lighaam blaauw, met een zwarte Halskraag.*

't Is deeze, die van CATESBY onder den naam van *blaauwe gekuifde Eikel-Aakster*, niet zeer naauwkeurig; van EDWARDS netter en beter is afgebeeld (†), en *blue Jay* geheten wordt; welken de Heer BRISSON, onder den tytel van den *blaauwen Gaay van Kanada*, beschryft. Hy verdient, by uitstek, den naam van *Kuif-Gaay.*

Deeze Vogel is niet veel grooter dan een Merel, gelyk de naastvoorgaande. De top van 't Hoofd en de bovenste deelen van den Hals en Rug, zyn blaauw, naar Wynagtig hellende. Op den Kop zyn eenige Pluimen langer dan de anderen en maaken een Kuif: onder dezelven zyn zwarte Pluimen, welke kleur zig uitstrekt ter wederzyden, tot een kleinen overlangsen Band, die agter de Wangen passeert en zig gaat vereenigen met een dwarsen Band, van de zelfde kleur, die onder aan de Keel is, maakende aldaar een Halskraag. Ook is 'er, wederzyds, een klein zwart Vlakje, tusschen 't Neus-

(8) Corvus tectricibus Alarum lineis transversis nigris, Corpore cœruleo, Collari nigro. *Syst. Nat.* X. Pica glandaria cœrulea cristata. CATESB. *Car.* 4 T. 15. p. 15.

(†) Pl. 239.

Neusgat en het Oog, en deeze twee zyn met een klein zwart ſtreepje ſamengevoegd, 't welk het grondſtuk van de Bovenkaak omringt. Van onderen is de kleur witagtig. De Slagpennen zyn blaauw, met zwart geſtreept, eenigen met witte tippen: zo ook de Staartpennen, welker middelſten in langte uitmunten. Het Wyfje heeft de kleuren zo levendig niet als het Mannetje. Men vindtze in Noord-Amerika.

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK. *Gaay.*

(9) *Raaf, die bruin is, met wit geſtippeld, de Wieken en Staart zwart; de Slagpennen met witte tippen; de middelſten aan de enden afgeſleeten.*

IX. *Caryocatactes.* Nootekraaker.

Van deezen maakt de Heer BRISSON een byzonder Geſlagt, welks onderſcheidend Kenmerk van den Gaay is, dat de twee deelen van den Bek niet even lang, maar het bovenſte langer dan het onderſte en ſtomp zy. Hy geeft 'er, in 't Franſch, den naam aan van *Caſſe-Noix*, in 't Latyn *Nucifraga*, 't welk onzen Neêrduitſchen naam van *Nootekraaker* zeer wel uitdrukt, en met het Griekſch *Caryocatactes*, daar hy mede bekend ſtaat by de Ouden, overeenkomſtig is. Ook noemen de Duitſchers hem *Nuſz Brecher*, *Nusz-Bicker*, de Sweeden *Notkraka*, de Engelſchen

Pl. XXXIV. *Fig.* 4.

(9) Corvus fuscus alboque punctatus, Alis Caudâque nigris; Rectricibus apice albis; intermediis apice detritis. *Syſt. Nat.* X. Corvus cinereus, Caudâ Alisque nigris. *Faun. Suec.* 75. Caryocatactes. GESN. *Av.* 245. WILL. *Ornith.* 90. T. 20. RAJ *Av.* 42. Pica Abietum nigra, guttata. FRISCH. *Av.* T. 56.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Noote kraaker.*

schen *Nutbreaker.* De Franschen, egter, noemen hem gemeenlyk *Pie grivelée* en de Italiaanen, naby de Alpen, *Merle Alpadie*, dat is Alpische of Berg-Merel; gelyk men hem ook *Merula Saxatilis* geboekt vindt by JOHNSTON, die 'er een taamelyk goede Afbeelding van geeft; doch die van FRISCH, onder den naam van *zwarte gestippelde of gedruppelde Dennen-Aakster*, is naauwkeuriger. De nevensgaande heb ik van den Heer BRISSON ontleend.

LINNÆUS hadt hem voorheen genoemd, *Aschgraauwen Raaf, met de Wieken en Staart zwart;* zeggende, dat hy elders weinig in Sweeden gevonden wordt, dan in Smöland. Hy woont in Oostenryk (verhaalt BRISSON) en verspreidt zig, van tyd tot tyd, in verscheide Streeken van Duitschland. In 't jaar 1753 vertoonde zig een groote menigte van deeze Vogelen in Vrankryk, rondom Parys, alwaar veelen gevangen en gedood werden in de Maand Oktober. Zy zyn 'er anders zeldzaam, eeten de Nooten en Amandelen: waar van de Naam. Het is verwonderlyk te zien, hoe vernuftig zy te werk gaan om die te *kraaken.* Zy haalen 'er een uit hunne Schuur: (want het is een Vogel, die, gelyk de Aaksters en Gaaijen, Voorraad opdoet tegen den Winter:) zy zetten den Noot wel vast beklemd in een Spleet of Scheur, en kloppen 'er dan met hunnen Bek op, tot dat de Dop breekt. Even zo doen zy met de Amandelen. Ook zyn Insekten hunne Spyze. De Nesten

wor-

worden van hun gemaakt in Gaten van Boomen, die zy, te wyd zynde, zeer handig met Kley weeten toe te metzelen, laatende maar een klein Gat, tot den Ingang, open.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Nootekraaker.*

De grootte is tusschen een Aakster en Merel, zegt RAY; de Bek zwart, sterk, als die der Spechten. Het geheele Lyf, zo van boven als van onderen, uit den rossen bruin, zynde overal, uitgenomen den Kop, zeer fraay getekend met witte driehoekige Vlakken. Tusschen de Oogen en den Bek is hy wit: ook heeft hy aan 't Aarsgat, onder de Staart, spierwitte Vederen. De Stem zweemt naar die der Aaksteren.

(10) *Raaf, die wit en zwart-bont is, met eene Wigvormige Staart.*

X. *Pica.* Aakster.

De Heer BRISSON, die een byzonder Geslagt geeft aan de Aaksters, onderscheidt dezelven van de Raaven, doordien de middelste Staartpennen langer zyn dan de anderen, 't welk de Wigvormige Staart maakt, die van LINNÆUS tot een soortelyk Kenmerk gesteld wordt. De Staart is ook by uitstek lang, en daarom wordt de Vogel van de Autheuren bonte of gestaarte Aakster geheten, ten einde hem dus van anderen, gelyk de Nootekraaker en Vlaamsche Gaay, die

(10) Corvus albo nigroque varius, Caudâ cuneiformi. *Faun. Suec.* 76. Pica varia s. Caudata. GESN. *Av.* 695. ALDR. *Orn.* l. 12. c. 12. JONST. *Av.* 44. T. 17. WILL. *Ornith.* 87. T. 19. RAJ. *Av.* 41. ALB. *Av.* T. 1 p. 15. T. 15. FRISCH. *Av.* T. 58.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Aakſter.*

die zy ook Aakſters noemden, te onderſcheiden. Deeze voert egter, in 't byzonder, den naam van *Pica*, in 't Franſch *Pie*, in 't Engelſch *Magpye* of *Pianet*, in 't Italiaanſch *Picba* of *Gazzola*, in 't Spaanſch *Pigaza.* De Griekſche naam was *Kiſſa* of *Sitta*, als ook *Poikilis*, wegens zyne bonte kleur; de Duitſchers noemen hem *Aalſter* of *Elſter*, de Poolen *Stroka*, de Sweeden *Skata.* Men plagtze, in 't Neêrduitſch, *Exter* te noemen; doch hedendaags zeggen wy, in Holland, Aakſter.

De Aakſters zyn immer zo gemeen in Europa als de Kraaijen en Kaauwen, en nuttigen het zelfde ſoort van Voedzel. Zy verſchillen 'er niet alleen van door hunne bonte kleur en lange puntige Staart, maar ook door de byzondere Konſt, waar mede zy hunne Neſten ſamenvlegten en van boven geheel toeſluiten met Doornige takken, laatende alleenlyk een Gat, tot den ingang, aan de zyde open. Zy leggen zeven of agt Eijeren, die witagtig zyn, met zeer zwarte Vlakken getekend. Hunne Broedtyd is vroeg in 't Voorjaar, en als hun Neſt, daar zy de toppen der hoogſte Boomen toe uitkiezen, geſtoord wordt, zo leggen zy ſomtyds weer een nieuw aan, en brengen evenwel Jongen voort. Tegen allerley Roofvogelen, inzonderheid Kraaijen, verdedigen zy dapperlyk hun Gebroedſel. Daarentegen maaken zy hun werk van de Teelt van veelerley Gevogelte te vernielen, ſlurpende de Eijeren uit, inzonderheid

heid die der Merelen, waar van het Neſt zeer open is, en zelfs het jonge Wild van Haazen en Konynen: want het is een Vogel, die zo wel Vleeſch en Inſekten of Wormen, als Vrugten en Graan eet. De jonge Aakſters zyn gemakkelyk op te voeden als Huisvogelen, en dan klappen zy niet onaardig, bootzende het Geluid van allerley Vogelen en alles wat zy hooren, naa; doch men dientze in Kooijen te houden, om dat zy zo diefagtig zyn en alles wegſteeken wat zy voor de hand vinden, inzonderheid Spyze. Zeker Engelſch Doktor hadt een Aakſter, van meer dan twintig Jaaren, blind geworden door Ouderdom, die, zonder van de Tongriem te zyn geſneeden, zo wel praatte als eenige andere.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK. *Aakſter.*

De geſtalte en kleur deezer Vogelen is te bekend, om 'er een breede beſchryving van te doen. Zy zyn zo groot niet als de Kraaijen en Kaauwen. Het Vleeſch der Ouden is taay en oneetbaar; doch men kan 'er Soupe van kooken, die zeer kragtig is en voedzaam. De Jongen zyn voor 't Landvolk, in Vrankryk, een lekkerny, dat dezelven *Piats* of *Piots* noemt, en om ze magtig te worden dikwils de Neſten ſtoort. Dit zelve is in Holland en Weſtfriesland uitdrukkelyk geordonneerd, op de boete van 6 Gulden, te verbeuren door den Eigenaar van Plantagie of Geboomte, waar in eenige Neſten, *met jonge Aakſters daar in*, gevonden worden. De Staaten merken, in hun Plakkaat

't Stooren der Neſten.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

van 1656, ten dien opzigte aan; dat, *door het merkelyk toeneemen van het getal der Exteren, in onze Provintie, groot nadeel aan de Wildernissen, midsgaders excessive schade aan 't Gewas toegebragt, en nog veele andere Ongemakken, zo aan Huizen, Daken, Kiekens, Eijeren, als anders, veroorzaakt worden:* weshalve zy de Aaksters noemen een *schadelyk Gevogelte.* Bovendien wordt, in dat Plakkaat, een Premie beloofd van *twee Stuivers voor ieder ouden Exter,* die iemand opvangen en aan den Schout brengen zou. De Staaten van Zeeland behandelen, in hun Plakkaat van den jaare 1712, de *Kraaijen, Aaksters* en *Vlaamsche Gaaijen*, alle te samen, op dergelyken voet, gebiedende het verstooren van derzelver Nesten op eene Boete van 3 Schellingen 4 Grooten Vlaamsch, en een Premie stellende van 2 Stuivers voor ieder Kraay, Aakster of Gaay, welken iemand aan 't Geregt zou leveren. Door haare Koninglyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, werdt in 't jaar 1756, in Vriesland, een Premie van 3 Stuivers gesteld op ieder Aakster of zwarten Roek, zo oud als jong; mids dat de Nesten tevens vernield werden: 12 Stuivers op een Wykel: 1 Gulden op een Hanebyter; die men vangen en dooden zou: gelyk 'er in 't Graafschap Zutphen, in 't jaar 1751, een Premie beloofd was voor 't vangen van Valken (*).

In

(*) *Nederl. Jaarb.* 1751. bl. 654, en 1756, bladz. 402.

In de Zuidelykste deelen van Vrankryk is de Vangst van Kraaijen en dergelyke Vogelen niet ongewoon. Zeker Bosch in Languedok, niet ver van *Castelnaudari*, brengt aan den Heer jaarlyks een taamelyke Somme Gelds op, voor de enkele Vryheid om Kraaijen daar in te vangen; waar onder men ook wel Raaven, Roeken, Kaauwen en andere Vogelen van dit Geslagt, magtig wordt. Die deeze Vogels vangen, krygen niet meer dan een Sol of halve Stuiver voor 't Paar; waar uit te begrypen is, dat 'er al veelen moeten gevangen worden. Het geschiedt niet dan by nagt: de Boeren klimmen, in bruin Gewaad, op de Boomen, en de Kraaijen, van andere Boeren door eenig Gerugt uit de rondomstaande Boomen gejaagd, begeeven zig naar die, alwaar zy de zwartheid zien; meenende, zo 't schynt, dat daar in een troep zit van hunne Soort. Men gryptze dan met de Handen, rukt 'er den Kop af, en werptze op den Grond. Als 't vriezend Weer is, en 'er Sneeuw legt, kan menze ook vangen, door middel van Peperhuizen, met eenig Aas daar in, en aan de kant met Lym bestreeken, die men in gaatjes op een Mesthoop steekt, daar zy gewoon zyn hun Voedzel te zoeken. De Kraaijen pikken daar in, en, als zy weg willen vliegen, blyft het Peperhuis hun om den Kop zitten; zo dat zy niet kunnen zien en weder op den Grond vallen. Niet minder vermaakelyk is 't, hun te vangen door middel van een Uil of

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

Kraaijen-Vangst.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

van een Kat, die men aan een Touw vastmaakt by een Boom, welke overal met Vogellym besmeerd is: want de Raaven, Kraaijen, Kaauwen, Aaksters, en andere Vogelen van dit slag, laaten niet naa, op 't huilen en maauwen van den Uil of Kat toe te schieten, en, op den Boom gaande zitten, raaken zy door 't Lym vast: zo dat men 'er dus een groote menigte meester wordt.

Gebruik der Aaksteren in de Geneeskunde.

't Gebruik, dat men in de Geneeskunde van de Aaksters maakt, is niet veel byzonders. Men heeft hem wel eer aangemerkt, als met byzondere kragten begaafd zynde tegen de Vallende Ziekte, Dolheid en Melankolie: ook werdt de Asch, in een Oogwatertje, aangepreezen tot herstellinge der zwakheid van 't Gezigt; en geheel opgegeten, 't zy gebraden of gezoden, zou hy dienstig zyn tot wegneeminge van 't Onvermogen, dat gemeenlyk aan den Nestelknoop toegeschreeven plagt te worden, in de Mannelyke Sexe. Het Samengestelde Water*, 't welk in de voornaamste Apotheekboeken is voorgeschreeven, doch heden weinig of geen agting heeft, werdt van zeker getal Aaksters, en andere dingen, gedestilleerd.

* *Aqua Picarum composita*

Behalve de gewoone Europische bonte is 'er een geheel *witte* Aakster bekend, wiens Pooten, Klaauwen en Bek zelfs wit zyn, uitgenomen het end van den Bek, dat een weinig zwartagtig is. De Aakster van *Senegal*, in tegendeel, is over 't geheele Lyf paarschagtig zwart, gelyk de

Kaau-

Kaauwen. Zodanig eenen hadt ADANSON overgezonden, waar van BRISSON de Afbeelding geeft. Die van *Jamaika*, welke de derde Soort by hem is, behoort tot de *Gracula* van LINNÆUS, gelyk wy zien zullen. Voorts vindt men nog twee *Mexikaansche* Aaksters, van HERNANDEZ, by hem aangetekend, waar van de eene grooter is dan een Kaauw, voerende in Amerika den naam van *Hoitzanatl;* de ander van grootte als een Aakster, *Tzanahoei* genaamd. De eerste is uit den zwarten blaauwagtig; de andere zwart met een geelagtige Kop en Hals. Deeze laatste maakt omtrent een Geluid als onze Spreeuwen. II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

(11) *Raaf, die wit en zwart-bont is, met eene Wigvormige Staart, de middelste Staartpennen uitermaate lang, den Kop zwart gekuifd.* XI. *Paradisi.* Karoendiefje.

Het blykt, dat LINNÆUS hier dat Vogeltje bedoelt, 't welk SEBA, wegens de lange Staartpennen, onder de Paradysvogelen geplaatst hadt, en dat RAY noemt de gekuifde, wit en zwart bonte, of *the Pied*, dat is de *Aaksteragtige*, Paradysvogel. Hy oordeelde, dat het 't zelfde Vo-

(11) Corvus albo nigroque varius, Caudâ cuneiformi, Remigibus intermediis longissimis, Capite nigro cristato. *Syst. Nat.* X. Manucodiata cristata ex albo nigroque variata. RAJ. *Av.* 195. T. 2. f. 13. Avis Paradisi SEB. *Mus.* I. p. 85. T. 52. f. 3 & T. 30. f. 5. Pica Orientalis, Caudâ duabus pennis longissimis. EDW. *Av.* 113. T. 113.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

Vogeltje was, 't welk in den jaare 1711, op de Verkooping der Liefhebbery van den vermaarden HERMANNUS, door hem in Holland voor den Ridder SLOANE gekogt werdt, en duurder betaald dan iets anders uit dat Kabinet, 't welk ongemeen voorzien was met Zeldzaamheden. Het heette, zegt hy, in de Katalogus van die Verkooping, *Ceylons Paradysvogeltje, gebaard, wit en zwart bont van kleur, de Staart met twee zeer lange Veeren; Wallubora* by de Ceyloneezen, dat zo veel als *Katoendiefje*, gelyk de Hollanders het noemen, uitdrukt. 't Is, voegt hy 'er by, ongemeen zeldzaam.

Volgens SEBA onthoudt zig dit Vogeltje op de *Papoes*-Eilanden by Nieuw Guinée, alwaar het, van de Ingezetenen, *Waygehoe* of *Wardioe* geheten wordt. Het is weinig grooter dan een Merel, wit van kleur, hebbende den Kop en Hals zwart purperagtig; de lange Staartpennen ten deele zwart; den Bek witagtig, de Pooten bleekrood. Dit wordt van BRISSON onder de Aaksters geplaatst. Dat van RAY was op 't witte van het Lyf zeer aardig met boogswyze of halfmaanswyze vlakken getekend. MOEHRING geeft 'er, zeer oneigen, den naam van *Pyrrhocorax* aan. De Heer VOSMAAR, die de beide Origineele Vogels van SEBA gekogt hadt, maakt gewag, dat een derzelven, en wel de tweede die LINNÆUS aanhaalt, Kastanie-bruin was van kleur (*). BRISSON betrekt 'er toe, zyn

(*) *Aanmerk. op* MOEHRINGS *Geslagt. der Vogelen.* p. 82.

zyn *wit gekuifd Vliegenvangertje* van de Kaap der Goede Hope, 't welk geheel wit is, doch den Kop en Hals groenagtig zwart heeft; de Staartpennen wit, aan de buitenste randen en schaften zwart. De twee langste, (tekent hy vervolgens aan,) hebben de langte van veertien Duimen, en zyn dus wel zeven of agtmaal zo lang als het Lighaam van het Vogeltje, 't welk de grootte naauwlyks van een Vink of Mosch heeft (*).

II. AFDEEL. XI. HOOFD-STUK.

(12) *Raaf met de Rug Aschgraauw, de Staartpennen ros, de twee middelsten Aschgraauw, met zwart gebandeerd.*

XII. *Infaustus.* Rots-Merel.

De Heer LINNÆUS hadt deezen te vooren onder de Lysters, die in de zesde Rang geplaatst zyn, betrokken, en BRISSON heeft hem thans nog in dat Geslagt van Vogelen geschikt, alwaar hy de dertiende Soort is, onder den naam van *Merle de Roche*, die overeenkomt met *Merula Saxatilis*, gelyk de algemeene naam is by de Schryveren. Die naam is waarschynlyk van het Gebergte afkomstig, alwaar hy zig onthoudt en nestelt, volgens BRISSON, en wel in zulke Bergen of Rotsen, waar uit de Molensteenen ge-

(*) Zie BRISSON, *Supplem. d'Ornithologie.* ad calc. Tom. VI. pag. 51. & Tom. II. p. 414. Pl. XLI. *Fig.* 2.

(12) Corvus dorso cinereo, Rectricibus rufis, intermediis duabus cinereis, fasciâ nigricante. *Syst. Nat.* X. Turdus Rectricibus rufis, duabus intermediis cinereis, Fasciâ nigricante, proximis apice cinereis. *Faun. Suec.* 187. Merula Saxatilis. WILL. *Orn.* 145. T. 36. RAJ. *Av.* 65. ALB. *Av.* 3. p. 51. T. 55.

II. AFDEEL. XI. HOOFDSTUK.

gehouwen worden, in 't Bergagtigste van 't Graafschap Derby, de *Piek* genaamd, alwaar RAJUS getuigt 'er veelen gezien te hebben. De Engelschen noemen hem, deswegens, *the Rock-Ouzel*, dat is Rots-Merel; de Duitschers *Stein-Roetele*, *Stein-Troestel:* waar uit men ziet, hoe oneigen de naam van *Klip*-Merel zy. Buitendien voert hy, by de Italiaanen, wegens zyne rosse Staartpennen den naam van *Codirosso maggiore*, en ALBIN noemt hem *groote Rood-Staart*, 't welk overeenkomt met *Rubecula Saxatilis* der Ouden. In Sweeden is de naam *Lappskata* en *Olycksvogel*, wegens zyne stoutheid; want LINNÆUS merkt aan, dat hy hun in de Laplandsche Bosschen, onder 't maaltyd houden, dikwils de Spyze ontroofde; waar van mooglyk de bynaam, van *infaustus*, zal oorspronglyk zyn.

Hy is, volgens BRISSON, een weinig kleiner dan de gewoone Merel of zwarte Lyster, hebbende de langte van zeven Duim, negen Liniën, van 't end des Beks tot aan het uiterste van de Staart; den Bek meer dan een Duim, de Staart omtrent drie Duimen lang; zo dat 'er geen vier Duimen voor 't Lyf overschieten. Zyn kleur is uit zwartagtig, bruin en rosagtig, gemengeld: de Kop en Hals zyn donker Aschgraauw, met rosse stippen gevlakt: de zydelingse Staartpennen ros, uitwaards, naar de tippen toe, met zwart gemengd; de buitenste uitwaards zwartagtig, gelyk ook de Bek en Nagelen, de Pooten Loodkleur.

XII. HOOFD.

II. AFDEEL. XII. HOOFDSTUK.

XII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* SCHARLAAREN, *waar onder de* Duitsche Pappegaay, Geelvogel *of* Wielewaal, Goudvogel *en* Zwartkop, *of* Amerikaansch Hangnest, *anders genaamd* Bananas-*Vogelen.*

Kenmerken.

DE Geslagtnaam *Coracias*, dien ik, in 't Neerduitsch, SCHARLAAR vertaald vind, wordt door LINNÆUS gegeven aan eenige Vogelen, die van de Raaven alleen verschillen doordien de Bek aan de punt is omgekromd, en aan 't Grondstuk van Borstelhairtjes ontbloot. BRISSON hadt dien zelfden naam gegeven aan een ander Geslagt, bestaande uit Vogelen, welker Bek wel degelyk ruig is begroeid, den *Pyrrhocorax* naamelyk der Ouden en de Switzersche Boschraave, of *Phalacrocorax*; doch die beiden zyn van LINNÆUS geplaatst in 't Geslagt der Hoppen.

Soorten.

Meer dan de gemelde twee zyn 'er in 't Geslagt van BRISSON niet. Dat van LINNÆUS bevat zes Soorten, die ten deele onder de Merels of Lysters, ten deele onder de Geelvogels en anderen, van BRISSON zyn geschikt, als volgt.

II. AFDEEL. XII. HOOFD. STUK. I. *Garrulus.* Duitsche Pappegaay. Pl. XXXIV. *Fig.* 5.

(1) *Scharlaar die blaauw is, met een roode Rug, de Slagpennen zwart.*

Te vooren hadt LINNÆUS deezen Vogel betrokken tot de Raaven; de Ouden noemden hem *blaauwe Kraay*, doch de Algemeene naam is *Garrulus Argentoratensis*, of Straatsburgsche Gaay. Men geeft 'er, omtrent die Stad, den naam van *Roller* aan, en daar van leidt BRISSON den naam af van *Rollier*, dien hy geeft aan een Geslagt van Vogelen, waar van de Kenmerken zyn, de Borstelhairtjes agterwaards omgekromd, laatende de Neusgaten bloot. De Engelschen noemen hem ook *Roller*, de Sweeden Spaansche Kraay of blaauwe Kraay, de Duitschers Hout- of Bosch-Kraay, *Galgen-Regel*, *Mandel-Krabe* en *Birch-Heher*. De Zee-Aakster van ALDROVANDUS schynt ook tot deezen te behooren, hoewel de kleur verschillende is, zegt RAY.

Wy zagen hier voor, hoe deeze Gaaijen Trekvogelen zyn, die tegen den Zomer uit Afrika overkomen, en in de Herfst weder uit Europa verhuizen (*). Dit neemt egter niet weg, dat zy 's Winters wel eens kunnen overblyven, in de Zuidelyke deelen; doch in de Noor-

(1) Coracias cœrulea, Dorso rubro, Remigibus nigris. *Syst. Nat.* X. Gen. 49. Corvus Dorso sanguineo, Remigibus nigris, Rectricibus viridibus. *Faun. Suec.* 73. Cornix cœrulea. GESN. *Av.* 335. ALDR. *Ornith.* L. 12. c. 18. & 5. WILL. *Orn.* 85. T. 20. Garrulus Argentoratensis. RAJ. *Av.* 41. EDW. 109. T. 109.

(*) Zie bladz. 20, hier voor.

Noordelyke zyn zy niet menigvuldig en zelfs in Vrankryk zeldzaam. Hunne Spyze beftaat meeft in Torren of andere Infekten, maar ten tyde van den Oogft eeten zy ook wel Graänen en Boomvrugten, gelyk de Vlaamfche Gaaijen, waar mede zy van fommigen verward worden.

II. AFDEEL. XII. HOOFD. STUK.

De Duitfche Pappegaaijen zyn niet minder fchoon van kleur, dan die, en, zo zy als Europifche mogen aangemerkt worden, inderdaad de aanzienlykften van ons Wereldsdeel. In grootte verfchillen zy ook zeer weinig van de Gaaijen. Van boven is de kleur bleek-vaal, van onderen Zeegroenagtig blaauw, de zydelingfe Staartpennen boven op donker groen, onder aan Zee-groen met bleek-blaauw bepaald, de tippen zwart: de Slagpennen zwartagtig, met blaauw gerand; de Pooten vuil-geel, de Nagelen zwartagtig gelyk ook de Bek, doch deeze is aan 't grondftuk eenigermaate geelagtig.

(2) *Scharlaar, die blaauw is, de Slagpennen uitwaards geel gerand.*

II. *Caffra.* Kaffer.

Deeze is uit de Verzameling van Afrikaanfche Dieren, welke de Hoog-geleerde Heer Prof. J. BURMANNUS heeft, door den Heer LINNÆUS, als de tweede Soort van *Caracias*, in

(2) Coracias cœrulea, Remigibus margine exteriore luteis. *Syft. Nat.* X.

II. AFDEEL. XII. HOOFDSTUK. in zyn Samenſtel geplaatſt. Hy onthoudt zig in Ethiopie. Het Wyfje is blaauwagtig zwart.

III. *Oriolus.* Wielewaal.

(3) *Scharlaar, die geel is, met de Wieken en Staart zwart.*

Veelerley Naamen voert deeze Vogel by de Autheuren. GESNERUS noemde hem reeds *Oriolus*, welke naam van zyn Geſchreeuw afkomſtig ſchynt te zyn, zo wel als de Franſche *Loriot*, als ook de Spaanſche *Oroyendola.* De Italiaanen noemen hem, in 't algemeen, *Oriolo*; doch by Bononie heet hy *Galbedro* of *Regalbulo*, gelyk hem ALDROVANDUS *Galbula* noemt, willende dat hy ook de *Chloreus* van ARISTOTELES zy, en de *Icterus* of *Galgulus* van PLINIUS. De Venetiaanen noemen hem *Becquafigo*, hem dus verwarrende met den Vygen eeter of *Ficedula.* Van KLEIN en FRISCH wordt hy *geele* of *Goud-Lyſter* getyteld, en de Heer BRISSON plaatſt hem in 't Geſlagt der Lyſteren; gelyk men hem ook, in Nederland, plagt te noemen *Goud-Merel* en in Brabant *Oly-Merel.* Sommige Duitſchers heeten hem *Kerſendief*, doch de alge-

(3) Coracias flava, Alis Caudâque nigris. *Syſt. Nat.* X. Ampelis flava, Artibus nigris, Rectricibus quinque exterioribus retrorſum flavis. *Act. Stockh.* 1750. p. 127. T. 3. f. 5. Oriolus. GESN. *Av.* . . . Galbula. ALDR. *Orn.* 854. T. 857, 858. Galbula Benghalenſis. EDW. *Av.* 185. T. 185. Picus nidum ſuſpendens WILL. *Orn.* T. 36. f. 6. T. 38. f. 4. JONST. *Av.* 112. T. 42. f. 8. RAJ. *Av.* 68. Flava avis Benghalenſis. ALB. *Av.* 3. p. 19. T. 20.

gemeene Naam is, *Witwol*, *Weidwal* of *Wid dewal*, by de Switzers *Witteualcb*, by de Engelſchen *Widwol*; by ons, in navolging van hun, *Wielewaal*.

II. AFDEEL. XII. HOOFDSTUK.

LINNÆUS, die zulk een Vogel uit Finland kreeg, oordeelde, in 't jaar 1750, hem te moeten plaatzen in 't Geſlagt van de *Ampelis* of Beemer, anders Zyde-Staart genaamd (*), die thans van hem onder de Klaauwieren gerekend wordt. Men vindt den Wielewaal zo wel in Aſia als in Europa, en meer in de Ooſtelyke Landen; weshalve hy, van ALBIN, *geele Bengaalſche Vogel*, en van EDWARDS, *Galbula Benghalenſis* geheten wordt. Hy komt niet menigvuldig voor in de Noordelyke deelen van Europa en het is een Trekvogel, zo de Schryvers aanmerken; die tegen den Winter Zuidwaards verhuiſt, komende in 't vroege Voorjaar weder in Italie, Vrankryk en Duitſchland aan, alwaar de Boeren niet ongaarne hem hooren roepen *Compere Loriot*; als verzekerd zynde, dat men dan geen Ryp of Vorſt meer te verwagten heeft. Hy heeft een ſchel geluid en zyn fluiten wordt als een voorteken van Regen aangemerkt.

Meeſt is deeze Vogel aanmerkelyk, van wegen de zonderlinge Eigenſchap, die hy heeft, om een hangend Neſt te maaken tuſſchen twee takken van Boomen, als een ſoort van Muts of Zak, ſamengeſteld uit Werk, Stroo, Mos en Hair:

(*) Zie *Stokholmſe Verhandel.* XII. Deel 1750. p. 130.

II. AFDEEL. XII. HOOFDSTUK.

Hair: weshalve ALDROVANDUS hem genoemd heeft, *Specht, die zyn Nest ophangt.* In grootte en gestalte komt hy naast met de Lysters overeen, of liever met de Merels, zo wel als in Levensmanier; dewyl hy ook van Insekten en Bessen leeft. Hy vernielt veel Kersen; doch niet zo zeer om de Vrugt, als om de Pitten of Steenen, zo het schynt: want hy laat het Vleesch hangen.

Men zou den Wielewaal onder de sierlykst gekleurde Vogelen van Europa tellen mogen, indien hy niet behoorde tot een ander Werelds-deel. De kleur van 't Mannetje is by uitstek fraay, als Goud schitterende, waar by het zwart der Wieken en Staart ongemeen afsteekt. Het Wyfje is van boven bruin geelagtig groen, van onderen vuil-wit, met bruinagtige streepen overlangs. Beiden hebben zy, wederzyds, een graauwe Vlak tusschen de Oogen en den Bek, die rood is aan 't grondstuk en geel aan de punt. De Jongen hebben die Vlak niet, en zyn groenagtig over 't geheele Lyf, behalve aan de Borst en Buik, met eene geelagtig groene Staart.

IV. *Galbula.* Amerikaansche. Pl. XXXIV. Fig. 6.

(4) *Scharlaar, die bruin-geel is, de Rug en Slagpennen zwart.*

In de tweede Afdeeling van den vierden Rang der Vogelen, by den Heer BRISSON, zyn drie Ge-

(4) Coracias fulva, Capite, Dorso, Remigibusque nigris. *Syst. Nat.* X. Icterus ex aureo nigroque varius. CATESB. *Car.* I. p. 48. T. 48.

Geslagten vervat, waar van de *Rollier*, boven gemeld, het eerste uitmaakt; de *Troupiale* of *Icterus*, dat is Geelvogel, het tweede, en de Paradysvogel, *Manucodiata*, het derde. De *Icterus* verschilt van den *Rollier*, die den Bek een weinig krom heeft, door een geheel regten, by uitstek scherpen Bek. Dit Geslagt bevat twee-en-dertig, meest vreemde Vogelen; waar onder die *Cassique*, *Baltimore* en *Carouge*, genoemd worden. Drie derzelven komen overeen met deezen en de twee volgende van LINNÆUS.

II. AFDEEL. XII. HOOFD-STUK.

Deeze, die van de Engelschen, volgens CATESBY, *Baltimore-Bird* genoemd wordt, is de negentiende soort. KLEIN geeft 'er den naam aan, van *Lyster uit Goudgeel en zwart gemengeld.* De grootte is als een Berg-Vink; de kleur is Oranje, met de Kop en bovenste Rug zwart; gelyk ook de Slagpennen, welker buitenste randen wit zyn, de binnenste witagtig. Van de vier buitenste Staartpennen, wederzyds, zyn de buitensten de eerste helft wit, de andere Oranje-geel: de Bek, Pooten en Klaauwen, Loodkleurig. Deeze Vogel onthoudt zig in Virginie, Maryland en Kanada.

(5) *Scharlaar, die Goudgeel is, met alleenlyk de Keel, de bovenste Dekvederen der Wieken, en de tippen der Slagpennen zwart.*

V *Aurea.* Goud-Vogel.

Van

(5) Coracias, flavo-fulva, Gulâ, Tectricibus primariis, ex-

II. AFDEEL. XII. HOOFD. STUK.

Van deezen vindt men een taamelyk goede en wel gekleurde Afbeelding in 't Werk van EDWARDS, onder den naam van *Goudgeelen Paradysvogel;* hoewel hy geen lange Staartpennen heeft. BRISSON noemt hem *Icterus Indicus.* De grootte is als een Lyster, de kleur van boven Oranje, van onderen geel, en voorts als wy gemeld hebben.

VI. *Xanthornus.* Zwartkop. Pl. XXXIV. Fig. 7.

(6) *Scharlaar, die geel is, met den Kop en de voorste Slagpennen zwart.*

Schoon BRISSON hier dien Lyster op toepast, welke van ALBIN genoemd wordt *geele Bengaalsche Spreeuw*, en dien hy, zo wel als den *Icterus Indicus* van EDWARDS, noemt *Loriot van Bengale;* geef ik egter hier de Afbeelding van zyne eerste soort van Geelvogel; 't welk de *Xanthornus major, nigro-varius*, is van BROWNE, dien LINNÆUS ook aanhaalt. Hy was van sommigen onder de Aaksters geplaatst, van anderen onder de Spechten. KLEIN hadt hem genoemd *zwart-geele Lyster met blaauwe Oogen;* CATESBY *zwart en geele Aakster;* ALBIN de *Bananas-Vogel.* De Franschen, in Guajana, noemen hem *Cul-*

extremitateque Rectricum nigris. *Syst. Nat.* X, Paradisea flavo-fulva. *Mus. Ad. Fr.* I. p. 15. Paradisea Aurea. EDW. *Av.* 112. T. 112.

(6) Coracias flava, Capite Remigibusque primoribus nigris. *Syst. Nat* X. Icterus Indicus, Capite nigro. EDW. *Av.* 77. T. 77. Xanthornus major, nigro varius. BROWN. *Jam.* 477. Pica luteo-nigra varia. CATESB. *Car.* 3. p. 5. T. 5.

Cul-jaune, de Indiaanen van dat Land *Yapou*, die van Brasil *Guira-Tangeima*, zo MARCGRAAF getuigt.

II. AFDEEL. XII. HOOFD-STUK.

't Is de algemeene Eigenschap deezer Vogelen, die men *Troupiales* noemt, en de reden van dien Naam; dat zy Nesten maaken van gedaante als een Kous, en dezelven in groote menigte ophangen aan de uiterste enden der Takken van zeer hooge Boomen, liefst van die digt by Woonhuizen staan. Men vindtze in Karolina, op Jamaika, Martinique, Cayenne, in Guajana en Brasil.

Ameri-kaansche Hang Nest.

BRISSON geeft den naam van *Xanthornus*, in 't Fransch *Carouge*, aan eene soort derzelven, die van de Mexikaanen *Xochitototl* geheten wordt, en van de Engelschen, op Jamaika, *Watsby Picket*, Spaansche Nagtegaal en Amerikaansche Hang-Nest. SLOANE hadt van 't Mannetje en Wyfje, ieder, eene Afbeelding gegeven, onder den naam van *Geelvogel, die zyn Nest ophangt.* Dezelve is hoog Oranje van kleur, doch heeft de Kop, Hals en Borst, donker Kastanie-bruin, de Rug, Vlerken en Staart, zwart. De grootte is minder dan die van een Berg-Vink. Het Wyfje verschilt van 't Mannetje, doordien het de kleuren zo hoog en fraay niet heeft.

Deeze Vogeltjes maaken Nesten van een zonderlinge gedaante, bestaande uit Vezeltjes van Bladeren door elkander geweven, en een der deelen uitmaakende van een in vieren gesneeden Bol, konstig aangehegt tegen een Blad van

II. AFDEEL. XII. HOOFDSTUK.

den Bananas-Boom of Pisang; zo dat dit zelve Blad een der zyden van het Nest uitmaake.

XIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* KAAUWTJES, *zynde Vogelen, van kleur naar de* Kaauwen *gelykende, doch kleiner; gelyk de* Pisang-Spreeuw *en anderen.*

Kenmerken.

De Naam van *Graculus*, die met een niet zeer klaare betekenis toegepast is geweest op de Kaauwen en dergelyke, wordt, in het Vrouwelyke, door LINNÆUS gebruikt, tot den merknaam van een Geslagt van Vogelen, welken wy, om die reden, KAAUWTJES noemen. Zy verschillen van de Scharlaaren zo zeer niet door den Bek, die ook als een Mes is, doch platagtig, niet ruig[1], maar glad en aan 't Grondstuk bykans naakt; als wel door de Tong, die niet Kraakbeenig, in tweeën gespleeten, maar Vleezig is, spitsagtig en ongesplitst. Daarenboven hebben zy, aan de Pooten, drie voor-Vingeren en één agter-Vinger.

Soorten.

BRISSON heeft geen Geslagt, dat eigentlyk hier mede overeenstemt, en die Vogelen, welken LINNÆUS aanhaalt, zyn ten deele by hem door andere Geslagten verspreid. LINNÆUS heeft zeven Soorten daar in, altemaal uitheemsche Vogelen.

(1) *Kaauw-*

(1) *Kaauwtje dat zwart-Violet is, met een witte Vlak op de Wieken, en een kaale geele Band om 't Agterhoofd.*

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK. I. *Gracula Religiosa.* Mineur. Pl. XXXIV. Fig. 8.

Indiaansche Aakster, of liever Spreeuw, vindt men deezen by BONTIUS genoemd; anders de Javaansche Raaf, en by KLEIN het Kraaitje of Kaauwtje van Oostindie. Immers hy gelykt, in verscheide opzigten, inzonderheid van de kleur, naar de Kaauwen, doch is veel kleiner. EDWARDS noemt hem *Minor* of *Mino*, en ALBIN *Mineur*; misschien, om dat hy Gaten boort, die als Mynen maaken. BRISSON geeft 'er, in het Geslagt der Lysteren, den naam aan van *Mainate*, en aan een anderen, die van deezen alleenlyk in grootte verschilt, dien van *grand Mainate*. Dezelve, die op 't Eiland *Hainan*, in Asie, gevonden wordt, heeft de grootte van een Kaauw.

Onze Mineur is weinig grooter dan een Merel. Zyn kleur is, aan den Kop, Keel, Hals en Rug, glanzig zwart-Violet; aan de Stuit zwart-groen. De Vederen, op den Kop, zyn kort en zagt als Fluweel, eenigermaate groenagtig; doch een smalle Band, van langer Vederen, strekt zig tot aan 't Agterhoofd uit, en de zyden

(1) Gracula, nigro Violacea, Maculâ Alarum albâ, fasciâ Occipitis nudâ flavâ. *Syst. Nat.* X. Gen. 50. Corvus Javanensis. OSB. *It.* 102. Sturnus Indicus. BONT. *Jav.* 67. WILL. *Ornith.* 145. F. 38 RAJ. *Av.* 68. Minor. s. Mino. EDW. *Av.* 17. T. 17. ALB. *Av.* 2. p. 35. T. 38.

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK.

zyden van den Kop zyn verſierd met twee kaale geele Vliezen, loshangende, en in verſcheide lappen verdeeld; gelyk de Afbeelding eenigermaaten voor 't oog brengt. De Wieken zyn zwart, met glanzig groen gezoomd, en de Slagpennen hebben een breeden Band, die 'er dwars door heen loopt. De Staart is groenagtig zwart: de Bek aan den wortel rood, aan 't end geel. De groote Mainate heeft den Bek, Pooten en Klaauwen, 't eenemaal geel, zonder eenig rood. De kleine zingt en fluit zeer fraay, bootzende ook, in 't klappen, de Menſchelyke Stem volkomener naa, dan een Pappegaay.

II. *Fœtida.* Stink-Vogel.

(2) *Kaauwtje dat zwart is, de Slagpennen van buiten blaauwagtig, met een kaale Halskraag.*

Volgens den Heer ROLANDER, door wien, in 't jaar 1755, tot bevordering van de kennis der Natuurlyke Hiſtorie, een Togt gedaan is naar Suriname en 't Eiland Euſtatius, wordt deeze Vogel in Amerika gevonden. Zyn grootte is als die van een Aakſter: het Lyf zwart: de Vlerken, als de Slagpennen op haare plaats geſchikt zyn, van buiten blaauwagtig zonder witte Vlak; de Staartpennen even lang. De Kop is zwart, met zeer kleine regtopſtaande Pluimpjes, als de pool van Fluweel: de Bek byna als die van een Koek-

(2) Gracula nigra, Remigibus extus cœruleſcentibus, faſciâ Collari nudâ. *Syſt. Nat.* X.

Koekkoek: de Neusgaten Eyrond en ongedekt: de Tong ongefplitst, Vleezig, fpits: de Pooten vier-Vingerig, met den éénen Vinger agterwaards gekeerd.

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK.

(3) *Kaauwtje, dat grysagtig is, met blaauwe Schouderen, de Slagpennen van buiten groen.*

III. *Darita.* Pifang-Spreeuw.

Volgens den zelfden Reiziger, onthoudt deeze Vogel zig in de Pifang-boomen van Amerika, welker Vrugten hy vernielt. Ik zou haast denken, of dezelve niet behoorde tot die Bananas-Vogelen, genaamd *Xanthornus* of *Carouge*, waar van BRISSON fpreekt, en wel mooglyk tot die foort, welke de Engelfchen *kleine blaauwe Gaay* noemen, de Heidenen *Peach-Caye*, van RAY befchreeven en afgebeeld (*). De kleur egter komt niet volmaakt overeen. De Kop en Wieken zyn hooger blaauw dan de Staart: het Lyf, voor 't overige, zwartagtig of Afchgraauw, behalve de Pooten en Bek, die iets rosagtigs hebben. Hy woont te Madras in Oostindie.

Zie hier de gestalte van onzen Pifang-Spreeuw, volgens ROLANDER. De Bek is aan den korten kant, Meswyze, zwartagtig, aan 't grondstuk ongedekt, van onderen witagtig. De Vler-

(3) Gracula fubgrifea, Humeris cœruleis, Remigibus extus viridibus. *Syst. Nat.* X.

(*) Pica Maderaspatana minima, e cœruleo nigriscens, RAJ. *Av.* p. 195. N. 11. Tab. I. Fig. 11. Icterus niger aut cinereus, Capite, Alis & Caudâ cœruleis. Sp. 28. BRISSON. Tom. II. p. 125.

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK. Vlerken zyn, uitgefpreid zynde, zwartagtig, doch met famengeplooide Slagpennen groen: de Staart rond aan 't end, en groen van kleur, als zy is by één gevouwen.

IV. *Criftatella.* Gekuifd Kaauwtje.

(4) *Kaauwtje, dat zwart is, met de grootfte Slagpennen aan den wortel en de Staartpennen aan de tippen wit, den Bek geel.*

Zwarte *Chineefche Spreeuw* of *Merel*, noemt EDWARDS deezen Vogel, die van KLEIN geheten wordt, *Spreeuw met Afchgraauw Hoofdhair*, dat, als door middel van een Kam tot een Kuif gefchikt, en op 't Voorhoofd is by een geftreeken. Men ziet daar uit, wat de reden zy, dat BRISSON hem den *gekuifden Merel van China* noemt, zeggende dat hy op 't hoofd een klein bosje Pluimpjes heeft, die langer dan de anderen zyn, en welken de Vogel naar believen over end kan zetten. De Engelfche Matroozen geeven 'er den naam van *Martin* of Zwaluw aan. Hy is een weinig grooter dan een Merel; de kleur zwartagtig naar donker-blaauw trekkende; de Bek en Pooten geel.

V. *Saularis.* Bengaalfch.

(5) *Kaauwtje, dat blaauwagtig zwart is, met den*

(4) Gracula nigra, Remigibus primoribus bafi, Rectricibusque apice albis, Roftro flavo. *Syft. Nat.* X. Sturnus Chinenfis niger. EDW. *Av.* 19. T. 19.

(5) Gracula nigro-cœrulefcens, Abdomine, maculâ Alarum Rectricibusque lateralibus albis *Syft. Nat.* X. Pica minor Benghalenfis. EDW. *Av.* 181. T. 181. Dialbird. ALB. *Av.* III. T. 17.

den Buik, een vlak op de Wieken, en de zydelingse Staartpennen, wit.

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK.

Deeze Vogel is van BRISSON in 't Geslagt der Klaauwieren geplaatst, onder den naam van *Pie-Grièche noire de Bengale* of *Lanius Benghalensis niger*. KLEIN noemt hem een *zwarte Vink*, en EDWARDS de kleine Bengaalsche Aakster. ALBIN zegt, dat de Bengalers hem *Dialbird* heeten. RAY geeft 'er den naam aan van *Saulary van Madrass*, als zynde een der Vogelen, welker Afbeeldingen hem van *St. George* toegezonden waren.

De grootte is als een Spreeuw: de kleur van 't Wyfje is bruin of zwartagtig, daar die geheel zwart is in 't Mannetje, 't welk ook de Staart spitser heeft dan 't Wyfje. Beiden zyn zy van onderen wit; hebbende den Bek en de Pooten bruin.

(6) *Kaauwtje, dat zwart-Violet is, met de Staart eenigermaate Wigswyze.*

VI. *Quiscula.* Purper-Kaauwtje.

De Heer BRISSON heeft deezen geschikt onder de Aaksters, en 'er den naam van *Jamaikasche* aan gegeven, hoewel hy ook in Noord-Amerika, en zelfs in Mexiko, gevonden wordt Men vindt hem, by *Catesby*, genoemd de *Purpere*

(6) Gracula nigro violacea; Caudâ subcuneiformi. *Syst. Nat.* X. Monedula purpurea. CATESB. *Car* 1. p. 12. T. 12. Merops niger, viridi-Argentea. BROWN. *Jam.* 476. 3. p. 17. Tab. 17. 18. Saularis Maderaspatanus. RAJ. *Av.* 197. Tab. 2. f. 19. 20.

II. AFDEEL. XIII. HOOFDSTUK.

pere Kaauw, by KLEIN de *Purpere Kraay* en by BROWNE *de zwarte Byen-eeter*, *groen Zilverig*: anderen noemen hem de *roode Aakster*; de Mexikaanen *Izanatl*, en de Engelschen, op Jamaika, *Barbarische Zwart-Vogel*. Zo ziet men rood, zwart en purper, aangemerkt als de kleur van een Vogel, die eigentlyk paarschagtig zwart is uit den blaauwen. Wy noemen hem het Purper-Kaauwtje.

Deeze Vogelen vliegen troepswyze en maaken hunne Nesten op de takken van Boomen, in eenzaame plaatsen staande. Hunne grootte is een derde minder dan die van onze Europische Kaauw; de kleur van 't Mannetje als gezegd is, met de groote slagpennen inwaards en van onderen zwart: die van 't Wyfje over 't geheele Lyf bruin, van boven donker en van onderen bleeker. De Oogen zyn in beiden grys; de Bek en Klaauwen zwart.

VII. *Atthis*. Egyptisch Kaauwtje.

(7) *Kaauwtje, dat uit den groenen blaauw is, met den Buik Roestagtig, de Pooten Bloedkleur.*

Geen andere beschryving van dit Kaauwtje heeft men, dan van den Heer HASSELQUIST, die hetzelve op zyne Reize in de Oostersche Landen waargenomen en genoemd heeft *Egyptische Raave*, uit den groenen gevlakt, op 't midden

(7) Gracula Viridi cœrulea, Abdomine Ferrugineo, pedibus Sanguineis, *Syst. Nat* X. Corvus (*Ægyptius*) viridi maculatus, Dorso medio cœruleo. HASSELQ. *Iter* 140. N. 20.

den van de Rug blaauw. Het onthoudt zig in Egypte.

II. AFDEEL. XIV. HOOFDSTUK.

XIV. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* PARADYS-VOGELEN, *bevattende den gewoonen grooten en den kleinen, die de* Koning *geheten wordt.*

Kenmerken.

IK heb reeds gezegd, dat de Heer BRISSON in de tweede Afdeeling van zynen Vierden Rang, waar van de eerste de Raaven, Kraaijen, Kaauwen, Aaksters, Gaaijen en dergelyke Vogelen bevat, benevens de Duitsche Pappegaaijen en Scharlaaren ook de PARADYS-VOGELEN plaatst; om dat de Vedertjes, aan 't Grondstuk van derzelver Bek, agterwaards gekeerd zyn, laatende de Neusgaten bloot. Hy voegt 'er by, dat deeze Vogelen boven op de Staart twee Pennen hebben, langer dan de geheele Vogel, die niet, dan aan 't begin en 't end, gebaard zyn. Het Kenmerk derzelven, volgens LINNÆUS, is, dat het grondstuk van den Bek met Fluweelagtige Pluimpjes gedekt zy, en dat de Vederen, die uit de Zyden schieten, langer zyn dan gewoonlyk. Hier moet men bydoen de algemeene Kenmerken van zynen tweeden Rang: dat de Bek naamelyk, even als die der Aaksteren, Meswyze is, met eene ronde Rug. Bei-

II. AFDEEL. XIV. HOOFD-STUK.

Beide deeze Autheuren ſtemmen in 't getal der Soorten van dit Geſlagt overeen; dat 'er maar twee zyn, de gewoone, naamelyk, en de Koning der Paradys-Vogelen.

I. *Apoda.* Gewoone Paradys-Vogel.

(1) *Paradys-Vogel met de Vederen, die uit de Zyden ſchieten, langer dan het Lyf, de middelſte Staartpennen lang en Borſtelagtig.*

De algemeene Naam van deezen Vogel, by de Schryvers, zo ouden als hedendaagſchen, is in 't Latyn *Manucodiata*, 't welk, naar men zegt, zo veel betekent als *Gods-Vogel*, by de Inwooners der Molukkiſche Eilanden, die deeze Vogelen voor Heilig houden, en waanen in 't Gevegt onkwetsbaar te zyn, wanneer zy van derzelver Pluimagie draagen. Men plagt 'er ook den naam van *Apus* aan te geeven, dat is *Apous* of zonder Pooten, die de Ouden zig verbeeldden dat 'er aan ontbraken, om dat menze, gedroogd, altyd zonder dezelven kreeg. Dit baarde veele Redeneeringen over de zonderlinge Eigenſchappen van den *Apoda*, die zyne lange Staartborſtels als Pooten zou gebruiken, om aan

(1) Paradiſæa, Pennis hypochondriis Corpore longioribus, Rectricibus intermediis longis ſetaceis. *Syſt. Nat.* X. Gen. 51. Paradiſea lutea, Caudâ Pectore Abdomineq. brunneis, Gulâ azureâ. *It. Wgoth.* 139. *Mus. Ad. Fr.* 1. p. 151. Paradiſea Avis. CLUS. *Exot.* 360. T. 360. OLEAR. *Mus.* 24. T. 13. f. 1. SEB. *Mus.* 1. p. 24 T. 13. f. HERN. *Mex.* 317. T. 318. WORM. *Mus.* 294. f. 294. BRADL. *Nat.* T. 12. f. X. 1. 2. Manucodiata major. EDW. *Av.* 110. T. 110. MARCGR. *Bras.* 201. RAJ. *Av.* 21. N. 7.

aan het Geboomte zig op te hangen, komende nooit, dan dood zynde, op het Aardryk neer. Ook heeft dit zelve, dat men van de Teel- en Verblyfplaats onkundig was, misschien aanleiding gegeven tot den naam van *Paradys-Vogelen*, waar by zy thans overal bekend zyn.

II. AFDEEL. XIV. HOOFDSTUK.

De vermaarde ALDROVANDUS hadt, inderdaad, geen reden, om eenen PIGAPHETTA van valschheid te beschuldigen, die, ten zynen tyde, de eenigste der Schryveren was, van wien Pooten aan deeze Vogelen werden toegekend, een Handpalm lang. „ Het is 'er zo verre af, „ zegt BONTIUS, dat zy geen Pooten hebben „ of van de Lugt alleen leeven zouden, dat „ zy, in tegendeel, met hunne kromme en zeer „ scherpe Nagelen kleine Vogeltjes vangen, en „ en die op staande voet, gelyk de andere Roof- „ vogelen, opvreeten. Het is ook gantsch niet „ waar, dat men hun niet dan dood zynde vin- „ den zoude: dewyl zy op de Boomen zitten „ gaan en van de Ternaters met Pylen geschoo- „ ten worden; gelyk ook de Indiaanen hun, „ wegens hun snel heen en weder vliegen als „ de Zwaluwen, den naam geeven van *Zwa-* „ *luwen van Ternate*". Misschien beschaaren zy zig, in dat zweeven, op de zelfde manier de Kost, aan Vliegen en dergelyke Insekten; terwyl 't zeker is, dat zy op de groote Oost-indische Kapellen aazen. Hier uit is denkelyk het Gerugt ontstaan, dat zy hun Voedzel scheppen uit de Lugt.

 De-

II. AFDEEL. XIV. HOOFDSTUK.

Deeze Vogels leeven troepswyze, en zyn, ten opzigt van hunne kleur, uitermaate fraay, terwyl hunne geſtalte niet minder aardig is dan zeldzaam. In 't vliegen vertoonen zy zig van grootte als een Duif, daar ondertuſſchen het Lyf niet grooter is dan dat van een Spreeuw. De langte is, van 't end des Beks tot aan 't uiterſte van de Staart, twaalf en een half Duim, waar van de Staart iets meer dan de helft uitmaakt, en de Wieken bereiken, op vyftien Liniën naa, derzelver end. Doch, behalven deeze Staart, geeven de Zyden een groote veelheid van zeer lange Vederen uit, waar van de grootſten meer dan anderhalf Voet lang zyn, en derzelver Baardjes zyn altemaal van elkander afgeſcheiden. De kleur der bovenſten is uit wit en bruin-paarſch gemengeld; die der overigen geelagtig wit; doch ſommigen der buitenſten en kortſten hebben een heerlyke Goudkleur; terwyl anderen zeer glanzig Purper-Kaſtaniebruin zyn. Uit de Stuit, boven den wortel van de Staart, ſchieten nog twee Pennen, ongevaar twee Voeten en negen Duimen lang, die niet dan aan 't begin en 't end gebaard zyn: voorts is de Schaft geheel kaal, hoewel men 'er, by oplettende beſchouwing, als de wortels van afgeſneeden Baardjes aan gewaar wordt. Die Schaft is zeer dun, zwartagtig van kleur, wordende allengs donkerer naar 't end; alwaar hy, ter langte van drie of vier Duimen, bekleed is met Fluweel-zwarte baardjes, die een weer-

ſchyn

ſchyn hebben van groen; als een Eenden-Hals. II. AFDEEL. XIV. HOOFD-STUK.

Een dergelyke weerſchyn ſpeelt in andere kleuren van deezen Vogel, en geeft dezelven een wonderbaare ſchoonheid. De Kop, die klein is naar 't Lighaam, is bekleed met korte ſtyve Hairtjes, die boven op bleek Goudgeel zyn, aan de Keel groen met een glans van Goud, aan den Bek zwart. Voorts is de kleur, over 't geheele Lyf, roodagtig Kaſtanie-bruin, van boven bleeker, donkerer aan de Borſt en Onderbuik, doch tuſſchen beiden witagtig. Van dergelyke kleur zyn ook de Wieken van deezen Vogel en de Staart; de Pooten en Klaauwen bruin. Het Wyfje verſchilt van 't Mannetje daar in, dat de Baardjes, aan 't end der twee lange Pennen, niet Kwaſtagtig en veel korter zyn.

By de Dierbeſchryvers vindt men gewag gemaakt van verſcheide Soorten van Paradys-Vogelen. ALDROVANDUS heeft 'er vyf, waar van drie, zo wel als de twee van CLUSIUS, de twee van NIERENBERG en de twee van MARCGRAAF, niet weezentlyk van elkander, noch van de hier beſchreevene verſchillen, zo BRISSON aanmerkt. Eenigen, die van SEBA Paradys-Vogelen genoemd worden, zyn van LINNÆUS als de Elfde Soort in het Geſlagt der Raaven geſchikt, zo wy gezien hebben: anderen behooren tot andere Geſlagten, gelyk wy in 't vervolg zien zullen. Bovendien worden 'er, op zyn Zeſtigſte Plaat, verſcheidene vertoond, die, door de loosheid der Chineezen, uit Pappegaaijen en an-

II. AFDEEL. XIV. HOOFD-STUK. ander Pluimgediert zyn gemaakt, en dus de Liefhebberen in de hand gestopt.

II. (2) *Paradys-Vogel, met de Draadswyze Staartpennen aan 't end Krulagtig gevederd.*

Regia. Koning. Pl. XXXIV. *Fig.* 9. Men noemt deezen, in 't algemeen, den *Koning der Paradys-Vogelen*; 't zy, om dat hy altoos boven dezelven, die troepswyze vliegen, zweeft; 't zy, wegens zyne zeldzaamheid of schoonheid: niet wegens zyne grootte; want hy is merkelyk kleiner (*). Hy gaat in lyvigheid den Leeurik naauwlyks te boven, zynde het geheele Lyf, met Bek en Staart, geen vyf Duimen lang, en, zonder dezelven mede te rekenen, maar twee en drie-vierde Duim; dewyl de Bek en Staart, ieder, een Duim lang zyn. Zyn Pooten zyn uitermaate groot, als hebbende de langte van een Voet, en Klaauwen van een Duim. De Afbeelding, die wy 'er uit BRISSON van geeven, toont inderdaad, dat op de fraaiheid van zyn gestalte niet te roemen valt. Ik vind ook niet, dat de kleur voortreffelyker zy, dan die der anderen.

Men

(2) Paradisæa cirrhis Caudalibus filiformibus, apice lunato pennaceis. *Mus. Ad. Fr.* I. p. 15. Rex avium Paradisæarum. PET. *Gaz.* I. T. 53. f. 2. CLUS. *Exot.* 362. T. 362. OLEAR. *Mus.* 24. T. 13. f. 2. RAJ. *Av.* 22. N. 10. SEB. *Mus.* I. T. 38. f. 5. EDW. *Av.* III. T. III.

(*) Van wegen zyne al te bovengaande *schoonheid en grootte*, noemt men hem den *Koning der Paradys-Vogelen.* Dus wordt duister en verkeerdelyk gezegd in 't Werk van WATSON, door den Heer NOSEMAN vertaald, bladz. 253.

De Kop van deezen Vogel, zyn Keel, Hals, Rug en Stuit, benevens de dek-Vederen van de Wieken en Staart, zyn zeer glanzig Purper- Kastaniebruin, volgens den Heer BRISSON, die hem uit het Kabinet van AUBRY beschryft. Van onderen is de kleur witagtig, doch met een dwarsen Band, die Goud-groen is, gelyk de Hals der Eenden, op de Borst. De Slagpennen zyn ros, de Staartpennen bruin. Van de Stuit, boven den oorsprong van de Staart, komen twee dergelyke smalle, dunne, ongebaarde Pennen, als in de andere Paradys-Vogelen; doch welker kleur Goud-groen is aan de enden, die inwaards, of naar elkander toe, zyn omgekruld. Ook hebben de Veders, die uit hunne Zyden schieten, zulk een buitengewoone uitgestrektheid niet, zynde maar omtrent anderhalf Duim lang, en aan 't end vertoonen zy zig als dwars afgesneeden.

II. AFDEEL. XIV. HOOFDSTUK.

Men vindt deezen, zo wel als de anderen, op de Molukkische Eilanden, en inzonderheid op Amboina, zo BRISSON getuigt. CLUSIUS zegt, dat 'er tweederley Paradys-Vogelen zyn: *grootere*, zynde de sierlykften, die op 't Eiland *Aroe* alleen gevonden worden, en *kleinere*, zo fraay niet, van de *Papoes*-Eilanden, by Gilolo. Deeze, zegt hy, hebben die lange Peezen niet, welke buiten de Staart uitsteeken in de anderen: doch elke soort heeft haaren Koning.

 XV. HOOFD-

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

XV. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* KOEKKOEKEN; *zo de* Europischen, *hun* Voedzel, Geroep, *en* Winter-Verblyf, *byzondere Eigenschappen ten opzigt van de* Voortteeling *en* Opvoeding; *als de* groene gekuifde *van Guinée, de Siamsche, de* bruine *van Jamaika, de* zwarte, Aschgraauwe *en* gevlakte, *de* Goudvlerk *van Kanada, en anderen.* Lyst *der Koekkoeken volgens* BRISSON.

Naam.

DE KOEKKOEK maakt een Geslagt van Vogelen uit, 't welk byna in alle bekende Taalen van hun Geluid zynen en wel nagenoeg een zelfden naam heeft. De Grieken noemen hem *Kokkux*, de Latynen *Cuculus*, de Franschen *Coucou*, *Cocou* of *Coqu*, de Italiaanen *Cucco* of *Cuculo*, en de Engelschen *Cuckow*. In Duitschland geeft men 'er den naam aan van *Gucker* of *Cuckuk*, in Poolen van *Kukulka*, in Sweeden van *Gjoek* of *Geecka*.

Kenmerken,

De Kenmerken, volgens LINNÆUS, zyn; een spitsrondagtige Bek; de Neusgaten met uitsteekende randen; de Tong Pylswyze, plat en ongesplitst. BRISSON maakt in zyn dertiende Rang, die uit Vogelen bestaat, van welker vier ongevliesde Vingeren twee voor- twee agterwaards zyn gerigt, en de Pooten tot aan de Schenkelen toe gevederd: in deeze Rang (zeg ik)

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.

Fig. 1.
Fig. 2.

ik) maakt hy verſcheide Afdeelingen naar de gedaante van den Bek. Die van de derde hebben den Bek eenigzins naar om laag geboogen, van boven rond, aan de zyden platagtig: doch in ſommigen is het grondſtuk met Borſtelhairtjes ruig begroeid, in anderen geheel daar van ontbloot. Van ieder heeft hy één Geſlagt: te weeten van de ruigbekkigen een Baardvogel uit Amerika, in 't Franſch *Barbu* genaamd, en in 't Latyn *Bucco*, wegens zyn dikken Kop: van de gladbekkigen onzen Koekkoek, waar van hy agt-en-twintig Soorten of Verſcheidenheden optelt, als volgt.]

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

KOEKKOEKEN.

Soorten of Verſcheidenheden.

1. De Europiſche (1).
2. Die van St. Domingo.
3. Die van Carolina (7).
4. Die van Jamaika (3).
5. De langbekkige van Jamaika. *3.
6. De Mexikaanſche.
7. Die van Senegal.
8. Die van Cayenne.
9. De kleine van Cayenne.
10. Die van Andaluſie (4).
11. De gevlakte van Cayenne.
12. De gevlakte van Mindanao.
13. De gevlakte van Bengale (5).
14. De gevlakte Indiaanſche.
15. De gevlakte van Malabar * 4.
16. Die van Madagaskar.
17. De zwarte van Bengale (6).
18. De zwarte Indiaanſche.
19. De gekuifde van Braſil.
20. De gehoornde van Braſil.
21. De gekuifde van Koromandel * 2,

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

22. De gekuifde van Madagaskar.
23. De groene gekuifde van Siam * 1.
24. De groene gekuifde van Guinée (2).
25. De roode gekuifde van Brasil.
26. De blaauwe van Madagaskar.
27. De blaauwe Chineesche.
28. De groote van Madagaskar.

De vier, waar van ik de Afbeeldingen op PLAAT XXXV. geef, zyn in deeze Lyst met Sterretjes * en Cyfers getekend: ook heb ik zeven Soorten van LINNÆUS dus ( ) met getalen aangeweezen. Ik gaa dan tot de Beschryving over.

I. *Canorus.* Europische.

(1) *Koekkoek met de Staart aan 't end gelyk, van kleur zwartagtig met witte Stippen.*

Hier door wordt de gemeene Koekkoek verstaan, dien RAJUS *Cuculus nostras*, dat is die van ons Land of de Inlandsche noemt, de tweede van ALDROVANDUS. Deeze Autheur, naamelyk, zegt dat 'er, by Bononie, kleine en groote Koekkoeken zyn, en van ieder nog tweederley Soorten, ten opzigt van de kleur. 't Is niet te verwonderen dat hy hier in misleid geweest zy: want nog heden weeten de bekwaamste

(1) Cuculus Caudâ æquali nigricante albo punctatâ. *Faun. Suec.* 77. *Syst. Nat.* X. Gen. 52. Cuculus. GESN. *Av.* 363. ALDR. *Ornith.* L. 5. c. 107. BELL. *Av.* 22. 6. WILL. *Ornith.* 62. T. 77. FRISCH, *Av.* 4. T. 40, 41, 42. RAJ. *Av.* 23. ALB. *Av.* 1. p. 8. T. 8. OLIN. *Av.* 38.

ſte Autheuren naauwlyks, hoe zy de kleur van den Koekkoek beſchryven zullen; dewyl die niet alleen door den Leeftyd, maar ook naar den tyd van 't Jaar, ſchynt te veranderen. Ondertuſſchen is maar éénc Soort van Koekkoeken in de Noordelyke deelen van Europa, en aldaar alom bekend.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

In verſcheide andere opzigten heeft de Koekkoek moeite verſchaft aan de Schryvers der Natuurlyke Hiſtorie; of, laat ik liever zeggen, hun gelegenheid gegeven tot het opperen van een menigte fabelagtige Vertellingen. De minſt belachlyken zyn; dat hy door den tyd veranderen zou in een Sperwer of dergelyken Roofvogel; dat zyne Jongen eenigen tyd blind zouden blyven: dat hy in de Winter, geheel ontbloot van Vederen, zig in de Stammen van holle Boomen verbergen zou, komende in 't Voorjaar te voorſchyn met een nieuw Pluimagie: terwyl anderen willen, dat hy tegen den Winter naar warmer Geweſten vertrekke, en 's Voorjaars wederkome op de rug van eenen Wouw of Kuikendief.

Zyn Winter-Verblyf.

De vraag, waar deeze Vogel des Winters zyn verblyf houde, is inderdaad een der moeielykſten om op te loſſen geweeſt. Indien men het Gevoelen van KLEIN omhelsde, of geloof gaf aan de Hiſtorie van een Koekkoek, die omtrent Kerstyd door een Boer in Switzerland gehaald zou zyn uit een blok Brandhout, dat hy aan 't Vuur had gelegd; zou men niet in ge-

II. AFDEELING. XV. HOOFDSTUK.

breke blyven, van aan deeze Vogelen een dergelyke ſchuilplaats toe te ſchikken, als hy aan de Zwaluwen geeft. Maar, hoewel dit laatſte, miſſchien, by geval zou kunnen gebeurd zyn; is men thans door een Oog-getuige verzekert, dat de Koekkoeken, zo wel als de Kwartels en andere Vogelen, weezentlyk naar warmer Landen verhuizen (*).

Onder alle Vogelen is 'er geen, zo veel ons bekend is, die zulke zonderlinge Eigenſchappen heeft. De Koekkoek maakt zelf geen Neſt, maar legt zyne Eijeren in de Neſtjes van andere Vogelen, die veel kleiner zyn dan hy, en laatze door die Vogeltjes uitbroeden. Verſcheide geloofwaardige Luiden hebben dit ſtuk, dat uit zig zelve niet onwaarſchynlyk is (†), bewaar-

(*) Zie het Berigt van den Heer GODEHEU, van Maltha gezonden aan den Heer REAUMUR, hier voor, bladz. 17.

(†) Ik zeg, dat het niet onwaarſchynlyk is; want men weet, dat de Vogelen zeer dom zyn in dit ſtuk, broedende allerley Eijeren uit, die men in plaats van de hunnen ſtilletjes in hun Neſt legt. Ik zelf heb, omtrent agttien Jaar geleeden, de proef daar van genomen, door vier Hoender-Eijeren, niet van de grootſten, te leggen in het Neſt van zwarte Kraaijen, daar ik de Eijeren tevens uithaalde. Eerſt leid' ik 'er drie in, die bruin gemaakt waren; doch bevindende, dat 'er ruimte genoeg was, bragt ik 'er den volgenden dag een vierde in, dat alleenlyk met Potlood was beſtreeken. De Vogel bleef broeden en op den behoorlyken tyd kwamen de Eijeren uit, behalven één. De Kraay deedt de Kuikentjes geen leed, daar hy zo gulzig is, en zy zig aan my, één voor één, door hun piepen, uit den top des Booms klaar ontdekten. Ik kreeg 'er twee Hennen van met een Haan, die ik verſcheide Jaaren heb gehouden en niet bevonden dat 'er eenig verſchil in was, van andere Hoenderen.

waarheid. Het Wyfje verkieſt de Neſten van Vogeltjes die van Inſekten leeven, gelyk Groenlingen, Baſterd-Nagtegaalen, Roodborſtjes, Leeurikken en dergelyken (*), leggende daar een Ey in, 't welk, met of zonder de eigen Eijeren van die Vogeltjes, wordt uitgebroed. De jonge Koekkoek laat zig eeten brengen door zynen Voedſter, verſcheide Weeken lang, en door zyne happigheid moeten de andere Jongen, zo zy 'er zyn, van Honger ſterven. Ook zegt men, dat hy eindelyk zyn Voedſter zelf opvreet; om welke reden hy als een Zinnebeeld van de grootſte ondankbaarheid wordt aangemerkt.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

Voorteeling.

Dit laatſte zal miſſchien wat ongeloofbaar voorkomen; doch ik vind het, insgelyks, door Oog-getuigen beveſtigd. Iemand verhaalt, dat hy, ongevaar zeſtien Jaaren oud zynde, in de Tuin het Neſtje vond van een Baſterd-Nagtegaal, waar in een groot Ey lag; 't welk zyn Vader hem belette daar uit te neemen, denkende of het ook van een Koekkoek mogte zyn. Daar kwam, inderdaad, na verloop van eenigen tyd, een Koekkoek uit, en deeze Jongeling deedt hem in een Konwtje met het Neſt, laatende het Kouwtje in de Tuin. Het duurde maar weinige Dagen, of hy vondt den Baſterd-Nagtegaal tuſſchen de traaliën bekneld zitten met zyn Hals, terwyl de Koekkoek deszelfs Kop in zy-

(*) LINNÆUS zegt, dat hy in Sweeden gemeenlyk wordt opgevoed van de witte Kwikſtaart. *Faun. Suec.* p. 27.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

zyne Keel hadt. In die gesteldheid bragt hy het Kouwtje naar 't Kollegie der Proef-ondervindelyke Natuurkunde van Professor GOTTSCHED, die verhaalde, dat aangezien de Basterd-Nagtegaal de gewoonte heeft om haare Jongen te voeden met Rupsen, de Koekkoek waarschynlyk, nu groot geworden en verhongerd, door eene overmaatige gulzigheid, zyn Voedster dus tragt in te slokken, en haar, of misschien ook wel het Mannetje, om 't leven brengt (*).

Voedzel.

Een Gevolg hier van, en waar aan men niet kan twyfelen is, dat de Koekkoek door kleine Vogeltjes wordt nagevloogen; doch, dat hy de stoutheid hebben zou van die aan te vallen, is niet waarschynlyk. Hy is uit zyn aart geen Roofvogel, hoewel hy van Rupsen, Insekten en Wormen leeft. Men kan deeze Vogelen geen Brood, Graan, Zaad, of iets dergelyks, doen nuttigen, en daarom is 't moeielyk ze in Kooijen te houden. FRISCH hadt 'er een, waar aan hy in 't eerst, by gebrek van andere Rupsen, Zydewormen gaf, en Kapellen, welken de Koekkoek geheel inslokte. Vervolgens voedde hy den Vogel met Schaapen-Lever, aan stukjes gesneeden, als of het Rupsen of Wormen waren, en een weinig week gemaakt. Men was hem alles genoodzaakt in den Bek te steeken, gelyk de Heer REAUMUR ook met de

(*) *Histoire des Animaux, par Mrs. de Nobleville & Salerne d'Orleans.* Paris 1756, Tom. III. p. 190.

de zynen ondervondt te moeten doen, zelfs wel een Maand lang, na dat zy reeds zo groot als de Ouden geworden waren. Die van FRISCH viel eindelyk, van zelf, op levendige Wormen aan, doch de doode liet hy leggen. Het duurde lang, eer hy iets wilde drinken: ſchuddende zelfs de druppelen af, die aan het Vleeſch waren, dat men hem in den Bek geſtoken hadt. Schaapen-Nieren ſcheenen beſt van zyn Smaak te zyn.

II. AFDEEL. XV. HOOFD. STUK.

De Heer HERISSANT heeft, in een Vertoog, dat door hem, in 't jaar 1752, aan de Koninglyke Akademie der Weetenſchappen van Parys werdt voorgelezen, aangetoond, dat de geſteldheid der Ingewanden van den Koekkoek zeer veel verſchille van die der Graan-eetende, en meeſt overeenkome met die der Roofvogelen. De Maag was een zeer wyde, Vliezige Zak, met groote Vouwen en Rimpels, gelyk in de Raaven dit zelfde is opgemerkt (†). Aan het bovenſte gedeelte, daar de Zwelgpyp zig in dezelve ontlaſt, vondt hy Spieragtige Vezelen, in 't ronde geplaatſt, die als een ſoort van Sluitſpier ſcheenen uit te maaken. De aanhegting van deeze Maag, van rondsomme, toonde zeer duidelyk, dat de Verteering in dit Beeſt op gelyke manier moet geſchieden, als in de Vogelen die van Vleeſch of Inſekten leeven; ge-

(†) Zie bladz. 300, hier voor.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

gelyk wy gezien hebben dat de Koekkoek doet (*).

Geroep.

Deeze Vogel is inzonderheid aanmerkelyk wegens het Geluid, waar van hy den Naam heeft, en waar mede hy het Voorjaar, of liever het begin van den Zomer, aankondigt. SCHWENCKFELD verhaalt, dat, in Silezie, het gemeene Volk en de Kinderen, volgens eene oude Bygeloovigheid, zig verbeelden, dat hy het getal van Jaaren, welken zy nog te leeven hebben, voorſpelt aan den genen, die hem 'er hem het eerſt naar vraagt. Zy rekenen dit naar de maalen, welken zy hem Koekkoek hooren roepen, na de gedaane Vraag. Hy roept doorgaans van 't begin van April tot aan St. Jan; vervolgens is zyn Geroep zeldzaamer, en wordt na den Oogſt byna nooit gehoord. Dit Geluid kan, even als in de Eendvogelen, wanneer hy dood is, door eene drukking van het Borſtbeen tegen de Rug worden hervoortgebragt (†). Men weet ook, hoe het gemakkelyk, met zeer eenvoudige Werktuigjes, daar de Kinderen mede ſpeelen, na te bootzen zy. Men kanze, wegens hunne ſchuuwheid, met een Snaphaan naauwlyks treffen, niettegen-

(*) Zie het gemelde Vertoog, in het IV. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 109, als ook bladz. 42, hier voor.

(†) Zie de *Stokh. Verhand.* III. DEEL p. 80, en hier voor, bladz. 30.

genstaande hunne Vlugt laag, kort, afgebroken en onvast is.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK. Kleur.

De grootte van een volwassen Koekkoek is als een Tortelduif. De kleur, volgens den Heer BRISSON, van boven Aschgraauw, van onderen vuil-wit, met bruin overdwars gestreept; de Hals van onderen bleek Aschgraauw: de Staartpennen zwartagtig, aan de tippen wit; de agt middelsten met witte Vlakken omtrent de Schaft, en aan de inwaardse randen, gesprenkeld; de buitenste wederzyds met wit overdwars gestreept. LINNÆUS vondt dergelyke kleur aan een Wyfje, in 't jaar 1732, dat twee Eijeren in haar Lyf hadt, als groote Erwten, en den Buik vol ruige Rupsen. In 't volgende jaar kreeg hy een Mannetje, zynde volkomen van de zelfde kleur, behalve dat aan den hoek des Beks een ruim, zagt, geel Vlies was, gelyk in de jonge Mosschen. Hy vraagt, of dit een jonge Koekkoek ware (*).

Jonge Koekkoek.

BRISSON zegt, dat in de Ouden de hoeken des Beks ook Saffraangeel zyn. Hy beschryft ons de kleur van een jongen Koekkoek zeer omstandig. Alle Vederen byna, die den geheelen Vogel dekken, zyn met wit gerand, en dit geeft hem een zeer fraaije Vertooning. Die der Wieken zyn, bovendien, met kleine roodagtige

(†) *Faun. Suec.* Ut supra. Het Mannetje was al roepende gedood, en daar uit hadt men misschien de Sexe opgemaakt: want FRISCH zegt, dat het Wyfje nooit roept.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK

agtige vlakjes getekend. Van onderen is het Lyf en de Keel, met bruine en witte Streepen, gebandeerd. De Slagpennen hebben ook, behalve de witte randjes aan de tippen, verscheide roodagtige Vlakken aan de buitenzyde. De Staartpennen zyn even als in de Volwassenen: zo ook de kleur der Pooten, die geel is, en die der Oogkringen, welken glanzig vaal zyn, of Hazelnooten-kleur. FRISCH geeft de Afbeelding van een rooden of rossen, zynde een Verscheidenheid van den jongen Koekkoek, wiens Vederen, in dit geval, niet met wit, maar met rood of ros gerand zyn.

Gebruik. De Koekkoeken worden weinig gegeten, om dat zy zo zeldzaam zyn; doch de Jongen hebben een zeer aangenaamen Smaak, zo PLINIUS getuigt. De Italiaanen, die in 't stuk van Wildbraad niet zeer keurig vallen, maaken 'er veel werks van; doch de Duitschers schynen als met afkeer daartegen aangedaan te zyn. Ook behooren zy, by de Jooden, zo wel als de Raaven en dergelyke, onder 't verbooden Gevogelte. In de Geneeskunde plagt de Asch der Koekkoeken, tegen de Steen, het Kolyk, de Vallende Ziekte en Koortsen, in gebruik te zyn; doch ETTMULLER oordeelt, dat men beter deede, Sop te kooken van deeze Vogelen, en die den Lyder te doen nuttigen. Men heeft den Drek weleer als een beproefd middel tegen de Hondsdolheid aangepreezen; wanneer van een half of geheel Drachme, een Nagt getrokken zynde in een

Glas

Glas laauwen Wyn, des morgens het doorgezeegen Vogt ingegeven werdt. Ook is het Vet van deezen Vogel, volgens SCRODERUS, dienstig tegen 't uitvallen van het Hair, indien het Hoofd daar mede wordt geſtreeken of beſmeerd. II. AFDEEL. XV. HOOFD. STUK.

(2) *Koekkoek met de Staart aan 't end gelyk, een opſtaande Kuif op 't Hoofd, de voorſte Slagpennen rood.* II. *Perſa.* Groene Gekuifde.

Men vindt deezen, by de hedendaagſche Vogelkenners, genaamd *Touraco* of Koninglyke Vogel, wegens de Schoonheid van zyne kleur en Geſtalte. De Engelſchen geeven 'er den naam van Gekuifden of gekroonden Vogel van Mexiko aan. BRISSON noemt hem, naar de Plaats waar van de zyne afkomſtig was, den *groenen gekuifden Koekkoek van Guinée.*

In grootte komt hy, ongevaar, met den Aakſter overeen. Op den Kop is een Kuif van lange Vederen, aan 't end rood, die de Vogel naar believen kan opzetten en nederlaaten. Voor 't overige zyn dezelven, gelyk ook die, welken 't geheele Lyf, van boven, de Wieken en de Borſt dekken, donker groen; maar het laagſte van de Rug, en de Stuit, Purperagtig blaauw; het onderſte van den Buik zwartagtig: door de Oogen loopt een zwarte, boven en

(2) Cuculus Caudâ æquali, Capite criſtâ erectâ, Remigibus primoribus rubris. *Syſt. Nat.* X. Touraco. ALB. *Av.* 2. p. 19. T. 19. EDW. *Av.* 7. T. 7.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

en onder dezelven zyn witte Streepen: de vier voorste Slagpennen zyn hoog-rood, met zwarte randen; de Staartpennen Purper-blaauwagtig. De kleur der Oogleden is heerlyk hoog-rood, die van den Bek roodagtig bruin, van de Pooten en derzelver Klaauwen Aschgraauw.

Siamsche. Pl. XXXV. *Fig.* 1.

Onder de gekuifde Koekkoeken heeft BRISSON een groenen van Siam, die ook zeer fraay is, door hem afgebeeld volgens eene Tekening, aldaar naar 't leven gemaakt. Dezelve is wat grooter dan een Gaay, van kleur, over 't geheele Lyf, donker-groen, en met een kleine Kuif op 't hoofd. Zyn gestalte is zonderling wegens twee lange Staartpennen, de buitensten naamelyk; die vyf of zes Duimen buiten de anderen uitsteeken, en niet dan aan 't end, omtrent ter langte van drie Duimen, gebaard zyn.

De Heer BRISSON heeft nog een gekuifden rooden en een geelagtigen Koekkoek van Brasil, als ook een gehoornden uit dat zelfde Gewest, wiens Kuif als twee Hoornen maakt, wordende aldaar *Atingacu Camucu* geheten. Zyn kleur is van boven zwartagtig, van onderen Aschgraauw. Ook heeft hy een gekuifden van Madagaskar, die van boven groenagtig Aschgraauw, van onderen rosagtig wit is; en een gekuifden van Koromandel, hier nevens afgebeeld.

Zwarte van Koromandel. Pl. XXXV. *Fig.* 2.

De grootte is als een Berg-Lyster: de kleur van boven zwartagtig, van onderen wit: met een ronde gryze Vlak agter de Oogen; de

Hals

Hals van boven wit gekraagd: de groote Slagpennen ros, de Staartpennen zwartagtig. De middelsten deezer laatsten zyn veel langer dan de zydelingschen, die allengs korter worden tot aan de uiterste toe, welke de kortste is. De Oogkringen zyn geelagtig. Hy onthoudt zig aan de Kust van Koromandel. II. AFDEEL. XV. HOOFD STUK.

(3) *Koekkoek met een puntige Staart, het Ligbaam bruinagtig, van onderen bleek-rood, met roode Ooghairtjes.* III. *Vetula.* Bruine van Jamaika.

Hy wordt gemeenlyk de *groote Koekkoek* geheten; daar hy doch maar weinig grooter dan een Merel is: doch RAJUS geeft 'er, met meer reden, den naam aan van *groote graauwe Specht*. Hy zegt, dat de Engelschen, op Jamaika, hem *Regen-Vogel* noemen, om dat hy, door een meer dan gewoon Geroep, den Regen, zo men zig verbeeldt, zou aankondigen. Wegens het Wollige grysagtige Pluimagie, zegt hy, wordenze *Oude Mannen* of *Besjes* getyteld. Men vindtze op dat Eiland, het geheele Jaar door, in de Bosschen en Haagen.

Een anderen Koekkoek van Jamaika heeft BRISSON uit het Kabinet van REAUMUR afgebeeld, Lang-Bek. Pl. XXXV. *Fig.* 3.

(3) Cuculus Caudâ cuneiformi, Corpore subfusco, subtus testaceo, Ciliis rubris. *Syst. Nat.* X. Cuculus major. SLOAN. *Jam.* 2. p. 312. T. 258. f. 1, 2. Cuculus major olivaceus, Caudâ longiore, Ciliis rubris, BROWN. *Jam.* 476. Picus major leucophæus s. canescens, Pluviæ avis & Senex dictus. RAJ. *Av.* 182.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

beeld, dien wy den *Lang-Bek* noemen, om dat de Bek over de twee Duimen, dat is eens zo lang is als in de andere. Hy voert op Jamaika ook den naam van Regen-Vogel, en van Oud Man of Besje: want zyne kleur is eveneens. In grootte komt hy, byna, met onzen Europischen Koekkoek overeen.

IV. *Glandarius.* Spaansche.

(4) *Koekkoek met een puntige Staart, een Kuifje op 't hoofd, een zwarten Band om de Oogen.*

Men kan deezen met regt de *Spaansche* noemen, alzo hy huishoudt in dat gedeelte van Spanje, 't welk Andalusie heet, volgens KLEIN, die hem noemt *Cuculus Andalusiæ.* EDWARDS beschryft en beeldt hem af, onder den naam van de *groote gevlakte* of *vaal gevlakte.* Hy heeft omtrent de grootte van een Aakster. De kleur is van boven donker-bruin, van onderen ros- of roodagtig: op den Kop blaauwagtig Aschgraauw; een breede zwarte streep over de Oogen heen: de Wieken van boven wit en bleek-Aschgraauw gevlakt: de Staartpennen zwartagtig, de zydelingsche wit gestipt: de Bek, Pooten en Klaauwen, zwart.

V. *Scolopaceus.* Gevlakte van Bengale.

(5) *Koekkoek met een puntige Staart, het Lyf overal grys en bruin gewolkt.*

KLEIN

(4) Cuculus Caudâ cuneiformi, Capite subcristato, fascia oculari nigra. *Syst. Nat.* X. Cuculus fulvus maculatus. EDW. *Av.* 57. T. 57.

(5) Cuculus Caudâ cuneiformi, Corpore undique griseo fuscoque nebuloso. *Syst. Nat.* X. Cuculus Indicus fuscus maculatus. EDW. *Av.* 59. T. 59.

KLEIN noemt deezen, *Bengaalsche Koekkoek, uit bruin, ros en Aschgraauw, van 't Hoofd tot de Staart toe, gemengeld.* EDWARDS geeft 'er den naam van *bruinen gevlakten Koekkoek der Indiën* aan, en hy zegt, dat de Inwooners van Bengale hem noemen *Boughtsallick.* De grootte is omtrent als een Lyster, doch het Lyf en de Staart veel langer. De kleur is van boven rosagtig van onderen wit: doch over het geheele Lyf zyn de Veders met bruin gerand, waar by eenig ros gemengd is aan den Onderbuik: de Staartpennen rosagtig, met bruine dwarsstreepen, schuins geplaatst, wederzyds: de Bek en Pooten groenagtig geel, de Nagelen bruin. Hy onthoudt zig in Bengale.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

Malabaarsche. Pl. XXXV. *Fig.* 4.

Ik geef hier de Afbeelding van den gevlakten Koekkoek van Malabar, dien de Heer BRISSON volgens eene Tekening, welke naar een levendigen Vogel gemaakt was, heeft doen in 't Koper brengen. Hy wordt van de Malabaren *Cuil* geheten. Zyn grootte is een weinig minder dan die van onzen Koekkoek; de kleur van boven zwartagtig Aschgraauw, met witte Vlakken, van onderen wit, met dwarse Aschgraauwe Vlakken gemengeld; de Staartpennen zwartagtig, met witte dwars-streepen: de Oogkringen bleek Oranje: de Bek, Pooten en Klaauwen, bleek Aschgraauw.

Philippynsche.

De *Oostindische* gevlakte, waar van het Mannetje en Wyfje door den Heer GRAAF VAN BENTINCK aan den Heer REAUMUR was toegezonden, is

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

is merkelyk fraaijer van Kleuren; doch hy kan niet ophaalen tegen den gevlakten Koekkoek van Mindanao, een der Philippynsche Eilanden, die in het Kabinet van den Abt AUBRY bewaard wordt. Deeze is van boven bruin, met een Goudgroenen glans, gelyk ook de Staartpennen, met rosagtige dwarsstreepen; van onderen wit, met zwartagtige banden; de Hals bruin met witte Vlakken: het Lyf van boven wit en ros gevlakt. In grootte overtreft hy onzen Koekkoek zeer.

VI. *Niger.* Zwarte van Bengale.

(6) *Koekkoek met een puntige Staart, het Lyf glimmend zwart, den Bek geel.*

De *zwarte Indiaansche* van EDWARDS, die in Bengale *Cukeel* geheten wordt, voert by KLEIN den naam van *blaauwagtig zwarten Koekkoek, met een geelen Bek, de Pooten kort en vuil-geel, van Bengale.* De kleur is zwart met een weerschyn van groen en blaauwagtig paaarsch over 't geheele Lyf, zelfs de Staartpennen; doch die der Vlerken zyn, inwaards en van onderen, geheel zwart. Hy heeft de grootte omtrent van een Merel.

De *zwarte Oostindische*, dien de voorgemelde Hoog-Edele Heer aan den Heer REAUMUR hadt gezonden, heeft byna de zelfde Kleur, doch de grootte is, ongevaar, als een Duif, en de Bek niet geel, maar, gelyk de Pooten, bruin, de Nagelen zwart.

(7) *Koek-*

(6) Cuculus Caudâ cuneiformi, Corpore nigro nitido, Rostro flavo. *Syst. Nat.* X. Cuculus Indicus niger. EDW. *Av.* 58. T. 58.

(7) *Koekkoek met eene puntige Staart, het Lyf van boven Aſchgraauw, van onderen wit; de Onderkaak geel.*

II. AFDEEL. XV. HOOFD-STUK. VII. *Americanus.* Karoliniſche.

By de Engelſchen voert deeze den naam van *Karoliniſche Koekkoek.* Hy is omtrent van grootte als een Merel. Die van St. Domingo, welken BRISSON afbeeldt, is byna over 't geheele Lyf Aſchgraauw, en van grootte als een Berg-Lyſter. Beiden gelyken zy, derhalven, in kleur veel naar den Europiſchen of gemeenen Koekkoek, doch zyn kleiner van Lyf, en de Staart verſchilt door zyne puntigheid, dewyl de middelſte Slagpennen langer, niet gelyk met de overigen zyn.

(8) *Koekkoek met de Staart eenigermaate gevorkt, de Keel en Borſt zwart, rood van Nek.*

VIII. *Auratus.* Goud-Vlerk.

Men vindt deezen, by CATESBY, de *groote Specht genoemd, met Gouden Vlerken*, en daarom geef ik 'er den naam van *Goud-Vlerk* aan, die beter is dan vergulde of Goud-Koekkoek. Het is een fierlyk geſprenkelde Vogel, hebbende de Schaften der voorſte Slagpennen Goudgeel, en de Staart gelykt naar die van een Specht.

De

(7) Cuculus Caudâ cuneiformi, Corpore ſupra cinereo, ſubtus albo, Maxillâ inferiore luteâ. *Syſt. Nat.* X. Cuculus Carolinianus. CATESB. *Car.* 9. T. 9.

(8) Cuculus Caudâ ſubforcipatâ, Gulâ Pectoreque nigris, Nuchâ rubrâ. *Syſt. Nat.* X. Picus major, Alis aureis. CATESB. *Car.* I. p. 18. T. 18.

II. AFDEEL. XV. HOOFDSTUK.

De Heer BRISSON heeft deezen geplaatst onder de Spechten, noemende hem, *gestreepte Specht van Kanada.* Hy erkent egter, dat deeze Vogel niet by de Stammen der Boomen opklimt, gelyk de manier der Spechten is, maar op de Takken zitten gaat. Dezelve onthoudt zig, zegt hy, in Karolina, Virginie en Kanada, leevende van Wormen en andere Insekten, die hy uit den Grond haalt. Het Wyfje verschilt van 't Mannetje, doordien het den Kop van boven grys-bruin heeft; dat de roode kleur van 't Agterhoofd zo hoog niet zy, en dat de groote Slagpennen geen Vlakken hebben, aan de buitenzyde. De kleur van 't Lyf is boven op grys-bruin, van onderen bleekvaal, met ronde zwarte Vlakken getekend.

XVI. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* DRAAIHALZEN; *Vogelen, die wegens eene byzondere Eigenschap dus genoemd worden.*

Naam.

ONder de Koekkoeken is van sommigen, van anderen onder de Spechten, een Vogel geplaatst geweest, aan wien van BRISSON en LINNÆUS, beiden, thans een byzonder Geslagt wordt toegekend, onder den naam van *Torquilla* en *Jynx* (1). Wy geeven 'er den naam van

(1) Jynx, Torquilla. *Syst. Nat.* X. Gen. 53. Cuculus subgriseus maculatus, Rectricibus nigris fasciis undulatis. *Faun.*

van DRAAIHALS aan, naar 't Hoogduitsch, dien de Engelschen met hun *Wryneck*, de Franschen met *Torcol*, de Italiaanen met *Tortocollo* uitdrukken. Hy wordt ook wel *Formicula*, en in 't Engelsch *Emmelbunter* geheten, om dat hy op Mieren jagt maakt.

II. AFDEEL. XVI. HOOFD-STUK.

Kenmerken.

In de dertiende Rang van BRISSON, die uit zodanige Vogelen bestaat, welker Pooten twee voor- twee agter- Vingeren hebben, die ongevliesd zyn, en de Pooten gevederd tot aan de Schenkelen; waar in derhalve de Koekkoeken niet alleen, maar ook de Pappegaaijen en verscheide anderen zyn begreepen; maakt de Draaihals met den Specht de eerste Afdeeling uit: om dat derzelver Bek regt is, de Tong zeer lang, en van gedaante als een Aardworm. In de Draayhals is, bovendien, de Bek aan 't end scherp, en de Staartpennen zyn buigzaam. LINNÆUS stelt tot deszelfs Kenmerken: den Bek rondagtig en spits; de Neusgaten ingedooken; de Tong rolrond, Wormswyze, by uitstek lang, met een scherpe punt.

Eigenschappen.

Van den Draaihals is maar ééne Soort bekend, die in Europa gevonden wordt, en 's Voorjaars zig onthoudt in de Noordelyke deelen. Hy leeft van Mieren, die hy op gelyke wy-

Faun. Suec. 78. T. 1. f. 18. Jynx † Torquilla. BELL. *Av.* 76. a. GESN. *Av.* 573. ALDR. *Ornith.* l. 12. c. 42. JONST. *Av.* . . . T. 42. WILL. *Orn*. 95. T. 22. RAJ. *Av.* 44. RUDB. *Lapp.* 66. T. 66. ALB *Av.* 1. p. 11. T. 21. FRISCH, *Av.* T. 38.

II. AFDEEL. XVI. HOOFDSTUK.

wyze als de Mieren-Eeter vangt, door het uitsteeken van zyne Tong, waar aan dezelven, door een lymig Vogt, vastkleeven; zo dat hyze kan inslokken, gelyk hy doet, zonder datze aan zyn Bek raaken. Dit heeft hy met de Spechten gemeen, gelyk ook, dat hunne Tong in 't Voorhoofd is ingeplant, zegt LINNÆUS, en dat zy geen blinden Darm hebben. Hy boort, egter, geen Gaten in het Hout, gelyk zy, maar nestelt in oude Boomen of aan de Huizen, broedende agt of negen Eijeren uit. Het Geluid, dat hy maakt, wordt, van sommigen, by dat van eene Dwarsfluit vergeleeken. Men kan hem naauwlyks temmen, en, in de Hand gehouden wordende, keert hy altoos den Kop agterwaards, en wringt zyn Hals op zulk een ongewoone wyze, dat men hem deswegens, van ouds her, Draayhals heeft geheeten. Hy kan ook de Veders om zyn Kop overend zetten als een Kuif. Men telt hem onder de eetbaare Vogelen, niet alleen, maar, in de Herfst vet geworden zynde, agt men hem byna zo smaakelyk als de Ortolaanen.

Gestalte. Pl. XXXV. *Fig.* 5.

Niettegenstaande de Draaihals, in grootte, naauwlyks een Leeurik evenaart, mag men hem onder de schoonste Vogelen van ons Werelds-deel tellen, zegt RAY, wegens zyne Kleur. Van boven is hy grys, volgens BRISSON, (die hem uit het Kabinet van REAUMUR heeft afgebeeld,) met bruin en zwartagtig overdwars en golfswyze gemengeld; van onderen rosagtig,

met zwarte dwarsſtreepen; aan den Buik vuil rosagtig wit, met zwart geſprenkeld. De Staartpennen zyn bleek grys, met golfswyze ſtreepjes en zwartagtige Vlakken, en breede zwarte Banden. De Oogkringen zyn geelagtig bruin: de Pooten hellen naar bleek-rood: de Bek is Loodkleurig.

II. AFDEEL. XVI. HOOFD-STUK.

Het Wyfje verſchilt van 't Mannetje, door dien het bleeker is gekleurd, zegt BRISSON; doch Doktor DERHAM heeft opgemerkt, dat 'er een zwarte Band, in de Draaihals, langs de Rug loopt, die in 't Mannetje aan den Hals eindigt; doch in 't Wyfje zig over den Kop uitſtrekt tot aan den Bek.

Geſtreepte Draaihals.

Een Vogel, die met deezen naverwand zou zyn, volgens ALDROVANDUS (*), wordt van BRISSON als eene Verſcheidenheid opgetekend, onder den naam van *geſtreepte* Draaihals. In grootte verſchilt hy weinig: doch van boven is de graauwe of roeſtagtige kleur, zeer aardig, met geele Vlakjes overdwars geſprenkeld; van onderen de witte verſierd met overlangſe geele Streepjes. De Slag- en Staartpennen zyn van kleur als de Rug; de Pooten geel; de Nagelen groot, krom en zwart.

(*) Jyngi congener. ALDROV. *Av.* Tom. I. p. 868 JONST. *Av.* p. 81. Tab. XLII.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.

XVII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* SPECHTEN, *zo de* zwarte *als de* groene *en* bonte *Europische, benevens verscheide Uitheemsche: waar in het zeer aardige Gestel, en de konstige Werking van derzelver* Tong, *in het vangen der* Insekten, *opgehelderd wordt.*

Naam. DE Grieksche Naam, die aan deeze Vogelen in 't algemeen wordt gegeven, te weeten *Dendrokolaptes* en *Druskopos* of *Xulokopos*, drukt hunne byzondere Eigenschap uit, van op de Boomen te kloppen, om daar in te booren of gaten te maaken met hunnen Bek. Hier om noemen ook de Duitschers hun *Baumbecker* en de Engelschen *Woodpecker*; hoewel de algemeene Naam, in Duitschland, gelyk by ons, is SPECHT. De Franschen volgen met hun *Pic*, de Italiaanen met hun *Pico*, den Latynschen naam *Picus* naa. De Sweeden noemenze *Spillkraka* of *Tillkraka*.

Kenmerken. De Kenmerken, volgens LINNÆUS, zyn: dat de Bek veelkantig is, regt, aan de tip Wigswyze; de Neusgaten bedekt met Borstelhairtjes; de Tong rond, by uitstek lang, Wormswyze, scherp aan de Punt, die met Doornige stekels, welke agterwaards gekeerd staan, is gewapend. De punt van de Tong is Beenig hard en scherp, zegt BRISSON, die 'er byvoegt, dat de Staartpennen styf zyn en Wigswyze, doch

doch de zes of agt middelſten ſtrekken zig niet tot aan 't end uit; weshalve de Staart zig eenigermaate gevorkt vertoont. II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

Het getal der Soorten van Spechten is by LINNÆUS dertien, die altemaal, op één naa, onder de twee-en-dertig Soorten van BRISSON begreepen zyn, gelyk wy zien zullen.

(1) *Specht, die zwart is, met den Kop boogrood van boven.* I. *Martius.* Kraay-Specht.

By de Ouden heet deeze de *zwarte* en ook wel de *allergrootſte* Specht; de Duitſchers noemen hem *Holtz-Kraka* en *Krah-Specht*, dat is, Hout-Kraay en Kraay-Specht; de Engelſchen *great black Woodpecker*, dat is groote zwarte Specht. Hy mag inderdaad dien naam wel voeren, dewyl hy grooter is dan een Kaauw, gelyk BRISSON aanmerkt, die hem de zwarte Specht, *Pic noir*, noemt. De kleur is in 't Mannetje zwart, doch in 't Wyfje zwartagtig: beiden hebben zy een langwerpige hoog-roode of purpere Vlak, die van 't grondſtuk des Beks tot aan 't Agterhoofd loopt: de Bek en Pooten zyn blaauwagtig Aſchgraauw.

Deeze groote Soort van Spechten onthoudt zig in 't Gebergte zegt BRISSON, hebbende 'er een

(1) Picus niger, Pileo coccineo. *Faun. Suec.* 79. *Syſt. Nat.* X. Gen. 54. Picus niger maximus. GESN. *Av.* 708. ALDR. *Orn.* l. 12. *Av.* 2. p. 26. T. 27. FRISCH, *Av.* T. 34. f. 1.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

een uit Switzerland gekreegen. Volgens LINNÆUS zou dezelve in Engeland zeer zeldzaam zyn. Zy woonen in Duitſchland en andere deelen van Europa, zelfs in Sweeden; alwaar zy voor zig een gat booren in oude geſtorven Boomen, om 'er in te neſtelen.

II. *Principalis.* Zwarte gekuifde Wit-Bek.

(2) *Specht, die zwart is, met een roode Kuif, hebbende een Streep wederzyds aan den Hals, en de Slagpennen van den tweeden rang, wit.*

Men vindt deezen, van KLEIN, *groote zwarte Specht* met *een witten Bek*, geheten, en van CATESBY een van de grootſte Soort, met een witten Bek. BRISSON geeft 'er den naam aan van zwarte gekuifde Specht van *Karolina*, en hy getuigt, dat dezelve ook in Virginie, Nieuw Spanje en Braſil, te vinden zy, alwaar de Spanjaarden hem noemen *Carpenteros*, de Portugeezen *Corta pao*, de Braſiliaanen *Ipecu* en de Mexikaanen *Quatotomomi*.

De grootte is als een Europiſche Kraay: het geheele Lyf en de Staartpennen zyn zwart, gelyk ook de grootſte Slagpennen: die daar aan volgen, benevens de Vederen van de onder-Rug en Stuit, zyn wit, en een ſtreep van die kleur ſtrekt zig van de Oogen nederwaards langs den Hals heen. Op den Kop heeft hy een Kuif van hoogroode Vederen, ſommigen wel twee

Dui-

(2) Picus niger, Criſtâ coccineâ, tænia utrimque Collari Remigibuſque ſecundariis albis. *Syſt. Nat.* X. Picus maximus, Roſtro albo. CATESB. *Car.* I. p. 16. T. 16.

Duimen lang, die hem een Vorstelyken zwier geeven. De Oogkringen zyn geel; de Bek wit; de Pooten en Nagelen zwart. Het is, om kort te gaan, een zeer schoone Vogel.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

(3) *Specht, die zwart is, met een rooden gekuifden Kop, de Wangen wit, en de Vlerken wit gevlakt.*

III. *Pileatus.* Zwarte gekuifde rood-Kop.

Aan deezen wordt, door CATESBY, in 't byzonder de Naam gegeven van grootste *Roodkoppige* Specht, en KLEIN noemt hem, zwarte Specht, *met den geheelen Kop rood*, den Bek Loodkleurig. Dit is reden genoeg, om hem *rood-Kop* te noemen, te meer, dewyl LINNÆUS aanmerkt, dat deeze van den Kraay-Specht verschilt, doordien het rood breeder over den Kop verspreid is. Hy meent dat deeze de *Ipecu* der Brasiliaanen zou zyn. BRISSON, die hem de zwarte gekuifde *Virginische* Specht noemt, zegt dat dezelve zig onthoudt in Virginie en Guajana, wordende van de Franschen aldaar *Carpenteros* en van de Indiaanen *Ventou* geheten.

Hy is zo groot niet als de voorgaande. Het Mannetje heeft, behalve de roode Kuif, den Kop rood, doch in het Wyfje is de Kop bruin van boven. Beiden hebben zy de Wangen, den Hals van onderen en aan de Zyden, bleekgeel,

(3) Picus niger, Capite cristato rubro, Temporibus Alisque albis maculis. *Syst. Nat.* X. Picus niger maximus, Capite rubro. CATESB. *Car.* 2. p. 17. KALM. *Itin.* 2. p. 271. Ipecu. MARCGR. *Bras.* 207.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD. STUK. geel, de Slagpennen zwart. Het Mannetje is, insgelyks, aan de Onderkaak rood.

Gekuifde van Cayenne. Pl. XXXV. *Fig.* 6. De zwarte gekuifde Specht van *Cayenne*, waar van ik hier de Afbeelding geef uit het Werk van BRISSON, verschilt in kleur en gestalte zeer weinig van de voorgaanden. De twee middelste Staartpennen zyn in deezen een weinig langer dan de overigen, tegen den aart der Spechten. In grootte verschilt hy zeer veel van den Karolinischen, alzo hy weinig grooter is dan onze groene Specht.

IV. *Hirundinaceus.* Zwaluw-Specht. (4) *Specht, die zwart is, met het Agterhoofd hoogrood, de Schouderen witagtig gestippeld.*

Deeze, die niet grooter dan een Zwaluw is, voert den Naam van *kleinste zwarte Specht* by KLEIN, en van kleine zwarte Boomkruiper by ALBIN, die 'er eene slegt gekleurde Afbeelding van geeft. BRISSON noemt hem, de kleine zwarte Specht van *Nieuw-Engeland*, alwaar hy zig onthoudt. Het Agterhoofd is rood, doch de randen der Wieken en de Onderbuik zyn wit; de Staartpennen zwart; de Pooten geelagtig.

V. *Erythro-Cephalus.* Kleine rood-Kop. Pl XXXV. *Fig.* 7. (5) *Specht met den geheelen Kop rood, de Wieken en Staart zwart, den Buik wit.*

Specht

(4) Picus niger, Occipite coccineo, Humeris albido punctatis. *Syst. Nat.* X. Picus secundus niger. ALB. *Av.* 3. p. 22. T. 23.

(5) Picus Capite toto rubro, Alis Caudâque nigris, Abdomine albo. *Syst. Nat.* X. Picns Capite toto rubro. CATESB. *Car.* I. p. 20. T. 20.

Specht met den Kop en Hals rood, wordt deeze by KLEIN, met den geheelen Kop rood by CATESBY geheten. BRISSON noemt hem roodkoppigen Specht van *Virginie*, doch zegt, dat men hem ook vindt in Karolina en Kanada. Hy voegt 'er by, dat deeze Vogel zeer gaarne by de Dorpen zig onthoudt, eetende veel Vrugten en Graanen, tegen den aart der Spechten.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

De grootte is omtrent als die van onzen bonten Specht. Hy heeft een zwarte ſtreep dwars over zyn Borſt, die, gelyk de Buik, wit is. Van die kleur zyn ook de kleine Slagpennen, doch met zwarte Schaften; de Pooten, Bek en Klaauwen, Loodkleurig.

VI. *Carolinus.* Rood-Buik van Karolina.

(6) *Specht met den top van 't Hoofd en de Nek rood, de Rug met zwart gebandeerd, de middelſte Staartpennen wit met zwart geſtippeld.*

De Naam van *Rood-Buik* is van CATESBY afkomſtig: BRISSON noemt hem de *bonte Specht van Jamaika*, en betrekt 'er toe dien, welken BROWNE noemt, *bruin- en wit-bonte* Specht, met den top van 't Hoofd rood, de Tong aan de tip ruig, De Engelſchen geeven 'er, volgens EDWARDS, die het Wyfje op Pl. 244 zeer net afbeeldt, den naam aan van *roodbuikige*, of middelſlag *bonte* Specht, van Jamaika.

Hy

(6) Picus pileo Nuchâque rubris, Dorſo fafciis nigris, Rectricibus mediis albis nigro punctatis. *Syſt. Nat.* X. Picus Ventre rubro. CATESB. *Car.* 1. p. 19. T. 19. f. 2.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.

Hy is wel zo groot als een Merel: de kleur van boven zwart met grys overdwars geftreept. 't welk dan zwarte Banden maakt op de Rug. De Stuit is wit geftreept. Van onderen is hy vuil-rood, aan den Buik met bruine Streepen; aan de Borft roodagtig Olyfkleur. Het Wyfje verfchilt alleen, doordien het den top van 't Hoofd witagtig ros heeft, niet hoogrood gelyk het Mannetje.

VII. *Viridis.* Groene Specht.

(7) *Specht die groen is van kleur, met den top van 't Hoofd rood.*

Deeze is de algemeenft bekende, in ons Wereldsdeel, onder de Spechten. Men vindt hem, by de Autheuren, alom voorgefteld en befchreeven onder den naam van *groene* of *Boom-Specht.* In 't Franfch heet hy *Pic verd*, doch wordt, by verkorting, fomwylen *Pivert* en *Pic Mart* of *Pimart* geheten, naar den naam van *Picus Martius*, die eigentlyk egter tot den grooten zwarten of Kraay-Specht behoort. Hy wordt ook wel *groen-geele*, ja zelfs *geele* Specht genoemd, om dat zyn groene kleur, min of meer, naar 't geele trekt. De Engelfchen geeven 'er den Naam aan van *Rain-Fowl*, om dat zyn fterk Kloppen, zo men zig verbeeldt, den Regen aan zou kondigen. In de Noordelyke deelen noemt men hem

Hey-

(7) Picus viridis, Vertice coccineo. *Faun. Suec.* 80. Picus viridis. GESN. *Av.* 710. ALDR. *Ornith.* l. 12. c. 34. WILL. *Ornith.* 93. T. 21. RAJ. *Av.* 42. ALB. *Av.* 1. p. 18. T. 18. FRISCH, *Av.* . . . T. 35. f. 1.

Heyboe, dat zo veel zegt als Gatenhakker, om dat hy, met zyn Bek, Gaten in de Boomen hakt. Zyn kloppen, ten dien einde, op de Stammen van dorre Boomen, maakt een Geluid, dat in de Bosſchen zeer ver klinkt, en deswegens wordt hy in Duitſchland dikwils de *Timmerman* getyteld.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.

De grootte is omtrent als een Kaauw, zegt BRISSON; de kleur van boven Olyfkleurig groen, van onderen vuil-wit, naar Olyfkleur trekkende; aan de Stuit geelagtig; op den Kop rood. De Staart, die bruinagtig is met zwarte tippen, heeft de langte van vier Duimen, daar het geheele Lyf, met Bek en Staart, de langte van twaalf en een half Duim heeft, de Bek omtrent twee Duimen. Het Mannetje is aan de Wangen en om de Oogen zwart, wit aan de Keel; de Borſt en Buik groenagtig Golfswyze bont, zegt LINNÆUS; die aangemerkt heeft, dat ſomtyds de Kop van deezen Specht paarſch was met zwarte, ſomtyds paarſch met witte Vlakjes, ſomtyds ongevlakt: 't welk hy als Verſcheidenheden te boek ſtelt.

Eigenſchappen.

Ik zal hier van de Eigenſchappen der Spechten dienen te ſpreeken, om dat die meeſtendeels in de groene Specht zyn waargenomen. Het kloppen van deeze Vogelen op de Boomen dient ten deele om daar Gaten in te booren, ten einde daar in te kunnen neſtelen. In dit geval zyn de Gaten zo rond, of zy met een Paſſer getrokken waren. Sommigen, egter, twyfelen

 hier

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

hier aan en meenen, dat hy veeleer zulks doe tot zyn Onderhoud; te meer, dewyl men dikwils, in zodanige Gaten, in plaats van Spechten jonge Spreeuwen, of zelfs Vledermuizen, gevonden heeft. 't Is zeker, dat de Spechten het kruipen langs en rondom de Boomen eigen is; waar toe zy, van de Natuur, met ſcherpe kromme Nagelen voorzien zyn, ruſtende bovendien op de tippen van hunne Staartpennen, die deswegens altoos zyn afgeſleeten. Onder dit kruipen, om de Boomſtammen en Takken, kloppen zy geduurig met den Bek daar op; 't welk ſchynt te dienen om de Inſekten, die onder de Baſt verholen zitten, in beweeging te helpen, en ze dan vervolgens, 't zy uit ſcheuren of gemaakte openingen, met hunne aan 't end ſcherpe en haakige Tong, 'er uit te haalen. Veelerley Inſekten, immers, doch inzonderheid Rupſen of Houtwormen, zyn in 't algemeen hun Voedzel. De groene Specht komt meer dan de anderen op den Grond, om te aazen op Mieren.

Geſtel van de Tong.

De zonderlinge gedaante en werkzaamheid van de Tong, die haare aanhegting in 't Voorhoofd heeft, gelyk LINNÆUS aanmerkt; gaf verſcheide Natuurkundigen aanleiding, om op derzelver Werktuiglyk geſtel nader ſtil te ſtaan. ALDROVANDUS heeft de Ontleeding daar van in Plaat gegeven (*). BORELLI verklaart de werking der vier Spieren, die in den Kraakbeeni-

(*) *Av.* Tab. 13.

nigen wortel van de Tong zyn ingeplant, zeer omstandig. Hy merkt aan, dat twee van deeze Spieren over den Kop zyn omgeslagen, en by het grondstuk van de Bovenkaak aangehegt; de twee anderen Slangswyze om een Kraakbeenige Katrol gewonden; ten einde haare kragt van uitrekking en intrekking te vergrooten (*). Ook heeft de Heer PERRAULT breedvoerig daar van gesproken: doch de Heer MERY gaf, naderhand, een naauwkeuriger Ontleedkunde van dat Gestel aan 't licht (†), waar van ik hier verslag zal doen.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

Ontleedkundige beschryving daar van.

Van welk een uitgestrektheid, zegt hy, de Tong van den Specht ook schyne, 't is zeker dat die, op zig zelf genomen, niet meer langte heeft dan ongevaar een vierde Duims; want de langte van het lighaam en de takken van het Tongebeen, welke 'er deeze Autheuren aan hebben toegeschreeven, behoort eigentlyk niet tot de Tong. Dezelve is gemaakt van een klein zeer kort Beentje, bekleed met een Peperhuis van Hoornagtige zelfstandigheid; de figuur is pieramidaal: zy is aan den wortel gewricht met het voorste end van het Tongebeen, dat de gedaante heeft van een Stylet, zynde omtrent twee Duimen lang en een halve Linie dik. Dit Tongebeen is, met zyn agterste end, gewricht aan twee Beenige takken, die nog dunner dan het Lig-

(*) *De motu Animalium.* Pars. II. Prop. 13.
(†) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences*, de l'An 1709, p. 85.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD. STUK.

Lighaam zyn. Ieder tak van het Tongebeen bestaat uit twee Beenige vezelen, van ongelyke langte, end aan end te samengevoegd. De voorste Vezel is maar anderhalf Duim lang; de agterste, die aan BORELLI is onbekend geweest, heeft eene langte van vyf Duimen of daar omtrent, zynde vereenigd met een klein Kraakbeen, daar zy mede eindigt. Ieder tak van het Tongebeen is, derhalve, driemaal zo lang als het lighaam van dit Been en de Tong te samen. De takken zyn boogswyze gekromd, en bevatten tusschen zig den Hals. Hunne voorste enden gaan onder den Bek heen, in het lighaam van het Tongebeen uitloopende; de agterste enden zyn over den Kop omgeboogen en gaan ter regter zyde in de Neus: maar 't is opmerkelyk, dat zy daar niet gewricht zyn; 't welk veel doet tot het uitkomen van de Tong, gelyk in 't vervolg zal blyken.

Hoornagtige Scheede. Het Tongebeen, en de voorste Vezel van deszelfs takken, zyn beslooten in eene Scheede, gemaakt van het Vlies, dat de Onderkaak inwendig bekleedt. Het end van deeze Scheede vereenigt zig aan 't begin van het Hooragtig bekleedzel der Tonge. Deeze Scheede rekt zig uit, als de Tong uitgestoken wordt, en krimpt in, als dezelve wordt ingehaald. Het Huisje, dat het kleine Beentje van de Tong mede bekleedt, is van boven rond, van onderen plat, van binnen hol; wederzyds gewapend met zes kleine, zeer fyne puntjes, die doorschynende

en

en onbuigzaam zyn, het end een weinig naar de Keel gekeerd. Men kan naauwlyks twyfelen, of dit Hoorntje, met deeze kleine puntjes gewapend, zal het Werktuig zyn, waar van de Specht zig bedient, tot het naar zig haalen van zyne prooy; 't welk hy met te meer gemak doet, aangezien dit Werktuig altoos beſtreeken is met eene Lymige Stoffe, die uitgeſtort wordt in het end van de Onderkaak door twee Uitwerpbuisjes, af komende van twee Klieren, aan de binnenzyde van dit Deel geplaatſt.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

Spieren van de Tong.

Om zig van dit Werktuig te bedienen, heeft de Natuur aan den Specht verſcheide Spieren gegeven, waar van eenigen behooren tot de takken van het Tongebeen en deeze haalen de Tong uit den Bek; anderen behooren tot de Scheede, die het lighaam van het Tongebeen en de voorſte Vezelen van zyne takken bevat: deeze trekken de Tong in den Bek terug. Eindelyk heeft ook de Tong haar eigen Spieren, die dezelve om hoog, om laag en wederzyds, beweegen.

Ieder tak van het Tongebeen heeft maar ééne Spier, die haaren oorſprong neemt van het voorſte binnenzydelingſe deel van de Onderkaak, en agterwaards gaande, door het Hoofd heen, met zyne wedergaa wordt ſamengevoegd door middel van twee Veerkragtige Banden, die een derden ſamenſtellen, welke deeze Spieren hegt aan het Vlies van de Neus. Deeze Spieren beſluiten in zig, als in een Kanaal of Geut, de

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

de agterste Vezelen der takken van het Tongebeen, en dit maakt dat de voorsten, met de Tong en derzelver Scheede, door de Samentrekking deezer Spieren met kragt wordt uit den Bek gestooten; 't geen niet zo wel hadt kunnen geschieden, indien de Kraakbeenige enden zelf aan Been gehegt of gewricht waren geweest.

Om de Tong weder in den Bek te haalen is de gemelde Scheede voorzien met twee Spieren, die, alzo dit Lighaamsdeel een zelfden Weg terug moest gaan, met twee slagen zyn gewonden om het bovenste gedeelte der Lugtpyp, van welke deeze Spieren haaren oorsprong neemen. Hier toe helpt ook de Veerkragt der Banden van aanhegting, behoorende tot de eerstgemelde Spieren, in de Neus. Boven op den Kop is eene sleuf, die met de Huid een Kanaal maakt, waar in de Kraakbeenige takken van het Tongebeen een vryën loop en Speeling hebben, in het uitschieten en terug haalen van de Tong, zonder zig zydewaards te kunnen verplaatzen.

Indien men op dit alles agt geeft, zo is 't blykbaar, dat BORELLI zig grootelyks vergist hebbe ten opzigt van de werking deezer Spieren. Begrypende, immers, dat de Tong, met het Tongebeen en deszelfs takken te samen, agt Duimen lang zyn, en dat daar van telkens vier Duimen uit den Bek komen, zo moet men toestaan, dat de Spieren, zo wel die de Tong uitschieten als die dezelve inhaalen, elk vier Dui-

Duimen moeten ingekort worden tot deeze werking. Het blykt dat die Autheur niet geweten heeft, dat deeze Spieren de geheele uitgeſtrektheid van het Tongebeen langs loopen, en overzulks bekwaam zyn tot zulk eene inkorting. PERRAULT was, in dit geval, nog meer van de koers, dewyl hy van de Spieren, die om de Lugtpyp geſlagen zyn, in 't geheel geen gewag maakt. Ook is al het onderzoek van deeze Heeren bepaald geweeſt aan die Spieren, welken de Tong uit en in den Bek doen gaan; daar zy niet gedagt ſchynen te hebben om de vier eigen Spieren, welken de Tong in deeze Vogel heeft, door welken zy op- en nederwaards, naar deeze of gene zyde, getrokken wordt, 't zy dat zy zig binnen of buiten den Bek geplaatſt bevinde. Deeze allen neemen haaren oorſprong van het voorſte deel der takken van het Tongebeen, twee van den eenen, twee van den anderen, en loopen uit in vier dunne Peezen, die het lighaam des Tongebeens omvatten, en ingeplant worden in den wortel van het kleine Beentje der Tonge. Allen te ſamen werkende, houden zy de Tong regt: in 't byzonder werkende, brengen zy die naar dezen of genen kant, op- of nederwaards: zo dat de Tong, uit den Bek gebragt of weder in gehaald zynde, door de vier boven gemelde Spieren; dus altoos in ſtaat geſteld wordt tot die beweegingen, welken het vangen

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD. STUK.

en inflokken van het Aas in deeze Vogelen vereifcht.

Dit konftige Geftel van de Tong der Specchten, is door meer Natuurkundigen met veel verwondering befchouwd. Doktor DERHAM merkt aan, dat dezelve zeer bekwaam is, om het Ongedierte te prikken, dooden en uit de reeten van het Hout of Steenen te haalen. Als de Specht, zegt een ander Schryver, door zyn natuurlyke fchranderheid komt te ontdekken, dat 'er Gewormte in eenige oude Boom zy, loopt hy langs of rondom den Stam heen, en, ruftende op zyne Klaauwen niet alleen, maar ook op de Pennen van zyn Staart, boort hy, met zynen fcherpen en fterken Bek, een Gat in den Boom, waar in hy vervolgens een fterk Geluid maakt, om de Infekten in beweeging te helpen, in welker Lighaam hy de haakjes en puntjes van zyne Tong hegt, om dezelven naar zig te haalen en verder in te flokken.

VIII. *Benghalensis.* Bengaalfche.

(8) *Specht die groen is, met het Agterhoofd rood, de Nek zwart; van onderen en van vooren wit, met zwarte Vlakken.*

Deeze wordt van ALBIN de *Bengaalfche*, van EDWARDS de *gevlakte* Indiaanfche, en van KLEIN de Bengaalfche *bonte* Specht genoemd.

BRIS-

(8) Picus viridis, Occipite rubro, Nuchâ nigrâ, fubtus anticeque albus nigro maculatus. *Syft. Nat.* X. Picus Benghalenfis. ALB. *Av.* 3. p. 21. T. 22. EDW. *Av.* 182. T. 182.

BRISSON beſchryft hem onder den naam van *groene Specht van Bengale.* Hy is, zegt hy, een weinig kleiner dan de Europiſche, doch, volgens de opgegevene maat, moet het byna een derde verſchillen. De kleur is als boven gemeld; de Woonplaats in Bengale.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

(9) *Specht met de Bovenkaak korter dan de Onderkaak.*

IX. *Semiroſtris.* Halfgebekte.

Dit is de eenigſte der Soorten van LINNÆUS, welke BRISSON niet heeft. Men vindt dezelve in 't Kabinet van den Koning van Sweeden. De Woonplaats is in de Indiën.

(10) *Specht, die wit en zwart bont is, met den Aars en 't Agterhoofd rood.*

X. *Variegatus major.* Groote bonte.

In Europa vindt men Spechten, die wegens hunne kleur *bonte Spechten* genoemd worden. Zy verſchillen byna alleen in grootte, en leeven altemaal van Inſekten, die zy op de voorgemelde manier uit het Hout haalen, neſtelende ook in holle Boomen. Deeze, die gemeenlyk de *groote* bonte Specht geheten wordt, is de allergrootſte, wordende van de Italiaanen *Cul roſſo*

(9) Picus Maxillâ ſuperiore breviore *Mus. Ad. Fr.* I. p. 16.

(10) Picus albo nigroque varius, Ano Occipiteque rubro. *Syſt. Nat.* X. Picus albo nigroque varius, Rectricibus tribus lateralibus utrimque albeſcentibus *Faun. Suec.* 81. Picus varius major GESN. *Av.* 708. ALDR. *Ornith.* L. 12. c. 32. WILL *Ornith.* 94. T. 21. RAJ. *Av.* 43. ALB. *Av.* I. p. 19. T. 19. FRISCH. *Av.* T. 36. f. 1.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK. *rosso* getyteld, wegens zyn roode kleur aan den Aars, van de Sweeden *Gyllenrenna*: men noemt hem in Engeland ook *Witwall;* doch gemeenlyk de groote gevlakte, in Duitschland *Bunt-*Specht.

In grootte komt hy den Merel zeer naby, of gaat dien zelfs te boven; zo dat hy veel kleiner is dan de groene Specht. Hy is van boven zwart, van onderen rosagtig grys, aan 't onderste van den Buik rood. Een zwarte Band strekt zig, wederzyds, van de hoeken des Beks langs den Hals uit, tot op de Borst. De Staartpennen zyn zwart, doch de drie buitensten, aan beide zyden, met rosagtig vuil-wit getipt, overdwars met zwarte Streepen. Het Mannetje heeft niets roods aan het Agterhoofd, daar het Wyfje een roode streep heeft.

XI. *Medius.* Middelbaare.

(11) *Specht, die wit en zwart bont is, met den Aars en top van 't Hoofd rood.*

BRISSON noemt deezen, eenvoudig, de *bonte Specht*: want hy is maar weinig kleiner dan de voorgaande, daar hy gemeenlyk onder huishoudt. Ook hebben verscheide Autheuren hem *groote* bonte Specht genoemd, in onderscheiding van den

(11) Picus albo nigroque varius, Ano Verticeque rubris. *Syst. Nat.* X. Picus albo nigroque varius, Rectricibus tribus lateralibus apice albo variegatis. *Faun. Suec.* 82. Picus varius minor. GESN. *Av.* 708. ALDR. *Orn.* l. 12. c. 33. WILL. *Ornith.* 92. T. 21. RAJ. *Av.* 43. HASSELQ. *It.* 42.

den allerkleinften. Hy voert in Vrankryk den naam van *Epeifche* of *Cul rouge* en *Pic rouge*, in Engeland dien van Franfche Specht of *Hickwall;* de Switzers noemen hem *Aakfter-Specht*, en fommige Duitfchers *Weis-Specht*, dat is witte Specht. II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

Van deezen, in 't byzonder, getuigt RAJUS, dat hy met zyn Bek in een fcheur van een Boom te fteeken, en zeer fnel heen en weer te beweegen, of door dikwils te kloppen, een helder kraakend Geluid maakt, dat van verre hoorbaar is. Hy is van onderen witagtig geel, en aan de Stuit Roozekleurig, 't welk hem voornaamlyk van den voorgaanden onderfcheidt.

(12) *Specht, die wit en zwart bont is, met den top van 't Hoofd rood en den Aars witagtig.* XII. *Minor.* Kleine bonte Specht.

Men noemt deezen gemeenlyk de kleine, om dat hy niet veel grooter dan een Mofch en kleiner dan een Leeurik is. De Hoogduitfchers noemen hem *Grafs-Specht*, de Engelfchen *Piannet*, en de Italiaanen *Pipra*, naar het Griekfch. Zyn kleur is van boven zwart, met wit overdwars geftreept, van onderen rosagtig met eenige zwarte Vlakken. De buitenfte Staartpennen

(12) Picus albo nigroque varius, Vertice rubro, Ano albido. *Syft. Nat.* X. Picus albo nigroque varius, Rectricibus tribus lateralibus feminigris. *Faun. Suec.* 83. HASSELQ. *It.* 142. Picus varius tertius. RAJ. *Av.* 43. Picus varius minor. ALB. *Av.* I. p. 20. T. 20.

II. AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.

nen zyn ook wit getipt: hy heeft een zwarte ſtreep langs den Hals, als de anderen, en 't Mannetje is boven op 't Hoofd rood.

Kanadaſche Pl. XXXV. *Fig.* 9.

Behalve deezen heeft BRISSON verſcheide uitheemſche bonte Spechten, waar onder die van *Kanada*, door ons afgebeeld, de grootte byna heeft van den grooten Europiſchen bonten. De kleur is van boven zwart, op 't bovenſte van de Rug met wit gemengeld; het Agterhoofd getekend met een bleek Oranje-kleurigen Band. Een witte ſtreep loopt, wederzyds, van de hoeken des Beks langs den Hals neer. Van de zwarte Slagpennen zyn de drie buitenſten de uiterſte helft wit, en de naaſtvolgende hebben vuilwitte tippen. De Bek is Hoornkleur, de Pooten en Nagelen zyn grys-bruin.

Groote bonte van Mexiko.

De groote bonte Specht van *Mexiko*, dien SEBA af beeldt, en welken KLEIN *Jaculator* of de Schieter noemt, dat ſommigen Harpoenier vertaalen; draagt by MOEHRING den naam van *Cornix* of Kraay; hoewel hy oordeelt, dat dezelve zeer naby komt aan den Graauw-Specht. De grootte is omtrent als die van onzen groenen Specht; de kleur van boven zwart, van onderen wit, met rood geſchaduwd: hy heeft, wederzyds, een witte ſtreep agter de Oogen; de Schoudervederen zyn wit; de Staartpennen wit en zwart bont.

(13) *Specht, die wit en zwart bont is, met drie-Vingerige Pooten.* II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK. XIII. *Tridactylus.* Drie-Vingerige.

Onder de bonte Spechten is deze de zonderlingſte, dewyl hy van hun allen verſchilt door de Pooten, die niet meer hebben dan drie Vingers of Klaauwen. Hy komt, in Sweeden, dikwils voor, aan de hooge Bergen van Lapland en Dalekarlie, als ook in Siberie en aan de Hudſons-Baay, zegt LINNÆUS, die 'er één, in 't Jaar 1734, op zyne Reize naar Dalland kreeg, welken hy toen als een nieuwen en nooit beſchreevenen Vogel aanmerkte. BRISSON twyfelt, of deze ook het Wyfje ware, en die, waar van EDWARDS de Afbeelding geeft, het Mannetje van deze Soort van Spechten. Op deeze onderſtelling denkt hy, dat die van *Cayenne*, welke in 't Kabinet van REAUMUR was, miſſchien wel de zelfde mogte zyn.

De grootte is omtrent als de middelbaare bonte Specht: de kleur is boven zwart, in 't Mannetje met witte dwarſe Vlakken: van onderen wit, de zyden met zwarte dwarsſtreepen: een witte band onder de Oogen; de Staartpennen zwart, ten deele met witte en rosagtige tippen. Het Mannetje heeft den top van 't Hoofd rood, zegt

(13) Picus albo nigroque varius, Pedibus tridactylis. *Faun. Suec.* 84. *Act. Stockh.* 1740. p. 222. Picus tridactylus. EDW. *Av.* 114. T. 114. Picus tridactylus anomalus. *Mus. Petrop.* 368.

II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

zegt BRISSON, en LINNÆUS merkt aan, dat de Europische denzelven geel heeft.

Gestreepte van St. Domingo. PL. XXXV. *Fig.* 8.

Behalve de bonte heeft de Heer BRISSON eenige Spechten, waar aan hy in 't byzonder den naam geeft van *gestreepte*, waar onder een grootte en kleine is van *St. Domingo*. Ik geef hier de Afbeelding van den laatstgenoemden, die kleiner is dan onze bonte Specht, van boven met zwart en geelagtig grys overdwars gestreept; van onderen grys, een weinig vaalagtig; de top van 't Hoofd zwart, doch het Agterhoofd en de Stuit rood; de Staart zwart, de buitenste Pennen een weinig grysagtig. De Pooten en Klaauwen zwart.

Geele en Witte.

Nog beschryft de Heer BRISSON een *geelen* en een *witten* Specht. De eerste staat by RAJUS bekend onder den naam van de geele Persiaansche *blaauw-poot* Specht van ALDROVANDUS, die getuigt, dat dezelve in Persie gevonden worde. Hy zou van grootte omtrent zyn als de Europische groene Specht. De witte is van *Cayenne* gebragt en kleiner dan de gemeene bonte Specht. Deeze heeft een vuil-witte kleur over 't geheele Lyf, een roode Streep aan de Kaaken wederzyds, en de Staartpennen zyn zwartagtig: de Pooten en Klaauwen grys.

Gebruik der Spechten.

In Vrankryk en Duitschland schynen de Spechten van weinig gebruik te zyn, tot Spyze; doch in Italie worden zy in de Herfst en voor-Winter, vet zynde, op de Markt verkogt. Men plagt

plagt het eeten derzelven voor Oogkwaalen dienſtig te rekenen. Ook werdt het Poeijer der gedroogde Beenderen, met Wyn ingenomen, oudtyds tegen 't Graveel en den Steen aangepreezen. II. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

XVIII. HOOFDSTUK.

Beſchryving van 't Geſlagt *der* BLAAUWSPECHTEN, *zo de* Europiſche, *als de* Amerikaanſchen, *die kleiner zyn*, *met een* zwarten *en* bruinen Kop, *bevattende.*

DE Vogel, dien men gemeenlyk BLAAUWSPECHT, of liever *Graauwſpecht* noemt, wordt van LINNÆUS voorgeſteld in dit Geſlagt. GESNERUS hadt denzelven onder den Naam van *Aſchgraauwe of blaauwagtige Specht* (*) beſchreeven, doch ALDROVANDUS noemt hem, naar 't Grieksch, *Sitta*, welke Geſlagtnaam thans ook gebruikt wordt. BRISSON noemt hem, in 't Franſch, *Torchepot;* de Engelſchen *Nathatch* of *Nutjobber;* de Duitſchers *Nuſzhaecker* of *Nuſzbicker;* de Sweeden *Nootwaocka* of *Nootpacka.* Hy wordt ook wel Boomklopper en Houthakker genoemd, gelyk de Spechten. Naam.

De Kenmerken, waar in hy van den Specht verſchilt, zyn: dat hy den Bek eenigermaate Mes- Kenmerken.

(*) *Picus cinereus ſive ſubcæruleus.*

II. AFDEEL. XVIII. HOOFDSTUK.

Meswyze Kegelvorming heeft, regt, uitgerekt, zeer gaaf: de Bovenkaak wat ſtomp: de Tong vezelswyze aan de Kant ingeſneeden. BRISSON zegt alleen, dat hy den Bek Wigvormig heeft, en drie Vingeren voor, één agter. Om dit eenige verſchil wordt 'er by hem zelfs een byzondere Rang van gemaakt, die niets bevat dan het Geſlagt der Blaauwſpechten.

Soorten.

LINNÆUS heeft maar ééne Soort, die van hem genoemd wordt de *Europiſche Blaauwſpecht*; waar toe hy de twee Verſcheidenheden betrekt van *zwart-* en *bruinkoppige* Blaauwſpecht, die door CATESBY onder de Karoliniſche Vogelen zyn opgetekend.

I. *Europæa.* Europiſche. Pl. XXXV. *Fig.* 10.

(1) *Blaauwſpecht met zwarte Staartpennen, de vier zydelingſche beneden aan de tippen wit.*

Deeze Vogel onthoudt zig in Europa. Hy leeft op de wyze der Spechten, klimmende of kruipende langs de Stammen der Boomen op, en haalende Rupſen of Wormen van onder de Baſt; doch bovendien eet hy ook Nooten, die hy op dergelyke manier als de Nootekraaker aan ſtukken breekt of hakt, met zynen ſterken, ſcherpen Bek. Verwonderlyk is de Konſt, die hy ge-

(1) Sitta Rectricibus nigris; lateralibus quatuor infra apicem albis. *Faun. Suec.* 182. *Syſt. Nat.* Gen. 55. Sitta ſ. Picus cinereus GESN. *Av* 711. ALDR. *Ornith.* l. 12. c. 38. WILL. *Ornith.* 98. T. 33. RAJ. *Av.* 47. ALB. *Av* II. p. 27. T. 28. FRISCH. *Av.* 4. T. 39. f. 2. Sitta Capite nigro & Sitta Capite fusco. CATESB. *Carol.* I. p. 22. T. 22.

gebruikt in het toeſtryken van den ingang van zyn Neſt, dat hy in Gaten van Boomen maakt, met Kley, laatende alleenlyk een kleine opening, om 'er in en uit te komen. Hy is ook in het opvoeden van zyne Jongen zeer zorgvuldig en tevens zeer levendig en werkzaam. Het Mannetje maakt in 't Voorjaar zeker Geluid, dat naar *guiric*, *guiric* gelykt, en men wil dat hy daar mede het Wyfje roept. Zo dra de Jongen zyn opgevoed, ſcheidt het Paar zig van elkander en ieder gaat zyns wegs.

II. AFDEEL. XVIII. HOOFDSTUK.

De Blaauwſpecht is ongevaar van grootte als een Leeurik: de kleur van boven Aſchgraauw of blaauwagtig, van onderen bleek-ros, met een zwarte ſtreep over de Oogen heen, de Keel en Wangen witagtig. De Neusgaten zyn bedekt met kleine, ſtyve, zwarte Veertjes, die voorwaards gekeerd ſtaan. De groote Slagpennen zyn bruin, met wit gerand; zo ook de Dekvederen; ende Staartpennen zwart, doch de zydelingſe met witte tippen: de Bek Loodkleurig, de Pooten grys.

Kleine Amerikaanſche.

De *Kanadaſche*, welke van BRISSON uit het Kabinet van REAUMUR wordt beſchreeven en afgebeeld, verſchilt naauwlyks van den Europiſchen, dan doordien hy veel kleiner is; zo dat het wel die verſcheidenheid kon zyn, waar van de Ouden ſpreecken onder den naam van *kleinen* Blaauwſpecht. Even 't zelfde heeft plaats met de Kароliniſche van CATESBY, die nog kleiner zyn doch tevens van kleur eenigermaate verſchillende. Im-

 mers,

II. AFDEEL. XVIII. HOOFDSTUK.

mers, die met den *zwarten Kop* is wel van boven Aschgraauw doch van onderen witagtig; aan de Stuit en de Staart van onderen, ros: de Kop en 't bovenste van den Hals zyn zwart; de zydelingse Staartpennen wit en zwart bont. Die met den *bruinen Kop* is vuil-wit van onderen; hy heeft den Kop en Hals van boven bruin, een witte Vlak agter op 't Hoofd; de zydelingse Staartpennen zwart. Van de Engelschen, op Jamaika, worden zy beiden *Logger-Head* geheten.

XIX. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* YSVOGELEN, *zo de* gewoone *Europische*, *als de* gekuifde, gekraagde, rood-borstige, bonte, *van Amerika, de* Smyrnsche, *en het* Godinnetje *van Ternate.*

Naam.

DE Nederduitsche naam, van YSVOGEL, behoort tot een Geslagt, aan 't welke, door LINNÆUS, de Latynsche naam, *Alcedo*, is toegepast, en van BRISSON die van *Ispida*, beiden van Grieksche afkomst. De Franschen noemen hem *Martin-Pêcheur*. en de Engelschen *Kingsfisher*; de Italiaanen *Uccello Pescatore* of *Pescatore del Re*, dat is Konings-Visscher. Hy heet bovendien ook Zee-Specht, Zee-Zwaluw en Water-

PLAAT XXXVI.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.

ter-Merel. Alle die Naamen, byna, hebben hunnen oorſprong van de Eigenſchappen, aan deezen Vogel toegeſchreeven, gelyk wy zien zullen.

II. Afdeel. XIX. Hoofdstuk.

Kenmerken.

De Kenmerken van dit Geſlagt beſtaan, volgens LINNÆUS, in het hebben van een driekantigen, dikken, regten, langen Bek; de Tong Vleezig, zeer kort, plat en ſcherp. BRISSON maakt in zyn veertiende Rang, wiens onderſcheiding van de Voeten is genomen, naar de Geſtalte van den Bek vyf Afdeelingen, waar van de derde de zodanigen bevat, die den Bek regt en taamelyk lang hebben, gelyk de Ysvogel en Todier. In de Ysvogel is de Bek, zo hy verder aanmerkt, dik en ſcherp; in de Todier, horizontaal plat en ſtomp.

Soorten.

't Getal der Soorten van Ysvogelen is zeven by LINNÆUS, waar van 'er vyf in de zes-en-twintig Verſcheidenheden van dit Geſlagt, by BRISSON, begreepen zyn.

I. *Iſpida.* Gemeene Ysvogel.

(1) *Ysvogel met een korte Staart; het Lyf van boven blaauw, van onderen roodagtig.*

De Ouden ſpreeken van zekeren Vogel, genaamd *Halcyon* of *Alcyon*, die zeer zeldzaam zig in

(1) Alcedo brachyura, ſupra cœrulea ſubtus fulva. *Syſt. Nat.* Gen. 56. Iſpida ſupra cœrulea, ſubtus ferruginea. *Mus. Ad. Fr.* I p. 16. Ispida. RAJ. *Av.* 48. N. 1. OLIN. *Av.* 39. ALDR. *Ornith.* l 20. c 61. Ispida Indica minor. EDW. *Av.* 11. T. 11. ALB. *Av.* I. p. 41. T. 54. Alcedo Americana ſ. Apiaſtra, SEB. *Mus.* I. p. 87. T. 53. f 3.

II. Afdeel. XIX. Hoofdstuk.

in de Middellandsche Zee vertoonde, en zyn Nest eenige Dagen voor den Winter maakte, op of aan de Zee, die, geduurende deszelfs Broedtyd, vry was van beweeging, door Stormen en Onweersbuijen. CICERO heeft zelfs een Gedigt ter eere van deezen Vogel gemaakt, en AMBROSIUS spreekt daar van als van een bekende Waarheid. „ Op 't oogenblik, (zegt hy) wanneer de *Alcyon* haare Eijeren gelegd heeft op „ het Zand van den Oever, in 't midden des „ Winters, wordt de Zee stil, en deeze stilte „ houdt veertien Dagen aan, waar van de Vogel „ 'er zeven tot het uitbroeden zyner Jongen, en „ zeven om dezelven op te voeden noodig heeft. „ De Schepper heeft den Broedtyd deezer Vogelen „ in het ongestuimigste Saizoen geschikt, „ ten dienste der Zeevaarenden, die deeze Dagen „ *Alcyonici* noemen, en 'er niet schroomen „ gebruik van te maaken, weetende dat zy, geduurende „ dien tyd, voor geen Stormen te „ dugten hebben" (*).

Eigenschappen.

De beschryving, welke PLINIUS geeft van den Alcyon, heeft doen denken, dat het de Ysvogel ware, dien men derhalve *Alcedo* noemt. Dezelve, immers, onthoudt zig aan den Oever van de Zee en Rivieren in Europa en Asia; doch

(*) *Halcyonibus reductis*, was het Opschrift van den Gedenkpenning, die, na 't dempen van den Oproer in 't Jaar 1696, te Amsterdam aan de Burgers werdt uitgedeeld, om dat de Stad weder in ruste was gebragt; 't welk zekerlyk op deezen Fabel ziet, en kwaalyk by LUISCIUS vertaald wordt; *na het t'onderbrengen der Halcyonen*.

doch al het verwonderlyke, dat de Ouden niet alleen, maar de Hedendaagſchen zelfs, hebben opgegeven van het konſtig maakzel van deszelfs dryvend Neſt, komt daar op uit, dat hetzelve uit Strootjes of Rietjes en Viſchgraaten ſamengeſteld zy; weshalve het, door Ouderdom droog geworden, zekerlyk moet dryven op het Water. Men vindt deeze Neſten in Gaten aan den Oever, ſomtyds vry diep in de Grond. Het Wyfje legt al vroeg haare Eijeren, die ſomtyds reeds in 't voorſt van April uitkomen: zie daar hoe haare Broedtyd in de Winter zy. Zy broedt, zegt men, twintig Dagen en geduurende dien tyd brengt het Mannetje haar getrouwelyk eeten aan, 't welk in Viſch beſtaat. Deswegens wordt deeze Vogel, in 't Franſch en Engelſch, Viſſcher geheten, of *Martinet-Peſcheur*, dewyl hy naar een Zwaluw gelykt, en misſchien om dat hy zo fraay is gekleurd, Konings-Viſſcher. De naam van Ysvogel ſchynt 'er aan gegeven te zyn, om dat hy in het midden van den Winter, wanneer 'er Ys legt, meeſt gezien wordt, moetende dan meer zwerven om de koſt te zoeken. Men zegt dat zy zelfs onder Schotſen Ys duiken en aan de andere zyde weder uit het Water komen.

II. AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

Geſtalte.

De Europiſche Ysvogel heeft ongevaar de grootte van een Leeurik. In ſchoonheid van Pluimagie overtreft hy byna alle andere Vogelen van dit Wereldsdeel, daar hy in 't algemeen vry zeldzaam is, niettegenſtaande het Wyfje ze-

II. AFDEEL. XIX. HOOFDSTUK.

zeven Eijeren in eens uitbroedt. In de Noordelykste deelen, zelfs, schynt hy niet gevonden te worden. De Bek is nagenoeg twee Duimen lang, daar het Lyf de langte heeft van geen vier Duimen. Van boven is de kleur donker-groen, van onderen ros: op 't midden van de Rug en aan de Stuit blaauwagtig Zee-groen: de Kop en 't bovenste van den Hals zyn met blaauwe Vlakken overdwars getekend: aan den Kop is wederzyds een rosse Vlak: de bovenste Dekvederen der Wieken zyn donker-blaauw, met helderer blaauw gestippeld: de Staartpennen van boven blaauw, van onderen bruin. De Bek is zwart, doch aan de hoeken witagtig en van binnen Saffraan-geel: de Pooten zyn rood, de Nagelen zwart.

Dus wordt onze Ysvogel, uit het Kabinet van REAUMUR, door den Heer BRISSON beschreeven. RAY merkt aan, dat de Staart maar anderhalf Duim lang en de Pooten by uitstek kort zyn. Het maakzel der Voeten, zegt hy, is in deeze Vogel zonderling. Van den buitensten Vinger, naamelyk, zyn drie Leden aan den middelsten gehegt, van den binnensten maar één. Deeze is kleinst en de helft korter dan de middelste, aan welken de buitenste omtrent gelyk is, en de agterste een weinig grooter dan de binnenste. De Maag is groot en wyd, even als in de Vleesch-eetende Vogelen, vol Visch-beentjes en Schubben, die de Vogel, zo 't schynt, op de wyze der Roofvogelen uitwerpt.

Hier

Hier kan het van daan komen, dat zyn Neſt ten deele beſtaat uit Viſchgraaten. II. AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

Men geeft voor, dat een Ysvogeltje, aan zyn Bek opgehangen met een Draadje, voor Windwyzer of Weerhaan kan dienen; dewyl het den Buik altyd naar den Wind keert: doch dit zal ook plaats hebben in andere gedroogde Vogeltjes. 't Schynt dat zy, in die ſtaat, onbederflyk zyn, en mooglyk is de taayheid of droogte van hun Vleeſch oorzaak, dat de Landlieden, ſchoon zy 'er een menigte van komen te vangen by 't ſnyden van het Riet, 'er geen gebruik van maaken tot Spyze. Veelal worden zy, wegens de Schoonheid van hunne Vederen, die door de dood niet vermindert, als iets raars bewaard. Gebruik.

(2) *Ysvogel met een korte Staart, de Rug blaauw, den Buik geel, de Kop en Stuit paarſch, de Keel en Nek wit van kleur.* II. *Erithaca.* Gekraagde.

Deeze wordt van ALBIN enkel de *Bengaalſche* Ysvogel geheten: BRISSON noemt hem de *gekraagde* van Bengale, alwaar de woonplaats is. In grootte komt hy met den Europiſchen overeen. Hy heeft op den Kop een geele Vlak en om den Hals een witte Kraag. De Slagpennen zyn grys-Aſchgraauw: de Staartpennen van bo-

(2) Alcedo brachyura, Dorſo cœruleo, Abdomine luteo, Capite Uropygioque purpureo, Gulâ Nuchâque albis. *Syſt. Nat.* X. Alcedo Benghalenſis ALB. *Av.* III. p. 28. T. 29.

II. AFDEEL. XIX. HOOFDSTUK.

boven vuil-rood: de Bek en Klaauwen hoog-rood.

(3) *Ysvogel met een korte Staart, den Buik wit, de Borst Roestkleurig.*

III. *Alcyon.* Gekuifde.

Deeze heeft (volgens LINNÆUS,) den Bek langer dan de Kop is, en sterk, of Aaksteragtig: een Vlak voor en agter de Oogen: de Tong zeer kort, Vleezig, scherp en plat. Het Lyf is zwart: de Vederen op den Kop zyn langer: de Slagpennen zwart met witte tippen; de buitensten kleinst; allen, aan de binnenkant, met wit gevlakt. De Staartpennen zyn twaalf in getal, gelyk van langte, wederzyds met witte Vlakken getekend. De Keel is wit, gelyk ook de Borst en Buik, maar over de Borst, van vooren, loopt een bruinagtige streep. Dit is ook de kleur der Dyën. De Schenkels zyn zeer kort; de buitenste Vinger is samengehegt met den middelsten.

De Karolinische Ysvogel, dien CATESBY onder den naam van *Alcyon* beschryft, wordt van BRISSON de *gekuifde* van *Karolina* genoemd; die van EDWARDS heet by hem de gekuifde van *St. Domingo;* en die van RAY, of de *Jaguacati guacu* der Brasiliaanen, de gekuifde van Bra-

(3) Alcedo brachyura nigra, Abdomine albo, Pectore ferrugineo. *Syst. Nat.* X. Alcyon. CATESB. *Car.* I. p. 69. T. 69. RAJ. *Av.* 19. N. 2. & 184. N. 14. Ispida Carolinienfis. EDW. *Av.* 115. T. 115. Jaguacatiguacu, MARCGR. *Bras.* 194.

Brasil. Deeze drie Verscheidenheden zouden derhalve in deeze Soort van LINNÆUS begreepen zyn: doch de kleur schynt my merkelyk te verschillen. Immers, de twee eersten zyn blaauwagtig van boven, de derde Roestkleurig bruin, zo wel als de Slag- en Staartpennen. De grootte is als een Merel, doch zy hebben een Bek van derdhalf of drie Duimen lang. De Karolinische eet zo wel Haagdissen als Visch: de Brasiliaansche, dien de Portugeezen *Papa piexe* noemen, vangt ook Krabben. Die van St. Domingo was in 't Kabinet van REAUMUR opgezet. Dezelve onthoudt zig ook aan de Hudsons-Baay, en in andere deelen van Amerika, weshalve EDWARDS hem, niet ten onregte, den *Amerikaanschen Ysvogel* heeft getyteld.

II. AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

(4) *Ysvogel met een korte Staart, groen van kleur, de Keel bloedig rood, den Buik wit.*

IV. *Todus.* Roodborstige. Pl. XXXVI. *Fig.* 1.

Deeze wordt van sommigen de *groene Mosch*, van anderen de *groene Spreeuw* geheten. Men geeft 'er ook den naam van *allersierlykst groen Roodborstje* aan. BRISSON, van wien onze Afbeelding ontleend is, noemt hem in 't Fransch *Todier*, naar den naam van *Todus*, welke 'er door BROWNE aan gegeven was, die zegt, dat de Ja-

(4) Alcedo brachyura viridis, Gulâ sanguineâ Addomine albo. *Syst. Nat.* X. Rubecula viridis elegantissima. EDW. *Av.* 121. T. 121. f. 1. SLOAN. *Jam.* 2. p. 306. T. 263 f 1 RAJ *Av.* 187 Todus viridis, Pectore rubro Rostro recto. BROWN. *Jam.* 476.

II. AFDEEL. XIX. HOOFDSTUK.

Jamaikaanen hetzelve *Tom-tit* noemen. LINNÆUS merkt het aan als twyfelagtig, tusschen den Ysvogel en het Bloemzuigertje. BRISSON maakt 'er een byzonder Geslagt van, 't welk door een horizontaal platten en stompen Bek van den Ysvogel verschilt, gelyk gezegd is.

Het is, volgens RAY, een der schoonste Vogeltjes die hy ooit hadt gezien. Het onthoudt zig door geheel Noord-Amerika, zegt BRISSON, die 'er een in 't Kabinet van REAUMUR hadt, van grootte als een Winter-Koningje, zynde vier Duimen lang met Bek en Staart. Hetzelve was van boven groen, van onderen geelagtig wit, met Roozenkleur geschaduwd: aan de Keel rood, de zyden Roozenkleur: de Staart van onderen Zwavelgeel; de Staartpennen groen, met Aschgraauw van onderen en aan de randen, doch de buitensten geheel Aschgraauw.

V. *Smyrnensis.* Smyrnsche.

(5) *Ysvogel met een lange Staart, Roestkleurig, de Wieken, Staart en Rug, groen.*

Deeze, die onder den naam van *Smyrnsche* Ysvogel door ALBIN beschreeven wordt, is van grootte byna als een Spreeuw, van boven donker-groen van onderen Kastanie-bruin, gelyk ook de Kop en Hals; doch heeft den Keel en een

(5) Alcedo macroura ferruginea, Alis Caudâ Dorsoque viridibus. *Syst. Nat* X. Alcedo Smyrnensis. ALB. *Av.* III. p. 26. T. 27. Ispida major Africana. EDW. *Av.* 8. T. 8.

een dwars-ſtreep op de Borſt wit: de Staartpennen zyn van onderen zwart, van boven donker-groen. Men noemt hem dus, om dat hy zig omtrent Smyrna onthoudt. II. AFDEEL. XIX. HOOFDSTUK.

De groote Afrikaanſche Ysvogel van EDWARDS, dien BRISSON de *Madagaskarſche* noemt, komt in kleur taamelyk met deezen overeen; doch op het Lyf is hy blaauwagtig groen. De *groote Bengaalſche Ysvogel* van ALBIN verſchilt ook maar in eenige kleinigheden. De Bek en Pooten zyn in de eerſtgemelden rood, doch in deeze laatſte zyn de Pooten Oranjekleur.

(6) *Ysvogel met een lange Staart, die bruin en witagtig bont is.* VI. *Rudis.* Bonte. Pl. XXXVI. *Fig.* 2.

BRISSON noemt deezen de wit en zwarte Ysvogel volgens EDWARDS, en de Engelſchen van Jamaika geeven 'er den naam van *Krabbenvanger* aan. Hy is grooter dan een Spreeuw; onthoudt zig in Egypte en heeft een gelyke Staart, met een regten breeden zwarten Band overdwars getekend.

(7) *Ysvogel, met twee zeer lange Staartpennen, het Lyf blaauwagtig zwart, de Wieken groenagtig.* VII. *Dea.* 't Godinnetje. Pl. XXXVI. *Fig.* 3.

Dit

(6) Alcedo macroura fuſca albido varia. *Syſt. Nat.* X. Alcedo rudis. HASSELQ. *It.* 243. N. 22. Iſpida ex albo & nigro varius. EDW. *Av.* 9. T. 9.

(7) Alcedo Rectricibus duabus longiſſimis, Corpore nigro-cœruleſcente, Alis vireſcentibus. *Syſt. Nat.* X. Alcedo binis plumis in Caudâ longiſſimis. EDW. *Av.* 10. T. 10. Avis paradiſiaca Ternatana. SEB. *Mus.* I. p. 70. T. 46. f. 3.

II. AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

Dit is een der Paradysvogelen van SEBA, waar van ik te vooren zeide, dat MOEHRING hem *Pyrrhocorax* hadt geheten (*). Hy noemde dien de *Ternaatsche* en BRISSON geeft 'er den naam aan van Ysvogel van Ternate, zynde die van hem uit het Kabinet van den Abt AUBRY, als hier nevens, afgebeeld. Die van EDWARDS, welken LINNÆUS tot deezen ook betrekt, is van BRISSON in een geheel ander Geslagt en zelfs in een andere Rang geplaatst, onder den naam van *Jakamar*, met een lange Staart, die zig onthoudt in Suriname en te Cayenne, zynde van daar in 't Kabinet van REAUMUR gezonden.

Deeze twee Vogeltjes, het een uit Asia, het andere uit Amerika, schynen elkander te tarten door de schoonheid van hunne kleur en gestalte. Zy hebben naauwlyks de grootte van een Spreeuw. Het bruine der Vederen van 't boven-Lyf is met blaauw gerand, het witte van onderen met Roozenkleur geschaduwd in het Oostindische, dat de Kop, Hals en Vlerken, Hemelschblaauw heeft; de lange Staartpennen aardig met wit, rood en blaauw geschakeerd; de korte bruin gerand. Het Westindische is Goudgroen met een bruinen Kop, wit van Hals; de Staartpennen donkergroen, van onderen zwartagtig. De Bek, Pooten en Klaauwen van 't zelve zyn zwart, die van het Ternaatsche roodagtig en de Bek Oranjekleur.

XX. HOOFD-

(*) Zie bladz. 326.

XX. HOOFDSTUK.

II. AFDEEL. XX. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* BYEN-EETEREN, *waar onder de* gewoone, groene, Aschgraauwe, geele *en* Ethiopische.

De Grieksche Naam *Merops*, die door 't Latynsche *Apiaster* uitgedrukt wordt, behoort tot een Geslagt 't welk BRISSON in 't Fransch *Guépier*, dat is, in 't Nederduitsch, BYEN-EETER, noemt. In 't Engelsch, Hoogduitsch en andere Taalen van Europa, is die zelfde Naam bekend, welke de Eigenschap uitdrukt van deeze Vogelen. Naam.

Zy worden, wegens hunnen krommen scherpen Bek, van BRISSON geplaatst in de vierde Afdeeling van zynen Veertienden Rang, daar de Ysvogel de derde van inneemt. LINNÆUS geeft als Kenmerken op; eenen gekromden, samengedrukten en gekielden Bek; de Tong aan de tip geplooid; de Vingeren met het onderste Lid te samen gehegt, doch de agter-Vinger los op zig zelve. Kenmerken.

BRISSON heeft dertien Soorten of Verscheidenheden van Byën-eeters; LINNÆUS vier, als volgt. Soorten.

(1) *Byën-eeter met de Rug vaal, de Buik en Staart* I. *Apiaster.* Gewoone

(1) Merops dorso ferrugineo, Abdomine Caudâque viridi coerulescente, Rectricibus duabus longioribus. *Syst. Nat.* X. Gen. 57. BELL. *Av.* 16. GESN. *Av.* 599. ALDR. *Orn.* l. 12.

II. AFDEEL. XX. HOOFDSTUK.

Staart blaauwagtig groen, de twee Staartpennen wat langer.

Deeze Vogel, die onder den Naam van *Merops* bekend ſtondt by de Ouden, is op 't Eiland Kandia zeer gemeen, zo BELLONIUS getuigt, alwaar het Landsvolk hem *Meliſſophagos* noemt; om dat hy Byën en dergelyke Inſekten eet. In de Ooſterſche Landen voedt hy zig ook met een ſoort van Krekels, die naar Springhaanen gelyken, en nuttigt bovendien eenige Zaaden van Planten. Men vindt hem ook in Italie en de Zuidelyke deelen, van Europa, zelfs in die van Vrankryk, maar in Duitſchland, Engeland of Noordelyker, wordt hy zelden gevonden. Egter komt hy in Sweeden, aan den Oever der Zee, nog wel eens voor.

Het Lyf is niet wel zo groot als dat van een Lyſter, doch wat langer; of een weinig grooter dan een Spreeuw. Hy heeft een Bek van omtrent twee, en een Staart van over de vier Duimen; het geheele Lyf, met Bek en Staart, is tien Duimen lang. De kleur is van boven bleek vaal, met Kaſtanie-bruin en groen geſchaduwd; van onderen Zeegroen-blaauw, aan de Stuit-geelagtig Zeegroen; de Kop van boven blaauwagtig, van agteren, gelyk ook de Hals, Kaſtanie-bruin. Een zwarte ſtreep loopt door de

l. 12. c. 45. WILL. *Ornith.* 102. T. 24. RAJ. *Av* 49. ALB. *Av.* 2. p. 40. T. 44. CHARL. *Onom.* 87. T. 87. Merops Galilæus. HASSELQ. *It.* 247. Ispida. *Faun. Suec.* 86.

de Oogen wederzyds; de Keel is Goud-geel. De Staartpennen zyn van boven blaauwagtig, met ros gefchaduwd; de zydelingfen inwaards met Afchgraauwe randen: de twee middelften langer en fpits; daar de zydelingfe zig als afgeknipt vertoonen, en aan de tippen een weinig zyn uitgerand. De Bek is zwart, de Pooten bruin-rood, de Nagelen zwartagtig.

II. AFDEEL. XX. HOOFD-STUK.

(2) *Byën eeter met de Rug vaal, den Buik en Wieken groen, de Keel en Staart blaauw.*

II. *Viridis.* Groene. Pl XXXVI. *Fig.* 4.

Deeze voert den naam van de *groene* Byën-eeter; anderen noemen hem de Bengaalfche, en BRISSON de *gekraagde*; welke naam tot meer onderfcheiding van den voorgaanden fchynt te kunnen ftrekken. Hy zondert den Bengaalfchen af van dien van Madagaskar, welke van EDWARDS *de kleine, met twee zeer lange fmalle Staartpennen*, geheten wordt, en waar van BRISSON de nevensgaande Afbeelding heeft gegeven.

Deeze Byën-eeter is inderdaad niet grooter dan een Mofch, maar veel langer van Lighaam, hebbende een Bek van anderhalf Duim. De kleur is, over 't geheele Lyf, groenagtig blaauw, met een Goudgeelen glans; op de Vlerken vaal; de

(2) Merops Dorfo ferrugineo, Abdomine Alisque viridibus, Gulâ Caudâque cœruleis. *Syft. Nat* X. Ifpida viridis, fupra ferruginea OSB *It* 96. Merops viridis, fupra ferruginea. CHIN. *Lagerftr* 5. Merops Benghalenfis. ALB *Av* III p 29 T. 30 Merops minor, Caudæ duabus pennis longioribus & tenuioribus. EDW. *Av.* 183. T. 183.

II. AFDEEL. XX. HOOFDSTUK. de Bek zwart, de Pooten en Nagelen bruin, en de ſmalle Staartpennen zyn zwart aan 't end. Even 't zelfde heeft plaats in de Bengaalſche, volgens ALBIN, en die van de Philippynſche Eilanden, welken BRISSON beſchryft en af beeldt, ſchynt 'er weinig van te verſchillen.

III. *Cinereus.* Aſchgraauwe. (3) *Byën eeter uit rood en geel gemengeld, van onderen roodagtig geel; met twee Staartpennen zeer lang en rood.*

KLEIN heeft deezen de *Aſchgraauwe Byëneeter* genoemd, en het ſchynt dat Vogeltje te zyn, 't welk volgens SEBA van de Mexikaanen *Quaubcilui* geheten wordt, met een lange Staart, van grootte als onze Moſſchen. De kleur is, zegt die Schryver, van boven grys, met rood en geel gemengeld; van onderen bleek-geel, met rood geſchaduwd; het heeft den Kop grys, zo ook de zydelingſe Staartpennen, maar de twee middelſten zeer lang en rood: den Bek glanzig groen; doch van de kleur der Pooten wordt by hem geen melding gemaakt.

Geele. De Heer BRISSON heeft een *geelen* Byeneeter, die als de tweede Soort van Paradysvogelen door ALDROVANDUS voorgeſteld wordt, ook voorzien zynde met zeer lange Staartpennen en veel grooter van Lyf zelfs dan de gewoone.

Het

(3) Merops rubro flavoque variegatus, ſubtus flavo rubeſcens, Rectricibus duabus longiſſimis rubris. *Syſt Nat.* X. Avicula de Quauhcilui. SEB. *Mus.* I. p. 50. T. 30. f. 10.

Het Land, waar deeze natuurlyk zig onthoude, is niet bekend. Nog heeft hy 'er eenen met een *geelen Kop*, die als een medesoort van den Byëneeter is voorgesteld door de Autheuren, en by JOHNSTON onder dien naam afgebeeld (*). Deeze wordt in Spanje *Formigué*, in Poolen *Zolna Szara*, in Duitschland, by Straatsburg, *See - Schwaluw* geheten. Men vindt hem in verscheide deelen van Europa. II. AFDEEL. XX. HOOFD-STUK.

(4) *Byën-eeter die grys is, met de Stuit geel en de Staart zeer lang.* IV. *Cafer.* Ethiopische.

Weinig is van deezen bekend, dan dat hy in Ethiopie gevonden wordt. De Heer LINNÆUS merkt aan, denzelven gezien te hebben onder meer dan anderhalf-honderd keurlyk getekende Afbeeldingen van Dieren, welken zyn groote Vriend, de Heer J. BURMANNUS, hem had toegezonden. Uit die zelfde Verzameling is de Afbeelding van deezen Vogel my gunstig medegedeeld. Pl XXXVI, *Fig.* 5.

(*) Tab. 42. Merops congener.

(4) Merops griseus, Ani regione flavâ, Caudâ longissimâ. *Syst. Nat.* X.

 XXI. HOOFD-

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

XXI. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* HOPPEN. *Derzelver Eigenschappen. De* Paradys-Hoppe *en* Berg-Hoppe *of* Zee-Raaf, *en de* Steenkraay *of* Klip-Hoppe, *genaamd de* Kaauw van Cornwall, *als mede behoorende tot de Hoppen.*

Naam. DE Latynsche Naam *Upupa* is door LINNÆUS gegeven aan een Geslagt van Vogelen, waar van eenigen in 't Fransch *Hupe* of *Puput* genoemd worden, naar het Geluid, dat zy maaken; in 't Neerduitsch HOPPE, in 't Engelsch *Hoopoe* of *Hoop*. De Grieksche naam is *Epops*, de Italiaansche *Bubbola* of *Pupulla*, de Egyptische *Cucupha*, en de Hebreeuwsche *Dukiphat*.

Kenmerken. BRISSON maakt, in zyn dertiende Rang, twee Afdeelingen, waar van de eene de zodanigen bevat, die een Kuif van een dubbele ry Pluimen op 't Hoofd hebben, welken de Vogel naar believen buigen kan en opregten; de andere de genen die den Kop eenvoudig hebben (*). In de eerste heeft hy den Hoppe geplaatst, in de andere den Paradys-Hoppe. In alle de Vogelen van deezen Rang, zegt hy, is de middelste der drie voor-Vingeren, van zyn wortel af tot aan het eerste Gewricht, naauw ver-

(*) *Capite simplici; la tête simple*, zegt BRISSON.

verknogt met den buitenſten Vinger. Volgens LINNÆUS is de Bek boogswyze krom, verheven rond van boven, en aan de zyden een weinig plat: de Tong ſtomp, zonder eenige insnyding, driehoekig en zeer kort. II. AFDEEL. XXI. HOOFD-STUK.

In het eigentlyke Geſlagt der Hoppen heeft BRISSON maar ééne Soort. LINNÆUS vier, waar onder ook de Paradys-Hoppe en de Steenkraay zyn begreepen.

(1) *Hoppe met een bonte Kuif.*

I. *Epops.* Gewoone. Pl. XXXVI. *Fig.* 6.

Van de Duitſchers wordt deeze Soort *Wiede Hopff* of *Wede-Hoppe*, van de Sweeden *Haerfogel*, en van de Italiaanen *Criſtella* en *Galletto di Marzo* geheten. De Venetiaanen noemen hem *Gallo del Paradiſo* of Paradys-Haan; terwyl 'er anderen, wederom, den naam aan geeven van *Slyk-* en *Stront-Haan*, of wilde Haan. Men vindt hem door geheel Europa, zelfs in Sweeden, alwaar hy in de groote Boſſchen huisveſt, roepende zyn eigen naam uit, en de Boeren houden dit Geroep voor een Voorteken van Oorlog. Het zweemt eenigermaate naar *Popp* of *Puput.* Anderen vergelyken zyn Geluid by dat van een Koekkoek, doch het verſchilt daar van merkelyk. ARISTOPHANES heeft hetzelve, zegt

(1) Upupa criſtâ variegatâ. *Syſt. Nat.* X. Gen. 58. Upupa. *Faun. Suec.* BELL. *Av.* 72. a, GESN. *Av.* 776. ALDR. *Ornith.* l. 17. c. 11. JONST. *Av.* T. 42. WILL. *Ornith.* 100. T. 24. RAJ. *Av.* T. 43. CHARL. *Onom.* 73. T. 63. *Olin. Av.* 36.

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

zegt men, nagebootst, met *Epopoe, popopó, popoe, Io, io, ito, ito, ito, ito.*

Eigenschappen.

De Hoppe, zegt SCHWENKFELD, is een morsige Vogel, en van een droefgeestig Temperament: hy kiest de ontoeganglykste plaats der Bosschen tot zyne wooning uit; en schynt iets te hebben van den aart der Uilen, die schuuw zyn voor hunne mede-Vogelen. Hy maakt zyn Nest van Drek en Vuiligheid in holle Boomen, als of hy door den stank de Menschen wilde afschrikken van 't zelve te naderen. Ik heb hier (zegt hy) zelf de Ondervinding van gehad, nog een Kind zynde; want, op zekeren dag zyn Nest vindende in een holle Eikeboom, en 'er de Jongen uit willende haalen, bezoedelde ik myne Handen met Vuiligheid en Stank. Deeze Vogels zoeken de Wormen in de Mesthoopen tot hun Voedzel: zy eeten ook Torren, Rupsen en ander Ongedierte. 's Winters neemen zy hunne Rustplaats in holle Boomen, en slaapen, tot dat zy 'er in de Lente weder uit te voorschyn komen: zy veranderen van kleur, en zelfs van Soort, zo wel des Zomers als des Winters: men zegt dat de Jongen hunne Ouders, als die oud geworden zyn, onder hunne Vlerken verwarmen, en dat zy dezelven in de Oogen blaazen, tot herstellinge van het Gezigt.

Dit laatste ruikt, inderdaad, zeer fabuleus. FRISCH zegt, dat men den Hoppe wel plaatzen zou kunnen in 't Geslagt der Sneppen, wegens zyn langen Bek, en noemen hem *Boomsnep*;

dat

dat hy den geheelen Zomer Insekten zoekt, in allerley Soort van Menschen- en Beesten-Drek, en dat deswegens de Duitschers hem noemen Stront- of Stinkhaan. Hy voegt 'er by, dat, gelyk deeze Vogel zyn Nest in holle Boomen maakt, als de Spechten, hy ook zig vast kan houden aan de Schors, en loopen 'er rondom heen; dat hy de Mieren-Nesten opzoekt, om 'er de Eijeren uit te haalen met zyn langen Bek; dat hy de eenzaame plaatsen bemint, 't welk de reden is, dat zyn Nest zo zelden wordt gevonden, en dat, wanneer men het al vindt, niemand hetzelve zou durven naderen, wegens den Stank en den afkeer, dien men derhalve van de Jongen heeft.

II. AFDEEL. XXI. HOOFD-STUK.

Eigentlyk gesproken maakt deeze Vogel geen Nest: hy legt zyne Eijeren slegts neer in een hoop Vuiligheid, en de Stank is hem, zo wel als de Jongen, eigen. LINNÆUS zegt, dat het Wyfje in holle Boomen twee Eijeren legt, die Aschgraauw zyn; maar anderen merken aan, dat het getal derzelven ten minste vier is, die langwerpig zyn, en klein naar 't Lighaam van den Hoppe. Sommigen vergelyken die by de Eijeren van Patryzen, uitgenomen dat zy kleiner, harder, en niet zo mooy zyn.

Gestalte.

Eenigen vergelyken deezen Vogel, in grootte, by een Lyster, anderen by een Kievit. BRISSON zegt, dat hy nagenoeg overeenkomt met een Merel, hebbende den Bek ruim twee Duimen, de Staart omtrent vier Duimen, en het

II. AFDEEL. XXI. HOOFD. STUK.

het Lyf ongevaar vyf Duimen lang. Op den Kop heeft hy een ſierlyke Kuif, ſamengeſteld uit een dubbele ry van Veertjes, over de twee Duimen lang, die zig uitſtrekt van den wortel des Bovenkaaks tot beneden het Agterhoofd, en dus niet overdwars ſtaat maar overlangs. Deeze Veertjes zyn ros met zwarte tippen. Voor 't overige is de Kop, Keel, Hals en Borſt, Wynagtig grys. De kleur van 't Lyf is boven zwartagtig bruin, met vuil rosagtig wit gemengeld; van onderen rosagtig wit; het bovenſte van de Rug grys; de Staartpennen, die maar tien in getal zyn, zwartagtig, met een breede witte dwarsſtreep, in 't midden, gebandeerd, welke zig, als de Staart uitgeſpreid is, boogswyze vertoont. De Bek is zwartagtig, maar aan den grondſteun Vleeſchkleur; de Pooten en Nagelen donker-bruin.

ALDROVANDUS, begeerig om te weeten, door welk middel deeze Vogel zyne Kuif of Kam kan opzetten en laaten vallen, heeft een Soort van Huidſpier ontdekt, die, naar agteren getrokken zynde, het eerſte, en, naar vooren getrokken, het andere verrigt. Het opzetten geſchiedt wanneer hy verſchrikt, gelyk in de Kemphaanen. Men kan hem tam maaken, en laaten loopen in een Schuur of op een Koorn-zolder, alwaar hy veel Ongedierte vernielt, of houden hem voor pleizier in een Woonvertrek, daar hy zyne Wieken uitſpreidt voor het Vuur, dewyl hy kleums is, en zeer aardig ſpeelt met zyne Kam of Kuif.

Hy

Hy vangt niet alleen Vliegen, zegt men, en Spinnekoppen, maar zelfs Muizen. Ook willen sommigen, dat hy den Regen voorspellen zou door zyn steenen, gelyk de groene Specht.

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

Gebruik.

De Hoppen vindt men, in de Israëlitische Wet, geteld onder het Gevogelte, dat men niet mogt eeten. In de Herfst worden zy by uitstek vet, en dan agten de Jaagers of Vogelaars hun beter, zelfs, dan de Kwartelen; mids 'er de Koppen, terwyl zy nog warm zyn, worden afgesneeden: anders zou het Vleesch te sterk zyn van reuk. In Italie worden zy mede ter Markt gebragt en verkogt tot Spyze. Tegen 't Kolyk wordt het eeten van deezen Vogel, of de Soupe daar van gekookt, aangepreezen.

(2) *Hoppe met twee zeer lange Staartpennen*, **II.** ***Paradisea.*** Paradys-Hoppe.

Het Geslagt van *Promerops*, by den Heer BRISSON, heeft dien naam gekreegen van den Heer REAUMUR. Het bevat vyf Soorten, waar van de derde die gene is, welke van LINNÆUS hier bedoeld wordt, naamelyk dat Vogeltje, 't welk SEBA genoemd heeft, *zeer aardige, gekuifde, Oostindische Paradysvogel*, en KLEIN *Upupa Manucodiata* of Paradys-Hoppe. MOEHRING betrekt eenigen deezer Paradysvogelen tot zyn agttien-

(2) Upupa Rectricibus duabus longissimis. *Syst. Nat.* X. Avis Paradisiaca Manucodiata cristata Orientalis. SEB. *Mus.* I. p. 40. T. 30. f. 5.

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK. tiende Geslagt, onder den naam van *Curruca.*

De gemelde heeft de grootte byna van een Spreeuw; sommigen van de Vedertjes, die de Kuif op 't hoofd maaken, zyn twee Duimen lang: de kleur is boven op 't Lyf bleek bruin, gelyk ook de Staartpennen; de Kop, Kuif en Hals, zwart: het Lyf, van onderen bleek Aschgraauw. De twee middelste Staartpennen zyn ruim eens zo lang als de Vogel, getuigt de Heer VOSMAAR, die hem op de Verkooping van SEBA hadt gekogt en de gedaante van den Bek en Pooten zeer omstandig beschryft (*).

Kaapsche. Pl. XXXVI. *Fig. 7.* De Paradys-Hoppe waar van ik de Afbeelding geef, is door den Heer GRAAF VAN BENTINCK aan den Heer REAUMUR toegezonden geweest. Hy was van de Kaap der Goede Hope afkomstig. In grootte overtreft hy een Leeuwrik niet zeer veel. Hy heeft geen Kuif: de kleur is van boven bruin, van onderen wit, aan de Borst rosagtig; de Stuit en bovenste dek-Vederen van de Staart, Olyfkleurig groen; de onderften geel; de Staartpennen bruin en de zes middelsten by uitstek lang. De Bek, Pooten en Nagelen, zwart.

Behalve den Mexikaanschen, 't welk de *Ani* van SEBA (†) is, en den *Barbadischen*, by dien Au-

(*) Aanmerkingen op MOEHRINGS Geslagten van Vogelen bl. 83.

(†) Avis *Ani* Mexicana, Caudâ longissimâ. SEB. Vol. I. Tab. 45. f. 3.

Autheur de *ongemeen ſierlyke Amerikaanſche Paradys-vogel* (‡), by MOEHRING *Rhyndace* geheten, zynde van kleur meeſtendeels roodagtig Oranje-geel; heeft BRISSON in dit Geſlagt nog geplaatſt een geelen *Promerops* van Mexiko, die aldaar *Cochitototl* genoemd wordt en van HERNANDEZ *Floridaſche Vogel*, welken hy aldus beſchryft. II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

De grootte is als een Spreeuw: de Vederen van den Kop, Keel en Hals, zyn verwardelyk Aſchgraauw en zwart gemengeld: voor 't overige is de Vogel geel van Lyf en Staartpennen; de Bek en Oogappelen zyn zwart, de Kringen bleek, de Nagelen zwart. Hy leeft van Wormpjes als ook van Zaaden, onthoudende zig in Mexiko, doch meeſt in deszelfs heetſte Landſtreeken.

(3) *Hoppe, die groen is, met een geelen Kop en een ruige Nek.* III. *Eremita.* Berg-Hoppe.

By de Ouden voert deeze den naam van *Boſch-Raaf*, of Alpiſche Raaf, en ALDROVANDUS noemde hem *Phalacrocorax*, dien hy uit Illyrie ontvangen hadt; waar van de Afbeelding by JOHNSTON, Tab. 47, is ontleend. ALBIN geeft 'er den naam aan van *Eremiet* of Switzerſche Boſch-Raaf, en KLEIN noemt hem *Upupa montana*

(‡) Avis Paradiſiaca, Americana, elegantiſſima. Tab. 66. f. 3.

(3) Upupa viridis, capite flavo, cervice jubatâ. *Syſt. Nat.* X. Corvus ſylvaticus GESN. *Av.* 351. ALDR. *Orn.* l. 19. c. 57. Eremita montanus, Helveticus. ALB. *Av.* III. p. 16. T. 16.

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

tana of Berg-Hoppe. De Italiaanen heeten hem *Corvo ſpilato* of *ſpelato* en *Corvo marino*, dat is Zee-Raaf; de Duitſchers ook wel *Nagt-Rabe* en *Stein-Rabe*: ook zyn 'er die hem *Alp-rap* en *Clausz-rap* noemen.

De grootte, inderdaad, en kleur, doet hem zeer gelyken naar een Raave, doch de Bek is boogswyze gekromd en lang als die der Hoppen. BRISSON plaatſt hem, egter, met de Raaven, in één Rang, onder den naam van *Coracias hupé*. De grootte is als een Hoen: de kleur der Vederen, over 't geheele Lyf, in den eerſten opſlag zwart, doch, by naauwkeurige beſchouwing, wordt men een groenen glans op dezelven gewaar, inzonderheid door 't ſchynzel van de Zon. De Vederen van 't agterhoofd zyn langer dan de overigen, en maaken eene Kuif, die agterwaards neerhangt. De Staart is zwart en niet lang: de Bek en Pooten roodagtig.

Deeze Vogel onthoudt zig in de Switzerſche Gebergten, maakende zyn neſt in het hoogſte van 't Muurwerk der vervallen Sloten, en broedt twee of drie Eijeren te gelyk.

IV. *Pyrrhocorax.* Klip-Hoppe.

(4) *Hoppe, die zwart is, met den Bek en Pooten rood.*

Deeze, die de eerſte Soort van *Coracias* is by

(4) Upupa atra, Roſtro Pedibusque rubris. *Syſt. Nat.* X. Monedula Pyrrhocorax. HASSELQ. *It.* 238. Coracias ſ. Pyrrhocorax. ALDR. *Ornith.* l. 12 c. 8 WILL. *Orn.* 86. t. 19 RAJ. *Av.* 40. N. 6. ALB *Av.* II. p. 23. T. 24.

by den Heer BRISSON, voert gemeenlyk den naam van *Pyrrhocorax* of Steen-Kraay, gelyk hem de Etſchlanders noemen, zo GESNERUS getuigt, en de Duitſchers *Stein-Tulen* of *Stein-Taben;* de Italiaanen *Spelvier* en de Graauwbunders *Zorl*, volgens ALDROVANDUS. Onder de Engelſchen voert hy den naam van *Conwallſche Kaauw*, alzo hy op dien uithoek van Engeland zeer gemeen is, daar men hem den naam geeft van *Killegrew*, zo CHARLETON verhaalt. II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

Deeze Vogel onthoudt zig ook in 't Land van Wales, zegt RAY, voornaamelyk op de Klippen. HASSELQUIST heeft hem insgelyks aan de Zeekuſt van Egypte ontmoet. BRISSON beſchryft 'er een, en beeldt hem af uit het Kabinet van REAUMUR; die afkomſtig was van de Alpiſche Bergen; zynde een weinig kleiner dan een Kraay, van kleur zwart, naar Violet trekkende; doch de Staartpennen van boven groenagtig: de Bek en Pooten rood.

Volgens het getuigenis der Ouden, is de *Pyrrhocorax* in de Alpen zeer gemeen, zo dat PLINIUS hem den naam van de Alpiſche geeft. Hy aaſt op het gezaaide Koorn en doet dus de Bouwlanden veel ſchade. Het Geluid, dat hy maakt, zweemt naar dat der Lyſteren of dat van een Fluit, doch is ongelyk ſterker en zeer hoog van Toon. De Vogel egter, waar van zy dit getuigen, zal, wegens den geelen Bek, waarſchynlyk de Alpiſche Kaauw zyn, hier voor beſchree-

II. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK. schreeven (*). Dien, welke *Coracias* van hun genoemd wordt, kan men tam maaken, en dan opvoeden met een Pap van Vleesch, en Brood of Zemelen, in Melk gemengd. Dit zal, waarschynlyk, onze Klip-Hoppe zyn.

XXII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* BOOMKRUIPERTJES, *die hunnen Naam hebben van hunne Eigenschap, en waar onder ook de* Muurkruiper *en Amerikaansche* Suiker-Vogeltjes *behooren.*

Naam. DIt Geslagt van Vogelen heeft zynen Naam, in meest alle Taalen, van eene Eigenschap, waar in het byzonder uitmunt, naamelyk van op zulk eene manier by de Stammen en Takken der Boomen op en neer te loopen, dat het als langs dezelven, hoewel op een zeer vlugge wyze, schynt te kruipen. Hierom heet het in 't Engelsch *Creeper*, *Tree-Creeper*, dat is BOOMKRUIPER; in 't Fransch *Grimpereau*, in 't Sweedsch *Krypare*, in 't Hoogduitsch *Baumkletterlin* of ook *Rindelkleber* en kleinste *Baumbacker* of kleine Specht; dewyl die Vogel ook zulks op dergelyke wyze doet, hoewel niet zo vlug; en om de slimheid, waar mede het als in een oogenblik voor 't Gezigt zig verbergt en weg

(*) Bladz. 311.

weg kruipt, zou het van de Grieken *Kerthion* genoemd zyn, daar de Latynsche naam *Certhia* van afkomstig is. Sommigen hebben het ook, met een bastaard-woord, *Scandulaca arborum* en *Crepera* getyteld.

II. AFDEEL. XXII. HOOFDSTUK.

Kenmerken.

De Heer BRISSON stelt tot een byzonder Kenmerk van zynen twaalfden Rang, waar in de Boomkruipertjes, Kolibrietjes en Bloemzuigertjes begreepen zyn, een draadswyzen Bek; die in de Bloemzuigertjes regt is, in de anderen een weinig krom staat. Voorts onderscheidt hy de Boomkruipertjes van de Kolibrietjes, doordien in hun de Bek allengs dunner wordt, uitloopende in een zeer spitse punt; in de anderen, in tegendeel, de Bek byna overal even dik is en naar 't end toe zig een weinig verbreedt. Het Boomkruipertje heeft, volgens LINNÆUS, een boogswyzen, dunnen, omtrent driekantigen Bek; de Tong scherp.

Soorten.

BRISSON heeft in dit Geslagt drie-en-dertig Soorten of Verscheidenheden, waar van eenigen tot de vyf Soorten van LINNÆUS, anderen tot de Kwikstaarten behooren.

I. *Familiaris.* Gemeen of Europisch.

(1) *Boomkruipertje, dat van boven grys is, van onderen wit, met bruine Slagpennen, waar van tien met een witte Vlak getekend.*

Dit

(1) Certhia supra grisea, subtus alba, Remigibus fuscis, decem maculâ albâ. *Syst. Nat.* X. GEN. 59. Certhia. *Faun. Suec.* 213. GESN. *Av.* 251. ALDR. *Ornith.* l. 12. c. 44. BELL. *Av.* 98. a. WILL. *Orn.* 100. T. 23. RAJ. *Av.* 47. N. 5. ALB. *Av.* 3. p. 24. T. 25. FRISCH. *Av.* 39. f. 1.

II. AFDEEL. XXII. HOOFD. STUK.

Dit is het gene, 't welk KLEIN *Boom-Valkje van ons Land* (*) getyteld heeft en *Rarycheus Alberti*. De Autheuren, in 't algemeen, noemen het *Certhia*, of *Certhius Aristotelis*. Men geeft 'er den naam van *kleinen* Boomkruiper aan, in vergelyking met den Specht, die, eigentlyk gesproken, ook een Boomkruiper is.

,, Wy kennen zeker klein Vogeltje, (zegt ,, ARISTOTELES,) genaamd *Certhia*, 't welk zeer ,, stout is en slim in zyne Huishouding, woo- ,, nende aan de Boomen, en leevende van Rup- ,, sen of Houtwormen (†)". Deszelfs Voedzel zal derhalve, waarschynlyk, als dat der Spechten zyn. Het maakt zyn Nest in gaten van Boomen, die zo naauw van ingang zyn, dat men het dikwils by geen mooglykheid daar uit kan haalen. Men zegt, dat het somtyds wel twintig Eijeren te gelyk broede.

Deeze Vogeltjes zyn door geheel Europa gemeen, en worden, zelfs in de Winter, met felle Vorst, by de Boomen langs kruipende gezien. De grootte is te bekend, om daar op staan te blyven. De kleur is van boven rosagtig bruin, met eenige witagtigheid om de Oogen; van onderen roodagtig wit, aan de Stuit ros. Van de eertien Slagpennen zyn de tien agtersten getekend met een witte Vlak. De Staartpennen zyn rosagtig grys en puntig aan 't end.

De

(*) Falcinellus arboreus nostras. *Av.* p. 106. N. 1.
(†) Victitat Cossis. *Hist. Anim.* Libr IX. Cap. 7.

De Heer BRISSON beschryft, als zyne tweede Soort, een Vogeltje van dit Geslagt, 't welk hy den *Muurkruiper* noemt, om dat het, even als de anderen by de Boomen, langs de Muuren klimt of kruipt, leevende van Insekten, die het in de Reeten vindt. Het nestelt niettemin ook in de Gaten van Boomen, en wordt gevonden in Bourgogne, Auvergne en andere plaatsen van Vrankryk of ook van Europa. De Ouden hebben 'er, onder den naam van *Muur-Specht*, van gesproken (*), en de Inwooners van Clermont, in Auvergne, noemen hetzelve *Eschalette*, anderen, in dat Landschap, *Ternier*, de Katalogners, *Pica-Aranyas*, de Engelschen *Wall-Creeper*, de Duitschers *Mauer-Specht*.

II. AFDEEL. XXII. HOOFDSTUK. Muurkruiper.

De grootte is kleiner dan die van een Mosch; de kleur van het Lyf Aschgraauw, boven bleeker, onder donkerer. De Vlerken zyn ten deele Rooze-kleur: de Staartpennen zwartagtig; aan de tippen met vuil Aschgraauw gerand, doch de twee buitensten, wederzyds, wit getipt. Het Mannetje heeft den Keel en den Hals van onderen zwart; doch het Wyfje witagtig. De Nagelen zyn zeer lang.

(2) *Boomkruipertje dat van boven grys is, van onderen wit, met bruine Staartpennen, de buitensten wit getipt.*

II. *Pusilla.* Oostindisch kleintje.

Dit

(*) Picus murarius Aldrovandi. JONST. *Av.* p. 79. Tab. 41. RAJ. *Syn. Av.* p. 46. N. 1.

(2) Certhia supra grisea, subtus alba, Rectricibus fuscis,

II. AFDEEL XXII. HOOFDSTUK.

Dit wordt van EDWARDS het *kleiner, bruin en wit, Boomkruipertje;* van KLEIN het *bruine Valkje, met een witagtigen Buik,* geheten. BRISSON noemt hetzelve 't *Oostindische.*

't Is, inderdaad, veel kleiner nog dan het gewoone Europische, hebbende zelfs de grootte niet van het Goud-haantje. De kleur is van boven bruin, met een glans van zuiver-Koper Kleur; van onderen wit. Boven de Oogen loopt een witte Streep, doch tusschen den Bek en dezelven is, wederzyds, een bruine. De Staartpennen zyn zwartagtig; de Bek en Pooten bruin.

III. *Cœrulea.* Blaauwtje van Cayenne. Pl. XXXVI. *Fig.* 8.

(3) *Boomkruipertje dat blaauw is, met zwarte Slag- en Staartpennen.*

Dit wordt van de Mexikaanen *Hoitzitzil* of *Hoitzitziltototl* geheten, en SEBA geeft 'er, onder den naam van *Vogel* Hoitzillin, *genaamd* Papilio, *heerlyk blaauw en zwart gekleurd*, eene Afbeelding van; gelyk het KLEIN ook noemt *Falcinellus Papilio*, dat is, het Kapel-Valkje. BRISSON beschryft het onder den naam van *blaauw* Boomkruipertje van *Cayenne*, van waar het in 't Kabinet van REAUMUR was gebragt.

In grootte, zegt hy, overtreft het ons Boomkrui-

cis, extimis apice albis. *Syst. Nat.* X. Certhia fusca minor. EDW. *Av.* 26. T. 26.

(3) Certhia cœrulea, Remigibus Rectricibusque nigris. *Syst. Nat.* X. Certhia cœrulea. EDW. *Av.* 21. T. 21.

kruipertje een weinig. De kleur is glanzig Hemelſchblaauw, eenigermaate naar 't Violet trekkende; de Kop bleeker; de Keel en een ſtreep door de Oogen glimmend zwart: de Slag- en Staartpennen zwart: gelyk ook de Bek en Nagelen, doch de Pooten geel. II. AFDEEL. XXII. HOOFDSTUK.

Voorts heeft BRISSON nog een blaauwtje van *Braſil*, dat door SEBA genoemd wordt *Vogeltje* de Guitguit *van 't Eiland Kuba*, en door EDWARDS *zwart en blaauwe* Boomkruiper. MOEHRING betrekt het tot zyn zeſtiende Geſlagt, onder den naam van *Colius*. Het wordt van de Braſiliaanen *Guira coereba* geheten. Het is een weinig grooter dan het onze, doch verſchilt in kleur van het voorgaande weinig, dat den Bek langer heeft, zegt LINNÆUS, dan de andere Soorten. Braſiliaanſch.

(4) *Boomkruipertje, dat blaauwagtig zwart is, van onderen wit, den top van 't Hoofd, de Nek, Rug en Stuit, rood.* IV. *Cruentata.* Bengaalſch.

Men vindt het by EDWARDS genoemd, *klein, Ooſtindiſch, wit, zwart en rood*, Boomkruipertje; by KLEIN *Falcinellus Bengalenſis*, en BRISSON noemt hetzelve, Boomkruiper van *Bengale*.

't Is niet grooter dan een Goudhaantje: de kleur

(4) Certhia nigro-cœrulescens, ſubtus albâ, Vertice, Cervice, Dorſo Uropygioque rubris. *Syſt. Nat.* X. Certhia minor, ex albo nigro & rubro varia. EDW. *Av.* 81. T. 81.

II. AFDEEL. XXII. HOOFDSTUK.

kleur van boven zwart, naar 't blaauwe trekkende, van onderen wit; met drie roode Vlakken, een op den Kop, een aan den Hals en een midden op de Rug: van de zelfde kleur zyn de bovenfte dek-Veertjes van de Staart, de Pennen zwart, naar blaauw trekkende: de Bek, Pooten en Nagelen, zwart.

Roode paarfche en bonte Boomkruipertjes.

Behalve de groenen, die tot de Kwikftaarten van LINNÆUS behooren, heeft BRISSON een Boomkruipertje dat byna geheel Scharlaken-*rood* is, en een ander, dat rood is, met een zwarten Kop, beiden van Mexiko, uit de Verzameling van SEBA ontleend. Ook befchryft hy een *purper* of paarfchen van Virginie en een van de Philippynfche Eilanden, als ook een *Violetten* Boomkruiper van Brafil, en een die zwartagtig bruin is; om van den groenen van Madagaskar niet te fpreeken, die by SEBA Ceylonfch Vogeltje *van allerley kleuren*, en op Madagaskar *Angala-Dian* geheten wordt, noch van de *Sylvia verficolor* van KLEIN.

V. *Flaveola.* Suiker-Vogeltje.

(5) *Boomkruipertje dat zwart is, met de Stuit en Borft geel, de Wenkbraauwen, een Vlak der Wieken en de tippen der Staartpennen, wit.*

Dit

(5) Certhia nigra, Uropygio Pectoreque luteo, Superciliis, maculâ Alarum, Rectricumque apicibus albis. *Syft. Nat.* X. Lufcinia f. Philomela e fusco & luteo varia. SLOAN. *Jam.* II. p. 307. T. 259. RAJ. *Av.* 187. N. 45. EDW. *Av.* 122. T. 122.

Dit vindt men onder de Vogelen, die door den Ridder SLOANE, geduurende zyn Verblyf op 't Eiland Jamaika, waargenomen en beschreeven zyn, opgeteld onder den naam van *bruin en geel-bonte Nagtegaal.* EDWARDS noemt het de zwart en geele Boomkruiper. BRISSON geeft 'er den naam aan van Boomkruiper of *Suiker-Vogeltje* van Jamaika, verschillende, in grootte en kleur, zeer weinig van het *Martiniekse* Suiker-Vogeltje, 't welk door hem uit het Kabinet van REAUMUR was beschreeven, en nagenoeg de grootte van ons Boomkruipertje hadt. De Woonplaats is uit den naam bekend.

II. AFDEEL. XXII. HOOFDSTUK.

Langstaartige Boomkruipertjes.

Behalve de verschillendheid van kleur, die het voornaamste Kenmerk is der Verscheidenheden van dit Geslagt van Vogelen, heeft BRISSON 'er eenigen, die eenigzins verschillen in Gestalte; zodanigen, naamelyk, welker Staart veel langer is, of eigentlyk, die twee lang uitsteekende Staartpennen hebben. Dus wordt van hem beschreeven een *Langstaartige* Boomkruiper van *Senegal*, zynde Goud-groen, en rood van Borst, met een zwarte Staart, welker twee middelste Pennen twee Duim en agt Liniën uitsteeken buiten de anderen. Ook heeft hy een Langstaartige van de *Kaap der goede Hope*, die van dergelyke kleur is, doch niet roodborstig, en een *gekraagden* van de Kaap, die een roode Borst heeft, welke kleur van 't Goudgroene van den Hals door een Staalkleurige streep wordt afgescheiden, die een soort van Hals-

 band

II. AFDEEL. XXII. HOOFD-STUK.

band maakt. Deeze is door den Abt DE LA CAILLE aan REAUMUR gezonden: de andere Kaapsche, en nog eene die grys-bruin is, van de gewoone gestalte, heeft de Heer GRAAF VAN BENTINCK aan gedagten Heer present gedaan.

XXIII. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt *der* BLOEMZUIGERTJES, *waar onder die genen, welken men gemeenlyk* Kolibrietjes *noemt, begreepen zyn. Onderscheiding en* Lyst *derzelven, volgens* BRISSON, *in vergelyking met de* Soorten *van* LINNÆUS.

Naam.

DE Latynsche naam, *Trochilus*, is door LINNÆUS gegeven aan een Geslagt van Vogeltjes, die als geduurig in een draaijende beweeging schynen te zyn, en wegens hun gebrom, gelyk de Byën, van de Engelschen *Humming-Birds* geheten worden. Moeijelyker, misschien, zou de oorsprong op te spooren zyn, van den naam van *Kolibrietjes*, waar by veelen derzelven, zo in Vrankryk, als by ons, en door geheel Europa, onder de Liefhebbers bekend staan. BRISSON, egter, onderscheidt de Kolibrietjes, onder den Latynschen of Griekschen naam *Polytmus*, van de *Honigzuigertjes* (*Mellizugæ*), die hy in 't Fransch, wegens hunne kleinte, *Oiseaux-Mouches* noemt. De Kolibrietjes hebben die zelfde Eigenschap; wes-

weshalven wy dit geheele Geslagt, in 't Nederduitsch, onder den naam van BLOEMZUIGERTJES begrypen. Van de Brasiliaanen worden de Kolibrietjes in 't algemeen, zo wel als de anderen, *Guainumbi* geheten. II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

De Kenmerken van den tweeden Rang zyn niet allen op deeze Vogeltjes toepasselyk. Zy hebben, volgens LINNÆUS, den Bek Elsagtig draadswyze, in sommigen opwaards, in anderen nederwaards gekromd of regt, langer dan den Kop: de Bovenkaak omvangt, als een Scheede, de onderste: de Tong is draadswyze, in tweeën gedeeld, Buisagtig. BRISSON merkt aan, dat de Tong van de Kolibrietjes, zo wel als die van de Honigzuigertjes, bestaat uit twee half-cylindrische Buisjes, het een aan het ander gevoegd, die te samen een soort van Pompje maaken, 't welk zy voor uit den Bek steeken, op de manier der Spechten, en daar mede Honig uit de Bloemen zuigen. Hy onderscheidt ze van elkanderen door de gestalte van den Bek, die in de Kolibrietjes krom is, in de anderen regt en horizontaal platagtig: in beiden draadswyze dun, en naar de punt een weinig verbreedende. De Pootjes zyn in beiden by uitstek kort. Zie hier den Lyst van deeze Vogeltjes, volgens hem. Kenmerken.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK. Verscheidenheden.

KOLIBRIETJES.

1. Gemeen of Ronckje.
2. Gestippeld.
3. Brasiliaansch.
4. Van St. Domingo.
5. Surinaamsch.
6. Oostindisch.
7. Mexikaansch * (9).
8. Van Jamaika * (16).
9. Blaauw van Mexiko.
10. Blaauw Oostindisch.
11. Violet van Cayenne.
12. Amboineesch.
13. Langstaartig van Cayenne.
14. Langstaartig van Mexiko.
15. Langstaartig van Suriname (3).
16. Langstaartig van Mexiko, met een roode Kuif (1).

OISEAUX-MOUCHES.

1. Allerkleinst * (18).
2. Amerikaansch met de Keel Topaaskleurig.
3. Brasiliaansch met de Keel Topaaskleurig.
4. Surinaamsch (15).
5. Van St. Domingo * (12).
6. Van Cayenne (13).
7. Met een gevlakten Keel van Cayenne.
8. Met een witten Buik van Cayenne.
9. Met een bruinen Buik van Cayenne.
10. Blaauwborstig van Suriname.
11. Gekraagd van Suriname (14).
12. Gekuifd (17).
13. Roodborstig van Karolina (6 en 11).
14. Roodborstig van Brasil.
15. Groot van Cayenne.
16. Brasiliaansch met een gevorkte Staart.
17. Met een gevorkte Staart van Cayenne *.
18. Met een gevorkte Staart van Jamaika (5).
19. Vorkstaartig met een zwarten Kop van Jamaika (4).
20. Violet met een gevorkte Staart van Jamaika.

Dus

Dus ziet men, dat de Heer BRISSON zeſtien Verſcheidenheden van Kolibrietjes en twintig van *Oiſeaux-Mouches* of Vliegen-Vogeltjes heeft. By LINNÆUS zyn agttien Soorten van Bloemzuigertjes; waar van ik veertien, met de voorgaanden overeenkomſtig, met getallen, en vyf, die door ons op PLAAT XXXVI. afgebeeld zyn, met Sterretjes aangeweezen heb. De vyf eerſten der Soorten noemt LINNÆUS Langſtaartigen; de overigen Kortſtaartigen. Zy zyn meeſt allen uit Amerika afkomſtig, eenige weinigen uit Ooſtindie; in Europa worden 'er geenen levendig gevonden. Ook zyn zy, in de laatſte Jaaren, eerſt regt bekend geworden, en daarom vindt men 'er by de Ouden naauwlyks gewag van gemaakt. Ik gaa nu tot de Beſchryving over.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD-STUK. Soorten.

(1) *Bloemzuigertje met een krommen Bek, dat rood is van kleur, hebbende den Kop gekuifd, en twee zeer lange Staartpennen.*

I. *Paradiſeus.* Langſtaartig Mexikaanſch.

Men zou dit wel *Paradys-Kolibriet* mogen noemen: SEBA geeft 'er den naam aan van *Honig-eetend Vogeltje*, dat gekuifd is, hebbende twee lange Pennen in de Staart, uit Nieuw Spanje; doch de Afbeelding, die hy 'er van geeft, is niet zeer naauwkeurig, zo BRISSON aan-

(1) Trochilus curviroſtris ruber, Alis cœruleis, Capite criſtato, Rectricibus duabus longiſſimis. *Syſt. Nat.* X. Gen. 60. Mellivora Avis criſtata cum duabus pennis longis in Caudâ. SEB. *Mus.* I. p. 97. T. 61. f. 4.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

aanmerkt, die 't zelve noemt, *rood, gekuifd, Mexikaansch* Kolibrietje, met een lange Staart.

't Is een der grootsten van dit Geslagt, hebbende de langte van agt en een half Duim, van 't end des Beks tot aan 't uiterste van de Staart, en den Bek ruim een Duim lang. De Vlerkjes zyn blaauw, doch de Staartpennen, zowel als het Lyf, rood. Het onthoudt zig in Mexiko.

II. *Afer.* Afrikaansch. Pl. XXXVI. *Fig.* 9.

(2) *Bloemzuigertje met een krommen Bek, het Lyf groen, de Wieken blaauw, de Staartpennen zwart, de middelsten by uitstek lang.*

Ten opzigt van dit Vogeltje, heb ik niets aan te merken, dan dat de Aftekening van hetzelve my uit de meer gemelde Verzameling van den Prof. J. BURMANNUS is medegedeeld. Het schynt, in het Werk van den Heer BRISSON, te ontbreeken.

III. *Pella.* Surinaamsch.

(3) *Bloemzuigertje met een krommen Bek, de middelste Staartpennen zeer lang; het Lyf rood, den Kop bruin, den Keel verguld, en de Stuit groen.*

Dit wordt van EDWARDS de *groote roode Koli-*

(2) Trochilus curvirostris, Corpore viridi, Alis cœruleis, Rectricibus nigris, intermediis longissimis. *Syst. Nat.* X.

(3) Trochilus curvirostris, Rectricibus intermediis longissimis, Corpore rubro, Capite fusco, Gulâ auratâ Uropygioque viridi. *Syst. Nat.* X. Mellivora major rubra, Caudâ longa. EDW. *Av.* 32. T. 32 f. 2.

libriet met een lange Staart genoemd, van BRISSON de langstaartige roode van *Suriname*; van KLEIN *groen-Keelig*. Het is zo groot niet als het Mexikaansche roode, zynde maar zeven en een vierde Duim lang, doch de Bek heeft de langte van veertien Liniën. Van boven is het rood-Oranjekleur, van onderen rood; de Kop git-zwart; de Keel Goud-groen, met een zwarten Band; de Borst Roozenkleur; het laagste van de Rug en de Stuit groen: de zydelingse Staartpennen Oranje-rood, de twee middelsten bruin-Violet, en zeer lang. De Bek, Pooten en Nagelen, zwart. Het onthoudt zig in Suriname.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD-STUK.

(4) *Bloemzuigertje met de zydelingse Staartpennen by uitstek lang, het Lyf groenagtig, de Veertjes om 't Hoofd en de Staartpennen bruin.*

IV. *Polytmus.* Jamaikaasch zwart-Kopje

In navolging van BROWNE draagt dit den naam van *Polytmus*, dien de Heer BRISSON tot een Geslagtnaam van de Kolibrietjes gebruikt, als gezegd is. Hy telt het onder zyne Vliegen-Vogeltjes, by den naam van *Vorkstaartig*, *met*

(4) Trochilus curvirostris, Rectricibus lateralibus longissimis, Corpore virescente, pileo Rectricibusque fuscis. *Syst. Nat.* X. Polytmus viridans aureo varie splendens, Pennis binis Uropygii longissimis. BROWN. *Jam.* 475. Mellivora Capite nigro, Caudâ longa. EDW. *Av.* 34. T. 34. ALB. *Av.* 3. p. 45. T. 49. f. 11.? Mellivora Avis maxima. SLOAN. *Jam.* 2. p. 309. T. 264. f. 4.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

met een zwarten Kop, van Jamaika. ALBIN heeft het den langstaartigen *Mango-Brommer* geheten.

Het Lyf van dit Beestje is geen Duim lang; doch het heeft een Staart van zeven Duimen, een Bek van tien Liniën. De kleur is van boven geelagtig, van onderen Goud-groen, met een Hemelschblaauwe weerschyn: de Kop van boven blaauwagtig zwart: de randen der Vlerken wit; de Staartpennen zwartagtig en de Staart gevorkt. Het onthoudt zig op Jamaika.

V. *Forficatus.* Vorkstaartig blaauw-Kopje.

(5) *Bloemzuigertje met een krommen Bek, de zydelingse Staartpennen zeer lang, het Lyf groen, de Veertjes om 't Hoofd en de Staartpennen blaauw.*

Schoon SLOANE dit genoemd heeft *allerkleinst* Honig-eetend Vogeltje, is het doch van de kleinsten niet, en de Staart is nog geen vyf Duimen lang; daar de geheele langte, met Bek en Staart, over de zeven Duimen is; zo dat 'er voor het Lyf een Duim overschiet. BROWNE hadt het den *grooten* zwartagtigen *Polytmus*, met een weerschyn van Goud, getyteld, en EDWARDS noemt het, groen *langstaartig* Honig-eetertje. Men vindt het op Jamaika.

RAY

(5) Trochilus curvirostris, Rectricibus lateralibus longissimis, Corpore viridi, pileo Rectricibusque cœruleis. *Syst. Nat.* X. Polytmus major nigricans, aureo varie splendens, Pennis binis Uropygii longissimis. BROWN. *Jam.* p. 475. Mellivora viridis, Caudâ longâ. EDW. *Av.* 33. T. 33. Mellivora Avis minima. SLOAN. *Jam.* II. p. 307. T. 264. f. 1. RAJ. *Av.* 187.

RAY houdt dit voor een der schoonste Vogeltjes, welken hy ooit gezien hadt. De top van 't Hoofd is blaauw, de Onderbuik wit, het Lyf groen met een Goud-glans; zo ook de Staartpennen, die een weerschyn hebben van Hemelschblaauw. De Staart is gevorkter dan in de voorgaande, alzo de buitenste twee Pennen omtrent drie Duimen buiten de naasten uitsteeken, en de middelsten geen Duim lang zyn. Die lange Pennen zyn aan hunnen wortel, van onder en van boven, met een styf Veertje gestevigd. II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

Ik geef hier de Afbeelding van het Vorkstaartig Bloemzuigertje van *Cayenne*, 't welk BRISSON uit het Kabinet van den Heer DE BANDEVILLE beschryft. Deszelfs Lyf is ongevaar een Duim lang, gelyk ook de Bek, de Staart drie en een vierde Duim. De kleur verschilt van het Jamaikaasch Blaauwkopje weinig; dan dat Kop en Hals paarschagtig is, en de Staartpennen Staal-blaauw. De Staart is ook zeer gevorkt, doch een weinig minder dan in de voorgaande. Vorkstaartig van Cayenne. Pl. XXXVI. *Fig.* 10.

Nu volgen de Bloemzuigertjes, welken LINNÆUS *kortstaartigen* noemt.

(6) *Bloemzuigertje met zwarte Staartpennen, de drie zydelingsen aan de tippen wit, en een rooden Keel.* VI. *Colubris.* Roodborstig Kolibrietje.

Dee-

(6) Trochilus Rectricibus nigris, lateralibus tribus Apice albis, Gulâ rubrâ. *Syst. Nat.* X. Mellivora Avis carolinensis CATESB. *Car.* I p. 65. T. 65. Mellivora Gulâ rubrâ. EDW. *Av.* 38. T 38.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

Deeze Soort wordt van BRISSON gehouden voor dat Vogeltje, 't welk aan CLUSIUS bekend geweest is onder den naam van *Ourissia* of *Tominejo*, en diestyds het allerkleinste Vogeltje geagt werdt. Dat gene, 't welk CATESBY beschryft en afbeeldt, was het Mannetje, 't welk een rooden Borst heeft, gelyk uit EDWARDS blykt, die ons de Afbeeldingen van het Mannetje en Wyfje geeft, onder den naam van *Kolibriet.* De Portugeezen noemen het *Pegafrol.* Het schynt in Zuid-Amerika te huisvesten, wordende alleenlyk des Zomers gevonden in Karolina en zelfs in Kanada. CATESBY heeftze, 's Winters, ook op St. Domingo gezien, alwaar het geheele Jaar Bloemen zyn.

Zyn grootte is omtrent als een Lid van een Pink: de Bek agt Liniën, de Staart een Duim, en de Pootjes een Linie lang. De kleur is van boven Goud-groen, met een weerschyn van Koperkleur, van onderen vuil-wit, met bruingrys 'er ondergemengd; de Keel en onder-Hals Goud-Purper, de zydelingse Staartpennen bruinpurper. Van het Wyfje zal ik vervolgens spreeken.

Brasiliaansch.

BRISSON beschryft een roodborstig Brasiliaansch *Kolibrietje*, 't welk veel grooter is, zynde, met den Bek en Staart, vier Duimen en vier Liniën lang, en wel Goud-groen over 't Lyf, doch Robyn-rood van Borst, met rosse Staartpennen, die uitwaards en aan de tippen met bruin Goud-groen gerand zyn. Het heeft, gelyk

alle

alle andere Kolibrietjes, de Bek, Pooten en Nagelen, zwart.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD. STUK. VII. *Ourissia.*

(7) *Bloemzuigertje met de Staartpennen omtrent gelyk, bruin-Goudkleurig, het Ligbaam verguld, de Slagpennen zwart.*

Dit schynt veel naar het zo even gemelde Brasiliaansche te gelyken. LINNÆUS zegt, dat het in de Indiën woont.

VIII. *Mosquitus.* Rood-Staartje.

(8) *Bloemzuigertje met de Staartpennen gelyk, en Roestkleurig; de buitenste bruin getipt, het Lyf zwart met een Goud-glans, de Slagpennen zwart.*

Deeze, die ook in de Indiën huisvest, wordt gevonden in het Kabinet van den Koning van Sweeden.

IX. *Holosericeus.* Zwart-Buikje. Pl XXXVI. Fig. II.

(9) *Bloemzuigertje met een krommen Bek, de Staartpennen gelyk aan 't end, van boven zwart; het Lyf van boven groen, de Borst blaauw, den Buik zwart.*

Het groene Bloemzuigertje, *met een zwarten Buik*, wordt dit van EDWARDS getyteld, en

(7) Trochilus Rectricibus subæqualibus, fusco-aureis, Corpore aurato, Remigibus nigris. *Syst. Nat* X.

(8) Trochilus Rectricibus aequalibus ferrugineis, extimis apice fuscis, Corpore nigro aureo, Remigibus nigris. *Mus. Ad. Fr.* II.

(9) Trochilus curvirostris. Rectricibus æqualibus supra nigris, Corpore supra viridi, Pectore cœruleo, Abdomine nigro. *Syst. Nat.* X. Mellivora viridis, Ventre nigro. EDW. *Av.* 36. T. 36.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

en SEBA geeft 'er, onder den naam van *Avis Auricoma Mexicana*, een Afbeelding van, die niet zeer net is, zo BRISSON aanmerkt, die 't zelve noemt *Mexikaansche Kolibriet.* Het Mannetje en Wyfje zyn door EDWARDS zeer naauwkeurig afgebeeld.

De grootte is omtrent als een 's Menschen Duim: de langte, naamelyk, van het Lyf twee, die van den Bek en van de Staart, ieder één Duim, Voetmaat. De Vlerkjes, uitgespreid zynde, beslaan een breedte van vyf Duimen, en zeven Liniën. De Kleur, van boven, is Goud-groen, met een weerschyn van Koper; van onderen git zwart, met een Goud-groene dwars-streep over de Borst: de Staartpennen glimmend Staalagtig zwart. Het Mannetje heeft, over den Onderbuik een witte dwars-streep.

Gemeen Kolibrietje.

't Gene BRISSON onder den naam van *Kolibrietje* beschryft, als het gemeenste; heeft maar de grootte van 't uiterste Lid van een Pink, naamelyk niet meer dan één Duim; de kleur is over 't geheele Lyf Goud-groen met een Koper-glans; de zydelingse Staartpennen zyn met wit gezoomd, de buitenste wederzyds aan de buitenzyde wit. Deeze, die in Brasil en andere deelen van Zuid-Amerika voorkomen, worden van de Inlanders *Ronckjes* of Ronkertjes genoemd.

(10) *Bloemzuigertjes met de Staartpennen gelyk aan 't end en blaauw, het Lyf Goud-groen, de Slagpennen blaauwagtig zwart.* II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK. X. *Mellisugus.*

Deeze, die uit de Indiën gebragt is in het Kabinet van den Koning van Sweeden, schynt van kleur wel te gelyken naar het Kolibrietje van *Brasil*, 't welk BRISSON als zyne derde Soort beschryft, hebbende de Pootjes gevederd, en van grootte zynde als 't gemeene Kolibrietje, zo even gemeld.

Gestippeld Kolibrietje.

De Kolibrietjes van St. Domingo en Suriname, welken hy 'er op volgen laat, zyn van de zelfde grootte, en verschillen alleenlyk in kleur; doch dat gene, 't welk hy 't *Oostindische* noemt, heetende aldaar *Kakopit* en *Avis Tsioei* by SEBA getyteld, heeft de grootte van een Goudhaantje, en het gestippelde, 't welk de Peruviaanen *Pilleo* noemen, is ook byna van grootte als het Zwart-Buikje van Mexiko. Hetzelve is groen Goudkleur, doch op de Wieken en aan de Borst, met kleine witte stippeltjes getekend. Het onthoudt zig in Amerika en wordt *Hoitzitziltototl* of geschilderde Vogel geheten van de Mexikaanen.

(11) *Bloemzuigertje met de Staartpennen omtrent* XI. *Tomineo.*

(10) Trochilus Rectricibus æqualibus cœruleis, Corpore virid-aureo, Remigibus atro cœrulescentibus. *Mus. Ad. Fr.* II.

(11) Trochilus Rectricibus subaequalibus basi ferrugineis apice albis, Corpore supra fusco subtus albo. *Mus. Ad. Fr.* II. Ouriffia s. Tomineo. CLUS. *Exot.* 96.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

trent gelyk, aan den wortel Roestkleurig, aan de tippen wit; het Lyf van boven bruin van onderen wit.

Dat deeze het Wyfje van het roodborstig Kolbrietje zy, wordt van EDWARDS vastgesteld, en dus behoort het mede tot de Vliegen-Vogeltjes van BRISSON. 't Verschil bestaat daar in, dat het niet rood, maar bruin gevlakt is van Borst, en de Staartpennen zyn de onderste helft bruin Goudkleurig, voorts blaauwagtig zwart, met witte tippen. De Staart is, in 't Mannetje en Wyfje, beiden, een weinig gevorkt.

XII. *Surinamensis.* Surinaamsch. Pl. XXXVI. *Fig.* 12.

(12) *Bloemzuigertje met de Staartpennen Roestkleurig, de Slagpennen zwart; het Lyf Goudkleur, van onderen witagtig.*

Ten opzigt van de kleur komt dit nagenoeg overeen met het Vliegen-Vogeltje van *St. Domingo*, hier nevens afgebeeld, dat zo groot niet is als het uiterste Lid van een 's Menschen Pink en de Pootjes gevederd heeft, zynde, zo BRISSON vermoedt, misschien het Wyfje van het volgende.

XIII. *Niger.* Zwart.

(13) *Bloemzuigertje met de Staartpennen omtrent gelyk, het Lighaam zwart, van ondederen verguld, de Stuit wit.*

Tot

(12) Trochilus Rectricibus ferrugineis, Remigibus nigris, Corpore aureo subtus albicante. *Syst. Nat.* X.

(13) Trochilus Rectricibus subæqualibus, Corpore nigro subtus aurato, Ano albo. *Syst. Nat.* X. Trochilus niger. *Mus. Ad. Fr.* I. p. 18.

Tot deezen betrekt BRISSON zyn Vliegen-Vogeltje van *Cayenne*, 't welk de negende Soort van *Guainumbi* is by MARCGRAAF. Hetzelve is een weinig grooter dan 't voorgaande en heeft het Lyf Goud-groen als gewoonlyk, doch de Slagpennen zwart en de Pootjes gevederd. Ik geloof dat het zwarte Kolibrietje van 't Sweedsch Kabinet een ander, en misschien wel een Oost-indisch zy.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

(14) *Bloemzuigertje met een regten Bek, de Staartpennen zwart, de zydelingse wit, den Kop blaauw, de Rug groen, den Buik wit.*

XIV. *Mellivorus.* Gekraagd.

De Hals is van agteren met een wit Maantje getekend, zegt LINNÆUS, en dat het in Indie woont. EDWARDS noemt het *witbuikig* en BRISSON *gekraagd* van Suriname, dewyl het zyne om den Hals een witte Kraag hadt.

(15) *Bloemzuigertje met de zydelingse Staartpennen Violet, het Ligbaam bleekrood en bruin gevlakt.*

XV. *Ruber.* Rood.

Dit wordt van EDWARDS het kleine *Purpere* of *paarsche Kolibrietje* en van BRISSON het *Surinaamsche* getyteld. KLEIN geeft 'er den naam van

(14) Trochilus rectirostris, Rectricibus nigris, lateralibus albis, Capite cœruleo, Dorso viridi, Abdomine albo. *Syst. Nat.* X. Mellivora Ventre albo. EDW. *Av.* 35. T. 35. f. 1.

(15) Trochilus Rectricibus lateralibus violaceis, Corpore testaceo, fusco, submaculato. *Syst. Nat.* X. Mellivora parva purpurea. EDW. *Av.* 32. T. 32. f. 1.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

van Honigzuigertje *met bruine Vlerken* aan. Het is van grootte als gewoonlyk.

XVI. *Mango.* Pl. XXXVI. *Fig.* 13.

(16) *Bloemzuigertje met de Staartpennen omtrent gelyk en Roestkleurig, het Lyf bleekrood, den Buik zwart.*

Dit telt BRISSON onder de Kolibrieten, en noemt het de *Jamaikasche*. Het is grooter dan de voorgaanden, omtrent als een 's Menschen Duim, gelyk het Zwart-Buikje, het gestippelde en Oostindische, voorgemeld. ALBIN geeft 'er den naam aan van Mango-*Brommer*, doch de Afbeelding, die hy 'er van geeft, is niet natuurlyk gekleurd. SLOANE hadt dit de *grootste Honigvreeter* genoemd en het is ook een der grootsten.

XVII. *Cristatus.* Gekuifd.

(17) *Bloemzuigertje met een regten Bek, dat groen is, met bruine Wieken, den Buik Aschgraauw, en een blaauwagtige Kuif.*

Dit behoort wederom onder de Vliegen-Vogeltjes by BRISSON en wordt genoemd het *Gekuifde*. Het Lyf is van de gewoone grootte der Kolibrietjes, naamelyk als het Lid van een Pink, van kleur Goud-groen met eenen Koper-Glans. Men vindt het te Cayenne, en in andere deelen van

(16) Trochilus Rectricibus subaequalibus ferrugineis, Corpore testaceo, Abdomine atro. *Syst. Nat.* X. Mellivora Mango. ALB. III. p. 45. T. 49. f. 2.

(17) Trochilus rectirostris viridis, Alis fuscis, Abdomine cinereo, Cristâ coerulescente. *Syst. Nat.* X. Mellivora minor cristata. EDW. *Av.* 37. T. 37.

van Amerika. Sommigen merken aan dat het Kuifje, wanneer 'er de Zon op ſchynt, als een Ster glinſtert. De Pootjes zyn, tot aan den wortel der Vingertjes of Klaauwtjes, met bruine Veertjes bekleed.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK. XXIII. *Minimus.* Allerkleinſte. Pl. XXXVI. *Fig.* 14.

(18) *Bloemzuigertje met de zydelingſe Staartpennen aan de buiten rand wit, het Lyf glimmend bruin, van onderen witagtig.*

Dit munt in kleinte uit by alle de bekende Vogeltjes. Wy hebben verſcheide Soorten van Vliegen die grooter zyn dan dit Beeſtje, 't welk in *Fig.* 14. afgebeeld is op een vierde van de natuurlyke langte, breedte en dikte, gelyk met alle de Vogelen van dit STUK, zo veel mogelyk, is waargenomen, om dezelven evenredig te hebben tot elkanderen. Hier ziet men klaar, hoe zeer dit Beeſtje by andere Vogelen, zelfs maar van gemeene grootte, uitmunt. Men vindt het in verſcheide deelen van Amerika.

Eigenſchappen der Kolbrietjes.

De Eigenſchappen der Kolibrietjes, Ronkertjes of Honigvogeltjes, in 't algemeen, is, op de wyze der Kapellen en Byën te zweeven over de Bladen en Bloemen der Planten; 't zy om op het uitwaaſemende Sap, dat 'er met den Daauw op legt, of op den Honig, dien de meeſte

(18) Trochilus Rectricibus lateralibus margine exteriore albis, Corpore fuſco nitente, ſubtus albido. *Syſt. Nat.* X. Avis mellivora minima. EDW. *Av.* 105. T. 105. f. infima.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD-STUK.

meeste Bloemen in haar midden laaten uitzypelen, te aazen. Zy doen dit op een zeer gemakkelyke wyze, door middel van hunnen langen Bek en het uitsteeken hunner Tong, die Pompswyze gemaakt is, gelyk ik gezegd heb. Middelerwyl zyn hunne Wieken in zulk een vlugge en geduurige beweeging, dat men die naauwlyks kan onderscheiden. Het Vogeltje, immers, onthoudt zig byna nooit op eene zelfde plaats; het is steeds vliegende en doet niets anders dan van Bloem tot Bloem te gaan, daar het, zonder met de Pooten zig vast te houden of op te gaan zitten (*), den Honig of Daauw uit vergadert. Middelerwyl maaken zy een gebrom of gesnor, 't welk naar *hur*, *hur*, gelykt, en waarschynlyk den naam van *Ronkertjes* aan sommigen heeft doen geeven. Somtyds blyven zy ook, onder 't Bloemzuigen, aan hunne Vlerkjes op de Planten hangen.

Men kan deeze Vogeltjes met een Snaphaan schieten, wanneer dezelve met Zand in plaats van Hagel wordt geladen; maar hier door wordenze ligtelyk bedorven. De Kinderen vangenze, gemeenlyk, door middel van Rietjes, die overdwars aan een Stokje zyn gebonden, en be-

(*) In de Afbeeldingen op PLAAT XXXVI, zyn dezelven, wel is waar, meest al zittende aan de Bloemen te zuigen, verbeeld; doch men heeft daar in de Plaaten van BRISSON gevolgd, alwaar veelen deezer Bloemzuigertjes in dat Postuur, 't welk bekwaamst was om hunne gestalte uit te drukken, en tevens eenig denkbeeld te geeven van hunne levenswyze, worden vertoond.

bestreeken met een soort van Vogel-Lym, dat men maakt van het Sap van zekeren Boom, 't welk dik wordt als men 't maar in de Hand wryft. Zy verbergen zig onder een bloeijende Heester, en zagtelyk dit Rietje over de Bloemen zwaaijende, worden de Kolibrietjes door den glans van de Gom aangelokt, steeken 'er hunne Tong in en raaken dus vast, zonder dat hunne Veertjes beschadigd worden. Men drukt het Vogeltje dat, gevangen zynde, schielyk sterft, dan aanstonds een Houten Pennetje van agteren in 't Lyf, en haalt 'er de Ingewanden uit; waar na men ze in de Schoorsteen, om te droogen, ophangt. 't Is egter beter hun, in Papier bewonden, door middel van een Kaghel te droogen; aangezien de Rook en 't Stof, of een te sterke Hitte, eenig nadeel toebrengt aan den luister van hun Pluimagie, dat, door zyn gloed van Goud en fraaye weerschyn, verwonderlyk schoon is.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD-STUK.

De Nestjes en Eijertjes.

Niet minder aardigheid heeft in de Nestjes plaats, die zy in de Lugt vast maaken aan eenige kleine Takjes, doorgaans van Oranje- of Citroen- en ook wel van Granaat-Appel Boomen, welker Bloemen hun een aangenaam Voedzel verschaffen; ja dikwils onder aan het Rieten Dak der Huizen, of op andere Plaatsen, daar dezelven maar voor Wind, Regen en Zonneschyn, beschut kunnen zyn. Het Mannetje, zegt men, gaat de Stoffen haalen: het brengt Katoen aan, dat het op de Boomen vergadert, waar mede het Wyfje haar werk begint, om-

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD-STUK.

kleedende eerst het Takje en verder daar een hoopje Katoen op vast maakende, van een Vinger hoog. Dit Katoen spreidt zy, vervolgens, met haar Bekje en Pootjes, byna draadje voor draadje uit, en maakt 'er dus een Nestje van; 't welk eindelyk, zeer konstig, met een geweefzel van Houtvezeltjes en Mos omkleed wordt. Deeze Nestjes hebben omtrent de grootte van een half Hoender-Ey, zynde wonderbaar net en fyn van maakzel. Nooit broeden deeze Vogeltjes meer dan twee Eijeren, van grootte als Erwten, wit met eenige kleine Vlakjes. Het Mannetje en Wyfje zitten 'er op, beurt om beurt, doch het Wyfje veel langer dan het Mannetje: zy verlaat dezelven niet, dan eenige oogenblikken 's avonds en 's morgens, om Voedzel te gaan zoeken, en middelerwyl vervult het Mannetje haare plaats. De Broedtyd duurt tien of twaalf dagen, en de Jongjes, uitkomende, hebben naauwlyks de grootte van een gewoone Vlieg en worden allengs bekleed met een fyn Dons, dat zy vervolgens verwisselen met Veertjes. Men verbeeldt zig, dat zy van de Ouden niet anders gevoed worden, dan door hun aan de Pypagtige Tong, die met Honig vervuld is, te laaten zuigen.

LABAT verhaalt, dat een van zyne Konfraters een Nestje met jonge Kolibrietjes vindende, hetzelve mede naar Huis nam, en, toen deeze Jongjes vyftien of twintig Dagen oud waren, dezelven deedt in een Kouwtje, 't

welk

welk hy plaatfte in 't Venfter-Raam van zyne Kamer, alwaar de Ouden niet nalieten hunne Jongen eeten te komen brengen, en zo tam wierden, dat zy nooit uit de Kamer gingen, blyvende 'er, zonder dwang, met hunne Jongen eeten en flaapen. Hy hadt ze dikwils, alle vier, op den Vinger van dien Pater zien zitten, kweelende als of zy op een Boomtakje zaten. De Pater voedde hun met een dun Papje, van Biskuit, Spaanfche Wyn en Suiker, gemaakt; waar in zy hun Tongetje ftaken, en, verzadigd zynde, vloogen zy herom, al zingende. Hun Gezang beftaat in zeker gebrom, dat zeer aangenaam is te hooren; zynde zagt en tevens helder van Klank, naar evenredigheid van 't Werktuig, 't welk hetzelve voortbrengt. Ik heb niets beminnelyker gezien, zegt LABAT, dan deeze vier kleine Beeftjes, die binnen en buitenshuis om ons heen zweefden, en, zo dra zy geroepen werden van hunnen Voedfter-heer, by hem kwamen. Hy hieldt dezelven dus, vyf of zes Maanden lang; maar in den tyd, wanneer hy hoopte dat zy wel haaft aan 't broeden zouden gaan, op zekeren avond by ongeluk vergeten hebbende het Kouwtje, waar in zy gingen flaapen, aan een Touw, dat aan den Zolder hing, op te hangen, om ze voor de Rotten te bewaaren; hadt hy de fpyt, van ze, des anderendaags 's morgens, niet weder te vinden.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFD. STUK.

Men vindt de Bloemzuigertjes meeft in Zuid-Amerika. De gewoone Kolibrietjes komen op

Gebruik.

II. AFDEEL. XXIII. HOOFDSTUK.

de Westindische Eilanden menigvuldig voor; en de schoonsten, zegt men, op *Aruba*, dat onder Kurassau behoort. HERNANDEZ telt zeven Verscheidenheden van dezelven in Nieuw Spanje; MARCGRAAF agt of negen in Brasil: LABAT zegt, dat 'er vyf of zes Soorten van zyn, die alleenlyk verschillen in de kleur en grootte. Men wil, dat het Poeijer derzelven, ingenomen, dienstig zy tegen de Vallende Ziekte. De kleinsten, die men Vliegen-Vogeltjes noemt, worden van de Indiaaninnen gedragen als Orlietten. Van de Vedertjes der grootste Ronkertjes, voornaamelyk die van den Hals en Borst, maakt men, in Amerika, gebruik, om die te verwerken in de kostbaarste Gouden Stoffen, 't zy gestikte Kleederen, Behangzels of Tapyten. De gedroogde Kolibrietjes worden in Europa veelal, wegens hunne zeldzaamheid, als iets raars bewaard.

De Plaaten moeten dus ingevoegd worden.

PLAAT	XXXIX.	*tegen - over*	Bladz.	97
———	XXX.	———	———	121
———	XXXI.	———	———	145
———	XXXII.	———	———	181
———	XXXIII.	———	———	275
———	XXXIV.	———	———	293
———	XXXV.	———	———	353
———	XXXVI.	———	———	399

Opu. de